

IZMJENE I DOPUNE PROSTORNOG PLANA
DUBROVAČKO-NERETVANSKE ŽUPANIJE
SIJEČANJ 2017.

**RAZVOJNA
STRATEGIJA DNŽ
2016.-2020.**

RRA DUNEA, UO DNŽ I IRMO ZAGREB, STUDENI 2016.

DUNEA

Županijska razvojna strategija
Dubrovačko-neretvanske
županije 2016.–2020.

ANALITIČKE PODLOGE

Dubrovnik, 28.11.2016.

Pri izradi nacрта Županijske razvojne strategije Dubrovačko-neretvanske županije 2016.-2020. korišteni su mnogobrojni i različiti izvori podataka, informacija, analiza i ekspertiza.

Iskazi, nalazi i rezultati iz tih izvora poslužili su kao analitička podloga temeljem koje je Radna skupina kroz radionice i konzultacije izradila analizu stanja razvoja DNŽ, razvojne potrebe i potencijale, zatim snage, slabosti, prilike i prijetnje za sveukupni županijski razvoj te raspravila i usuglasila strateški okvir, ciljeve, prioritete i mjere.

Materijali za analitičku podlogu su, zbog opsežnosti i detaljnih prikaza, podataka, informacija i komentara, objedinjeni u ovom svesku koji predstavlja prilog Županijskoj razvojnoj strategiji Dubrovačko-neretvanske županije 2016.-2020.

Uvod	2
Popis kratica.....	5
I. ANALIZA STANJA	6
1. DRUŠTVO	6
1.1. Položaj i ustroj Dubrovačko-neretvanske županije.....	6
1.2. Demografija	8
1.2.1. Broj stanovnika i promjene, gustoća naseljenosti, depopulacija.....	8
1.3. Prirodno i opće kretanje stanovništva	10
1.4. Dobna i spolna struktura stanovništva	12
1.5. Obrazovna struktura.....	14
1.6. Socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi	17
1.6.1. Socijalna skrb.....	17
1.7. Društvena infrastruktura.....	21
1.7.1. Zdravstvo	21
1.7.2. Sport i rekreacija	23
1.8. Obrazovanje i znanost.....	25
1.8.1. Obrazovanje	25
Predškolski odgoj	25
Osnovnoškolsko obrazovanje	26
Srednjoškolsko obrazovanje	26
Visokoškolsko obrazovanje.....	27
1.8.2. Znanost.....	29
1.8.3. Cjeloživotno obrazovanje i obrazovanje odraslih	31
1.9. Kulturna baština	32
1.9.1. Kulturna djelatnost.....	35
1.10. Civilno društvo.....	38
2. GOSPODARSTVO	42
2.1. Opća gospodarska kretanja	42
2.1.1. Dinamika i struktura gospodarstva	42
2.1.2. Poslovanje poduzeća.....	47
2.1.3. Obrtništvo	50
2.1.4. Učinkovitost gospodarstva.....	53
2.1.5. Gospodarski položaj lokalnih gospodarstava.....	54
2.1.6. Gospodarska snaga.....	55
2.1.7. Izravna inozemna ulaganja.....	56
2.1.8. Vanjska trgovina	56
2.2. Tržište rada.....	57
2.2.1. Nezaposlenost	57
2.2.2. Zaposlenost	62
2.3. Konkurentnost i poslovno okruženje	66
2.3.1. Konkurentnost.....	66
2.3.2. Poduzetnička potporna infrastruktura	74
2.4. Glavni gospodarski sektori.....	76
2.4.1. Turizam	76
2.4.2. Poljoprivreda, ribarstvo i marikultura	83
Ribarstvo.....	85
Marikultura	86
2.4.3. Prerađivačka industrija.....	87
2.4.4. Graditeljstvo i rudarstvo.....	89

3. STANJE U PROSTORU/ OKOLIŠU.....	91
3.1. Kvaliteta okoliša, izloženost klimatskim rizicima i opasnostima.....	91
3.1.1. Zaštita tla.....	91
3.1.2. Zaštita voda i mora.....	92
3.1.3. Zaštita od onečišćenja zraka	94
3.1.4. Zaštita od buke.....	94
3.1.5. Zaštita od svjetlosnog onečišćenja.....	95
3.1.6. Zaštita od požara	95
3.1.7. Zaštita prirode	95
3.1.8. Utjecaj klimatskih promjena na obalno područje.....	99
3.2. Primarna infrastruktura	101
3.2.1. Infrastruktura za gospodarenje otpadom.....	101
3.2.2. Infrastruktura vodno-gospodarskog sustava	102
3.2.3. Odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda	103
3.2.4. Infrastruktura energetskeg sustava.....	104
Opskrba električnom energijom	104
Opskrba plinom	105
Obnovljivi izvori energije i energetska učinkovitost	106
Opskrba toplinskom energijom.....	107
3.3. Infrastruktura za mobilnost i internetsku povezanost	107
3.3.1. Cestovni promet.....	107
3.3.2. Pomorski promet.....	109
Nautičke luke.....	111
3.3.3. Zračni promet.....	112
3.3.4. Željeznički promet	112
3.3.5. Javni prijevoz.....	113
3.3.6. Biciklistički promet.....	113
3.3.7. Infrastruktura za mobilnost i internetsku povezanost	113
3.3.8. Infrastruktura za internetsku povezanost	115
II. SWOT ANALIZA	116
III. REZULTATI PROVOĐENJA PRIJAŠNJIH STRATEGIJA.....	125
IV. INSTITUCIONALNI KAPACITETI I UPRAVLJANJE RAZVOJEM.....	127
4.1. Upravna tijela Županije.....	127
4.2. Regionalne i lokalne razvojne agencije.....	130
4.3. Ostali akteri u upravljanju razvojem	131
4.4. Međunarodna suradnja	132
V. Politika Županije prema teritorijalnom i urbanom razvoju	133
5.1. Prostorna politika Dubrovačko-neretvanske županije.....	133
5.2. Glavne smjernice prostorne politike u Prostornom planu DNŽ.....	134
5.3. Glavna obilježja mreže naselja.....	136
5.4. Planirane skupine naselja	138
5.5. Politika prema gradovima – uloga gradova u poticanju razvoja DNŽ te poveznica ŽRS-a i strategije razvoja urbanih područja u DNŽ.....	140

POPIS KRATICA

DNŽ	Dubrovačko-neretvanska županija
DZS	Državni zavod za statistiku
DZZP	Državni zavod za zaštitu prirode
EM	Ekološka mreža
ESI fondovi	Europski strukturni i investicijski fondovi
EU	Europska unija
FINA	Financijska agencija
FR	Funkcionalna regija
HGK	Hrvatska gospodarska komora
HOK	Hrvatska obrtnička komora
HZZ	Hrvatski zavod za zapošljavanje
HZZO	Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje
ICT/IKT	Informacijske i komunikacijske tehnologije
JLS	Jedinica lokalne samouprave
LAG	Lokalna akcijska grupa (skupina)
LRS	Lokalna razvojna strategija
MRRFEU	Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU
MSP	Mali i srednji poduzetnici
NATURA 2000	Područja ekološke mreže u Republici Hrvatskoj
OPG	Obiteljska poljoprivredna gospodarstva
PP DNŽ	Prostorni plan Dubrovačko neretvanske županije
PRR	Program ruralnog razvoja RH 2014.-2020.
PUR	Program ukupnog razvoja grada/općine
PV	Partnersko vijeće
RH	Republika Hrvatska
SPUO	Strateška studija o utjecaju na okoliš Županijske razvojne strategije Dubrovačko – neretvanske županije do 2020. godine
SPR	Strategija prometnog razvoja RH za razdoblje od 2014. do 2030.
SWOT analiza	Analiza snaga, slabosti prilika i prijetnji
TZ	Turistička zajednica
ŽRS DNŽ	Županijska razvojna strategija Dubrovačko neretvanske županije
UO DNŽ	Upravni odjel Dubrovačko neretvanske županije

I. ANALIZA STANJA

1. DRUŠTVO

1.1. POLOŽAJ I USTROJ DUBROVAČKO-NERETVANSKE ŽUPANIJE

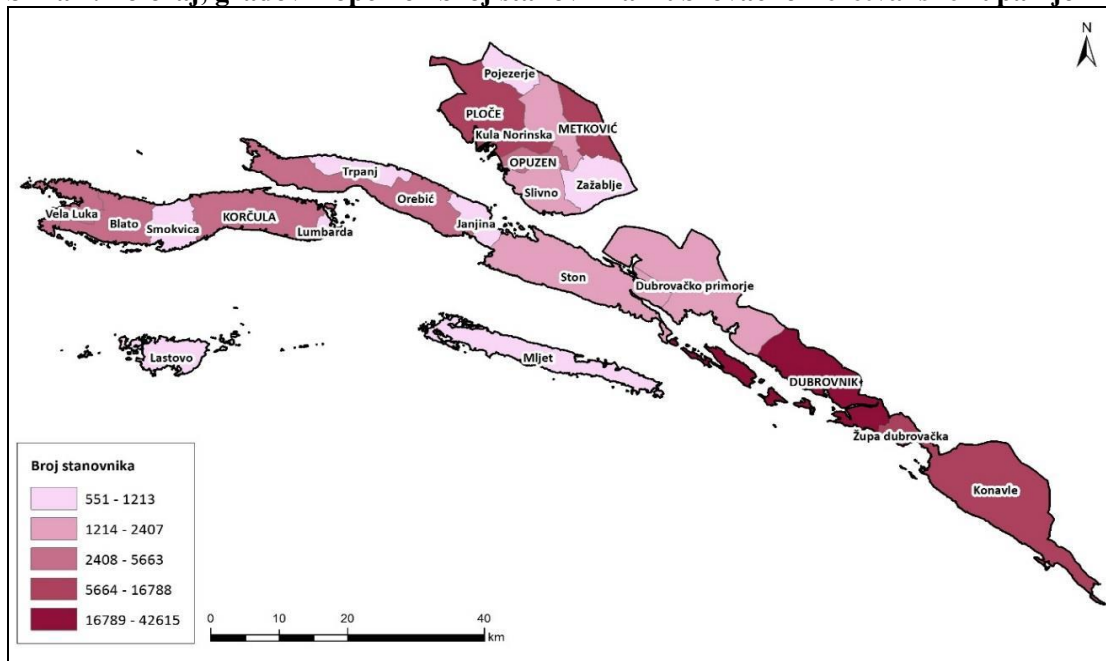
DNŽ najjužnija je županija u Republici Hrvatskoj, smještena periferno i najudaljenija od središta, Grada Zagreba. Županija kopnom i morem graniči sa Splitsko-dalmatinskom županijom i sastavni je dio NUTS II statističke regije Jadranska Hrvatska.

Županija je ukupne površine 9.272,37 km² (10,32% ukupne površine Hrvatske), od čega je 1.782,49 km² (3,1% površine RH) kopneni dio, a 7.489,88 km (80,78% površine Županije ili 23% mora Republike Hrvatske) morski dio. Obalna je duljina Županije 1.024,63 km. Teritorijalno more koje pripada Županiji gotovo je dvostruko veće od kopnenog dijela, ali s obzirom na to da se gospodarska zona na moru proteže do središnjeg dijela Jadrana, površina akvatorija DNŽ-a znatno je veća i čini oko 80% njezinog ukupnog područja. Županija ima najveći akvatorij s najvećim dubinama mora u Hrvatskoj. Taj akvatorij je vrijedan razvojni resurs i potencijal ne samo za Županiju nego i za čitavu Hrvatsku ali ujedno i prostor koji zahtjeva sustavne i učinkovite mjere javnih politika za zaštitu i održivo korištenje. Izravni utjecaj dubokog južnog Jadrana i voda istočnog dijela Sredozemnog mora te kopna s rijekom Neretvom i brojnim izvorima osobito su značajni za specifične ekološke prilike ovog područja.

Obala je razvedena i varira od zaštićenih uvala s pjeskovitim plažama do otvorenome moru izložene strme obale s klifovima. Priobalje i otoke čine poluotok Pelješac te 223 otoka, hridi i grebena. Najznačajniji naseljeni otoci su Korčula, Mljet, Lastovo i skupina Elafitskih otoka kojoj pripada i Koločep, najjužniji naseljeni hrvatski otok.

U upravnom pogledu Županija je organizirana u 22 jedinice lokalne uprave i samouprave odnosno 5 gradova i 17 općina.

Slika 1. Položaj, gradovi i općine i broj stanovnika Dubrovačko-neretvanske županije

Izvor: Strateška studija o utjecaju na okoliš Županijske razvojne strategije Dubrovačko – neretvanske županije do 2020. godine

Tablica 1. Prikaz vrsta površine Dubrovačko-neretvanske županije u odnosu na iste površine u RH

Vrsta površine	Površina RH, km ²	Dužina državne granice, km	Površina Županije, km ²	Duljina državne granice u Županiji, km	Duljina granice Županije ukupno, km	% površine u odnosu na Republiku Hrvatsku
Kopneni dio	56.609	950	1.782	164	189	3,15
Morski dio	33.200	2.028	7.489,	253	372	22,56
Ukupno	89.809	2.978	9.272	417	561	10,32

Izvor: DNŽ, 2015.

Prema veličini površine DNŽ zauzima šesnaesto mjesto među dvadeset hrvatskih županija i Gradom Zagrebom dok prema veličini površine mora zauzima prvo mjesto. Prema broju stanovnika na 14. je mjestu. U skupini sedam županija koje čine Jadransku Hrvatsku DNŽ ima najmanju površinu, a prema broju stanovnika na petom je mjestu.

Tablica 2. Položaj Dubrovačko-neretvanske županije u RH prema površini i broju stanovnika

	Površina (km ²)	Rang	Broj stanovnika 2011.	Rang	Broj stanovnika po km ²
RH	56.594	-	4.284.889	-	75,7
Kontinentalna Hrvatska	31.889	-	2.872.954	-	90,1
Jadranska Hrvatska	24.705	-	1.411.935	-	57,2
DNŽ	1.781	16	122.568	14	68,8

Izvor: DSZ, obrada HGK

Dubrovačko-neretvanska županija sastoji se iz tri prostorno odvojena i po problematici različita područja:

- dubrovačko priobalje: grad Dubrovnik i općine Konavle, Župa dubrovačka, Dubrovačko primorje;
- otočno i poluotočno područje: Grad Korčula te općine Lastovo, Vela Luka, Blato, Smokvica, Lumbarda, Mljet, Orebić, Trpanj, Janjina i Ston;
- donjoneretvanski kraj: gradovi Metković, Ploče i Opuzen te općine Pojezerje, Slivno, Kula Norinska i Zažablje.

Obala, otoci i prostor Donje Neretve razlikuju se prema osnovnim prirodnim, gospodarskim i kulturnim obilježjima. Posebno valja naglasiti da Županija ima najveći akvatorij s najvećim dubinama mora u Hrvatskoj. Taj akvatorij je vrijedan razvojni resurs i potencijal ne samo za Županiju nego i za čitavu Hrvatsku ali ujedno i prostor koji zahtjeva sustavne i učinkovite mjere javnih politika za zaštitu i održivo korištenje.

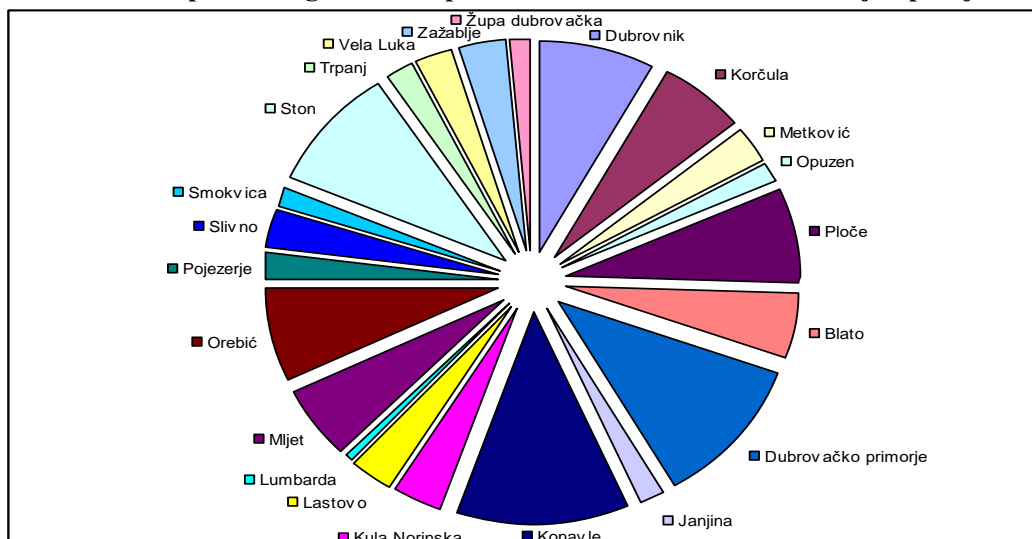
U otočnom području nalaze se 223 otoka, otočića, hridi i grebena te veličinom drugi hrvatski poluotok Pelješac. Najznačajniji naseljeni otoci su Korčula, Mljet, Lastovo i skupina Elafitskih otoka kojoj pripada i Koločep, najjužniji naseljeni hrvatski otok.

U administrativnom pogledu Županija je organizirana u 22 jedinice lokalne uprave i samouprave odnosno 5 gradova (Dubrovnik, Korčula, Ploče, Metković i Opuzen) i 17 općina (Blato, Dubrovačko Primorje, Janjina, Konavle, Kula Norinska, Lastovo, Lumbarda, Mljet, Orebić, Pojezerje, Slivno, Smokvica, Ston, Trpanj, Vela Luka, Zažablje i Župa dubrovačka). Županijsko središte nalazi se u Gradu Dubrovniku.

Najveću površinu među gradovima Županije imaju Dubrovnik (8,03%) i Ploče (7,27%), a najmanju Opuzen (1,35% površine DNŽ-a).

Od 17 općina, najveću površinu u DNŽ-u imaju Konavle (11,79%) i Ston (9,52%), a najmanju Lumbarda (0,60%) i Župa dubrovačka (1,28% površine DNŽ-a). Odnos veličine površine ostalih gradova i općina dan je u sljedećem grafičkom prikazu.

Slika 2. Odnos površina gradova i općina u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

Izvor: DNŽ

Tablica 3. Površina gradova i općina u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

GRAD / OPĆINA	POVRŠINA U ODNOSU NA DNŽ (%)	GRAD / OPĆINA	POVRŠINA U ODNOSU NA DNŽ (%)
Dubrovnik	8,03	Lumbarda	0,60
Korčula	6,31	Mljet	5,58
Metković	2,86	Orebić	7,35
Opuzen	1,35	Pojezerje	1,88
Ploče	7,27	Slivno	2,96
Blato	3,74	Smokvica	2,45
Dubrovačko primorje	11,09	Ston	9,52
Janjina	1,69	Trpanj	2,02
Konavle	11,79	Vela Luka	2,41
Kula Norinska	3,41	Zažablje	3,42
Lastovo	2,96	Župa dubrovačka	1,28

Izvor: Izmjene i dopune Prostornog plana Dubrovačko-neretvanske županije, Županijski zavod za prostorno uređenje Dubrovnik, 2010.

1.2. DEMOGRAFIJA

1.2.1. BROJ STANOVNIKA I PROMJENE, GUSTOĆA NASELJENOSTI, DEPOPULACIJA

U DNŽ-u je 2011. (prema Popisu stanovništva 2011.) bilo 122.568 stanovnika ili 2,86% ukupnog broja stanovnika Republike Hrvatske. Prema broju stanovnika DNŽ zauzima četrnaesto mjesto među dvadeset županija te Grad Zagreb. U razdoblju 1991.–2011, stanovništvo DNŽ-a se smanjilo za 2,98%, a stanovništvo čitave Hrvatske za 10,44%

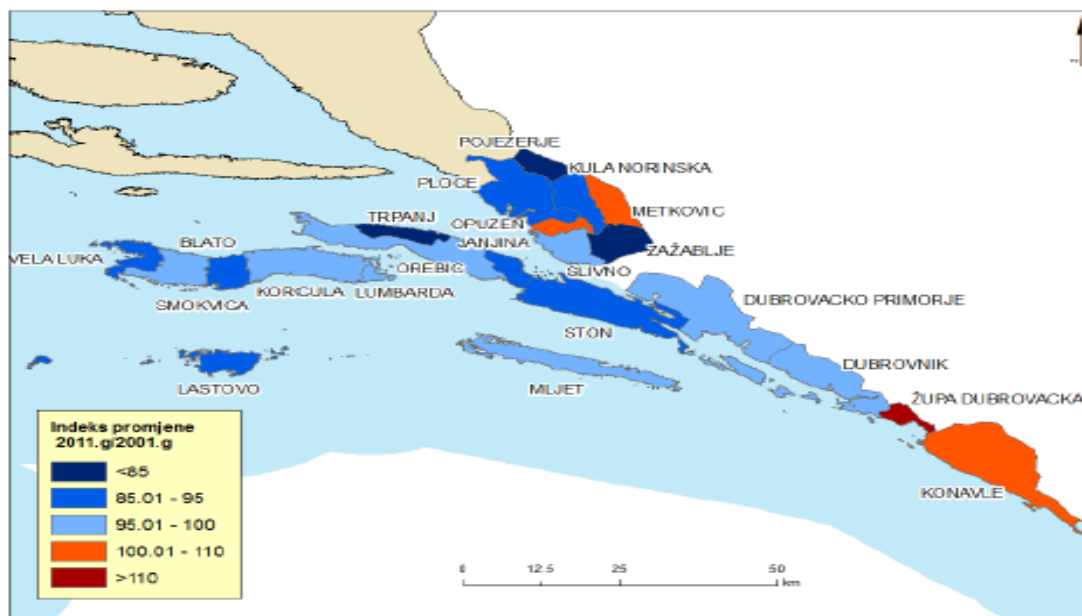
Tablica 4. Broj stanovnika u Dubrovačko-neretvanskoj županiji i RH 1991. –2011.

	1991.	2001.	2011.	Promjena 2011./1991. (u %)	Promjena 2011./2001. (u %)
DNŽ	126.329	122.870	122.568	-2,98	-0,25
RH	4.784.265	4.437.460	4.284.889	-10,44	-3,44

Izvor: DZS, 2015.

Oscilacije broja stanovnika u pojedinim međupopisnim razdobljima u općinama i gradovima DNŽ-a uvjetovane su pak dominantno preseljavanjima stanovništva (migracijama) ili pojavom tzv. fiktivnog stanovništva (ono koje je registrirano i prijavljeno, ali stvarno ili fizički ne prebiva u mjestu popisa) u popisima 2001. i 2011. (ono koje je registrirano i prijavljeno, ali stvarno ili fizički ne prebiva u mjestu popisa, a pojavilo se u popisima stanovništva i zbog manjeg PDV-a, neplaćanja poreza na nekretnine i slično). Oba je popisa stanovništva provela Hrvatska prema definicijama i pravilima EUROSTAT-a.

Slika 3. Relativna među popisna promjena broja stanovnika po gradovima i općinama 2001.–2011. godine

Izvor: Demografski razvoj Dubrovačko-neretvanske županije, Stjepan Šterc, 2016.

Tablica 5. Broj stanovnika u lokalnim jedinicama prema popisima stanovništva 2001. i 2011.

Ime	Broj stanovnika 2001.	Udio u ukupnom broju DNŽ-a 2001.	Broj stanovnika 2011.	Udio u ukupnom broju DNŽ-a (2011.)	Promjena 2011./2001. (u %)
Dubrovnik	43.770	35,6%	42.615	34,7%	-2,6%
Metković	15.384	12,5	16.788	13,4%	9,1%
Ploče	10.834	8,8%	10.135	8,4%	-6,5%
Konavle	8.250	6,7%	8.577	6,7%	3,9%
Župa dubrovačka	6.663	5,4%	8.331	6,6%	25,0%
Korčula	5.889	4,8%	5.663	4,6%	-3,8%
Vela Luka	4.380	3,6%	4.137	3,4%	-5,5%
Orebić	4.165	3,4%	4.122	3,5%	1,0%
Blato	3.680	3,0%	3.593	2,9%	-2,4%
Opuzen	3.242	2,6%	3.254	2,5%	0,4%
Ston	2.605	2,1%	2.407	2,1%	-7,6%
Dubrovačko primorje	2.216	1,8%	2.170	1,7%	-2,1%
Slivno	2.078	1,7%	1.999	1,7%	-3,8%
Kula Norinska	1.926	1,6%	1.748	1,5%	-9,2%
Lumbarda	1.221	1,00	1.213	1,0%	-0,7%
Mljet	1.111	0,9%	1.088	0,9%	-2,1%
Pojezerje	1.233	1,0%	991	0,9%	-19,6%
Smokvica	1.012	0,8%	916	0,8%	-9,5%

Lastovo	835	0,7%	792	0,7%	-5,1%
Zažablje	912	0,7%	757	0,6%	-16,9%
Trpanj	871	0,7%	721	0,7%	-17,2%
Janjina	593	0,48%	551	0,5%	-7,1%
Ukupno DNŽ	122.870	100%	122.568	100%	-0,2%

Izvor: DZS, 2015.

Prostorni razmještaj stanovnika pokazuje da je u pet gradova DNŽ-a živjelo 78.455 stanovnika odnosno 64% ukupnoga broja županijskih stanovnika, a preostalih 36% stanovnika živjelo je u 17 općina (prema Popisu stanovništva 2011.). U županijskom središtu, Gradu Dubrovniku, živi najviše stanovnika (42.615) odnosno više od trećine (34,77%) ukupnog stanovništva. Najveća općina su Konavle sa 8.577 stanovnika, a najmanje stanovnika ima Općina Janjina, svega 551.

Od 22 grada i općine njih čak 10 ima manje od 2.000 stanovnika što upućuje na znatnu usitnjenost upravnog ustroja na lokalnoj razini te, s obzirom na koncentraciju stanovnika u većim mjestima (ponajprije u Gradu Dubrovniku), na neujednačenu raspodjelu stanovništva na području Županije, a time i kapaciteta za pokretanje i provedbu razvojnih inicijativa i projekata.

Gustoća naseljenosti (prema Popisu stanovništva 2011.) u Dubrovačko-neretvanskoj županiji je 68,82 st/km², što je niže od prosjeka Republike Hrvatske (75,7 st/km²). U odnosu na županije Jadranske Hrvatske prema gustoći stanovništva Dubrovačko-neretvanska županija je na četvrtom mjestu (iza Splitsko-dalmatinske, Primorsko-goranske i Istarske te ispred Zadarske, Šibensko-kninske i Ličko-senjske županije).

Smanjenje ukupnog stanovništva karakterizira gotovo čitav županijski prostor. Ukupna je županijska depopulacija samo -0,2 % ili ukupno za samo 302 stanovnika. Uzme li se u obzir fiktivno stanovništvo, ukupna depopulacija bila bi i veća.

Najveća depopulacija u desetogodišnjem razdoblju zabilježena je u sjeveroistočnom dijelu Županije (općine Pojezerje, Zažablje, Grad Ploče) te na otocima i poluotoku Pelješcu. Čak je 18 gradova i općina ili 81,8% s ukupnim stopama pada stanovništva između -0,7 (Lumbarda) do čak -19,6 % (Pojezerje). osobito je znakovita depopulacija Grada Dubrovnika na apsolutnoj razini od 1.155 stanovnika što je posljedica iseljavanja u prigradske zone, prvenstveno u općinu Župu dubrovačku.

Usprkos maloj ukupnoj apsolutnoj i relativnoj županijskoj depopulaciji vrlo izražena polarizacija cijelog procesa u prostoru izrazito je negativni faktor budućeg prostornog, regionalnog, gospodarskog, društvenog i svakog drugog razvoja, osobito stoga što su intenzivnom depopulacijom zahvaćeni svi otočni prostori, cijeli poluotok I, osim Metkovića, sva naselja u uskom zaleđu. Posebno treba naglasiti dva pola pozitivnih demografskih promjena u Županiji: krajnji jug s općinama Župom dubrovačkom i Konavlima i drugi pol s gradovima Metkovićem i Opuzenom.

Općenito gledano, u Županiji je izražena depopulacija i "starenje" otoka i ruralnih dijelova, uz koncentraciju stanovništva u gradovima i u priobalnom području.

Ukupno gledajući i u usporedbi s Hrvatskom, DNŽ je prema demografskim pokazateljima u nešto povoljnijem položaju, čime jug Hrvatske pokazuje stabilnost u naglašenim uvjetima marginaliziranosti i može biti primjer ostalim dijelovima Hrvatske.

1.3. PRIRODNO I OPĆE KRETANJE STANOVNIŠTVA

Stope sastavnica prirodnog kretanja stanovništva male su i ispod demografskih donjih granica za potrebnu reprodukciju stanovništva, osobito rodosti i prirodnog rasta, ali upravo njihova stagnacija u promatranom razdoblju potvrđuje zaustavljanje intenzivnih negativnih trendova započelih prije 2001. godine. Premda je prošlo već gotovo 15 godina od zaustavljanja negativnih trendova započelih 1991. godine, do revitalizacije nije došlo jer su izostale aktivne mjere populacijske politike i odgovarajuće mjere drugih javnih politika.

Prema vitalnom indeksu i u odnosu na Hrvatsku i odnosu na ostale županije Jadranske Hrvatske te regiju Jadranska Hrvatska ukupno, DNŽ je posljednjih nekoliko godina u povoljnijem položaju.

Tablica 6. Prirodno kretanje stanovništva u Dubrovačko-neretvanskoj županiji 2010. –2014.

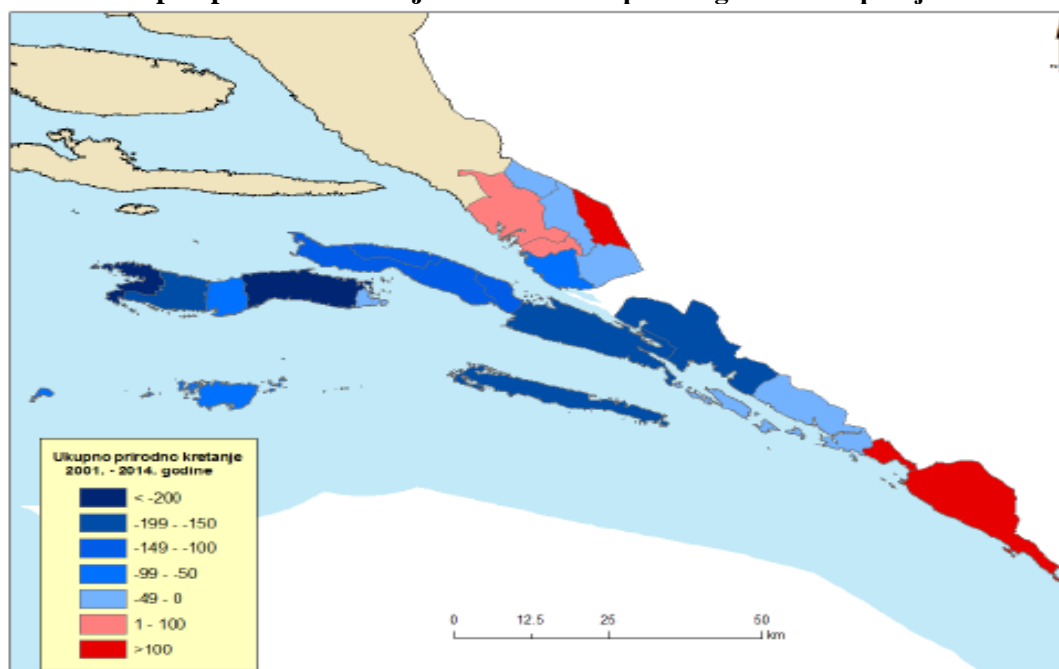
	Rođeni	Umrli	Prirodni prirast	Vitalni indeks DNŽ-a*	Vitalni indeks Jadranska Hrvatska	Vitalni indeks RH
2010.	1438	1294	139	110,7	88,2	83,2
2011.	1273	1284	-12	99,1	84,1	80,7
2012.	1329	1371	-47	96,6	83,2	80,8
2013.	1255	1314	-62	95,3	81,9	79,3
2014.	1289	1238	47	103,8	79,7	77,8

Izvor: DZS, 2015.

*Vitalni indeks – broj živorođenih na 100 umrlih stanovnika

Kod ukupnog prirodnog kretanja u razdoblju nakon 2001. pozitivne trendove imaju Metković, Opuzen i Ploče te Konavle i Župa dubrovačka. Radi se o istim gradovima i općinama kao i kod ranijih pokazatelja razmještaja i ukupnog međupopisnog kretanja stanovništva. To pokazuje da u DNŽ-u postoje dva pola.

Slika 4. Ukupno prirodno kretanje stanovništva općina i gradova Županije 2001. –2014. godine

Izvor: Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2001.–2014. Prirodno kretanje stanovništva, Državni zavod za statistiku, Zagreb.

Uočljivo je da Grad Dubrovnik bilježi ukupni prirodni pad stanovništva iako zadnje 2014. godine ima prirodni rast. To upućuje na demografski problem Dubrovnika, izrazitu starost ukupne dubrovačke populacije, a istodobno ulazak u dobne skupine stanovništva brojnijih generacija bilo domicilnog, bilo useljeničkog stanovništva.

Vrlo je znakovito malo i jedva primjetno smanjenje prirodnog pada stanovništva otočnih i poluotočnih općina, pa čak općina u zaleđu, ali u neposrednoj blizini sekundarnog županijskog centra Metkovića. Radi o promjeni trenda koja potvrđuje da je otočni hrvatski prostor velik potencijal i prostor kvalitetnog življenja u klimatskom i fizičko-geografskom smislu. Takav trend potvrđuje još uvijek biostabilnu populaciju, relativnu postojanost fertilnog kontingenta stanovništva i vrlo izvjesnu imigraciju u Županiju. Može se zaključiti kako je demografski potencijal županijske populacije još uvijek postojan za postavljanje populacijske politike.

Ukupno gledajući tipizaciju općeg kretanja stanovništva po općinama i gradovima u razdoblju 2001.–2011. godine moguće je zaključiti kako je opća slika zapravo pred izumiranjem cijelog prostora, osim dva revitalizacijska centra, Metkovića i Župe dubrovačke.

Kad su migracije u pitanju, primjetne su promjene od 2009. naovamo, pa se tako izmjenjuju godine pozitivnog i godine negativnog migracijskog salda. Migracije s inozemstvom u promatranom razdoblju najveći su negativni saldo imale 2013., a u istoj godini zaustavlja se trend negativnog salda unutarnjih migracija.

Tablica 7. Ukupno doseljeno i odseljeno stanovništvo u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

Godina	Dospeljeni			Odseljeni			Saldo ukupne migracije	Saldo migracije među županijama	Saldo migracije s inozemstvom
	ukupno	iz druge županije	iz inozemstva	ukupno	u drugu županiju	u inozemstvo			
2009.	1.375	693	682	878	692	186	497	1	496
2010.	853	553	300	1.065	679	386	-212	-126	-86
2011.	1.146	643	503	1.304	794	510	-158	-151	-7
2012.	1.140	473	467	1.130	712	418	10	-39	49
2013.	1.560	896	664	1.720	850	870	-160	46	-206
2014.	1.475	923	552	1.361	900	461	114	23	91

Izvor: DZS, 2015.

Migracije među županijskim gradovima i općinama intenzivnije su više nego upola od doseljavanja u Županiju iz inozemstva, što dodatno potvrđuje kako je unutaržupanijska migracija ključna za populacijski rast u popisu stanovništva 2011. godine Župe dubrovačke, Metkovića, Konavala i Opuzena s različitim stopama i omjerima unutaržupanijskog i izvanžupanijskog preseljavanja (ali unutar Hrvatske). Migracijske bilance vanjske migracije i međužupanijske migracije neznatno su pozitivne i apsolutno su male, pa su demografski porasti u tim sredinama zapravo redistribucija stanovništva u županijskom prostoru.

Radikalne promjene trenda 2010. godine iz izrazito pozitivne migracijske bilance vanjskih (inozemnih) preseljavanja navješćuju nam kako i Dubrovačko-neretvansku županiju počinju zahvaćati procesi intenzivnog iseljavanja iz zemlje općeprisutni u Hrvatskoj.

Promjene koje su uslijedile u Hrvatskoj nakon 2009., a u Županiji nakon 2010. godine, relativno su intenzivnije u Županiji nego u Hrvatskoj.

1.4. DOBNA I SPOLNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA

U DNŽ-u prisutan je trend starenja stanovništva što se poklapa s trendom na nacionalnoj razini. Stanovništvo na području DNŽ-a stari brže nego stanovništvo na nacionalnoj razini.

Tablica 8. Pokazatelji dobne strukture stanovništva

	2001.		2011	
	Koeficijent starosti	Indeks starenja*	Koeficijent starosti**	Indeks starenja
DNŽ	21,9	86,9	24,4	109,4
RH	21,6	90,7	24,1	115,0

Izvor: DZS, 2015.

**Koeficijent starosti - postotni udio osoba starih 60 i više godina u ukupnom stanovništvu.

*Indeks starenja – postotni udio osoba starih 60 i više godina prema stanovništvu mlađem od 20 godina.

Indeks starenja ukupne populacije potvrđuje intenzivan proces starenja uzrokovan prirodnim padom i iseljavanjem prvenstveno mladog stanovništva. Starenje populacije vrlo je izraženo na otocima (Lastovo i Mljet) i osobito u poluotočnim općinama u kojima je proces starenja došao do razine kad revitalizacija općinskim stanovništvom nije moguća.

Najmlađe su teritorijalne jedinice one s pozitivnim migracijskim saldima (Metković i Župa dubrovačka) i uglavnom svi novi pokazatelji potvrđuju već uočene procese i razlike.

Prosječna starost stanovnika podjednaka je kao prosječna starost u Hrvatskoj te prilično visoka (41,5 godina u 2011.) što upućuje da bi u slučaju nastavljanja negativnih trendova demografska struktura mogla postati ozbiljna zapreka razvoju Županije. Uz to, prosječna je starost stanovnika u općinama veća nego u gradovima, a prosječna starost na otocima veća nego u ostalom dijelu Županije.

Udio mlađeg stanovništva (0-24 godine) u ukupnom se desetogodišnjem razdoblju smanjio u gotovo svim jedinicama lokalne samouprave DNŽ-a i to više nego u RH. Udio mlađeg stanovništva najveći je u gradovima i razvijenijim općinama, a najmanji u nerazvijenijim općinama i na otocima. Mlađe stanovništvo najbrojnije je u Gradu Dubrovniku, Metkoviću, Opuzenu i Pločama, a najmanje je zastupljeno na Trpnju, Mljetu i u Janjini. Staro stanovništvo (iznad 75 godina) najzastupljenije je na otocima i u manjim, slabije razvijenim općinama. Takav raspored stanovništva dodatno naglašava regionalne razlike u Županiji.

Tablica 9. Kontingenti stanovništva gradova i općina Županije po velikim dobnim skupinama 2011. (relativni udjeli)

Grad/općina	0-14 godina	Radno sposobno stanovništvo (15-64 godine)	65 i više godina	Ukupno	Prosječna starost	Indeks starosti	Koeficijent starosti
Dubrovnik	14,92%	66,47%	18,60%	100%	42,4	125,0	25,6
Korčula	14,60%	66,64%	18,75%	100%	43,0	129,6	26,4
Metković	20,82%	65,97%	13,21%	100%	37,2	61,7	17,7
Opuzen	17,15%	66,38%	16,47%	100%	40,9	101,7	23,4
Ploče	15,78%	68,06%	16,16%	100%	41,1	100,2	22,5
Blato	15,03%	64,40%	20,57%	100%	43,8	140,1	28,8
Dubrovačko primorje	15,16%	58,57%	26,27%	100%	45,2	168,6	32,6
Janjina	8,17%	55,72%	36,12%	100%	53,2	416,1	46,8
Konavle	16,50%	66,21%	17,29%	100%	41,0	104,2	23,3
Kula Norinska	17,68%	65,22%	17,11%	100%	40,1	84,7	21,6
Lastovo	13,13%	64,90%	21,97%	100%	44,4	146,2	28,8
Lumbarda	15,75%	65,70%	18,55%	100%	41,6	111,0	25,7
Mljet	11,12%	60,66%	28,22%	100%	47,5	222,9	34,8
Orebić	14,97%	64,07%	20,96%	100%	43,8	149,1	29,4
Pojezerje	17,96%	65,49%	16,55%	100%	39,6	84,7	21,3
Slivno	15,11%	62,58%	22,31%	100%	43,6	134,6	29,2
Smokvica	13,43%	64,19%	22,38%	100%	44,4	153,6	30,3
Ston	15,45%	61,70%	22,85%	100%	43,6	136,9	28,5
Trpanj	13,04%	59,26%	27,60%	100%	47,6	205,4	36,8
Vela Luka	14,45%	63,86%	21,68%	100%	44,6	155,1	30,4
Zažablje	16,78%	61,16%	22,06%	100%	43,0	111,6	25,4
Župa dubrovačka	19,39%	68,91%	11,70%	100%	37,4	69,6	17,4
DNŽ	16,25%	65,93%	17,82%	100%	41,3	109,4	24,4

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine. Stanovništvo prema starosti i spolu po gradovima i općinama. Državni zavod za statistiku, Zagreb.

Cijela je Županija u tipu duboka starost s udjelima koji su blizu graničnih vrijednosti prema izrazito dubokoj starosti, a još je bliže tim graničnim vrijednostima Grad Dubrovnik. Raspon tipova od starosti (samo su četiri jedinice u tom tipu: Metković, Kula Norinska, Pojezerje i Župa dubrovačka) pa do izrazito duboke starosti izravno potvrđuje ukupnu negativnost demografske županijske slike, a sukladno tome i neizvjesnu budućnost.

U Jadranskoj Hrvatskoj uz Dubrovačko-neretvansku županiju duboka starost karakterizira i Zadarsku, Šibensko-kninsku i Splitsko-dalmatinsku županiju, a sve ostale prema stupnju ostarjelosti stanovništva pripadaju u vrlo duboku starost.

Dakle, usprkos relativno povoljnijim trendovima prirodnog kretanja županijskog stanovništva i osciliranja pozitivne i negativne migracijske bilance oko malih apsolutnih vrijednosti (što je u odnosu na Hrvatsku relativno povoljnije), pravu sliku budućnosti županijske populacije prikazuju upravo ovi tipovi starosti.

Tablica 10. Dobno-spolna struktura stanovništva Dubrovačko-neretvanske županije

		2011.				2001.			
		0-24	25-49	50-75	75+	0-24	25-49	50-75	75+
DNŽ	M	51,35%	49,96%	47,83%	37,47%	51,15%	49,43%	47,22%	32,53%
	Ž	48,65%	50,04%	52,17%	62,53%	48,85%	50,57%	52,78%	67,47%

Izvor: DZS, 2015.

1.5. OBRAZOVNA STRUKTURA

Obrazovanost županijske populacije je velika: 74,3 % stanovništva starijeg od 15 godina ima završeno srednje ili visoko obrazovanje, visoko gotovo svaki peti stanovnik (udio iznosi 18,7%), pa je prema svim pokazateljima obrazovanost županijske populacije primjerena razvijenim europskim društvima.

DNŽ u odnosu na Republiku Hrvatsku bilježi niži udio stanovništva bez škole i sa završenom osnovnom školom te viši udio stanovništva sa srednjoškolskim obrazovanjem, višim i visokim obrazovanjem kao i viši udio obrazovanog stanovništva u stanovništvu u dobi od 15 i više godina.

U usporedbi sa županijama Jadranske Hrvatske, DNŽ je na drugom mjestu prema ukupnom visoko obrazovanom stanovništvu (te bilježi i viši postotak u odnosu na cijelu RH), a u kategoriji visoko obrazovanih ima i najviši postotak stanovništva sa završenim stručnim studijem. Također, jedna je od tri županije Jadranske Hrvatske s najnižim udjelom stanovništva bez završene škole.

Tablica 11. Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi (% udio u ukupnom stanovništvu starom 15 i više godina, Popis 2011.)¹

Županija	Bez škole	Osnovna škola	Srednja škola*	Visoko obrazovanje			
				Ukupno	Stručni studij**	Sveučilišni studij***	Doktorat
Dubrovačko-neretvanska	1,13	17,47	55,54	18,7	8,21	10,33	0,18
Republika Hrvatska	1,71	21,29	52,63	16,4	5,84	10,23	0,32

Izvor: DZS

* Obuhvaćene su sve srednje škole – industrijske i obrtničke strukovne škole, škole za zanimanje, škole za KV i VKV radnike, tehničke i srodne strukovne škole i gimnazije.

**Obuhvaćene su sve više škole, I. (VI.) stupnjevi fakulteta te stručni studiji po Bologni.

*** Obuhvaćeni su svi fakulteti, umjetničke akademije, svi sveučilišni studiji po Bologni te magistarski znanstveni, stručni i umjetnički studij.

Nepismenost je u Županiji mala (1,13 % stanovništva starijeg od 15 godina) i nije ju potrebno posebno razmatrati ni donositi o njoj signifikantne stavove, kao ni o stanovništvu s nezavršenom osnovnom školom (udio je oko 7%).

Među lokalnim jedinicama postoje izrazite razlike u pogledu obrazovanosti. Najslabiju razinu obrazovanosti bilježe pojedine otočke jedinice te jedinice u neretvanskoj dolini. S druge strane, najbolju obrazovnu strukturu bilježe Grad Dubrovnik i neke manje jedinice, poput Trpnja i Korčule. Zanimljivo je da neke veće lokalne jedinice, poput Metkovića, bilježe ispodprosječne udjele visokoobrazovanih osoba.

Tablica 12. Obrazovna struktura u Dubrovačko-neretvanskoj županiji prema Popisu stanovništva 2011.

	Udio st. bez škole ili s osnovnom školom u st. starijem od 15 godina	Udio obrazovanog st. u st. starijem od 15 godina (srednja škola i više)	Udio više i visoko obrazovanog st. u st. starijem od 15 godina
Janjina	29,19%	49,89%	20,92%
Kula Norinska	25,10%	65,59%	9,31%
Opuzen	19,91%	62,65%	17,44%
Pojezerje	41,80%	52,96%	5,24%
Slivno	24,43%	59,64%	15,93%
Zažablje	34,71%	58,78%	6,51%
Blato	28,33%	58,20%	13,46%
Dubrovačko primorje	24,33%	62,13%	13,54%
Lastovo	26,48%	55,82%	17,70%
Lumbarda	19,09%	65,79%	15,13%
Metković	20,54%	63,59%	15,87%
Orebić	25,11%	56,29%	18,60%

¹ Nije obuhvaćeno stanovništvo s djelomično završenom osnovnom školom.

Ploče	19,65%	62,47%	17,88%
Smokvica	38,83%	47,89%	13,28%
Ston	28,15%	59,73%	12,13%
Trpanj	25,00%	50,86%	24,14%
Vela Luka	24,71%	61,66%	13,63%
Konavle	20,76%	60,16%	19,08%
Korčula	20,64%	59,74%	19,62%
Mljet	31,79%	55,26%	12,95%
Župa dubrovačka	17,99%	64,42%	17,59%
Dubrovnik	15,88%	57,51%	26,61%

Izvor: DZS, 2015.

Razvojni obrazovni potencijal postoji, no tek će se u sljedećim godinama vidjeti je li taj potencijal razvojna osnova ili emigracijski potencijal kroz koji će DNŽ dodatno slabjeti.

Grad Dubrovnik prema udjelu visokoobrazovanih osoba pokazuje prava obilježja regionalnog centra, a Grad Metković kao sekundarni i to razvojni centar DNŽ-a potvrđuje svoj demografski rast imigracijom. Gotovo sve otočne i poluotočne općine imaju manji udio visokoobrazovanih od udjela osoba sa završenom osnovnom školom što pak za razliku od Grada Metkovića potvrđuje iseljavanje mladih i obrazovanih osoba.

Prema indeksu obrazovanosti u pozitivnom smislu izdvajaju se Grad Dubrovnik i Grad Korčula te općine Lumbarda i Smokvica i time potvrđuju da je otok Korčula, uz Dubrovnik, stvarno i formalno najobrazovaniji županijski prostor. Dubrovačko primorje, Kula Norinska i Zažablje očekivano i sukladno ostalim demografskim strukturama jesu administrativno-teritorijalne jedinice s najmanjim indeksom obrazovanosti.

Tablica 13. Indeks obrazovanosti gradova i općina Županije 2011. godine izražen u postocima

Ime grada ili općine	<O _I	I _o
Dubrovnik	4,7	296,9
Korčula	5,6	191,7
Metković	9,6	88,0
Opuzen	11,7	60,5
Ploče	10,0	93,3
Blato	10,3	63,4
Dubrovačko primorje	20,5	26,9
Janjina	10,9	79,0
Konavle	10,0	95,4
Kula Norinska	18,0	23,7
Lastovo	9,3	33,2
Lumbarda	4,3	214,7
Mljet	11,7	49,0
Orebić	7,0	134,6
Pojezerje	13,8	16,9
Slivno	11,3	35,4
Smokvica	2,0	307,4
Ston	14,9	35,9
Trpanj	7,3	142,1
Vela Luka	8,6	82,0
Zažablje	23,2	10,7
Župa dubrovačka	6,0	170,3
DNŽ	8,1	128,4

Izvor: Demografski razvoj Dubrovačko-neretvanske županije, Stjepan Šterc, 2016.

Informatička pismenost, promatrano u stanovništvu starijem od 10 godina, nešto je bolja u odnosu na RH u svim promatranim kategorijama (obrada teksta, tablični izračuni, korištenje e-mailom te internetom), a u odnosu na ostale županije Jadranske Hrvatske DNŽ se također nalazi u skupini županija s većim udjelom informatički pismenog stanovništva u navedenim kategorijama pismenosti.

Tablica 14. Udio informatički pismenog stanovništva u stanovništvu starijem od 10 godina po županijama, popis 2011. (%)

Županija	Obrada teksta	Tablični izračuni	Korištenje e-maila	Korištenje internetom
Dubrovačko-neretvanska	54,0	47,6	57,5	61,6
Primorsko-goranska	56,8	49,3	58,0	61,6
Ličko-senjska	41,0	34,9	41,4	45,4
Zadarska	50,2	43,2	52,1	56,2
Šibensko-kninska	46,9	40,6	48,5	52,7
Splitsko-dalmatinska	54,5	48,7	56,2	60,8
Istarska	54,3	47,8	56,1	60,0
Republika Hrvatska	52,1	45,2	53,1	57,4

Izvor: Demografski razvoj Dubrovačko-neretvanske županije, Stjepan Šterc, 2016

Tablica 15. Osnovni razvojni problemi i potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Starenje ukupne populacije, a s tim povezan i pad rodности u budućnosti • Izražena depopulacija i 'starenje' otoka i ruralnih dijelova • Koncentracija stanovništva u gradovima i u priobalnom području • Iseljavanja iz Županije nakon 2010. relativno intenzivnije nego u ostaloj Hrvatskoj • Nedovoljna ulaganja u obrazovni sustav i obrazovanje stanovništva kao glavne pokretače županijskog razvoja, premda je obrazovna struktura povoljnija od državnog prosjeka • Neaktivnost stanovništva, vrlo nepovoljan odnos ukupno neaktivnog stanovništva prema broju zaposlenih • Demografske revitalizacije nema, nema aktivnih mjera populacijske politike po oba revitalizacijska modela, sa županijskom i useljeničkom populacijom • Demografska problematika u Županiji nije dovoljno u fokusu društvenog i javnog interesa i u planovima i programima gospodarskog, društvenog, prostornog, regionalnog i lokalnog razvoja, a nedovoljno je prisutna u mjerama socijalne i obiteljske politike 	<ul style="list-style-type: none"> • Pitanje demografske revitalizacije i njezino razumijevanje postaviti u fokus političkog, društvenog i javnog interesa Županije i donijeti cjelovite mjere za njezinu provedbu • Demografsku revitalizaciju početi provoditi kroz klasičnu stimulativnu populacijsku politiku povećanja rodности domicilne populacije, dok su drugi oblici revitalizacije kroz imigraciju poželjni, ali ne i primarni barem još 10-15 godina • Mlade obrazovane ljude s obiteljima stimulirati da dođu raditi i živjeti na otoke i u druga demografski ugrožena područja pogodnostima stanovanja, poticanjem razvoja poduzetništva i samozapošljavanja te drugim mjerama • Omogućiti dostizanje što višeg stupnja školovanja na otocima i osigurati kvalitetne prometne veze s kopnom za potrebe učenika i studenata • Poboljšati prometnu, gospodarsku i kulturnu povezanost otoka s kopnom odgovarajućim mjerama i osigurati kvalitetu i dostupnost zdravstvenih, obrazovnih, kulturnih i socijalnih usluga • Povećati ulaganja u obrazovni sustav i obrazovanje stanovništva kao glavne pokretače društveno-ekonomskog razvoja • Uspostaviti osnovne baze demografskih podataka i umrežiti ih s drugim digitaliziranim podacima u Županiji i JLS • Uspostaviti analitičku jedinicu za demografiju u organizacijski županijski upravljački sustav

1.6. SOCIJALNO UKLJUČIVANJE I USLUGE SOCIJALNE SKRBI

1.6.1. SOCIJALNA SKRBI

Pružanje usluga socijalne skrbi institucionalno je organizirano putem djelovanja centara za socijalnu skrb i domove za starije i nemoćne, psihičke bolesnike, osobe s tjelesnim, intelektualnim i osjetilnim oštećenjima te djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi. Osnivači tih ustanova su Županija, resorno Ministarstvo te privatni poduzetnici posebice u dijelu obiteljskih domova i domova za starije i nemoćne. Privatne pravne osobe, profitne i neprofitne te vjerske organizacije, imaju mogućnost osnivati privatne domove socijalne skrbi ili pružati socijalne usluge kao stručnu djelatnost bez osnivanja ustanove socijalne skrbi.

Kada su u pitanju javne usluge, većina je ustanova socijalne skrbi u vlasništvu države i financira se izravno iz državnog proračuna. Decentralizirani su jedino domovi za stare i nemoćne osobe (od 2001.), nakon što su njihova vlasnička prava prenesena sa središnje vlasti na županijsku upravu. Također, 2001. godine kada je s novim Zakonom o socijalnoj skrbi počeo proces decentralizacije otvorio se veći prostor za privatne inicijative u ovom području društvene djelatnosti.

Pored institucionalne skrbi važna je i potrebna organizacija socijalnih usluga koje se pružaju u zajednici, ali za organizaciju tih usluga nema dovoljno financijskih kapaciteta. Na području Županije, od usluga u zajednici primarno su organizirane usluge prehrane i pomoći u kući, dnevni te poludnevni boravak za starije i nemoćne. Organizirani smještaj za osobe s poteškoćama postoji, ali još uvijek nije dovoljno razvijen.

U Dubrovačko-neretvanskoj županiji djeluju 4 centra za socijalnu skrb (CZSS) i to u Dubrovniku, Korčuli, Metkoviću i Pločama.

Centri za socijalnu skrb ključne su ustanove socijalne skrbi u svim županijama jer donose prvostupanjska rješenja vezana uz prava socijalne skrbi, pravnu zaštitu obitelji i ostala prava u skladu s javnim ovlastima definiranim Zakonom o socijalnoj skrbi, Obiteljskim zakonom, Zakonom o udomiteljstvu i drugim relevantnim zakonima i pravilnicima. Centri vode postupak za izdavanje dozvola za udomiteljstvo, vode evidenciju o odobrenim dozvolama izdanim udomiteljskim obiteljima, registar udomiteljskih obitelji i registar korisnika smještenih u domove socijalne skrbi. Nadalje, organiziraju vještačenja prvostupanjskih tijela i brinu se da se vještačenja provedu radi ostvarivanja prava u sustavu socijalne skrbi te drugih prava propisanih zakonom. Između ostalih javnih ovlasti propisanih Zakonom o socijalnoj skrbi, Centri sudjeluju u izradi županijskih socijalnih planova i njihovu usvajanju, brinući se pritom da razvoj socijalnih usluga bude u skladu sa socijalnim planom i mrežom socijalne skrbi u području njihove nadležnosti.

U četiri Centra za socijalnu skrb krajem 2012. godine radilo je u prosjeku 62,5 djelatnika. U Obiteljskom centru Dubrovačko-neretvanske županije radila su do kraja 2013. godine 3 stručna djelatnika, a s primjenom novog Zakona o socijalnoj skrbi (157/13), od 1. siječnja 2014. Obiteljski centar postaje Podružnica Centra za socijalnu skrb Dubrovnika.

Tablica 16. Centri za socijalnu skrb u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

Naziv centra za socijalnu skrb	Prosječni broj zaposlenika
CZSS Dubrovnik	28,5
CZSS Korčula	11,5
CZSS Metković	11,5
CZSS Ploče	11

Izvor: UO DNŽ za zdravstvo i socijalnu skrb

Nadalje, u Županiji djeluje šest ustanova socijalne skrbi za starije osobe različitih osnivača, s ukupnim kapacitetom od 452 korisnika na stalnom boravku i skrbi te dodatnih 199 vanjskih korisnika obuhvaćenih ostalim uslugama (uglavnom organizirana prehrana i pomoć i njega u kući). Najveći kapacitet ima dom u Dubrovniku; do 2001. bio je u vlasništvu države, a ona je osnivačka prava prenijela na županijske vlasti (Tablica 17).

Tablica 17. Domovi za starije osobe u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

Br.	Lokacija grad/općina	Naziv	Osnivač	Kapacitet / Broj korisnika
1.	Grad Dubrovnik	Dom za starije osobe – Dubrovnik (+ Podružnica Thermoherapia)	Dubrovačko-neretvanska županija	Kapacitet: 168 Stalni smještaj: 168 Pomoć i njega u kući: 41 Organiziranje prehrane: 98
2.	Grad Dubrovnik	Dom za starije i nemoćne osobe "Domus Christi", Dubrovnik	Dubrovačko-neretvanska županija	Kapacitet: 87 Stalni smještaj: 84 Organiziranje prehrane: 4
3.	Grad Metković	Dom za odrasle osobe i rehabilitaciju Metković	Republika Hrvatska/MSPM	Kapacitet: 36 Stalni smještaj: 35
4.	Grad Korčula	Dom za starije i nemoćne osobe Korčula	Dubrovačko-neretvanska županija	Kapacitet: 42 Stalni smještaj: 42
5.	Općina Blato	Dom za starije i nemoćne osobe "Majka Marija Petković", Blato	Republika Hrvatska/MSPM	Kapacitet: 49 Stalni smještaj: 47 Organiziranje prehrane: 4
6.	Općina Vela Luka	Dom za starije i nemoćne osobe "Korčula" – Vela Luka	Dubrovačko-neretvanska županija	Kapacitet: 70 Stalni smještaj: 72 Pomoć u kući: 6 Organiziranje prehrane: 46

Izvor: UO DNŽ za zdravstvo i socijalnu skrb

Među ostalim vrstama domova u mreži ustanova socijalne skrbi nalaze se: jedna ustanova za psihički bolesne osobe (Tablica 18), dvije ustanove za smještaj osoba s tjelesnim, intelektualnim i osjetilnim oštećenjima (Tablica 19) i jedan dom za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi (Tablica 20).

Tablica 18. Dom za psihički bolesne odrasle osobe u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

Br.	Grad/općina	Vrsta/naziv	Osnivač	Kapacitet / Broj korisnika
1.	Općina Blato	Dom za odrasle osobe Blato – Blato, Korčula	Republika Hrvatska/MSPM	Kapacitet: 55 Stalni smještaj: 59

Izvor: UO DNŽ za zdravstvo i socijalnu skrb

Tablica 19. Domovi za osobe s tjelesnim, intelektualnim i osjetilnim oštećenjima u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

Br.	Grad / općina	Vrsta / naziv	Osnivač	Kapacitet / Broj korisnika
1.	Općina Župa dubrovačka	Centar za rehabilitaciju Josipovac, Mlini	Republika Hrvatska/ MSPM	Kapacitet: 73 Stalni smještaj: 29 Poludnevni boravak: 22
2.	Grad Metković	Dom za odrasle osobe i rehabilitaciju Metković	Republika Hrvatska/ MSPM	Kapacitet: 56 Stalni smještaj: 18 Povremeni boravak: 3 Cjelodnevni boravak: 10

Izvor: UO DNŽ za zdravstvo i socijalnu skrb

Tablica 20. Dom za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

Br.	Grad / općina	Vrsta / naziv	Osnivač	Kapacitet / Broj korisnika
1.	Grad Dubrovnik	Dom za djecu "Maslina" – Dubrovnik	Republika Hrvatska/ MSPM	Kapacitet: 35 Stalni smještaj: 23 Organizirano stanovanje: 1

Izvor: UO DNŽ za zdravstvo i socijalnu skrb

Kapaciteti javnih ustanova za socijalnu skrb (domova za starije, djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, osobe s tjelesnim i intelektualnim oštećenjima) razlikuju se s obzirom na kvalitetu i fizičko stanje pojedinih objekata. S obzirom na prostorna i geografska obilježja Županije, a i u skladu s

trendom razvoja pružanja usluga socijalne skrbi, iznimno je važno osnažiti i diverzificirati izvaninstitucionalnu podršku pojedinim korisnicima te ostvariti uvjete za socijalno uključivanje u zajednicu (npr. pružanje usluga za starije i nemoćne u njihovom domu, uključivanje u zajednicu korisnika s psihičkim smetnjama kroz usluge u zajednici i sl.).

Dio potreba korisnika, posebice kad se radi o starijim nemoćnim osobama, na području Županije zadovoljavaju i obiteljski domovi koji pružaju dodatne kapacitete za smještaj. Na području Županije djeluju 3 obiteljska doma koja većinom pružaju samo usluge smještaja i prehrane u Dubrovniku, Metkoviću i Pločama.

Usluge socijalne skrbi po korisničkim skupinama

Različite korisničke skupine zahtijevaju različit pristup pružanju i organizaciji usluga. Glavne korisničke skupine usluga socijalne skrbi na području Županije su starije i nemoćne osobe i umirovljenici, osobe s invaliditetom, djeca i mladi, obitelji u riziku, branitelji, nezaposleni i beskućnici.

Starijim i nemoćnim osobama osim usluge smještaja, hrane i pomoći u kući te dnevne skrbi dostupne su i novčane naknade kao i usluge informiranja i savjetovanja. U sljedećem razdoblju potrebno je dodatno ojačati pružanje **izvaninstitucionalnih** usluga kroz različite sustave podrške i pomoći uvažavajući njihove specifične potrebe te unaprijediti uvjete života i rada u pojedinim ustanovama.

Osobe s invaliditetom jedna su od prioritetnih ciljnih skupina u Socijalnom planu Dubrovačko-neretvanske županije. Institucionalna skrb pruža im se u domovima u Blatu na Korčuli, Mlinima i Metkoviću. Izvaninstitucionalnu skrb potrebno je osnažiti te osigurati aktivno socijalno uključivanje osoba s invaliditetom u zajednicu. Osobe s mentalnim oštećenjima u posebno su nepovoljnom položaju jer su za njih najmanje razvijene usluge u zajednici; ustanove socijalne skrbi namijenjene tim korisnicima ujedno pružaju najnižu razinu kvalitete smještaja jer se većinom nalaze u starim zgradama, dvorcima, zaštićenim objektima kulturne baštine, što znatno poskupljuje i otežava adaptaciju prostora prema potrebama osoba s invaliditetom.

Djeci s teškoćama u razvoju u Dubrovačko-neretvanskoj županiji kronično nedostaje odgovarajući stručno rehabilitacijski rad (još od rane dobi), a mali ih je broj na poticajan način (uz pomoć asistenata) uključen u društvo vršnjaka, prije svega u vrtičke i školske programe.

U postojećim uvjetima, u kojima im sustav u najboljem slučaju nudi tek 45-60 minuta tjedno rada s logopedom, edukatorom – rehabilitatorom, fizioterapeutom ili fizijatrom, ograničavaju se mogućnosti razvojnog napretka i umanjuju prilike za osiguranje veće funkcionalnost u odrasloj dobi. Jedinica za poremećaje razvojne dobi pri Općoj bolnici Dubrovnik pruža rehabilitacijske usluge (zaposlene su dvije psihologinje, psihijatar i tri logopedinje), fizioterapeutske usluge i usluge radne terapije.

Traženje usluga za djecu s teškoćama u razvoju otežava i nepostojanje jedinstvene evidencije, prema dobi i dijagnozi, korištenim uslugama i potrebama. Evidencija je fragmentirana, mahom je vode vrtići, škole i udruge, no često ne uključuje podatke o djeci mlađoj od tri godine, koja nisu uključena ni u kakve programe, a nužna im je rana intervencija.

Za obitelji u riziku pomoć je uglavnom organizirana putem centara za socijalnu skrb koji pružaju stručnu pomoć kroz informiranje, prepoznavanje problema, procjenu potreba, savjetovanje i pomaganje, obiteljsku medijaciju. CZSS Dubrovnik Podružnica Obiteljski centar usmjeren je na pružanje preventivnih programa vezanih uz razvoj djece i razvoj roditeljskih vještina, uz individualna i grupna savjetovanja te pravna savjetovanja. Caritas Dubrovačke biskupije pruža materijalnu pomoć socijalno ugroženim obiteljima i usluge savjetovanja u Obiteljskom savjetovalištu Dubrovačke biskupije.

Braniteljima u Dubrovačko-neretvanskoj županiji pomoć je mahom organizirana kroz sustave Ministarstva branitelja (različite novčane naknade, psihosocijalna pomoć braniteljima i njihovim obiteljima), Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje i Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Nadalje, Županija osigurava novčane potpore županijskim udrugama branitelja, sufinancira troškove liječenja branitelja i daje pomoć za odgoj i školovanje djece poginulih branitelja. Također, na području

Županije djeluje Centar za psihosocijalnu pomoć; on uključuje jedan mobilni tim koji pruža podršku u kriznim situacijama u domovima branitelja te pruža savjetovanje braniteljima i njihovim obiteljima.

Nezaposlene osobe mahom su korisnici različitih novčanih naknada za nezaposlene koji za to ispunjavaju uvjete te usluga vezanih za pronalaženje i zadržavanje zaposlenja kao i privremeno zapošljavanje putem mjera aktivne politike zapošljavanja u organizaciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Osim tih usluga, drugih usluga podrške na području Županije nema. S obzirom na porast broja nezaposlenih (prosječan broj nezaposlenih osoba u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u 2013. godini bio je 8.025 ili 2,3% ukupnog broja nezaposlenih osoba u RH (u odnosu na 2012. godinu, prosječan broj nezaposlenih osoba u Županiji povećao se 5,9%) potrebno je zadržati postojeće i predvidjeti nove usluge podrške nezaposlenima.

Beskućnici

U evidenciji UO-a trenutačno je 38 osoba koji borave u Hotelu Vis 2. Procjenjuje se da njih samo petnaestak ima opravdanu potrebu za smještajem u prihvatilište, a ostali imaju druge mogućnosti za samostalan život ili im je potrebna druga vrsta podrške a ne smještaj u prihvatilištu.

Prema dostupnim podacima, Prihvatilište za socijalno ugrožene slučajeve koristi godišnje 3040 korisnika (te je njihov smještaj u većini slučajeva trajnije prirode), a Grad Dubrovnik sufinancira prihvatilište s oko 250.000 kuna godišnje (troškovi su uglavnom vezani za održavanje zgrade, plaćanje režija i sl.).

Korisnici prihvatilišta koji nemaju nikakvih prihoda ujedno su korisnici zajamčene minimalne naknade putem Centra za socijalnu skrb (17 korisnika), ostvaruju pravo na prehranu u pučkoj kuhinji te povremeno i na jednokratne novčane pomoći. Tri korisnika su hrvatski ratni vojni invalidi. Prosječna dob korisnika je 54 godine. Svi korisnici imaju prijavljeno prebivalište na području Dubrovnika i svi ostvaruju zdravstvenu zaštitu.

Godine 2014. Grad je preuređio dvije prostorije u objektu Hotela Vis 2, u kojem djelatnica Gradskog društva Crvenog križa i djelatnica Udruge „Dubrovnik zdravi Grad“ provode psihosocijalni tretman korisnika. Program se odnosi na pomoć pri zapošljavanju, psihosocijalne radionice, kreativne radionice, uključivanje u sportske aktivnosti, računalne radionice i hortikulturne aktivnosti.

Grad Dubrovnik je u potrazi za adekvatnim prostorom u kojem bi se pružala usluga smještaja u Prihvatilište sukladno Pravilniku o minimalnim uvjetima za pružanje socijalnih usluga.

Tablica 21. Osnovni razvojni problemi i razvojne potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Nepostojanje jedinstvene evidencije djece s teškoćama u razvoju • Nedostatna integracija djece s teškoćama u razvoju u redovne odgojno-obrazovne programe u vrtićima i školama/prevenција institucionalizacije • Nedostatni kapaciteti i kvaliteta objekata domova za starije i nemoćne osobe i osobe s invaliditetom • Nedovoljno razvijen spektar usluga u zajednici za starije i nemoćne i osobe s invaliditetom. • Nedostatak zdravstveno-njegovateljskog kadra 	<ul style="list-style-type: none"> • Uspostaviti jedinstvenu evidenciju djece s teškoćama u razvoju • Provoditi integraciju djece s teškoćama u razvoju i postizanje veće funkcionalne sposobnosti za svakodnevni život povećanjem rehabilitacijskih usluga • Provesti infrastrukturna ulaganja radi poboljšanja kvalitete uvjeta i proširenje kapaciteta u domovima za starije i nemoćne i osobe s invaliditetom • Razviti i organizirati širi spektar usluga u zajednici za starije i nemoćne osobe i osobe s invaliditetom • Osnaživati izvaninstitucionalnu podršku osobama u potrebi

1.7. DRUŠTVENA INFRASTRUKTURA

1.7.1 ZDRAVSTVO

Zdravstvena skrb u Dubrovačko-neretvanskoj županiji organizirana je na primarnoj i sekundarnoj razini te na razini zavoda.

Na primarnoj razini zdravstvene usluge pružaju se kroz djelatnosti opće/obiteljske medicine, zdravstvene zaštite predškolske djece, preventivno-odgojnih mjera za zdravstvenu zaštitu školske djece i studenata, javnog zdravstva, zdravstvene zaštite žena, dentalne zdravstvene zaštite, higijensko-epidemiološke zdravstvene zaštite, medicine rada, zdravstvene zaštite mentalnoga zdravlja, prevencije i izvanbolničkog liječenja ovisnosti, patronažne zdravstvene zaštite, zdravstvene njege u kući bolesnika, hitne medicine, sanitetskog prijevoza, palijativne skrbi, ljekarništva, laboratorijske dijagnostike i telemedicine. Javnu zdravstvenu službu na primarnoj razini zdravstvene djelatnosti obavljaju fizičke osobe na osnovi koncesije i zdravstvene ustanove.

Zdravstvena djelatnost na sekundarnoj razini obuhvaća specijalističko-konzilijarnu i bolničku djelatnost.

Specijalističko-konzilijarna djelatnost za svoje potrebe ima osiguranu laboratorijsku i drugu dijagnostičku djelatnost, a bolnička djelatnost obuhvaća dijagnosticiranje, liječenje i medicinsku rehabilitaciju, zdravstvenu njegu te boravak i prehranu bolesnika u bolnicama.

Na području Dubrovačko-neretvanske županije djeluju sljedeće zdravstvene ustanove:

2 bolnice:

Opća bolnica Dubrovnik (kapacitet: 299 postelja Izvor: Izvješće OB Dubrovnik GIORB za 2015.),

Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju „Kalos“, (kapacitet: 250 postelja od toga 120 postelja ugovoreno s HZZO-om; Izvor: Izvješće SB „Kalos“ GIORB za 2015.)

5 domova zdravlja:

Dubrovnik (s nadležnošću od Janjine na Pelješcu do granice s Crnom Gorom i organiziranom hitnom medicinskom pomoći od Mokošice do Župe dubrovačke), Dom zdravlja Korčula (nadležnost na području Smokvice, Lumbarde i dijela Pelješca), Dom zdravlja „Dr. Ante Franulović“ Vela Luka (Vela Luka, Blato Čara) koji pokriva i otok Lastovo, Dom zdravlja Ploče (nadležnost na području Ploča i Gradca), Dom zdravlja Metković (nadležnost na području Metkovića, Opuzena, Pojezerja, Kule Norinske, Zažablja i Slivno-Ravna),

2 zavoda:

Zavod za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske županije i Zavod za hitnu medicinu Dubrovačko-neretvanske županije.

- broj bolničkih postelja na 1.000 stanovnika – 4,59 odnosno 2,33 za akutno liječenje, 2,27 za subakutno i kronično liječenje, 2,55 za opću bolnicu i izvanbolničko rodilište
- broj liječnika na 1.000 stanovnika – 1,1 / 1.000 stan. za DNŽ
- broj stomatologa
- Ukupan broj koncesionara na području DNŽ-a (do 1. lipnja 2016.) je 136.

Po djelatnostima:

- Obiteljska zdravstvena zaštita – 50 koncesionara
- Dentalna zdravstvena zaštita – 38 koncesionara
- Zdravstvena zaštita predškolske djece – 5 koncesionara
- Zdravstvena zaštita žena – 5 koncesionara
- Laboratorijska dijagnostika – 5 koncesionara
- Medicina rada – 2 koncesionara
- Zdravstvena njega u kući – 31 koncesionar

Tablica 22. Zauzetost i iskorištenost postelja u 2014.

	RH	Jadranska Hrvatska	Dubrovačko-neretvanska	Splitsko-dalmatinska	Šibensko-kninska	Zadarska	Ličko-senjska	Primorsko-goranska	Istarska
Godišnja zauzetost postelja	271	249	246	212	264	278	261	237	248
% iskorištenosti postelja	74,37	65,68	67,29	58,07	72,22	76,2	71,45	64,92	68,05

Izvor: UO DNŽ za zdravstvo i socijalnu skrb

Dubrovačko-neretvanska županija osnivač je i triju ljekarničkih ustanova: Ljekarne Dubrovnik, Ljekarne Korčula i Ljekarne Blato.

Zdravstvene ustanove na području Dubrovačko-neretvanske županije pružaju medicinsku pomoć i druge zdravstvene usluge domaćem stanovništvu, ali i osobama koje se tijekom turističke sezone zateknu na području Županije, bilo da su gosti ili u prolazu. Budući da je Županija izrazito turistički orijentirana, tijekom turističke sezone višestruko je veći broj osoba koje borave u njoj što predstavlja velik pritisak na zdravstvenu djelatnost.

Radi povećanja standarda zdravstvene zaštite turista, a temeljem zahtjeva struke i dogovora s predstavnicima lokalne samouprave, Dubrovačko-neretvanska županija kao koordinator cijelog projekta određuje lokaciju i način pružanja pojačane zdravstvene zaštite, uključujući organizaciju dodatnih liječničkih timova.

U financiranju dodatnih timova osim Dubrovačko-neretvanske županije sudjeluju Ministarstvo turizma i gradovi/općine.

Ugovorom između jedinice područne (regionalne) samouprave odnosno jedinice lokalne samouprave i zdravstvene ustanove određuje se broj timova, organizacija i financiranje dodatnih medicinskih timova.

Zdravstveni turizam, unatoč dobrim predispozicijama, nije razvijen.

Najčešći uzroci hospitalizacije u Općoj bolnici Dubrovnik odnose se na bolesti cirkulacijskog sustava i novotvorine, slijede bolesti probavnog i dišnog sustava. Spomenuti su uzroci također vodeći uzroci smrtnosti u Dubrovačko-neretvanskoj županiji.

Tablica 23. Vodeći uzroci hospitalizacija zabilježeni u OB Dubrovnik u 2014. godini prema MKB dijagnostičkim skupinama bolesti i stanja

Naziv bolesti i stanja	Broj hospitaliziranih osoba	Udio (%)
Bolesti cirkulacijskog sustava	1.848	14,8
Novotvorine	1.556	12,5
Bolesti probavnog sustava	1.234	9,9
Bolesti dišnog sustava	1.169	9,4
Ozljede, otrovanja i ostale posljedice vanjskih uzroka	947	7,6
<i>Ostale bolesti i stanja</i>	5.743	46,0
UKUPNO	12.497	100

Izvor: Bolnički statistički obrazac 2015.

Tablica 24. Vodeći uzroci smrtnosti u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u 2014. godini prema najčešćim dijagnostičkim skupinama bolesti i stanja

Naziv bolesti i stanja	Broj umrlih osoba	Udio (%)
Bolesti cirkulacijskog sustava	658	53,2
Novotvorine	367	29,6
Ozljede, otrovanja i ostale posljedice vanjskih uzroka	55	4,4
Bolesti dišnog sustava	42	3,4
Bolesti probavnog sustava	36	2,9
<i>Ostale bolesti i stanja</i>	80	6,5
UKUPNO	1.238	100

Izvor: UO DNŽ za zdravstvo i socijalnu skrb

Uz usluge na razini primarne i sekundarne zdravstvene zaštite, na području Županije provode se i dodatni programi vezani uz poboljšanje zdravlja stanovništva.

Tako se u Zavodu za javno zdravstvo pri Odjelu za mentalno zdravlje provodi program prevencije ovisnosti, organiziran u savjetovalištimu u Dubrovniku te u 5 savjetovališta disperziranih na području Županije (Metković, Ploče, Orebić, Korčula i Vela Luka) radi osiguranja dostupnosti usluge.

Sva savjetovališta obavljaju osnovnu djelatnost izvanbolničkog liječenja ovisnosti: provedba i nadzor nad programom supstitucije, testiranje na prisutnost opojnih droga u urinu, psihoterapijski i savjetodavni rad s konzumentima droga i ostalih sredstava ovisnosti i njihovim obiteljima te savjetodavni i psihoterapijski rad s osobama u svrhu očuvanja njihova mentalnog zdravlja. Osim toga, provode se i zdravstveno-socijalne intervencije, tj. pomoć ovisnicima u rješavanju različitih socijalnih problema (reguliranje zdravstvene zaštite, pomoć pri pronalaženju liječnika obiteljske medicine, kontakti s Općinskim državnim odvjetništvom, Zavodom za socijalnu skrb i slično) te sigurnosne mjere liječenja ovisnosti u suradnji s Probacijskim uredom Dubrovnik.

Također, u Županiji je organizirano mrtvozorstvo, pa tako djeluje 45 imenovanih mrtvozornika iz redova liječnika odnosno drugih zdravstvenih radnika. Mrtvozorništvo je organizirano prema područjima djelovanja i nadležnosti pojedinih domova zdravlja.

Nadalje, na području Dubrovačko-neretvanske županije djeluje niz različitih organizacija civilnog društva koje sudjeluju u provedbi aktivnosti preventivnih programa iz područja zdravstva, čiji rad kroz javne pozive sufinancira Županija.

Tablica 25. Osnovni razvojni problemi i potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljno razvijena mreža palijativne skrbi unutar primarne zdravstvene zaštite • Nedovoljno razvijena specijalističko-konzilijarna zdravstvena zaštita (posebno ruralna i otočna područja) • Nedostatak liječnika. • Nedostatak prostora za daljnji razvoj djelatnosti (Odjela za mentalno zdravlje pri Zavodu za javno zdravstvo) te rješavanje imovinskopravnih sporova i legalizacija zgrada • Provedba preventivnih zdravstvenih programa u ZZJZ-u • Zakonska regulativa nije prilagođena razvoju zdravstvenog turizma, posebno na otocima • Duga lista čekanja za neke preglede (CT u Domu zdravlja Korčula) • Porast staračkog pučanstva, porast broja bolesnika koji boluju od malignih bolesti te terminalnih bolesnika • Nedostatno financiranje specijalizacije iz obiteljske medicine, ginekologije, dermatologije i ortopedije • Onemogućen pristup nepokretnim i teško pokretnim pacijentima u ordinacije doma zdravlja • Velika udaljenost nekih domova zdravlja od Opće bolnice Dubrovnik i KBC Split • Zastarjela medicinska oprema • Sezonska opterećenost zdravstvene djelatnosti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Razvijati i unaprijediti mrežu palijativne skrbi • Specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu učiniti dostupnom svim dijelovima Županije • Povećati prostorne kapacitete Opće bolnice Dubrovnik • Subvencionirati određene specijalizacije • Jačati suradnju s JLS-ovima u provedbi preventivnih zdravstvenih programa • Uvesti automatizirani sistem za izvođenje ELISA i CLIA testova za serološku dijagnostiku • Osigurati nabavu nove opreme • Unaprijediti zdravstveno-rehabilitacijski standard, proširiti smještajni i terapijski kapacitet • Urediti prostor za hospicij te provesti obuku djelatnika i opremanje centra za palijativnu skrb • Uvesti stimulativne mjere za ostanak liječnika na otoku – financijska i druga materijalna podrška (npr. rješavanje stambenog pitanja) JLS/JRS-ova • Osigurati dodatne medicinske timove u turističkoj sezoni

1.7.2. SPORT I REKREACIJA

Sport i sportska djelatnost prisutni su u svim dijelovima Dubrovačko-neretvanske županije i velikim se dijelom odvijaju kroz rad 607 sportskih udruga u sportu, 16 županijskih sportskih saveza (nogometni, košarkaški, rukometni, vaterpolski, odbojkaški, džudo, karate, stolnoteniski, teniski, sportski ribolov, planinarski, boćarski, veslački, jedriličarski, ronilački, bridž), 5 gradskih zajednica sporta (Dubrovnik, Ploče, Opuzen, Metković, Korčula), tri zajednice sportskih udruga (Blato, Vela Luka; Konavle).

Sportski klubovi djeluju u trideset jednoj sportskoj grani i učlanjeni su u spomenute saveze i udruženja.

Broj sportaša natjecatelja iznosi oko 7500, a broj sportaša sa statusom vrhunskih i perspektivnih oko 200.

Sportske su aktivnosti razvijenije u većim gradskim središtima, a primjerice na otocima tek su u začetku, osim tradicijskih grana poput jedrenja, sportskog ribolova, nogometa, rukometa i boćanja.

Sportska natjecanja organiziraju se ovisno o razvijenosti pojedine sportske grane i masovnosti, za sve dobne kategorije od najmlađih do veteranskih. Nositelji kvalitete u skupnim sportovima su vaterpolisti VK-a Jug u muškoj konkurenciji, a u ženskoj konkurenciji rukometašice RK-a Ploče i odbojkašice OK-a Dubrovnik. U pojedinačnim sportovima prednjače plivačice PK-a Jug i džudašice JK-a Dubrovnik na nacionalnoj razini te stolnotenisači STK-a Marinkolor također na nacionalnoj razini.

Jedan od većih problema u sportskoj djelatnosti predstavlja financiranje sporta, što u određenim sredinama dovodi do gašenja aktivnosti u pojedinim sportovima. No, Županija izdvaja financijska sredstva iz svog proračuna za sufinanciranje Zajednica sporta Dubrovačko-neretvanske županije te za programe od značaja za Dubrovačko-neretvansku županiju kao što su aktivnosti sportskih udruga, vrhunski sport i sufinanciranje sportskih manifestacija.

Drugi problem je nedostatna i nekvalitetna odnosno zapuštena sportska infrastruktura. Na području Županije nema sportskog borilišta koje zadovoljava visoke kriterije za međunarodno natjecanje kao ni reprezentativnih sportskih objekata. Glavni sportski objekti nalaze se u gradovima Dubrovniku, Metkoviću, Pločama, Korčuli i Opuzenu (nogometna igrališta, sportske dvorane i bazeni). Stanje i opremljenost sportskih objekata ne zadovoljavaju potrebe. Nužna su velika ulaganja kako bi dosegli primjerenu razinu i zadovoljili potrebe sportaša i rekreativaca.

Sportski objekti u Županiji dijele se na otvorene (nogometni tereni s prirodnom, umjetnom i betonskom podlogom, košarkaški tereni i otvoreni bazeni) i zatvorene sportske (sportske dvorane i bazeni). Na području Dubrovačko-neretvanske županije postoje tri sportske dvorane kojima gospodare javne ustanove za gospodarenje sportskim objektima (Dubrovnik, Metković i Ploče), 15 školskih sportskih dvorana kojima upravljaju osnovne i srednje škole, dva zatvorena bazena (Dubrovnik i Korčula) i više otvorenih bazena te više od 20 nogometnih igrališta s travnatom podlogom u gotovo svim općinama i gradovima. Također, u svakom gradu i općini postoje sportska igrališta s betonskom podlogom te određeni broj nogometnih igrališta s umjetnom travom kojima gospodare privatne tvrtke.

Iskorištenost sportskih objekata je 100% ukupnog broja godišnjih sati.

Također, velik je izazov i nedovoljan broj stručnog kadra u sportu.

Tablica 26. Osnovni razvojni problemi i razvojne potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<p>Sport</p> <ul style="list-style-type: none"> • Neadekvatna i nedostatna sportska infrastruktura • Nedostatna financijska podrška sportskim aktivnostima i amaterskom sportu • Manjak stručnog kadra u sportu 	<p>Sport</p> <ul style="list-style-type: none"> • Posebnim poticajima stimulirati uspješne sportske udruge te jačati njihovu ulogu boljom promocijom i informiranosti stanovništva, poglavito mladih • Unaprijediti sportsku infrastrukturu te obogatiti postojeći sadržaj • Provoditi studij Sportsko-zdravstvenog studija kojim se obrazuju i stručnjaci u sportu, a koji priprema Sveučilište u Dubrovniku • Uključiti sportske i kulturne potencijale Županije u razvoj novih selektivnih oblika turizma radi produljenja sezone i uravnoteženog programa održavanja manifestacija cijele godine

1.8. OBRAZOVANJE I ZNANOST

1.8.1. OBRAZOVANJE

PREDŠKOLSKI ODGOJ

Predškolskim odgojem obuhvaćeno je u Dubrovačko-neretvanskoj županiji 4.360 djece s područja općina i gradova Županije raspoređene u 200 odgojno-obrazovnih skupina, a o njima se brine 541 djelatnik.

Djeca su smještena u 49 dječjih vrtića od čega je 20 centralnih dječjih vrtića sa sjedištem na teritoriju Županije i 29 područnih odjela dječjih vrtića od čega su 2 sa sjedištem na prostorima druge županije Republike Hrvatske.

Od 20 centralnih dječjih vrtića na području Županije, jedinice lokalne samouprave osnivači su 14 vrtića, fizičke osobe 5, a vjerske zajednice 3 dječja vrtića.

Predškolske ustanove uglavnom djeluju u lošim prostornim uvjetima te zbog pomanjkanja novca imaju poteškoće pri postizanju zadane razine pedagoškog standarda.

Tablica 27. Broj djece u dječjim vrtićima na području Dubrovačko-neretvanske županije u pedagoškoj godini 2013./14.

Br.	JLS	Broj djece	Broj odgojnih skupina	Broj zaposlenih
1.	Općina Blato	125	5	11
2.	Grad Dubrovnik	1.825	81	241
3.	Općina Dubrovačko Primorje	56	3	5
4.	Općina Janjina	17	1	1
5.	Općina Konavle	422	17	62
6.	Grad Korčula	292	14	34
7.	Općina Kula Norinska	-	-	-
8.	Općina Lastovo	27	1	3
9.	Općina Lumbarda	14	1	1
10.	Grad Metković	400	20	49
11.	Općina Mljet	-	-	-
12.	Grad Opuzen	90	4	10
13.	Općina Orebić	161	10	22
14.	Grad Ploče	234	12	31
15.	Općina Pojezerje	15	1	1
16.	Općina Slivno			
17.	Općina Smokvica	20	1	2
18.	Općina Ston	62	3	4
19.	Općina Trpanj	17	1	1
20.	Općina Vela Luka	108	5	11
21.	Općina Zažablje	-	-	-
22.	Općina Župa Dubrovačka	475	20	52
23.	UKUPNO	4360	200	541

Izvor: Upravni odjel za društvene djelatnosti DNŽ, 2015.

Predškolski odgoj nije organiziran samo na području 4 jedinice lokalne samouprave, a broj odjeljenja u ostalima varira. Broj djece i odjeljenja veći je u većim naseljima.

Tablica 28. Razvojni problemi i razvojne potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none">• Manjak vrtića osobito u ruralnim dijelovima i otocima• Prostorna i tehnička neopremljenost vrtića u pojedinim dijelovima DNŽ-a• Manjak stručnog kadra i programa za usavršavanje kadrova	<ul style="list-style-type: none">• Izgradnja vrtića u ruralnim dijelovima i otocima• Opremanje vrtića suvremenom opremom• Provedba programa za usavršavanje kadrova

OSNOVNOŠKOLSKO OBRAZOVANJE

Na području Dubrovačko-neretvanske županije djeluju 32 škole, od toga je 26 osnovnih škola kojima je Dubrovačko-neretvanska županija osnivač, a 6 osnovnih škola osnivač je Grad Dubrovnik.

Matičnih je škola kojima su osnivači Dubrovačko-neretvanska županija i Grad Dubrovnik 32, 32 su područne škole kojima je osnivač Dubrovačko-neretvanska županija, a Gradu Dubrovniku pripada 7 područnih škola u 2015. godini.

Unatoč relativno velikom broju područnih osnovnih škola, jedna od specifičnosti koja otežava izvođenje nastave jest geografska razvedenost koja uzrokuje povećane troškove organizacije prijevoza učenika.

U školskoj godini 2015./2016. upisano je 6.696 učenika u škole čiji je osnivač Dubrovačko-neretvanska županija, a u Gradu Dubrovniku upisano je 3.255 učenika.

Tablica 29. Broj učenika od 2010. –2015. godine

Škole	Broj učenika					
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Škole čiji je osnivač DNŽ	7.362	7.220	7.036	6.890	6.745	6.699
Škole u Gradu Dubrovniku	3.993	3.241	3.168	3.170	3.170	3.255

Izvor: UO DNŽ za obrazovanje kulturu znanost i šport

U osam škola čiji je osnivač Županija organiziran je dvosmjenski rad, a produženi boravak za učenike prvih i drugih razreda nudi se u 6 osnovnih škola (OŠ Župa Dubrovačka, OŠ Marina Getaldića, OŠ Marina Držića, OŠ Lapad, OŠ Ivana Gundulića i OŠ Mokošica).

Odjeli za učenike s teškoćama u razvoju djeluju u osam škola (OŠ Stjepana Radića, OŠ Don Mihovila Pavlinovića, OŠ Smokvica, Osnovna škola Cavtat, OŠ Ante Curać Pinjac, OŠ Ivana Gundulića), a pri Osnovnoj školi Marina Držića u Gradu Dubrovniku djeluje škola s posebnim programom.

Program izvannastavnih aktivnosti zastupljen je u većoj ili manjoj mjeri u svim matičnim školama Dubrovačko-neretvanske županije kroz školske projekte koji proizlaze iz tema nastavnih grupa: projekt ranog učenja informatike za učenike 3. i 4. razreda, engleski, likovna grupa, dramskorecitatorska grupa, pjevački zbor, sportska grupa te karakteristike lokaliteta (kulturne i vjerske ustanove u mjestu, običaji, blagdani) i okoliša (godišnja doba, meteorologija, zaštita okoliša, flora, fauna, izleti, vode, šume, more), školski preventivni program i edukacija (radionice, zdravlje, promet modelari).

Učenici osnovnih škola sudjeluju na državnim natjecanjima te ostvaruju dobre uspjehe (primjerice, u 2015./2016. školskoj godini osvojena su prva mjesta iz klarineta, geografije, računovodstva i gastr).

Objekti osnovnih škola različite su starosti, od 118 godina (Osnovna škola Janjina) do 8 godina (Osnovna škola Župa dubrovačka) a među njima ima i montažnih objekata. U starijim objektima česte su adaptacije, no kabineti i praktikumi nisu prostorno standardni i prilagođeni modernim nastavnim procesima. Parcijalnim godišnjim obnavljanjem oprema i namještaj u školskim prostorima održavaju se u zadovoljavajućem stanju, no potrebe za infrastrukturnim ulaganjima i adaptacijom još uvijek su velike, posebice kada su u pitanju školske sportske dvorane. Prema standardu broj školskih sportskih dvorana nije dostatan a uz to su nestandardne veličine ili ih škole, poglavito područne, uopće nemaju. Nadalje, škole u kojima djeluju odjeli za učenike s teškoćama u razvoju često nisu arhitektonski prilagođene djeci, pa postoje potrebe za adaptaciju.

Kada su u pitanju ljudski kapaciteti izraženi su nestimulativni uvjeti za obrazovni kadar što rezultira kroničnim manjkom kvalitetnih nastavnika, pedagoga i psihologa i ostalog stručnog osoblja.

SREDNJOŠKOLSKO OBRAZOVANJE

U školskoj godini 2014./2015. u srednje škole upisano je ukupno 6.139 učenika. U razdoblju od 2010. do 2015. godine broj učenika srednjih škola u laganom je padu. U Županiji djeluje ukupno 16 srednjih škola: 14 javnih škola, 1 vjerska škola s pravom javnosti i 1 privatna škola. U 8 srednjih škola organiziran je dvosmjenski rad, 3 škole imaju odjele za učenike s teškoćama u razvoju, a u 3 škole djeluju učenički servisi.

U gimnazijski program upisano je 446 učenika, u strukovne programe 5693 učenika. Broj učenika upisanih u gimnazijske programe raste, a broj učenika upisanih u strukovna zanimanja lagano pada.

Srednjoškolski Dubrovačko-neretvanske županije također postižu značajne rezultate na brojnim državnim natjecanjima: u 2014./2015. školskoj godini osvojeno je prvo mjesto iz hrvatskog jezika te glazbene kategorije solo pjevanje, drugo mjesto iz matematike, mladog poduzetnika, poslovnog tajnika, tehničke mehanike (statike i čvrstoće), tehničara za brodstrojarstvo te glazbenih kategorija solfeggio, duo, klavirski trio, kvarteti violina, komorni kvarteti i zborovi te treće mjesto iz hrvatskog jezika, fizike, kemije, biologije, računovodstva, gastrona i glazbene kategorije mješoviti orkestri.

Kao i u slučaju osnovnih škola, potrebe za unapređenjem infrastrukture i objekata u srednjoškolskom obrazovanju također su značajne, stoga su u planu brojne sanacije i izgradnja igrališta te ulaganja u opremu.

U Gradu Dubrovniku u srednjim školama ne postoji nijedna sportska dvorana standardnih dimenzija, a veći broj škola uopće nema dvoranu ni vanjsko školsko igralište. Za 7 škola (Gimnazija Dubrovnik, Umjetnička škola Luka Sorkočević, Ekonomska i trgovačka škola Dubrovnik, Obrtnička škola Dubrovnik, Pomorsko-tehnička škola Dubrovnik, Medicinska škola Dubrovnik, Turistička i Ugostiteljska škola Dubrovnik) planira se nužno infrastrukturno uređenje (uključujući gradnju sportskih dvorana), adaptacija, izmještanje na druge lokacije te opremanje radi podizanja pedagoškog standarda i kvalitete nastave, uvođenje jednosmjenske nastave te zadovoljenje potreba za dodatnim prostornim kapacitetima.

Opremljenost informacijsko-komunikacijskom opremom osnovnih i srednjih škola brojem zadovoljava, ali potrebno je obnavljati je zbog zastarijevanja i kvarenja. Nabavljena je informatičke opreme za uvođenje e-nastave u sve škole kojima je osnivač Dubrovačko-neretvanska županija.

Osim ulaganja u objekte evidentna je i potreba daljnjeg ulaganja u ljudske kapacitete, unapređenje nastave uvođenjem novih programa i centara izvrsnosti. Misli se najprije na potrebu dislokacije Turističke i ugostiteljske škole Dubrovnik, odnosno izgradnje nove škole kao centra izvrsnosti na novoj lokaciji u zoni Babin Kuk. Značaj turističke djelatnosti, reputacija i rezultati te škole u prošlosti i sadašnjosti, a naročito potrebe tržišta rada, diktiraju projektni program nove škole kao centra izvrsnosti za ovo nastavno područje.

Jedina škola za medicinsko obrazovanje na području cijele Županije jest Medicinska škola u Dubrovniku, koju se također planira dograditi, obnoviti i povećati joj kapacitete s obzirom na to da se za zvanje medicinska sestra više ne školuje četiri godine, nego je riječ o petogodišnjoj srednjoškolskom programu zbog čega su potrebe za kapacitetom i nastavnim osobljem škole znatno veće nego prije.

Učenički domovi:

Na području Županije djeluju 3 učenička doma kapaciteta 296 učenika. Broj smještajnih kapaciteta povećava se iz godine u godinu. Za sada potrebe odgovaraju smještajnim kapacitetima. Tendencija je povećanja tih potreba, a učenički domovi još uvijek imaju mogućnost povećanja smještajnih kapaciteta.

VISOKOŠKOLSKO OBRAZOVANJE

Visoko školstvo na području Dubrovačko-neretvanske županije odvija se u organizaciji javnog Sveučilišta u Dubrovniku, privatnog Međunarodnog sveučilišta u Dubrovniku i privatne američke visoke škole Rochester Institute of Technology (RIT Croatia) koja je prije djelovala pod nazivom Američka visoka škola za management i tehnologiju (ACMT).

Sveučilište u Dubrovniku osnovano je 1. listopada 2003. kao pravni slijednik Veleučilišta u Dubrovniku i Fakulteta za turizam i vanjsku trgovinu iz Dubrovnika. Potpuno je integrirano i sastoji se od 8 odjela: Odjel za ekonomiju i poslovnu ekonomiju, Pomorski odjel, Odjel za elektrotehniku i računarstvo, Odjel za akvakulturu, Odjel za komunikologiju, Odjel za umjetnost i restauraciju, Odjel za stručne studije te Odjel za humanističke znanosti. Na njima se izvodi četrnaest trogodišnjih sveučilišnih preddiplomskih studija, dva trogodišnja stručna preddiplomska studija, dvanaest dvogodišnjih sveučilišnih diplomskih studija, jedan dvogodišnji stručni diplomski studij, jedan poslijediplomski specijalistički studij i osam međusveučilišnih poslijediplomskih (doktorskih) studija.

U sastavu Sveučilišta su i Institut za more i priobalje i Zavod za mediteranske kulture, a izvaninstitucionalno djeluje i Studentski centar. Broj upisanih studenata po visokoškolskim ustanovama je 2.327.

Tablica 30. Odjeli Sveučilišta u Dubrovniku

ODJELI I STUDIJI SVEUČILIŠTA U DUBROVNIKU		
ODJELI	PREDDIPLOMSKI STUDIJI	DIPLOMSKI STUDIJI
ODJEL ZA EKONOMIJU I POSLOVNU EKONOMIJU	<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomija • Poslovna ekonomija (Turizam, Marketing, Međunarodna trgovina, IT Menadžment) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomija • Poslovna ekonomija (Turizam, Marketing, Međunarodna trgovina, IT Menadžment)
POMORSKI ODJEL	<ul style="list-style-type: none"> • Nautika • Brodostrojstvo • Pomorske tehnologije jahta i marina 	<ul style="list-style-type: none"> • Pomorstvo
ODJEL ZA ELEKTROTEHNIKU I RAČUNARSTVO	<ul style="list-style-type: none"> • Elektrotehničke komunikacijske tehnologije u pomorstvu • Primijenjeno/poslovno računarstvo 	<ul style="list-style-type: none"> • Elektrotehničke i komunikacijske tehnologije u pomorstvu • Poslovno računarstvo
ODJEL ZA AKVAKULTURU	<ul style="list-style-type: none"> • Akvakultura 	<ul style="list-style-type: none"> • Marikultura
ODJEL ZA KOMUNIKOLOGIJU	<ul style="list-style-type: none"> • Mediji i kultura društva 	<ul style="list-style-type: none"> • Mediji • Odnosi s javnostima
ODJEL ZA UMJETNOST I RESTAURACIJU	<ul style="list-style-type: none"> • Restauracija i konzervacija (drvo, papir, tekstil, metal i keramika) 	<ul style="list-style-type: none"> • Restauracija i konzervacija (drvo, papir, tekstil, metal i keramika)
ODJEL ZA HUMANISTIČKE ZNANOSTI	<ul style="list-style-type: none"> • Povijest Jadrana i Mediterana 	
ODJEL ZA STRUČNE STUDIJE	<ul style="list-style-type: none"> • Sestrinstvo • Financijski menadžment 	<ul style="list-style-type: none"> • Kliničko sestrinstvo
Sveučilišni poslijediplomski doktorski studij		<ul style="list-style-type: none"> • Povijest stanovništva

Izvor: Sveučilište u Dubrovniku, 2015.

Broj studenata upisanih u preddiplomske, diplomske i doktorske programe/studije u akademskoj 2014./2015. godini

- Na preddiplomskim studijima upisano je 1.452 studenata, a na diplomskim 544
- Na poslijediplomskom doktorskom studiju Povijest stanovništva upisano je 20 doktoranada.
- Ukupno na međusveučilišnim poslijediplomskom doktorskim studijima upisano je 233 studenta

Sveučilište u Dubrovniku posjeduje 8 zgrada:

- Središnja zgrada Kampusa, izgrađena koncem 19. stoljeća, dograđena je oko 1960. Rekonstruirana je 2009.–2012. Neto površina je 5.588,00 m², opremljena je učionicama (predavaonicama) i ima 2 amfiteatra, kabinete i 4 radionice za restauraciju.
- Odjel za ekonomiju: Villa Elisa, izgrađena 1900. godine; imala je dvije dogradnje (1970. i 1985.), rekonstruirana je 2005.–2007. Neto površina je 2.483,00 m². Opremljena je učionicama /predavaonicama, amfiteatrom i kabinetima.
- Ex Pomorski fakultet (ex Veleučilište): zgrada je izgrađena u fazama od 1990. do 2000. Neto površina je 6.500,00 m². Opremljena je učionicama/predavaonicama i ima 2 amfiteatra i kabinete.
- Rektorat: ljetnikovac Crijević-Pucić izgrađen je u drugoj polovici 16. stoljeća, a rekonstruiran 2005.–2006. Neto površina je 436 m². Opremljen je uredskim prostorom i vijećnicom.
- Institut za more i priobalje: tvrđava Sv. Ivana (12. st) ima neto površinu 1.200,00 m². Opremljena je laboratorijem i uredskim prostorom.
- RIC za marikulturu (Bistrina): izgrađena/rekonstruirana 2009.–2012., neto površina je 481 m². Opremljena je učionicama/predavaonicama, uredskim prostorom, kabinetima.
- Zavod za mediteranske kulture (Montovjerna, Čibača): dvije zgrade izgrađene su oko 1965. godine, neto površina je 700 m². Opremljen je laboratorijem, uredskim prostorom i staklenicama. Čibača: dvije zgrade izgrađene oko 1920 i 1965. godine, neto površine 400 m². Opremljene su servisnim prostorom u funkciji poljoprivrednog poligona, uredskim prostorom i staklenicama.

DIU LIBERTAS Međunarodno sveučilište najstarije je privatno sveučilište u Hrvatskoj. Sveučilište se razvilo iz Visoke poslovne škole Libertas u Zagrebu i DIU Libertas međunarodnog sveučilišta u Zagrebu i Dubrovniku kao dvaju visokih učilišta koja su tijekom 2016. godine prerasla u sadašnju

sveučilišnu instituciju. Na Sveučilištu se pored preddiplomskih i diplomskih stručnih i sveučilišnih studijskih programa provode i poslijediplomski specijalistički studijski programi te dva poslijediplomska doktorska studija.

Studijski programi

U Gradu Dubrovniku Sveučilište Libertas provodi sveučilišne i stručne studijske programe i to kroz:

- Fakultet međunarodnih odnosa i diplomacije
- Fakultet međunarodnog poslovanja i ekonomije
- Visoka poslovna škola Libertas.

Upisna kvota po studijskom programu u Dubrovniku je 30 studenata po godini. Svi programi održavaju se u prostorima Dominikanskog samostana na mjestu nekadašnje prve javne knjižnice i škole iz 14 st. koja je prilagođena današnjoj namjeni. Sveučilište Libertas – Međunarodni nastavni i istraživački centar u Dubrovniku se u strategiji razvoja Sveučilišta Libertas profilira kao centar međunarodne izvrsnosti kojem je cilj dovesti studente s područja Sjeverne Amerike, Zapadne Europe i posebno Dalekog istoka koji prepoznaju kvalitetu studijskih programa Sveučilišta Libertas i Dubrovnik kao međunarodnu destinaciju s jasnim opredjeljenjem za izvrsnost.

Rochester Institute of Technology (RIT Croatia), donedavno poznat kao Američka visoka škola za management i tehnologiju (ACMT), jedini je američki koledž u Hrvatskoj. Osnovan je 1997. godine u Dubrovniku kao plod suradnje uglednog američkog sveučilišta Rochester Institute of Technology (RIT) i Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske, koje je u to vrijeme iniciralo osnivanje privatnih institucija visokog obrazovanja. Službeni naziv mijenja se 2013. u RIT Croatia (Rochester Institute of Technology Croatia) kako bi se jasnije istaknula povezanost s uglednim američkim sveučilištem.

RIT Croatia djeluje u Dubrovniku i Zagrebu. U Dubrovniku se izvode dva preddiplomska stručna studija: Menadžment u turizmu, hotelijerstvu i uslužnim djelatnostima i Informacijske tehnologije. Ukupan broj studenata koji studiraju na RIT-u je 600.

Programi i nastavni planovi RIT Croatia potpuno su usklađeni s visokim standardima obrazovanja i akademskim programima američkog sveučilišta Rochester Institute of Technology. Nastava se izvodi na engleskom jeziku, a većinu predavača čine američki i europski profesori s bogatim profesionalnim i stručnim iskustvom. Kvalitetu studija potvrđuju i brojne međunarodne akreditacije.

Oko 30% studenata stranog je podrijetla, iz zemalja poput Australije, Austrije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Južnoafričke Republike, Južne Koreje, Kanade, Kine, Makedonije, Norveške, Njemačke, Perua, Rusije, Srbije, Slovenije, Švicarske, Sjedinjenih Američkih Država i Turske.

Studentski domovi

U Županiji nema studentskih domova. S obzirom na ubrzani razvoj Sveučilišta i kretanje broja studenata, ali isto tako činjenicu da je Županija izrazito turistički orijentirana pa se kapaciteti za najam smještaja mahom valoriziraju u turističke svrhe, postoji velika potreba za organiziranim studentskim smještajem. U tijeku je izgradnja studentskog doma koji bi treba bit završen u 2019.

1.8.2. ZNANOST

Znanstvena istraživanja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji godinama su se provodila u organizaciji Instituta za oceanografiju i ribarstvo u Dubrovniku (IOR), Interuniverzitetskog centra u Dubrovniku (IUC), Međunarodnog središta hrvatskih sveučilišta u Dubrovniku (MSHS – danas Centar za poslijediplomske studije Sveučilišta u Zagrebu), Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, Zavoda za istraživanje korozije i desalinizaciju HAZU u Dubrovniku i nekadašnjeg Fakulteta za turizam i vanjsku trgovinu. Osnutkom Sveučilišta u Dubrovniku znanstvena i tehnološka istraživanja nastavljaju se provoditi i u toj visokoškolskoj i znanstvenoj ustanovi čime su se u ovom području stvorili optimalni uvjeti za razvoj i napredak znanosti.

Također, Sveučilište u Dubrovniku posebnu pozornost usmjerava na tehnološka istraživanja u marikulturi i akvakulturi, pa je radi toga osnovan Poslovno-inovacijski centar za marikulturu na Bistrini (MARIBIC) u Malostonskom zaljevu. MARIBIC nije uspio ostvariti postavljene ciljeve, ali je zato pokrenuta inicijativa za osnivanje Centra kompetencije za marikulturu. Također, postoji

inicijativa općina, Županije i Sveučilišta za osnivanje društva *Ostrea Edulis*, koje bi nastavilo i dalje razvijalo aktivnosti MARIBIC-a. Povezivanje znanosti i gospodarstva, provedba primijenjenih istraživanja i zajednički rad na razvoju novih tehnologija i proizvoda preduvjeti su za održivo i konkurentno gospodarstvo, a razvoj Sveučilišta i njegovo jačanje može izravno pridonijeti stvaranju spomenute veze. No, još uvijek je nedovoljna povezanost znanstvenih i tehnoloških istraživanja s potrebama i problemima gospodarstva Županije.

Od 258 zaposlenika na završetku akademske 2014./2015. godine na Sveučilištu u Dubrovniku nastavnu i znanstvenu djelatnost obavljalo je 123 zaposlenika, od toga 101 doktor znanosti, 12 magistara znanosti i jedna magistra umjetnosti, a u znanstvene projekte bilo je uključeno sedam znanstvenih novaka.

Tablica 31. Broj zaposlenih znanstvenika na Sveučilištu u Dubrovniku 30. rujna 2015.

Broj zaposlenih u znanstveno-nastavnim zvanjima na Sveučilištu u Dubrovniku	
Redoviti profesor – trajno zvanje	10
Redoviti profesor	3
Izvanredni profesor	11
Docent	36
Broj zaposlenih u znanstvenim zvanjima na Sveučilištu u Dubrovniku	
Znanstveni savjetnik – trajno zvanje	1
Znanstveni savjetnik	2
Viši znanstveni suradnik	3
Znanstveni suradnik	3
Broj zaposlenih u suradničkim zvanjima na Sveučilištu u Dubrovniku	
Poslijedoktorand	4
Viši asistent	11
Asistent	30
Stručni suradnik	2
Znanstveni novak – asistent/viši asistent	7

Izvor: Sveučilište u Dubrovniku, 2015.

Znanstveni kadar s dubrovačkog Sveučilišta aktivno sudjeluje u istraživačkim projektima čiji broj iz godine u godinu raste.

U akademskoj 2011./2012. znanstvenici Sveučilišta u Dubrovniku sudjelovali su u 15 znanstvenih i stručnih projekata, u akademskoj 2012./2013. sudjelovali su u 24 projekta, u akademskoj 2013./2014. u 27 projekata, a u 2014./2015. znanstvenici Sveučilišta u Dubrovniku vodili su 16 znanstvenih i 11 stručnih projekata. Od spomenutih projekata 23 su bila međunarodnog karaktera, a neki od njih bili su sufinancirani i sredstvima Europske unije.

Promišljajući svoju budućnost, Sveučilište u Dubrovniku donijelo je strategiju razvoja za razdoblje 2015. –2025. u kojoj zadaje sebi šest strateških ciljeva:

1. Izvoditi kvalitetno obrazovanje na preddiplomskim i diplomskim studijima te uz dosadašnju međusveučilišnu suradnju nastaviti sustavno se pripremati za izvedbu poslijediplomskih (doktorskih) studija. Takvo obrazovanje mora biti utemeljeno na definiranim ishodima učenja i fleksibilnom i otvorenom stvaranju akademskih profila, prilagođeno potrebama gospodarstva i društva u cjelini te europskom i svjetskom prostoru visokog obrazovanja;
2. Studentima poboljšati uvjete studiranja, studentski život učiniti zanimljivijim i uz različite studentske organizacijske oblike učiniti Sveučilište u Dubrovniku sredinom u koju će studenti rado dolaziti stjecati znanja i kompetencije.
3. Organizacijskim, ljudskim, financijskim i materijalnim resursima učiniti Sveučilište u Dubrovniku konkurentnim u obrazovnom i znanstvenoistraživačkom prostoru ne samo u Hrvatskoj, nego i u Europi i svijetu.
4. Znanstveni rad i istraživanje moraju biti sastavni dio aktivnosti nastavnika kako bi se postigla znanstvena i istraživačka izvrsnost, ne samo radi povećanja znanstvene produkcije nego i koristi povezane s gospodarstvom i civilnim društvom.
5. Međunarodna i međusveučilišna suradnja mora biti trajno usmjerenje ne samo u okviru mobilnosti studenata i nastavnika, nego i radi profiliranja zajedničkih studijskih programa, znanstvenih i drugih projekata, a u prvom redu radi uključivanja u europske programe i projekte.

6. Postati poželjan partner u suradnji s lokalnom i regionalnom sredinom, nezaobilazan u promišljanju strategije razvoja Grada Dubrovnika i Dubrovačko-neretvanske županije te pokretač projekata koji će uz razvoj gospodarstva civilnoga društva ove regije biti prepoznatljivo u obrazovanju i znanosti na razini Hrvatske i Europe.

1.8.3. CJELOŽIVOTNO OBRAZOVANJE I OBRAZOVANJE ODRASLIH

Obrazovanje odraslih u Županiji je organizirano u nekoliko srednjih škola, Pučkom otvorenom učilištu, dubrovačkom Sveučilištu te specijaliziranim ustanovama za obrazovanje odraslih. Ustanove za obrazovanje odraslih nude i programe prekvalifikacije te doškoloavanja. Programe cjeloživotnog obrazovanju provode samo sljedeće srednje škole na području Županije: Obrtnička škola, Ekonomska i trgovačka škola, Pomorsko-tehnička škola, Turistička i ugostiteljska škola, Srednja škola Korčula, Srednja škola Metković, Srednja škola Fra Andrije Kačića Miošića, Srednja škola Blato, Srednja poljoprivredna i tehnička škola Opuzen.

Tablica 32. Osnovni razvojni problemi i potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljna financijska ulaganja u obrazovnu infrastrukturu (neadekvatni prostorni uvjeti te nezadovoljavajuća opremljenost, osnovnih i srednjih škola) • Otežana organizacija i visoki troškovi prijevoza do udaljenih škola • Nepostojanje dnevnog boravka u školama; nastava organizirana u dvije smjene • Nedostatak učeničkih i studentskih domova te sveučilišnog kampusa (nedostatak smještajnih kapaciteta za učenike i studente) • Nedostatak trogodišnjih i četverogodišnjih srednjoškolskih strukovnih obrazovnih programa u skladu s potrebama gospodarstva te stručnih studija u drugim županijskim ili općinskim središtima • Nedostatak nastavnika, pedagoga i psihologa te znanstveno-nastavnog osoblja • Nestimulativni uvjeti za obrazovni kadar što rezultira kroničnim manjkom kvalitetnih nastavnika i profesora • Nedostatak inovativnih i alternativnih obrazovnih programa u skladu s europskim iskustvima • Teškoće u angažiranju nastavnog i znanstvenog kadra za rad na Sveučilištu zbog visokih troškova života i nedovoljnih poticaja • Nedovoljna povezanost znanstvenih i tehnoloških istraživanja s potrebama i problemima gospodarstva Županije • Nedovoljno razvijena svijest pojedinaca i poslodavaca o značenju i potrebi cjeloživotnog učenja za daljnji razvoj • Nedostatne institucije i programi za cjeloživotno učenje kao i svijest o važnosti sustavnog uvođenja cjeloživotnog učenja 	<ul style="list-style-type: none"> • Poboljšati prostorne uvjete u postojećim predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama te osuvremeniti opremu • Žurno provesti nužna proširenja dijela škola i proširiti mrežu škola novim školama u skladu s Programom organizacije nastave u jednoj smjeni (cjelodnevna nastava) za škole kojima je osnivač Dubrovačko-neretvanska županija • Podići razinu pedagoškog standarda u predškolskim ustanovama • Osigurati opstanak manjih škola u ruralnim sredinama i nerazvijenijim područjima Županije, poglavito na otocima • Izraditi dugoročne kadrovske planove i potrebe za srednjoškolskim i visokoškolskim obrazovanjem vezano za potrebe gospodarstva • Poticati razvoj strukovnih škola izradom adekvatnih obrazovnih programa te povećati broj učenika upisanih u strukovna zanimanja • Osnovati specijalizirane stručne studije za potrebe gospodarstva neretvanske doline • Posebno poticati izvrsne studente i njihovo uključivanje u gospodarstvo i druge djelatnosti od strateškog značaja za razvoj Županije • Provesti strukturne prilagodbe u skladu s Programom organizacije nastave u jednoj smjeni (cjelodnevna nastava) za škole kojima je osnivač Dubrovačko-neretvanska županija • Uskladiti srednjoškolske i visokoškolske programe sa smjericama EU-a • Ulagati u izgradnju adekvatnog broja sportskih dvorana te omogućiti školama organizaciju izvannastavnih aktivnosti. Obogatiti izvanobrazovne sadržaje za studentsku populaciju • Razraditi i provoditi mjere za privlačenje i zadržavanje nastavnog i znanstvenog kadra na Sveučilištu i drugim ustanovama • Poticati brzu izgradnju prve i druge faze sveučilišnog kampusa te izgraditi studentski dom • Poticati znanstvena i tehnološka istraživanja za potrebe gospodarstva Županije

	<ul style="list-style-type: none"> • Stvoriti uvjete za cjeloživotno obrazovanje osmišljavanjem programa te uključivanjem postojećih obrazovnih institucija (javnih, privatnih i udruženja), stručnjaka i gospodarstva • Poticati uključivanje visokoškolskih institucija u izradu programa cjeloživotnog obrazovanja izravnim kontaktima tih institucija s gospodarstvom
--	---

1.9. KULTURNA BAŠTINA

Fond kulturnih dobara DNŽ-a čini vrlo veliki broj vrijednih kulturnih dobara. Prema podacima i evidenciji Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu kulturne baštine i Konzervatorskog odjela u Dubrovniku na području Županije nalazi se ukupno zaštićenih i preventivno zaštićenih 535 nepokretnih kulturnih dobara, od toga je 486 zaštićenih i 49 preventivno zaštićenih kulturnih dobara. Prema podacima Konzervatorskog odjela u Dubrovniku i Zavoda za prostorno uređenje DNŽ-a na području Županije nalazi se 1.968 evidentiranih kulturnih dobara. Ukupan broj zaštićenih i preventivno zaštićenih, te evidentiranih nepokretnih kulturnih dobara u DNŽ-u iznosi 2.503.

Na nepokretnu materijalnu baštinu odnosi se najveći udio u ukupnom broju elemenata kulturne baštine na području DNŽ-a. Relativna očuvanost od ratnih razaranja kroz povijest uz razdoblja ekonomskog prosperiteta zaslužni su za dobro stanje očuvanosti i bogatstvo elemenata materijalne kulturne baštine. To se posebno odnosi na priobalno područje, osobito na okolice većih gradova.

Od tog udjela najviše su zastupljeni elementi graditeljske baštine, gotovo u podjednakom omjeru profane i sakralne namjene. Prostorno su orijentirani uz područja gušće naseljenosti ili uz ruralne cjeline što se podudara s linijom longitudinalnog obalnog pojasa i naseljenih otoka. Osobito je potrebno naglasiti važnost kulturno-povijesnih urbanih cjelina među kojima se Grad Dubrovnik nalazi i na UNESCO-voj listi, a cjeline Korčule i Stona nalaze se na pristupnoj listi. Prisutne su i manje cjeline poput Lastova i Sušca te ruralne cjeline koje su evidentirane i zaštićene u sklopu PP dokumentacije.

Kao vrijedne povijesne urbane cjeline upisane u registar kulturnih dobara RH ističu se ponajprije Stari grad Dubrovnik, dragulj graditeljstva i civilizacije europskoga i mediteranskog kulturnoga kruga od 15. do 18. stoljeća, središte nekadašnje Dubrovačke Republike s Lokrumom, koji su na UNESCO-voj listi svjetske baštine (1979. i 1994. god.).

Na UNESCO-voj pristupnoj listi nalaze se Povijesni grad Korčula i Ansambl Povijesno-urbanističke cjeline Stona s Malim Stonom, zidina koje ih povezuju te Malostonskog zaljeva rezervata prirode, Stonskog Polja i solane. S aspekta važnosti lokaliteta moguće je izdvojiti i prostor doline Neretve, koji je uvršten u Ramsarsku konvenciju kao vrlo važno močvarno područje, a značajno je i po važnosti nalaza iz doba antike. Od posebnog je značaja zona sela Vida, za koju se pretpostavlja da je šira lokacija rimske metropole Narone.

Graditeljska kulturna baština većinom je ugrožena neplanskom gradnjom i neadekvatnim planiranjem zahvata u prostoru što rezultira prijetnjama cjelovitosti i identitetu kulturno-povijesnih cjelina te narušavanjem kulturološkog konteksta. Također su prisutni problemi financiranja obnove i zaštite te brojnosti i stručnosti osoblja.

Arheološka nalazišta, zaštićena i ona evidentirana, nalaze se diljem Županije, na mjestima brodoloma, pristaništa i luka, brdskim uzvisinama i područjima krških polja. Najznačajniji prapovijesni istraženi lokalitet je Vela spilja na otoku Korčuli, a po važnosti mu se pridružuju i lokaliteti na Pelješcu te u Rijeci Dubrovačkoj. Ostaci ilirskog razdoblja zastupljeni su većinom nekropolama arheoloških nalazišta, ostataka infrastrukturnih građevina – cesta i vodovoda, ali i prepoznatim ostacima antičkih podjela zemljišta. S obzirom na važnost moguće je izdvojiti prostor doline Neretve na kojem se nalaze antički lokaliteti, a od posebnog je značaja zona sela Vida, za koju se pretpostavlja da je šira lokacija rimske metropole Narone. Problematika zaštite arheoloških lokaliteta uključuje nedostatne ljudske i financijske resurse za istraživanja, nisku svijest javnosti i zahvate u prostoru koji fizički ugrožavaju arheološke lokalitete.

U kategoriji kulturnih krajolika zakonski je zaštićeno samo područje otoka Dakse. Ostali evidentirani kulturni krajolici zaštićeni su PP dokumentacijom. S obzirom na vrlo visok kulturni potencijal gotovo cijelog područja DNŽ-a kulturni krajolici nisu dovoljno i adekvatno zaštićeni. Dva su bitna uzroka

degradacije i nestajanja agrarnih kulturnih krajobrazu. Prvi je depopulacija ruralnih područja i zapuštanje tradicionalne poljoprivrede, a drugi prenamjena poljoprivrednih zemljišta u građevinsko. Promjene koje su rezultat prenamjene u pravilu su ireverzibilne i moguće ih je spriječiti jedino razumnijim planiranjem namjene površina te zaštitom od prenamjene temeljem krajobraznog vrednovanja (analize ranjivosti i pogodnosti). Prvi uzrok degradacije, depopulacija ruralnih područja, puno je složeniji i zahtijeva sustavne odgovore.

Registriranu pokretnu kulturnu baštinu čine predmeti, zbirke i muzejska građa. Pojedinačna pokretna kulturna dobra većinom pripadaju crkvenom inventaru. Zbirke također u velikoj mjeri pripadaju crkvenim inventarima, ali dio se nalazi i u drugim oblicima vlasništva. Muzejska građa nalazi se u sklopu muzeja u gradovima Dubrovniku, Korčuli, Metkoviću i Vidu. Problematika vezana za očuvanje pokretne kulturne baštine veže se u osnovi na probleme financijske prirode i ljudskih resursa.

Zaštićeno je šest nematerijalnih kulturnih dobara, jedno se nalazi u statusu preventivne zaštite, a Festa sv. Vlaha i na UNESCO-voj listi. Ugroženost nematerijalne baštine vezana je za procese depopulacije i suvremene tendencije u životnom stilu stanovništva.

Na području DNŽ-a većina elemenata nematerijalne baštine izravno ili neizravno sudjeluje u obogaćivanju turističke ponude što donosi financijsku korist i povećava šanse za opstojnost.

Kulturna baština jedan je od temeljnih nositelja turističkog potencijala DNŽ-a. Budući da se broj turističkih dolazaka proteklih deset godina udvostručio postoje određeni pritisci na kulturnu baštinu, posebice materijalnu, ali i financijske koristi koje podržavaju strateško usmjerenje k održivom korištenju kulturne baštine.

Posebno valja istaknuti i činjenicu da uspješni destinacijski menadžment u suvremenim uvjetima pretpostavlja i stvarnu implementaciju tzv. community based planninga ne samo na razini Dubrovnika u užem smislu, već i cijelog mu gravitirajućeg prostora. Riječ je o pristupu razvoju koji će osigurati ne samo povećan kreativno-stvaralački naboj i maksimalnu uključenost svih bitnih razvojnih dionika u ključne projekte od interesa za dubrovački turizam (u užem i širem smislu), već i maksimalnu posvećenost pronalaženju najboljih implementacijskih rješenja od slučaja do slučaja. Nadalje, na taj će se način, uz maksimalnu transparentnost tijekom svih faza razvojnog procesa, osigurati i brza i učinkovita realizacija svih, za Grad i njegovo okružje, bitnih razvojnih projekata.

Legitimno je pravo pripadnika zajednice da sudjeluju u oblikovanju njene budućnosti. Dobro je poznato da se mnogo jednostavnije provode planovi oko kojih je postignut širi konsenzus članova zajednice. Zbog toga je participativno planiranje jedan od principa u planiranju javnih politika u svim razvijenim društvima. U Hrvatskoj su također stvorene zakonske pretpostavke za participaciju u svim resorima uključujući sustav prostornog uređenja.

Pitanje zaštite povijesnog krajobrazu UNESCO-om zaštićene kulturne baštine Grada Dubrovnika ali i šireg povijesnog okruženja jedno je od najvažnijih pitanja za razvojne politike Županije. Stoga je potrebno što prije izraditi Krajobraznu osnovu DNŽ-a i ugraditi je u prostornoplansku dokumentaciju radi mogućnosti razvoja uz očuvane baštinske vrijednosti.

Kad je riječ o konkretnim prioritetnim aktivnostima u funkciji efikasne zaštite kulturnog krajobrazu, očuvanja poželjnog „duha mjesta” i stoljećima građenog identiteta Dubrovnika i čitave Županije kao turističke destinacije kojoj bi se, u kontekstu strateški promišljenog destinacijskog menadžmenta u budućnosti trebala posvetiti maksimalna pažnja. posebno valja istaknuti sljedeće aktivnosti/pravce djelovanja:

- Prvo, s obzirom na to da imidž Dubrovnika i cijelog gravitirajućeg prostora presudno ovisi ne samo o očuvanosti spomeničkog „hardvera” unutar stare povijesne jezgre, već i o njenoj životnosti i prisutnosti lokalnog kolorita, iznimno je važno zaustaviti proces depopulacije/gentrifikacije/muzealizacije povijesne jezgre kako bi se sačuvala njena vjekovima uspostavljena vibratnost, vitalnost i ambijentalna autohtonost, a time i „punoća” i/ili modaliteti njezinog doživljavanja kako za turiste i posjetitelje, tako i za domaće stanovništvo.
- Drugo, kako se turistički doživljaj Dubrovnika temelji još uvijek uglavnom samo na obilasku, razgledavanju i pokušaju memoriranja „faktografije” vezane uz pojedine vedute, prezentaciju i interpretaciju spomeničkog „hardvera” valja kreativno „začiniti” i osuvremeniti kroz „uvlačenje gostiju u priču” na način da ih se od relativno pasivnih slušatelja/promatrača pretvara u aktivne sudionike. Uz „po mjeri krojenu” i personaliziranu uslugu, memorabilni doživljaj povijesne jezgre i njenih veduta podrazumijeva i detaljnije upoznavanje vrijednog

kulturnog krajobraza na dubrovačkoj „periferiji” kako bi se stekao potpuniji uvid u širi kulturni i civilizacijski kontekst života u vrijeme Dubrovačke Republike.

- Time će se, nadalje, postojeći kulturni krajobraz i vizualni identitet Grada (u užem i širem smislu) dodatno unaprijediti, a to će se pozitivno odraziti i na imidž cijelog projektnog područja Županije na turističkom tržištu. Iako je riječ o aktivnosti koja je znatno manje zahtjevana od zaustavljanja procesa depopulacije/gentrifikacije/muzealizacije povijesne jezgre, riječ je također o projektu koji zahtijeva iznimnu kreativnost, maksimalno uključivanje i suradnju s regionalnim/lokalnim kulturnim institucijama kao i suradnju većeg broja razvojnih dionika. Treće, a nadovezuje se na obje prethodne aktivnosti, u cilju ne samo povećanja kvalitete turističkog doživljaja i životnosti kako same povijesne jezgre tako osobito lokaliteta/atrakcija na periferiji Grada i/ili u njegovom gravitirajućem okružju, statičnu ljepotu *spomeničke baštine* valjalo bi dodatno dinamizirati i produhoviti kroz ponudu cijelog niza, lokaciji/atrakciji primjerenih proizvoda kreativnog turizma (od pomorstva i brodogradnje, preko uzgoja školjkaša i branja soli, do proizvodnje vina i maslinovog ulja). Na taj će se način, umjesto da se razgledava ljepota „praznog kazališta”, moći uživati i u doživljaju „predstave”.

Tablica 33. Razvojni problemi i potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Spomenička baština, jedan od ključnih razvojnih resursa Županije, nije dovoljno istražena ni valorizirana • Zaštita spomenika kulture u Županiji nije dovoljna s obzirom na količinu i raznovrsnost baštine • Naglašena je devastacija obale s ozbiljnim kulturnim i ekološkim posljedicama • Dio je objekata kulturne baštine zapušten • Najznačajnija kulturna baština nije primjereno zastupljena u turističkoj ponudi DNŽ-a • Pretjerana je koncentracija na sezonsku kulturnu ponudu što dovodi do velikog i pretjeranog korištenja kulturnih znamenitosti s obzirom na njihove kapacitete • Odsutnost istraživanja, praćenja i vrednovanja kulturne baštine • Manjak sustavne edukacije i jačanja svijesti građana i dijela stručnjaka i donositelja odluka o baštinskim i razvojnim pitanjima DNŽ-a • Slaba primjena i provedba participativnog planiranja s većim sudjelovanjem građana u procesu planiranja i donošenja odluka • Manjak sustavnog informiranja i educiranja građana za aktivnu i kompetentnu participaciju u izradi prostornoplanskih i razvojnih dokumenata Dubrovnika i čitavog DNŽ-a • Nerazvijena implementacija tzv. <i>community based planninga</i> na razini ne samo Dubrovnika i čitavog DNŽ-a u sklopu destinacijskog menadžmenta 	<ul style="list-style-type: none"> • Provesti reviziju oštećenih objekata jer je nekima potrebno ukinuti status zaštite, a za dio je potrebno odrediti moguću promjenu motiva zaštite • Zaštititi od daljnjeg propadanja dio zapuštenih objekata kulturne baštine • Zaustaviti daljnju graditeljsku i ekološku devastaciju obale zbog kulturnih, ali i ekoloških razloga • Redovito održavati i obnavljati spomenike kulture, poglavito u povijesnoj jezgri Dubrovnika i kontaktnoj zoni povijesne jezgre, koje čine jedinstvenu cjelinu i kao takve nalaze se pod zaštitom UNESCO-a • Unaprijediti programe za uključivanje objekata kulturne baštine u turističku ponudu Županije • Zadržati postojeće te privlačiti nove kvalitetne kadrove radi podizanja svijesti o kulturi i očuvanju kulturne baštine Županije • Sustavno voditi brigu o spomenicima kulture te ulagati u razvoj ljudskih resursa u tom razvojnom području • Očuvanje kulturne baštine provoditi usporedno s osmišljavanjem identiteta DNŽ-a, koji se ne temelji samo na kulturnoj baštini, nego i na vrlo bogatoj tradiciji, običajima i povijesnim znamenitostima • Izraditi prijedlog mjera (uključujući akcijski program provedbe) za održivo korištenje kulturne baštine DNŽ-a • Koristiti međunarodne razvojne programe i fondove u svrhu dodatne financijske i stručne potpore sustavnom očuvanju kulturne baštine Županije (kroz uključivanje županijskih institucija i stručnjaka u pripremu prijedloga međunarodnih projekata te njihovu provedbu, praćenje i vrednovanje) • Izraditi krajobraznu osnovu uz poseban naglasak na povijesne krajolike te šire okruženje

	<p>graditeljskih cjelina</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uvesti participativno planiranje uz veće sudjelovanje građana u procesu planiranja i donošenja odluka kao i potrebnu edukaciju • Osmisliti i sustavno provoditi programe edukacije i jačanja svijesti o baštinskim i razvojnim pitanjima prilagođene različitim skupinama unutar lokalnih zajednica • Sustavno informirati i educirati građane za aktivnu i kompetentnu participaciju u izradi prostornoplanskih i razvojnih dokumenata Dubrovnika i čitavog DNŽ-a • Sustavno provoditi tzv. <i>community based planning</i> na razini ne samo Dubrovnika i čitavog DNŽ-a u sklopu destinacijskog menadžmenta
--	---

1.9.1. KULTURNA DJELATNOST

Kulturna djelatnost posebno je važna za identitet Dubrovačko-neretvanske županije i važan je čimbenik njenog ukupnog društveno-gospodarskog razvoja.

Programom javnih potreba u kulturi Županija stoga sufinancira programe kulture gradova i općina, akcije i manifestacije od županijskog značaja, izdavačku djelatnost, kulturno-umjetnički amaterizam, glazbenu, scensku, likovnu, dramsku umjetnost, film i kinematografiju te nove medijske kulture, međunarodnu kulturnu suradnju i europske integracije.

Kultura je važan dio turističke ponude, ali važna je i s aspekta poboljšanja i unapređenja kvalitete života u Županiji i unapređenje društvenog razvoja.

Na području Županije djeluje 285 kulturnih udruga, 15 muzeja i galerija, 12 knjižnica, 13 domova kulture i 1 kazalište. Također, u Gradu Dubrovniku registrirana su 163 subjekta u kulturnom poduzetništvu; na području Županije ukupno ih je 310, od kojih ih većina djeluje u arhitektonskoj djelatnosti.

Tablica 34. Broj registriranih tvrtki u području kulturnih/kreativnih djelatnosti u Gradu Dubrovniku u 2014.

Izdavačka djelatnost	Proizvodnja filmova, videofilmova i TV programa	Ostale stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (npr. fotografija)	Arhitektonska djelatnost	Kreativne, umjetničke i zabavne djelatnosti	Knjižnice, arhivi, muzeji i ostale kulturne djelatnosti
14	8	27	91	12	11

Izvor: HGK, 2015.

Tablica 35. Broj registriranih tvrtki u području kulturnih/kreativnih djelatnosti u Dubrovačko-neretvanskoj županiji 2014.

Izdavačka djelatnost	Proizvodnja filmova, videofilmova i TV programa	Ostale stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (npr. fotografija)	Arhitektonska djelatnost	Kreativne, umjetničke i zabavne djelatnosti	Knjižnice, arhivi, muzeji i ostale kulturne djelatnosti
21	10	47	192	17	23

Izvor: HGK, 2015.

Tradicionalno, Županija podržava i obilježava različita kulturna događanja koja su održala kontinuitet i u najtežim uvjetima. Kulturni programi od velike važnosti za Dubrovačko-neretvansku županiju su Dubrovačke ljetne igre, Marco Polo Fest, smotra folkloru „Na Neretvu misečina pala“, Festival zabavne glazbe Opuzen, „Melodije Hrvatskog juga“, Epidaurus festival, Festival Aklapela, večer klapa

„Na me pogled tvoj obrati“ i susret klapa „Opet odi pjesma živi“ u Slanome, Dubrovačke likovne kolonije, Gastronomski filmski festival Kinookus, festival klapa Dubrovačko-neretvanske županije koji se već niz godina odražava u Blatu, susret folklornih skupina u Slanome.

Kao smotre očuvanja tradicijskih vrijednosti ističu se proslava svetoga Vlaha, Maraton lađa na području doline Neretve, smotra folklor „Na Neretvu misečina pala“ te stalni i povremeni postavi galerija i muzeja.

Djelatnost udruga u kulturi izrazito je važna za Županiju i ostvaruje se kroz amaterske kulturno-umjetničke aktivnosti, likovne kolonije, programe amaterskih kazališta, kazališne predstave na engleskom jeziku kao što su na pr. „Midsummer scene na Lovrijencu“, djelovanje KUD-a Sveti Juraj Osojnik koji okuplja najmlađi naraštaj na manifestaciji „Mali festival folklor i baštine“ i „Priče iz salačkih komina“, Župski karneval, Ljetnu školu filma Šipan, raznolike folklorne i glazbene programe i priredbe te razne programe koje organiziraju udruge mladih iz svih područja Županije i s otoka.

Svrha je podržavanja rada udruga u kulturi te cilj svih spomenutih programa prezentirati i očuvati bogatu kulturnu baštinu na što bolji način te obogatiti kulturnu ponudu.

Dubrovačko-neretvanska županija također podržava međunarodnu kulturnu suradnju pri čemu se posebno ističe suradnja s Hrvatskim građanskim društvom Crne Gore sa sjedištem u Kotoru koje je cilj briga za očuvanje i održivo korištenje kulturne tradicionalne baštine i običaja hrvatskog naroda čime se stvara kulturni most i poveznica boljeg uzajamnog poznavanja i razumijevanja.

Nadalje, Županija prepoznaje i podržava originalne sadržaje u kulturi kao i sadržaje koji potiču stanovništvo na aktivno sudjelovanje u kulturnim aktivnostima, primjerice rad Udruge Kinookus koja okuplja mlade stručnjake audiovizualnog, edukacijskog, znanstvenog, informacijskog, umjetničkog i menadžerskog sektora te svojim djelovanjem želi očuvati, valorizirati i razvijati filmsku i ekološku naobrazbu mladih, kulturu gledanja filmova na otvorenome, ekološku naobrazbu, lokalnu kulturnu i gastro baštinu, uzgoj, pripremu i uživanje u hrani, tradicionalne recepte, prirodno konzerviranje hrane, lokalne običaje i kulturni identitet.

Dubrovačko-neretvanska županija uvelike potpomaže rad i djelovanje javnih ustanova u kulturi kojima je osnivač ili vlasnik Grad Dubrovnik kao što su ustanova Dubrovačke ljetne igre, Dubrovačke knjižnice, muzeji, Dubrovački simfonijski orkestar, Folklorni ansambl Lindo, Prirodoslovni muzej Dubrovnik, Kazalište Marin Držić, Kinematografi Dubrovnik, Ustanova u kulturi Dom Marin Držić.

Važan dio kulturnih aktivnosti odnosi se i na zaštitu i očuvanje kulturnih i sakralnih dobara, pa su tako vjerske organizacije i Crkva važan neposredni sudionik kulturnih aktivnosti u Županiji kao veći posjednici kulturnih i sakralnih resursa i baštine. Za potrebe zaštite i obnove kulturnih i sakralnih resursa Županija također izdvaja proračunska sredstva.

Kulturne djelatnosti u Županiji odlikuje međutim i sezonalnost i velika koncentracija događanja tijekom turističke sezone te znatno manje kulturnih aktivnosti u ostatku godine.

Također, unatoč aktivnostima i jedinica lokalne samouprave i udruga na području cijele Županije, uočava se određena neravnomjernost ponude i ne uvijek jednaka dostupnost sadržaja i uvjeta za rad udruga i djelatnika u kulturi.

U nekim manjim jedinicama ne djeluju javne i privatne ustanove u kulturi, no u takvim se slučajevima kulturne aktivnosti provode u organizaciji brojnih udruga. Udruge su također izrazito aktivne i u područjima gdje postoji institucionalni okvir za kulturne djelatnosti, pa se brojne kulturne manifestacije i događanja koje osmišljavaju i provode udruge organiziraju u suradnji s institucijama poput muzeja, kazališta, knjižnica, centara za kulturu i sl.

Jedinice lokalne samouprave, među kojima se posebno ističu veći gradovi i veće općine (Korčula, Metković, Ploče, Opuzen, Konavle, Orebić, Vela Luka), također izrazito aktivno podržavaju kulturne aktivnosti.

Grad Dubrovnik prednjači kada su u pitanju kulturna događanja. Grad je usvojio i Strategiju razvoja kulture Grada Dubrovnika 2015.–2025, usklađenu sa svim nacionalnim, županijskim i lokalnim strateškim dokumentima. Uz to Grad Dubrovnik je za kandidaturu za Europsku prijestolnicu kulture izradio projekt koji je, ustvari, na nov i inventivan način osmišljena široka platforma s konkretnim programima i projektima razvoja kulture koji osim Grada Dubrovnika uključuje i čitavu Županiju

Kulturni sektor Grada Dubrovnika segmentiran je na dva dijela, institucionalni i izvaninstitucionalni te prema pojedinim kulturnim djelatnostima (glazbeno-scenska djelatnost, muzejsko-galerijska djelatnost, knjižnično-izdavačka djelatnost, filmska djelatnost i nove medijske kulture, zaštita i očuvanje kulturnih dobara).

Institucionalni kulturni sektor Dubrovnika čine sljedeće javne ustanove: Dubrovačke ljetne igre, Dubrovačke knjižnice, Dubrovački muzeji, Dubrovački simfonijski orkestar, Folklorni ansambl Lindo, Prirodoslovni muzej Dubrovnik, Kazalište Marin Držić, Kinematografi Dubrovnik, Umjetnička galerija Dubrovnik i Ustanova u kulturi Dom Marin Držić.

Posjećenost kulturnih institucija, manifestacija i programa, raste iz godine u godinu što govori o kvaliteti kulturnih aktivnosti te o porastu potražnje.

Tablica 36. Posjećenost kulturnih institucija u gradu Dubrovniku

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
FA Lindo	15.909	17.175	17.019	20.560	20.668
Gradsko kazalište Marina Držića	6.567	13.291	15.818	12.573	9.846
Dubrovačke ljetne igre	cca 60.000	cca 60.000	cca 60.000	cca 60.000	cca 65.000
Dubrovački muzeji	329.951	345.138	385.421	388.750	381.014
Umjetnička galerija	9.273	18.692	14.599	25.473	19.064
Prirodoslovni muzej	2.909	9.370	12.022	12.746	16.160
Dubrovački simfonijski orkestar	10.300	10.900	14.100	11.100	15.300
Kinematografi Dubrovnik	55.183	54.918	58.145	53.876	55.002

Izvor: DNŽ, 2015.

Kulturni programi utvrđuju se Programom javnih potreba u kulturi Grada Dubrovnika. Program javnih potreba u kulturi Grada Dubrovnika usmjeren je na zaštitu umjetničkog naslijeđa i baštine, poštovanje tradicionalnih umjetničkih izraza, ali i na afirmaciju nezavisne kulturne scene i različitih kulturnih inovacija. Ostvaruje se u suradnji javnog i privatnog sektora, u partnerstvu Grada Dubrovnika i kulturnih udruga, samostalnih umjetnika, umjetničkih obrta i ostalih kulturnih institucija na svim poljima kulturnog djelovanja. Svi kulturni programi uvršteni u Program javnih potreba u kulturi prolaze ocjenu kulturnih vijeća nadležnih za pojedine djelatnosti kulture u kojima se program ostvaruje.

Program javnih potreba u kulturi Grada Dubrovnika realizira se kroz programsko djelovanje i aktivnosti svih aktera kulturnog sektora. Javne ustanove u kulturi svoje programe određuju i realiziraju prema zadanoj ustrojbenoj djelatnosti te čine okosnicu lokalne kulturne produkcije, kako u tradiciji stvaranja kulturnih programa tako i u njihovim razvojnim vizijama.

Osim redovnih programskih djelatnosti gradskih kulturnih ustanova, u Dubrovniku se održava velik broj kulturnih manifestacija i događanja te programa koji su dio godišnjih aktivnosti pojedinih organizacija i udruga. S obzirom na količinu programa koji se svake godine produciraju, posebno na programsko preklapanje ljetnih mjeseci, dubrovačka gradska uprava pristupila je konceptu kreiranja kulturnog kalendara Grada Dubrovnika s jasno profiliranim kulturnim manifestacijama i njihovom distribucijom tijekom cijele godine.

Na popis značajnih kulturnih manifestacija Grada Dubrovnika uvršteni su:

- Festa sv. Vlaha; koncertni ciklus "Dubrovački glazbeni salon"; Dani frankofonije u Dubrovniku; "Dani kršćanske kulture"; Festival izvorne klapske pjesme "AKLAPELA"; "Glazbeni festival Park Orsula"; Glazbeni festival "Ana u Gradu"; "Le Petit Festival duThéâtre"; filmski program "Okusi drugačije kino u Slavici"; "KalamotaArt Festival"; Festival opernih arija "Homage Tino Pattiera"; "Ljetna škola filma Šipan"; glazbeni festival "Dubrovnik u pozno ljeto"; Manifestacija "Najbolji u baštini / The Best inHeritage"; Festival filmskog stvaralaštva djece i mladih DUFF; "Dubrovnik International Photo Salon – DIPS" i Festival "Treće uho".

Tablica 37. Razvojni problemi i potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljno učinkovit sustav organizacije i financiranja kulturnih aktivnosti te rada udruga i ustanova u kulturi • Manjak stručnih kadrova u kulturi (u županijskim institucijama, lokalnoj samoupravi i udrugama) • Nedovoljna razina sustavnog praćenja i valorizacije kvalitete kulturnih aktivnosti i sadržaja • Nedovoljna iskorištenost potencijala u kulturi s obzirom na velik potencijal Dubrovačko-neretvanske županije • Pretjerana koncentracija na ljetne kulturne aktivnosti, sezonalnost izražena i u organizaciji i održavanju kulturnih i sportskih manifestacija 	<ul style="list-style-type: none"> • Poboljšati sustav organizacije i financiranja kulturnih aktivnosti te rada udruga i ustanova u kulturi • Poticati postojeći i privlačiti nov stručni kadar sposoban za podizanje razine i standarda kulturnih i sportskih aktivnosti • Unaprijediti marketing i posebno poraditi na produljenju ponude kulturnih i sportskih aktivnosti i sadržaja na cijelu godinu • Osigurati jednake uvjete u svim područjima Županije za rad ustanova i udruga u kulturi, kao i primatelja, korisnika kulturnih i sportskih potencijala i usluga • Posebno poticati tradicionalna kulturna događanja koja odražavaju i pridonose očuvanju običaja i prepoznatljivog identiteta Županije • Poticati programe suradnje kulturnih udruga na zajedničkim aktivnostima, kako unutar JLS-ova tako i na području Županije • Poticati uključivanje županijskih ustanova i udruga u međunarodne (EU) programe očuvanja i daljnjeg razvoja kulturne baštine i kulturnih aktivnosti

1.10. CIVILNO DRUŠTVO

Na području Dubrovačko-neretvanske županije registriran je velik broj udruga, no aktivnih je tek nešto više od 1/3. Na dan 31. 12. 2014. registrirane su 1802 udruge, a prosječan broj stanovnika na jednu udruhu iznosi 64,54 (za Republiku Hrvatsku prosječan broj stanovnika na udruhu je 82). Ukupno dodijeljena sredstva za udruge u 2014. u DNŽ-u iznose 5.554.381,82 kune.

Prema Registru neprofitnih organizacija u 2015. u DNŽ-u je bilo upisano 966 neprofitnih organizacija. Od navedenog broja u Registru neprofitnih organizacija bilo je upisano 826 udruga građana. Registrirane udruge djeluju u brojnim i različitim područjima, a najzastupljenije su udruge iz područja kulture i sporta, iz područja gospodarstva (stotinjak), tehničkih djelatnosti, zatim udruge proizišle iz Domovinskoga rata (tridesetak). Manji je broj udruga iz područja ekologije, poljoprivrede, humanitarnog i karitativnog područja, socijalnih usluga, zdravstva i znanosti.

Tablica 38. Broj udruga prema područjima djelovanja u DNŽ-u i u Republici Hrvatskoj 2014. prema staroj klasifikaciji

Udruge prema području djelovanja	Broj	% ukupnog broja udruga u DNŽ-u	% ukupnog broja udruga u RH
Informacijske	3	0,16	0,006
Etničke	6	0,33	0,012
Domovinskog rata	70	3,88	0,141
Okupljanje i zaštita žena	3	0,16	0,006
Okupljanje i zaštita djece i mladeži	53	2,94	0,107
Duhovne	14	0,77	0,028
Hobističke	16	0,88	0,032
Zaštite prava	13	0,72	0,026
Nacionalna	15	0,83	0,030
Gospodarska	163	9,04	0,330
Ekološka	62	3,44	0,125
Kulturna	332	18,42	0,672
Prosvjetna	10	0,55	0,020
Znanstvena	15	0,83	0,030

Zdravstvena	29	1,60	0,058
Socijalna	46	2,55	0,093
Humanitarna	41	2,27	0,083
Tehnička	104	5,77	0,210
Sportska	689	38,23	1,395
Ostale djelatnosti	131	7,26	0,265

Izvor: Ured državne uprave u DNŽ-u

Tablica 39. Udruge prema novim područjima djelatnosti 2015.

Udruge prema području djelovanja	Broj	% ukupnog broja udruga u DNŽ
Branitelji i stradalnici	33	1,72
Demokratska politička kultura	57	2,98
Duhovnost	16	0,83
Gospodarstvo	77	4,03
Hobistička djelatnost	6	0,31
Kultura i umjetnost	198	10,37
Ljudska prava	40	2,09
Međunarodna suradnja	47	2,46
Nomenklatura sportova	148	7,75
Obrazovanje, znanost, istraživanje	73	3,82
Održivi razvoj	46	2,41
Socijalna djelatnost	89	4,66
Sport	236	12,36
Tehnička kultura	33	1,72
Ostale djelatnosti	3	0,15

Izvor: Ured državne uprave u DNŽ-u

Udruge koje imaju certifikat za provedbu programa „Pomoć u kući starijim osobama“ na području DNŽ-a. Pomoć u obavljanju svakodnevnih poslova omogućuje se osobama treće životne dobi slabijeg imovinskog stanja koje žive u udaljenim mjestima, ruralnim područjima i staračkim samaćkim domaćinstvima. Udruge koje provode taj program na području DNŽ-a su: Udruga „Dnevni boravak, pomoć u kući i njega starijim osobama Ploče; “Udruga „Otac Ante Gabrić“ Metković; Udruga „Dobra“ Metković; Udruga „Blage ruke“ Slano; Udruga „Val“ Lastovo.

Udruge osoba s invaliditetom koje pružaju usluge dnevnog boravka za svoje članove i tako omogućuju rasterećenje i pomoć njihovim obiteljima: Dva skalina Dubrovnik; Udruga Rina Mašera Dubrovnik; Društvo distrofičara, invalida cerebralne paralize i ostalih tjelesnih invalida Dubrovačko-neretvanske županije; Udruga Radost Ploče; Udruga Prijatelj Metković (omogućuje zapošljavanje osoba s invaliditetom).

Centar za psihosocijalnu pomoć braniteljima i stradalnicima Domovinskog rata Dubrovačko-neretvanske županije, Dubrovnik.

Volonterstvo kao jedna od ključnih vrijednosti na kojima počiva djelovanje organizacija civilnoga društva još nije dovoljno prepoznato i vidljivo u radu organizacija civilnog društva. U DNŽ-u djeluju Volonterski centar u Dubrovniku i Volonterski centar DOBRA u Metkoviću.

U DNŽ djeluje osam zaklada od kojih neke nastavljaju dugu tradiciju angažiranja pojedinaca i grupa za opće dobro. Djelovanje zaklada usmjereno je na doprinos poboljšanju socijalnog stanja ljudi, zaštiti o održavanju kulturne i prirodne baštine, obrazovanju i dr.

Tablica 40. Zaklade na području DNŽ

Naziv zaklade	Područja djelovanja
ZAKLADA BLAGA DJELA	Izgradnja i sudjelovanje u financiranju izgradnje objekata socijalne namjene i stanova za socijalno ugrožene obitelji i domova za smještaj starih, nemoćnih i napuštenih osoba i umirovljenika slabog imovnog stanja i drugih objekata socijalne namjene; davanje novčane pomoći za školovanje nadarenih i siromašnih učenika i studenata, poglavito djece bez jednog ili oba roditelja te podržavanje, sudjelovanje i pomaganje u

	izradi i provođenju mjera i programa za zaštitu ljudskog okoliša, kao i za unapređenje stanja kulturne i povijesne baštine Dubrovnika.
ZAKLADE "BLAŽENA MARIJA PETKOVIĆ"	Skrbiti za školovanje djece i mladih slabijeg imovinskog stanja; pružati pomoć obiteljima s brojnom djecom, starcima i svima ostalima kojima je pomoć potrebna; u duhu karizme blažene Marije Petković; Zaklada će pružati pomoć siromašnoj i bolesnoj djeci, te utemeljiti ustanove, društva, dane i nagradu bl. Marije Petković za odrasle, djecu i mlade s kojima sestre djeluju.
"ZAKLADA DR. CVITO FISKOVIĆ"	Opća skrb o pomorskoj baštini i tradiciji jadranske Hrvatske, održavanja Pomorskog muzeja u Orebiću i održavanja i zaštite povijesno-pomorske baštine Orebića.
ZAKLADA POMORSKO-TRGOVAČKE AKADEMIJE "IVO RAČIĆ" DUBROVNIK	Uporaba novčanih sredstava, pokretnina i nekretnina po oporuci ostavitelja od 27. kolovoza 1919. radi postizanja optimalnih uvjeta za izobrazbu i specijalizaciju pomorskih kadrova.
ZAKLADA BRAĆE NIKOLE I MIHA MIHANOVIĆA ZA UNAPREĐENJE ŽUPE DOLI I SELA SMOKVINE	Unapređivanje gospodarstva, prosvjetne i zdravstvene djelatnosti u župi Doli i selu Smokvina; pružanje potpore siromašnim obiteljima i samohranim majkama, poglavito udovicama Domovinskog rata i njihovoj djeci kao i hrvatskim ratnim invalidima na području župe Doli i sela Smokvina.
ZAKLADA SV. MARIJE - MLJET	Trajna potpora obnove, očuvanja i održavanja prirodnog, kulturnog i povijesnog dobra Otoka Sv. Marije s objektima na njemu, te s ciljem promaknuća u zemlji i inozemstvu, izdavanjem prikladnih knjiga, brošura, fotomonografija, filmova, videozapisa i drugih publikacija podataka o otoku Sv. Marije i objektima na njemu.
"ZAKLADA ANTUN MILOSLAVIĆ POK. LUKA - POSTRANJE"	Unapređenje i opće dobrobiti Župe dubrovačke - posebno dijela Župe dubrovačke zvanog Postranje.
ZAKLADA "PARK GRADAC"	Obnova, zaštita, održavanje i unapređivanje parka Gradac u Dubrovniku kojeg je osnovao zakladnik i o kojem trajno skrbi već više od stoljeća, a koji s perivojem Gučetić-Gozze i perivojem Đorđić-Maineri na Lopudu čini povijesni spomenik organizirane zaštite prirode na području grada Dubrovnika, sukladno odredbi članka 1. Odluke o osnivanju Zaklade.

Izvor: UO DNŽ za međugeneracijsku solidarnost, branitelje i obitelj

Iako u DNŽ-u postoji nekoliko zaklada koje izvrsno funkcioniraju i mogu biti primjer, zakladništvo i organizirana filantropija te korporativna filantropija nisu dovoljno prepoznati ni dovoljno osnaženi kako bi po uzoru na zemlje EU-a dodatno podupirali rad civilnog društva.

Suradnja civilnog i javnog sektora u DNŽ-u nije institucionalizirana u smislu kreiranja dugoročnog programa i mjera za njegovu provedbu (poput npr. programa suradnje nekih županija i nevladinog, neprofitnog sektora, odnosno savjeta za razvoj civilnog društva kao tijela zaduženo za njegovu provedbu). Udruge se u pravilu ne uključuju u rasprave o pitanjima od društvenog interesa i ne sudjeluju u odlukama važnim za razvoj zajednice. Djelovanje udruga obično je fragmentirano, ograničeno na kratkotrajne kampanje s nedovoljno razvijenim strategijama te stoga i bez većeg utjecaja.

Iako je na nacionalnoj razini doneseno više strategija i pravilnika, DNŽ još uvijek nema strategiju razvoja civilnog društva. Od 2014. godine provodi se prošireni Decentralizirani model temeljem kojeg su raspisani natječaji za 5 županija. Također, još uvijek nisu stvoreni uvjeti za daljnju, potpunu decentralizaciju podjele bespovratnih sredstava udrugama. Daljnje poticanje tog oblika decentralizirane podjele bespovratnih sredstava važno je zato što županije i JLS-ovi bolje poznaju potrebe u lokalnoj zajednici i kapacitete OCD-a koji djeluju u danom području.

Jedno je od obilježja rada udruga također nedostatna međusobna koordinacija i nedovoljna suradnja. Kada se nekoliko različitih udruga bavi istim područjem, suradnja među njima obično je slaba i svaka se usredotočuje na provedbu svojih programa premda je ciljana grupa korisnika ista.

Djelovanje udruga, gledano u cjelini, pridonosi poboljšanju upravljanja razvojem DNŽ-a. Iako je iz godine u godinu napredak vidljiv, još uvijek je taj doprinos, a stoga i utjecaj građana na svekoliki razvoj DNŽ-a, slab. Nekoliko udruga mogu biti primjer uspješnog funkcioniranja i sudjelovanja u

lokalnom i regionalnom razvoju. One mogu u budućnosti poslužiti za *benchmarking*, za korištenje i prijenos dobre prakse za razvoj civilnog sektora u čitavoj Županiji te za jačanje njegova doprinosa upravljanju razvojem.

Županija, općine i gradovi dužni su (prema Uredbi o kriterijima, mjerilima i postupcima financiranja i ugovaranja programa i projekata od interesa za opće dobro koje provode udruge, NN 26/2015) utvrditi prioritete odnosno prioritetna područja za dodjelu financijskih sredstava programima i projektima i za njih planirati sredstva u proračunu te provoditi javne natječaje za programe javnih potreba koje provode udruge.

S obzirom na ograničenost sredstava lokalnih/regionalnih proračuna za potporu djelovanju organizacija civilnog društva neophodno je da one više koriste mogućnosti financiranja iz drugih izvora kao što su: vlastiti prihod, projekti društvenog poduzetništva, novi modeli financiranja (npr. Crowdfunding), razni nacionalni programi EU-a te fondacije. Kako većina udruga nema adekvatne kapacitete za apliciranje na natječaje za financiranje projekata i pronalaženje novih izvora financiranja, odnosno stvaranje vlastitih prihoda, potrebno ih je edukacijom, osposobljavanjem i suradnjom stalno razvijati.

Tablica 41. Razvojni problemi i potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Neaktivnost velikog broja udruga i nezainteresiranost za sudjelovanje u oblikovanju razvojnih politika • Fragmentirano djelovanje udruga • Nedovoljna educiranost i informiranost građana o važnosti i vrijednosti civilnog društva • Nedovoljna osnaženost civilnog sektora u financijskom, tehničkom i ljudskom pogledu. • Nepostojanje strategije razvoja civilnog društva u DNŽ-u • Nedovoljna osviještenost o značaju i mogućnostima partnerstva javnog, civilnog i poslovnog sektora • Nedovoljna umreženost organizacija civilnog društva • Neusklađeni prioriteti za dodjelu financijskih potpora organizacijama civilnog društva unutar JLS-ova • Nepostojanje sustavne politike razvoja zakladništva i filantropije • Nedovoljna osviještenost građana i mladih o volontiranju • Nedovoljna uključenost udruga u procese donošenja odluka na lokalnoj razini • Nedovoljna prepoznatljivost društvenog poduzetništva kao metode razvoja lokalne zajednice • Neiskorištenost potencijala za zapošljavanje putem udruga. • Nedovoljna suradnja udruga i JLS-ova u provedbi kvalitetnih razvojnih projekata 	<ul style="list-style-type: none"> • Donijeti strategiju razvoja civilnog društva DNŽ-a • Uspostaviti jedinstven sustav dodjele, evaluacije i monitoringa projekata/inicijativa koje financiraju tijela DNŽ-a • Osnažiti i Savjet za razvoj civilnog društva kao savjetodavno tijelo DNŽ-a o svim pitanjima važnim za razvoj civilnog društva • Razvijati volonterstvo i filantropiju kao bitne elemente za razvoj socijalne kohezije i civilnog društva • Osigurati potporu za kvalitetno privlačenje i korištenje fondova EU-a namijenjenih razvoju civilnog društva • Stvarati uvjete i mogućnosti za veće uključivanje poslovnog sektora u financiranje programa organizacija civilnog društva • Unaprijediti sudjelovanje udruga u procesu donošenja odluka na lokalnim razinama • Povećati svijest djece i mladih o koristima volontiranja i povećati broj građana koji volontiraju • Poticati društveno poduzetništvo kao polugu lokalnog razvoja • Povećati zapošljivost u udrugama • Osigurati dovoljan broj predstavnika udruga pri donošenju plana prioriteta i razvojnih projekata u okviru dostupnih fondova EU-a • Razvijati volonterstvo i filantropiju kao bitne elemente za razvoj socijalne kohezije i civilnog društva • Povećati svijest djece i mladih o koristima volontiranja i povećati broj građana koji volontiraju • Poticati društveno poduzetništvo kao polugu lokalnog razvoja • Osigurati sudjelovanje udruga pri donošenju plana prioriteta i razvojnih projekata

2. GOSPODARSTVO

2.1. OPĆA GOSPODARSKA KRETANJA

2.1.1. DINAMIKA I STRUKTURA GOSPODARSTVA

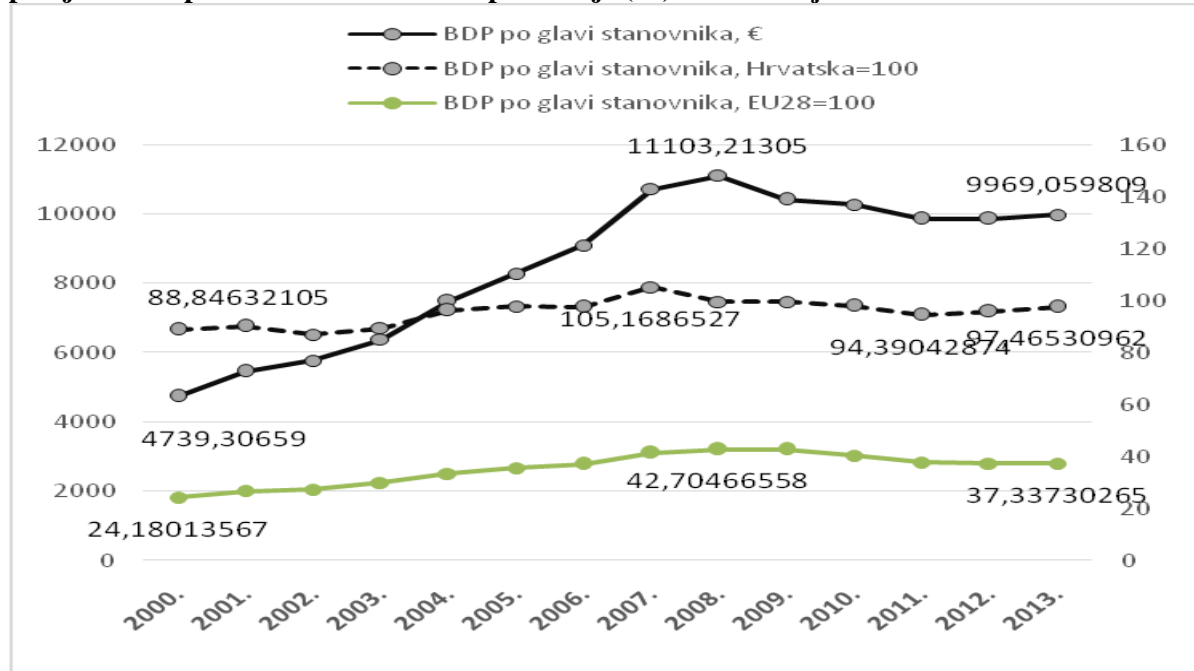
Bruto domaći proizvod Dubrovačko-neretvanske županije iznosio je u 2013. godini u tekućim cijenama 9.238 milijuna kuna ili 2,8% ukupnog BDP-a Hrvatske, pa se prema veličini BDP-a Županija nalazi na 10. mjestu. Ako se udio Županije u BDP-u Hrvatske uspoređi s udjelom u ukupnom stanovništvu, koji iznosi 2,8%, DNŽ bilježi iznadprosječnu razinu BDP-a po stanovniku. Kao što pokazuje sljedeća tablica, Županija se nalazi na visokom četvrtom mjestu prema BDP-u po stanovniku među županijama u Republici Hrvatskoj. U regiji Jadranska Hrvatska zauzima treće mjesto, odmah poslije Primorsko-goranske i Istarske županije, a iza nje su Zadarska, Splitsko-dalmatinska i Šibensko-kninska županija.

Također, treba istaknuti da od svih županija koje su zabilježile znatna ratna stradanja Dubrovačko-neretvanska županija bilježi najvišu razinu BDP-a po stanovniku. Ti rezultati potvrđuju da se Županija prilično uspješno oporavila od ratnih stradanja i ponovno zauzela položaj jednog od najrazvijenijih područja Hrvatske.

U razdoblju 2000.–2007. BDP po stanovniku DNŽ-a porastao je 5% iznad hrvatskog prosjeka. Od 2007. do 2011. bilježi se trend smanjenja prednosti u odnosu na hrvatski prosjek, ali se i u razdoblju 2011–2012. to smanjene ublažava i u 2013. gotovo nestaje, tj. BDP po stanovniku DNŽ-a približava se hrvatskom prosjeku.

Usporedba s prosjekom Europske unije zabrinjava jer je 2008. godine (na razini 42,7%) prestao dugoročni trend dostizanja razine razvijenosti EU-a, te je BDP po stanovniku DNŽ-a u 2013. smanjen na 37,3% prosjeka EU-a.

Slika 5. Nominalni bruto domaći proizvod Dubrovačko-neretvanske županije i usporedba s prosjekom Republike Hrvatske i Europske unije (28) – tekuće cijene

Izvor: DSZ

U promatranom razdoblju, BDP po stanovniku preračunat temeljem pariteta kupovne moći valuta (korigirano za razinu cijena) u Županiji povećan je s 43% na 58% u odnosu na prosjek Europske unije i to je povećanje znatno veće od prosjeka Hrvatske, kao i Jadranske Hrvatske. Međutim, većina novih članica EU ostvarila je dinamičniji rast te Županija znatno zaostaje za razinom razvijenosti Poljske i Slovačke te se gotovo izjednačila s Rumunjskom.

Tablica 42. Bruto domaći proizvod po stanovniku po paritetu kupovne moći valuta 2000. i 2013. (EU28=100)

	2000.	2013.	Promjena
Češka	72	83	11
Slovenija	79	80	1
Slovačka	49	76	27
Poljska	47	67	20
Mađarska	53	66	13
Hrvatska	49	59	10
Dubrovačko-neretvanska županija	43	58	15
Jadranska Hrvatska	47	57	10
Rumunjska	25	54	29
Bugarska	28	46	18

Izvor: Eurostat [nama_10r_3gdp] Last update 2/26/2016

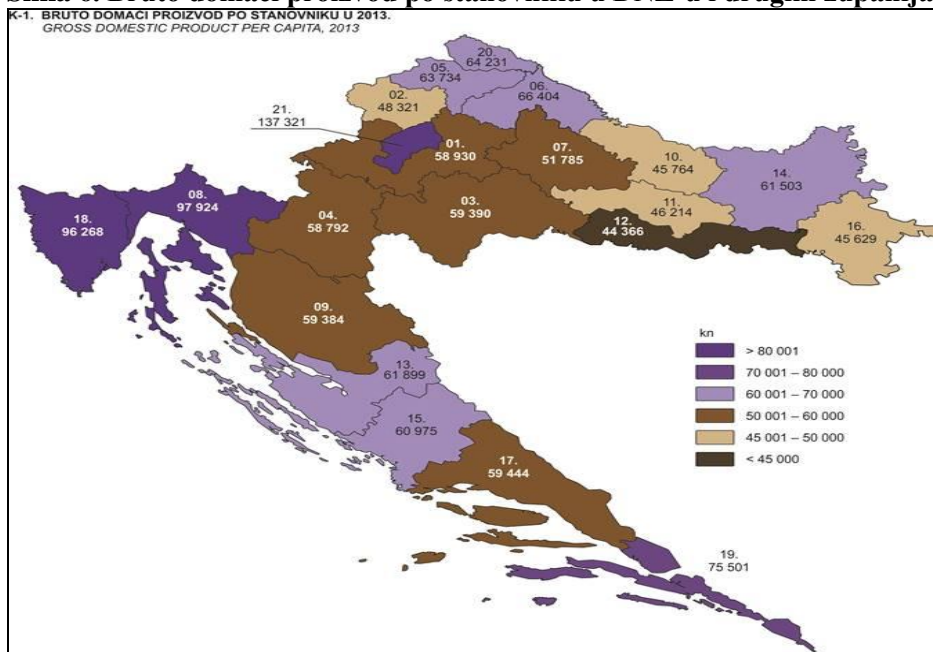
U razdoblju 2007.–2012. primjetan je pad BDP-a po stanovniku., no u 2013. godini zabilježen je ponovni rast te Županija sustiže dvije vodeće jadranske županije (Istarsku i Primorsko-goransku) prema razini BDP-a po stanovniku.

Tablica 43. Bruto domaći proizvod po stanovniku 2007.–2013 (Hrvatska=100)

Županija	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	Rang 2013.
Istarska	129,1	123,5	126,7	128,2	125,8	123,1	124,3	3.
Primorsko-goranska	115,8	118,7	121,7	122,7	123,2	127,3	126,4	2.
Dubrovačko-neretvanska	104,0	99,2	98,8	104,0	95,0	95,8	97,5	4.
Splitsko-dalmatinska	82,9	78,8	78,7	80,3	78,2	76,5	76,7	11.
Zadarska	82,6	84,7	83,0	81,4	80,4	79,3	79,9	8.
Šibensko-kninska	80,8	76,4	71,6	78,4	76,8	76,4	78,7	10.
Jadranska Hrvatska	98,1	96,3	96,6	98,2	96,3	96,0	96,5	2.

Izvor: DZS, 2016.; *PKM – paritet kupovne moći

Slika 6. Bruto domaći proizvod po stanovniku u DNŽ-u i drugim županijama 2013.

Izvor: DSZ, 2016.

Prema pokazateljima koji čine Indeks razvijenosti, ključni pokazatelj kategorizacije županija, općina i gradova Hrvatske, Dubrovačko-neretvanska županija razvijenija je od hrvatskog prosjeka. Iako je dohodak po stanovniku 11% ispod prosjeka, povoljna je dinamika i obrazovanost stanovništva, a i nezaposlenost je manja od hrvatskog prosjeka. Pritom unutar Županije postoje izrazito velike razlike te se 4 JLS (Ston, Kula Norinska, Slivno i Zažablje) imaju vrijednosti navedenog indeksa ispod 75% hrvatskog prosjeka.

Tablica 44. Indeks razvijenosti Dubrovačko neretvanske županije

	Dohodak per capita	Prosječni izvorni prihodi per capita	Prosječna stopa nezaposlenosti	Kretanje stanovništva	Udio obrazovanog stanovništva u stanovništvu 16-65 godina	Prosječni dohodak per capita	Prosječni izvorni prihodi per capita	Prosječna stopa nezaposlenosti	Kretanje stanovništva	Udio obrazovanog stanovništva u stanovništvu 16-65 godina	Indeks razvijenosti
	2010.-2012.	2010.-2012.	2010.-2012.	2010./2001.	2011.	2010.-2012.	2010.-2012.	2010.-2012.	2010./2001.	2011.	
Republika Hrvatska	28.759	2.969	16,00%	99,4	77,74%	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %
DNŽ	27.746	3.499	13,30%	104	83,74%	89,11%	109,70 %	127,80 %	152,47 %	139,34 %	120,84 %
Dubrovnik	34.690	5.093	10,00%	100,8	88,17%	127,40 %	177,40 %	115,40 %	102,30 %	122,60 %	126,83 %
Konavle	34.616	2.981	9,60%	104,4	84,61%	127,00 %	100,40 %	116,60 %	108,60 %	114,90 %	105,34 %
Lastovo	28.978	2.673	14,00%	109,5	79,37%	101,00 %	89,20%	105,20 %	117,30 %	103,50 %	103,32 %
Župa dubrovačka	29.641	1.910	9,80%	134,4	85,56%	104,10 %	61,40%	116,00 %	160,20 %	117,00 %	101,60 %
Mljet	23.901	2.797	9,50%	101,2	80,09%	77,60%	93,70%	116,90 %	103,00 %	105,10 %	99,73%
Korčula	25.283	2.641	14,20%	99	84,25%	83,90%	88,10%	104,60 %	99,30%	114,10 %	97,58%
Ploče	27.289	1.983	15,20%	96,8	82,63%	93,20%	64,10%	102,20 %	95,50%	110,60 %	94,49%
Blato	25.476	2.252	14,40%	102,6	76,24%	84,80%	73,90%	104,20 %	105,40 %	96,70%	93,86%
Trpanj	19.858	2.556	11,10%	102,9	82,56%	58,90%	85,00%	112,80 %	105,90 %	110,50 %	93,76%

Dubrovačko primorje	28.684	2.344	8,70%	100,3	78,53%	99,70%	77,20%	118,80 %	101,50 %	101,70 %	92,62%
Janjina	14.246	4.107	19,00%	112,6	79,35%	33,00%	141,40 %	92,20%	122,70 %	103,50 %	91,07%
Orebić	18.138	2.215	11,70%	106,7	80,65%	51,00%	72,60%	111,20 %	112,60 %	106,30 %	89,82%
Lumbarda	19.844	2.210	16,20%	104,9	86,80%	58,80%	72,40%	99,60%	109,40 %	119,70 %	89,80%
Vela Luka	22.937	1.920	17,30%	97,4	80,59%	73,10%	61,80%	96,60%	96,50%	106,20 %	86,94%
Opuzen	22.100	1.811	20,20%	98,6	79,29%	69,20%	57,80%	89,20%	98,60%	103,40 %	83,06%
Metković	19.464	1.087	20,90%	112,9	81,59%	57,10%	31,50%	87,30%	123,10 %	108,40 %	79,91%
Pojezerje	12.736	4.015	19,90%	93	65,42%	26,00%	138,10 %	89,90%	89,00%	73,30%	78,53%
Smokvica	18.317	1.321	16,60%	100	75,64%	51,80%	40,00%	98,50%	101,00 %	95,50%	77,95%
Ston	20.834	1.775	15,60%	101,5	75,83%	63,40%	56,50%	101,20 %	103,60 %	95,90%	74,60%
Kula Norinska	18.558	1.302	22,30%	95,6	75,29%	52,90%	39,30%	83,80%	93,40%	94,70%	72,46%
Slivno	10.428	1.402	28,20%	106	73,04%	15,30%	42,90%	68,70%	111,20 %	89,80%	61,05%
Zažablje	15.889	611	24,80%	86,6	69,33%	40,60%	14,10%	77,30%	78,00%	81,80%	59,41%

Izvor: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije

Glavni pokazatelji gospodarstva u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u 2015. pokazuju poboljšanje što se osobito odnosi na porast zaposlenosti, ukupnu odbit I na investicije u dugotrajnu imovinu.

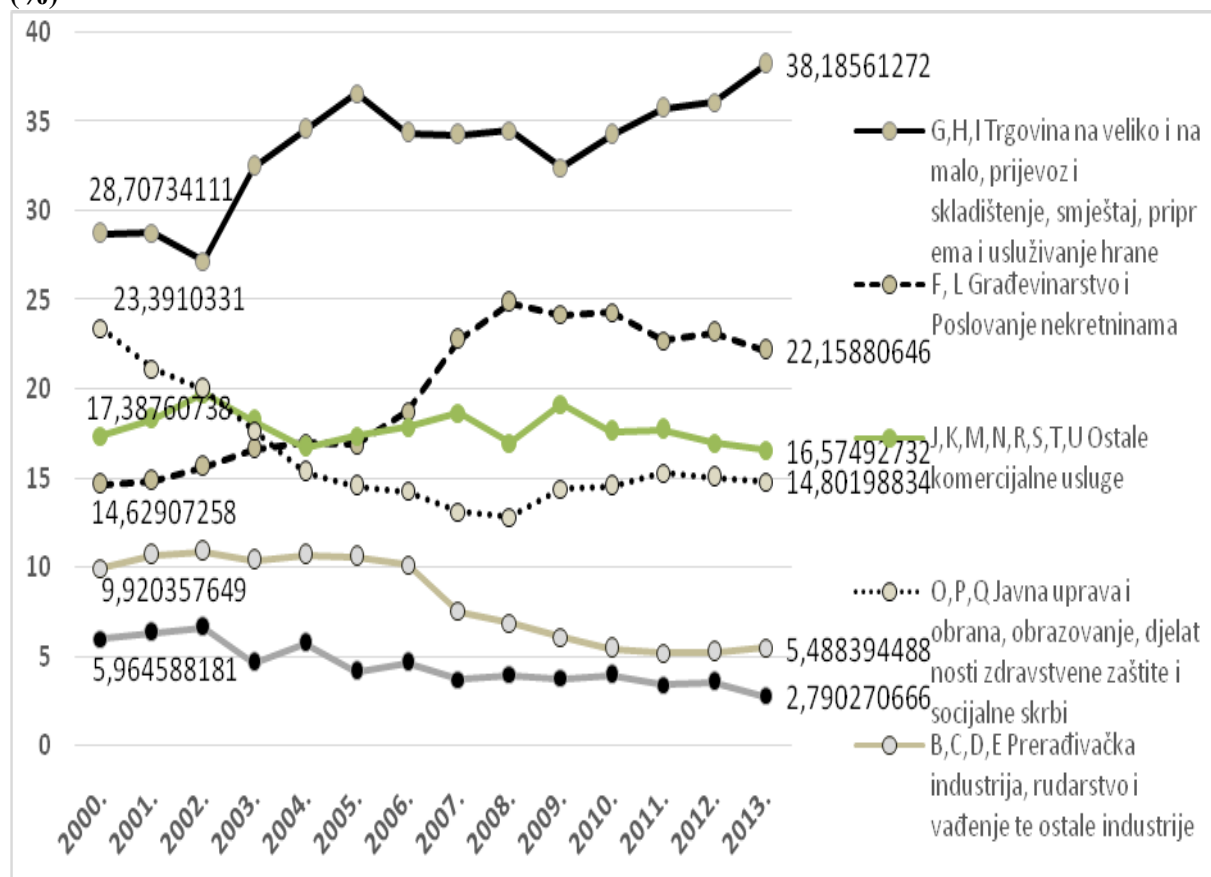
Tablica 45. Gospodarska kretanja DNŽ

	2014.	2015.	Index
Broj zaposlenih	18.467	19.539	106
Prosječna mjesečna plaća	4.931	4.945	100
UKUPNI PRIHODI (u 000 kn)	9.086.993	9.427.682	104
UKUPNI RASHODI (u 000 kn)	9.815.681	9.183.483	94
Dobit razdoblja (u 000 kn)	822.751	860.193	105
Gubitak razdoblja (u 000 kn)	1.627.197	739.679	46
Konsolidirani fin. rezultat (u 000 kn)	-803.967	119.723	-
Investicije u dugotrajnu im.	618.001	1.303.758	211

Izvor: HGK ŽK Dubrovnik

Strukturne osobine razvoja obilježene su znatnim povećanjem udjela i inače vodećih djelatnosti usluga vezanih za trgovinu, transport i turizam s udjelom 38,1% BDP-a u 2013., a kod gotovo svih ostalih djelatnosti, osim djelatnosti javne uprave, primjetno je smanjenje. To upućuje na sve veću razvojnu ovisnost DNŽ-a o sve manjem broju djelatnosti.

Slika 7. Udjeli pojedinih djelatnosti u BDP-u Dubrovačko-neretvanskoj županiji 2000.–2013. (%)

Izvor: DSZ

Detaljniji podaci pokazuju trend dugoročnog smanjivanja udjela prerađivačke industrije i poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. Građevinarstvo se nakon znatnog povećanja udjela do 2008. vratilo na udio blizak početnom, nakon znatnog povećanja u razdoblju visokog gospodarskog rasta. Poslovanje nekretninama bilježi porast udjela što je povezano s rastom turističkih djelatnosti. Porast udjela bilježe i djelatnosti stručne, znanstvene, tehničke, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti. Turističke djelatnosti (definirane u užem smislu) imaju solidan rast solidne dinamike, no on nije dostatan da pokrene ukupno gospodarstvo DNŽ-a.

Najveći udio u strukturi bruto dodane vrijednosti u 2013. otpada na trgovinu na veliko i na malo, prijevoz i skladištenje, smještaj, pripremu i usluživanje hrane, nakon toga slijede javna uprava i promet nekretninama, zatim građevinarstvo i stručne, znanstvene, tehničke, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti. Više od 80% BDP-a (82,2%) ostvaruje se u uslužnim djelatnostima, što je povećanje od 5% u odnosu na 2007. godinu kada je uslužni sektor ostvarivao 75% BDP-a. Za razliku od većine drugih županija industrija u Dubrovačko-neretvanskoj županiji ostvaruje mali udio u ukupnoj strukturi bruto dodane vrijednosti.

Tablica 46. Bruto dodana vrijednost – udio DNŽ-a u RH 2013.

NKPJS 2012.	NKD 2007.											
	A	B, C, D, E	od toga C	F	G, H, I	J	K	L	M, N	O, P, Q	R, S, T, U	Bruto dodana vrijednost (bazične cijene)
	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	Prerađivačka industrija, rudarstvo i vadenje te ostale industrije	Prerađivačka industrija	Građevinarstvo	Trgovina na veliko i na malo, prijevoz i skladištenje, smještaj, priprema i usluživanje hrane	Informacije i komunikacije	Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	Poslovanje nekretni- nama	Stručne, znanstvene, tehničke, administra- tivne i pomoćne uslužne djelatnosti	Javna uprava i obrana, obrazovanje, djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	Ostale uslužne djelatnosti	
Republika Hrvatska	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
Jadranska Hrvatska	19,1	27,8	19,9	41,3	39,2	18,2	20,8	43,7	27,3	30,4	37,0	31,9
Dubrovačko- neretvanska županija	1,8	0,7	0,4	4,9	5,1	1,5	1,5	3,5	2,6	2,7	2,7	2,8

Izvor: DSZ

2.1.2. POSLOVANJE PODUZEĆA

Uloga malih i srednjih poduzeća u gospodarstvu DNŽ kao i Hrvatske iznimno je važna. Mala i srednja poduzeća najveći su poslodavac i znatno pridonose bruto domaćem proizvodu i izvozu. Prema broju trgovačkih društava na 10.000 stanovnika DNŽ s 293 društava je iznad prosjeka Republike Hrvatske koja broji 251 društvo, prema podacima za 2015. U strukturi prema veličini gotovo 98% su mala trgovačka društva (2.856 u 2015.), a 2% srednja i velika društva (45 srednjih i 9 velikih u 2015.) Broj malih trgovački društava se u razdoblju od 2008. do 2015. smanjio za oko 20%. Prema djelatnostima najviše malih trgovački društava je u trgovini na veliko i malo (747 u 2015.), pružanju smještaja te pripreme i usluživanja hrane (523), u građevinarstvu (428), u poslovanju nekretninama (270), u prerađivačkoj industriji (236). Srednje velika društva najbrojnija u pružanju smještaja te pripreme i usluživanja hrane. Najviše trgovačkih društava je u Gradu Dubrovniku, malih 54 %, srednjih 65 %, zatim slijede Metković, Konavle i Ploče. Velika trgovačka društava su u Dubrovniku 4, Pločama 1 i Konavlima 1.

Prema broju trgovačkih društava na 10.000 stanovnika DNŽ s 293 društava je iznad prosjeka Republike Hrvatske koja broji 251 društvo, prema podacima za 2015.

Tablica 47. Broj trgovačkih društava na 10.000 stanovnika u 2015.

Djelatnosti	Stanovnika	Broj TD	Broj TD na 10.000 stanovnika
Dubrovačko-neretvanska županija	122.568	3.596	293
RH	4.284.889	107.390	251

Izvor: Županijska komora Dubrovnik

O stanju i dinamici poduzetništva DNŽ-a govore i podaci o broju novoosnovanih i broj brisanih poduzeća iz registra, dakle onih koja su prestala s radom. Tako je po broju poduzeća na 10.000 stanovnika DNŽ prilično iznad prosjeka Hrvatske.

Novootvorenih poduzeća bilo je u DNŽ-u 2014. godine 328, a brisalo ih se iz registra samo 6, što je velik pomak u usporedbi s 2012. kada je osnovano 215 poduzeća, a brisalo ih se čak 637. S obzirom na opće teško gospodarsko stanje u RH u tom razdoblju to je pozitivan trend u poduzetništvu u DNŽ-u.

Tablica 48. Broj novoosnovanih i zatvorenih poduzeća 2007.–2014.

Godina	Novoosnovana	Brisana iz registra
2007.	347	28
2008.	289	20
2009.	240	23
2010.	196	28
2011.	243	18
2012.	215	637
2013.	361	79
2014.	328	6

Izvor: DNŽ, 2015.

U strukturi prema veličini gotovo 98% su mala trgovačka društva (2.856 u 2015.), a 2% srednja i velika društva (45 srednjih i 9 velikih u 2015.) Broj malih trgovački društava se u razdoblju od 2008. do 2015. smanjio za oko 20%. Bitno je istaknuti da imamo u svim godinama osim 2012 pozitivan „net entry“ poduzeća.

Tablica 49. Broj trgovačkih društava u Dubrovačko-neretvanskoj županiji 2008.-2015.

Godina	Malo	Srednje	Veliko
2015.	3556	34	6
2014.	3384	37	6
2013.	3251	37	5
2012.	3168	43	6
2011.	3176	43	6
2010.	3081	52	7
2009.	3005	48	12
2008.	2856	45	9

Izvor: Županijska komora Dubrovnik

Prema djelatnostima najviše malih trgovački društava je u trgovini na veliko i malo (747 u 2015.), pružanju smještaja te pripreme i usluživanja hrane (523), u građevinarstvu (428), u poslovanju nekretninama (270), u prerađivačkoj industriji (236). Srednje velika društva najbrojnija u pružanju smještaja te pripreme i usluživanja hrane.

Tablica 50. Broj trgovačkih društava po djelatnostima u 2015. godini

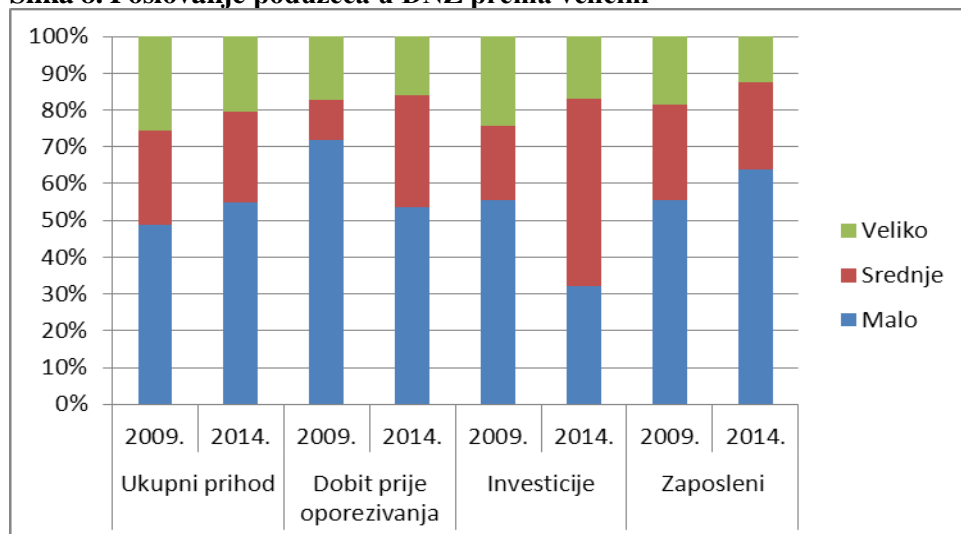
Šifra	Djelatnosti	Malo	Srednje	Veliko	Ukupno
A	POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBARSTVO	72	0	0	72
B	RUDARSTVO I VAĐENJE	5	1	0	6
C	PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	236	3	0	239
D	OPSKRBA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, PLINOM, PAROM I KLIMATIZACIJA	11	0	0	11
E	OPSKRBA VODOM; UKLANJANJE OTPADNIH VODA, GOSPODARENJE OTPADOM TE DJELATNOSTI SANACIJE OKOLIŠA	41	3	0	44
F	GRAĐEVINARSTVO	428	2	0	430
G	TRGOVINA NA VELIKO I NA MALO; POPRAVAK MOTORNIH VOZILA I MOTOCIKALA	747	3	1	751
H	PRIJEVOZ I SKLADIŠTENJE	208	3	3	214
I	DJELATNOSTI PRUŽANJA SMJEŠTAJA TE PRIPREME I USLUŽIVANJA HRANE	523	17	1	541
J	INFORMACIJE I KOMUNIKACIJE	113	0	0	113
K	FINANCIJSKE DJELATNOSTI I DJELATNOSTI	5	0	0	5

	OSIGURANJA				
L	POSLOVANJE NEKRETNINAMA	270	0	0	270
M	STRUČNE, ZNANSTVENE I TEHNIČKE DJELATNOSTI	426	0	0	426
N	ADMINISTRATIVNE I POMOĆNE USLUŽNE DJELATNOSTI	280	2	1	283
O	JAVNA UPRAVA I OBRANA; OBVEZNO SOCIJALNO OSIGURANJE	1	0	0	1
P	OBRAZOVANJE	27	0	0	27
Q	DJELATNOSTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I SOCIJALNE SKRBI	25	0	0	25
R	UMJETNOST, ZABAVA I REKREACIJA	47	0	0	47
S	OSTALE USLUŽNE DJELATNOSTI	91	0	0	91
UKUPNO		3556	34	6	3596

Izvor: Županijska komora Dubrovnik

Najbolje rezultate županijska poduzeća u razdoblju 2009.–2014. bilježe u izvozu i relativnoj veličini aktive, a najslabiji su rezultati u pogledu razine prihoda i dobiti poduzeća. Jedini pozitivan pomak bio je porast dobiti prije oporezivanja. Sve to upućuje na još uvijek nezadovoljavajuću razinu ukupne poduzetničke aktivnosti. Prema većini pokazatelja značaj Županije ostao je sličan ili se smanjio (prema gubicima se pak znatno povećao). Najveće smanjenje udjela Županija bilježi u investicijama, a to je osobito nepovoljno u kontekstu budućeg gospodarskog rasta.

Slika 8. Poslovanje poduzeća u DNŽ prema veličini

Izvor: HGK – ŽK Dubrovnik, na temelju podataka FINA-e, 2015.

Promatrajući podatke u 2014. o relativnoj razvijenosti gospodarstva Županije i ostalih primorskih županija, s iznimkom Ličko-senjske županije vidljivo je kako u 2009. najbolje rezultate županijsko gospodarstvo bilježi u izvozu poduzeća i relativnoj veličini aktive, gdje se nalazi na drugome mjestu, iza Istarske županije. Najslabiji su rezultati u pogledu razine prihoda i dobiti poduzeća.

U 2014. godini zabilježen je daljnji pad prihoda i aktive i znatan porast gubitaka prije oporezivanja po kojem pokazatelju je Županija 2014. na prvom mjestu među primorskim županijama. Jedini pozitivan pomak bio je porast dobiti prije oporezivanja. Sve to upućuje na još uvijek nezadovoljavajuću razinu ukupne poduzetničke aktivnosti.

Tablica 51. Usporedba gospodarskih rezultata DNŽ-a i drugih županija 2014. (RH=100)

Županija	Prihodi po st.	Aktiva po st.	Dobit prije oporezivanja po st.	Gubitak prije oporezivanja po st.	Investicije po st.	Izvoz po st.
Dubrovačko-neretvanska	54	82	42	149	71	95
Primorsko-goranska	83	77	69	116	84	89
Splitsko-dalmatinska	61	61	59	82	39	55
Istarska	99	114	162	80	107	202
Zadarska	45	55	39	66	78	69
Šibensko-kninska	36	45	25	84	55	52

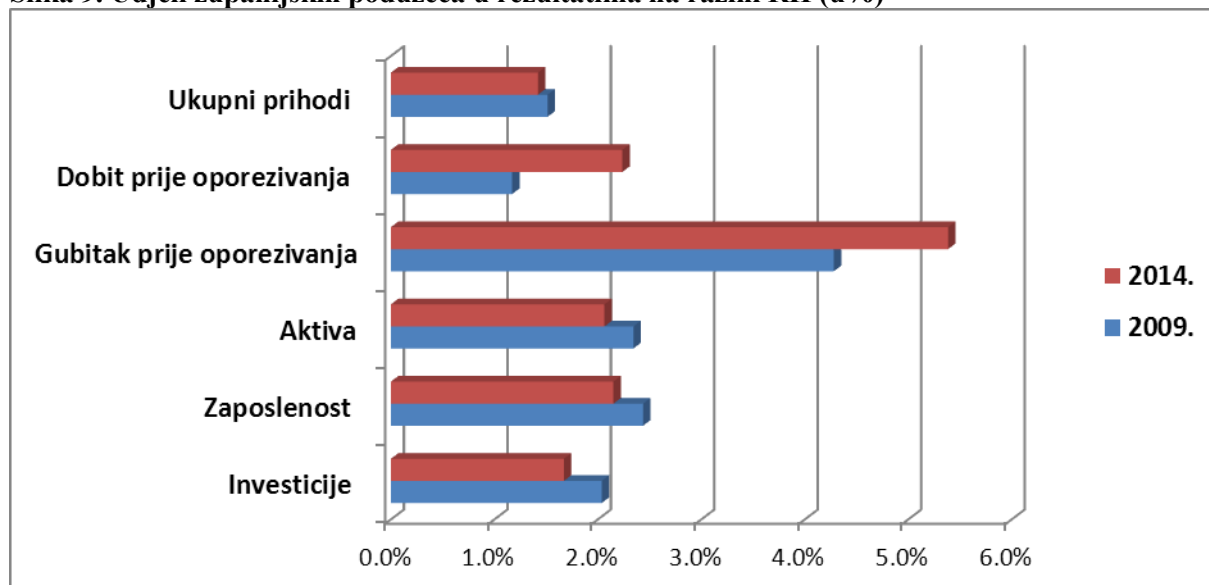
Izvor: FINA, 2015.

Tablica 52. Poslovanje poduzeća u DNŽ-u 2014. (RH=100)

Županija	Prihod po st.	Aktiva po st.	Dobit prije oporezivanja po st.	Gubitak prije oporezivanja po st.
Dubrovačko-neretvanska	50	72	78	188
Primorsko-goranska	75	68	70	75
Splitsko-dalmatinska	58	59	60	60
Istarska	91	128	140	148
Zadarska	44	55	41	73
Šibensko-kninska	37	49	31	61

Izvor: HGK – ŽK Dubrovnik, na temelju podataka FINA-e, 2015.

Prema većini pokazatelja vidljivo je dakle da je u razdoblju 2009.–2014. značaj Županije ostao sličan ili se smanjio (prema gubicima znatno se povećao). Najveće smanjenje udjela Županija bilježi u investicijama, a to je osobito nepovoljno u kontekstu budućeg gospodarskog rasta. Jedino povećanje udjela zabilježeno je u dobiti prije oporezivanja.

Slika 9. Udjeli županijskih poduzeća u rezultatima na razini RH (u%)

Izvor: HGK – ŽK Dubrovnik, na temelju podataka FINA-e, 2015.

2.1.3. OBRNIŠTVO

Obrtništvo na području DNŽ-a posljednjih pet godina pokazuje da je manje pogođeno krizom u odnosu na druge županije i Hrvatsku u cjelini. Na to upućuju kretanje broja registriranih obrta,

zaposlenost i promjene u strukturi djelatnosti u obrtništvu. Broj registriranih obrta proteklih godina oscilira oko 3.300 za razliku od drugih dijelova Hrvatske u kojima se broj obrta i zaposlenih u obrtništvu smanjio i do 20%.

Tablica 53. Kretanja broja obrtnika 2010.–2016.

Mjesec/godina	Broj registriranih obrta
7/2010.	3.308
1/2011.	3.157
7/2011.	3.236
1/2012.	3.164
7/2012.	3.216
1/2013.	3.142
7/2013.	3.250
1/2014.	3.243
7/2014.	3.401
1/2015.	3.294
7/2015.	3.407
1/2016.	3.335

Izvor: Obrtnička komora DNŽ-a

Od ukupnog broja obrta oko 18% radi samo u vrijeme turističke sezone. U vlasničkoj strukturi dominiraju muškarci, a i oko dvije trećine obrta drže muškarci. Vrlo je malo obrta u vlasništvu stranaca, svega 23.

Broj zaposlenih, također u razdoblju 2010.–2015., smanjio se oko 5 % i kreće se na prosječnoj godišnjoj razini od oko 6.350 osoba.

Tablica 54. Zaposlenost u obrtništvu

Godina	Maksimalan broj zaposlenih
2010.	6.516
2011.	6.372
2012.	6.345
2013.	6.402
2014.	6.336
2015.	6.355

Izvor: Obrtnička komora DNŽ-a

Što se strukture obrtništva tiče, izvjesno je da dominiraju uslužni obrti, obrti vezani za ugostiteljstvo i turizam te prijevoz osoba i stvari. Podaci su u korelaciji s turizmom, dominantnom gospodarskom granom u DNŽ-u. Trgovina bilježi kontinuiran blagi pad koji je posljedica povećanja broja većih trgovačkih lanaca koji istiskuju male trgovačke obrte.

Tablica 55. Struktura obrtništva po djelatnostima koncem 2010. –2015. u %

Djelatnost	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Proizvodni obrt	7,89	7,7	7,4	7,5	7,2	7
Uslužni obrt	24,17	24,8	25,3	25,4	15,9	26,2
Ugostiteljstvo i turizam	21,86	22,1	22,4	22,6	23	23,2
Trgovina	15,81	15,7	15,3	14	13,4	13,3
Prijevoz osoba i stvari	16,12	14,5	15	15,6	16,0	16,2
Ribarstvo, poljodjelstvo	9,53	10,4	9,8	10,1	9,9	9,4
Osobne usluge (frizeri, kozmetičari, fitness)	4,62	4,7	4,8	4,8	4,6	4,9

Izvor: Obrtnička komora DNŽ-a

Promjene u strukturi obrta pokazuju da su u petogodišnjem razdoblju gotovo svi proizvodni obrti, osim hrane i pića, zabilježili smanjenje, a osobito obrti u trgovini. Povećanje broja bilježe svi uslužni obrti, naročito velik obrti u ugostiteljstvu i turizmu.

Tablica 56. Prijave i odjave djelatnosti u obrtništvu 2010.–2015.

Djelatnost (branša)	Stanje 31. 12. 2010.	Stanje 31. 12. 2015.	Razlika 2010. – 2015.
Proizvodni obrti – ostalo	31	34	+3
Proizvodni obrti – hrana i piće	48	52	+4
Proizvodni obrti – tekstil	20	18	-2
Proizvodni obrti – koža i krzno	1	1	=
Proizvodni obrti – drvo	29	24	-5
Proizvodni obrti – papir	3	/	-3
Proizvodni obrti – plastika i guma	9	7	-2
Proizvodni obrti – nemetali, staklo, keramika	32	27	-5
Proizvodni obrti – metal	39	33	-6
Proizvodni obrti – kemikalije	1	/	-1
Proizvodni obrti – različiti gotovi proizvodi	10	11	+1
Uslužni obrti – ostalo	87	131	+44
Uslužni obrti – vađenje ruda	2	2	=
Uslužni obrti – izdavaštvo	5	3	-2
Uslužni obrti – tiskarske usluge	8	7	-1
Uslužni obrti – iznajmljivanje	70	87	+17
Uslužni obrti – autostruke	58	60	+2
Uslužni obrti – popravci, instalacije	82	77	-5
Uslužni obrti – graditeljstvo	226	237	+11
Uslužni obrti – čišćenje	24	33	+9
Uslužni obrti – ostale zanatske usluge	38	34	-4
Ugostiteljstvo i turizam	690	773	+83
Trgovina	496	443	-53
Prijevoz	509	539	+20
Ribarstvo i akvakultura	234	229	-5
Poljodjelstvo	70	84	+14
Uslužni obrti – intelektualne usluge	189	227	+44
Uslužni obrti – osobne usluge	146	162	+16

Izvor: Obrtnička komora DNŽ-a

Najviše obrta je u Gradu Dubrovniku, oko 40% ukupnog broja obrta u DNŽ-u. Teritorijalni raspored obrta korelira s brojem stanovnika po gradovima i općinama te s razvojem turizma.

Tablica 57. Broj obrta po gradovima i općinama u 2015.

Grad/općina	2015.
Dubrovnik	1.328
Korčula	264
Metković	319
Opuzen	63
Ploče	180
Blato	111
Dubrovačko primorje	61
Janjina	20
Konavle	331
Kula Norinska	24
Lastovo	51
Lumbarda	63
Mljet	54
Orebić	173

Pojezerje	9
Slivno	43
Smokvica	21
Ston	105
Trpanj	37
Vela Luka	120
Zažablje	8
Župa dubrovačka	207

Izvor: Obrtnička komora DNŽ-a

2.1.4. UČINKOVITOST GOSPODARSTVA

Pokazatelji učinkovitosti dopunjuju sliku o razvijenosti. S jedne strane bilježi se ispodprosječna razina investicija po zaposlenom te prihod po zaposlenom, a s druge je profitabilnost poduzeća mjerena u dobiti po zaposlenom među najvišima od promatranih županija. Takav rezultat može se samo dijelom objasniti činjenicom da se DNŽ više od drugih oslanja na visoko profitabilne djelatnosti.

Tablica 58. Učinkovitost poslovanja poduzeća u DNŽ-u 2014. (RH=100)

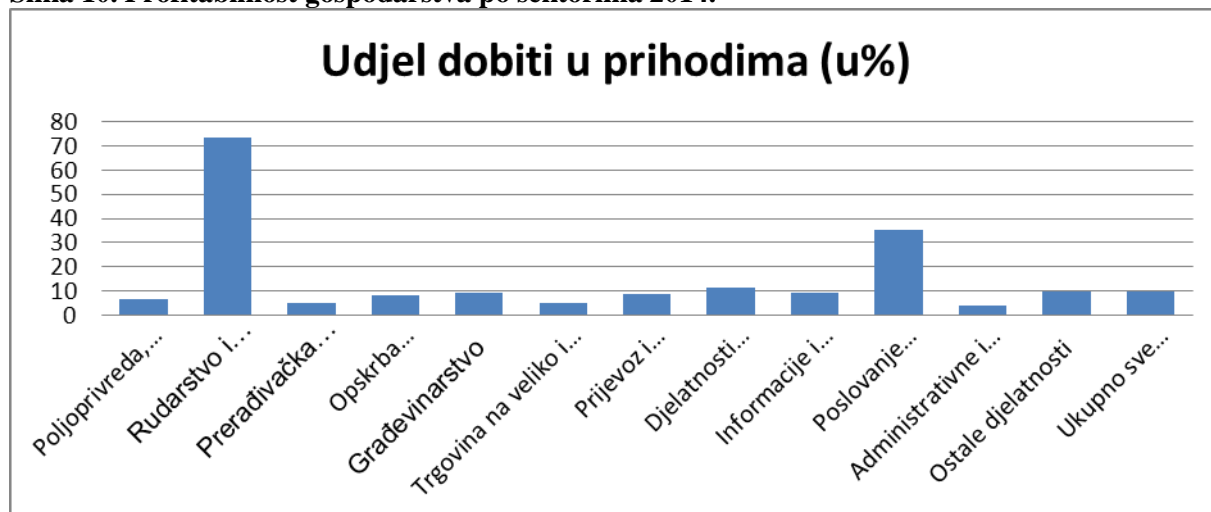
Županija	Ukupni prihod po zaposlenom	Dobit prije oporezivanja po zaposlenom	Investicije po zaposlenom
Dubrovačko-neretvanska	66	104	78
Primorsko-goranska	73	69	116
Splitsko-dalmatinska	76	79	53
Istarska	84	129	99
Zadarska	73	69	142
Šibensko-kninska	72	59	79

Izvor: HGK – ŽK Dubrovnik, na temelju podataka FINA-e, 2015.

Pokazatelji učinkovitosti daju malu bolju sliku nego pokazatelji razvijenosti. S jedne strane bilježi se ispodprosječna razina investicija po zaposlenom te prihod po zaposlenom, a s druge je profitabilnost poduzeća mjerena u dobiti po zaposlenom među najvišom od promatranih županija. Takav rezultat može se samo dijelom objasniti činjenicom da se Dubrovačko-neretvanska županija više od drugih oslanja na visokoprofitabilne djelatnosti.

Važan je pokazatelj profitabilnosti gospodarstva i udio dobiti pojedinih sektora u ukupnim prihodima. Na sljedećoj slici prikazane su vrijednosti pokazatelja za Dubrovačko-neretvansku županiju 2014.

Slika 10. Profitabilnost gospodarstva po sektorima 2014.

Izvor: HGK – ŽK Dubrovnik, na temelju podataka FINA-e, 2015.

Prikazani rezultati potvrđuju da su sektori rudarstva i vađenja te poslovanja nekretninama najprofitabilniji sektori. Svi drugi sektori, osim djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluge hrane, bilježe relativno niske stope profitabilnosti, uglavnom ispod 10%.

Sektorska analiza dinamike zaposlenosti upućuje na „pobjednike“ i „gubitnike“ među sektorima. Tako su od 2008. do 2014. najveći porast udjela u ukupnim prihodima zabilježili sektori pružanja smještaja te pripreme i usluge hrane te administrativne usluge. Najveći pad udjela u ukupnim prihodima zabilježio je sektor prijevoza i skladištenja te u nešto manjoj mjeri građevinarstva. Razina sektorskih promjena mnogo je slabija u pogledu strukture zaposlenosti. Najveći pad udjela također bilježi građevinarstvo te, u mnogo manjoj mjeri, prijevoz i skladištenje. Najveći rast udjela bilježe ostale djelatnosti osim navedenih. Porast udjela veći od 1% bilježe još sektori opskrba vodom, uklanjanje otpada i dr. U pogledu dobiti najveći rast udjela bilježe sektori rudarstva i vađenja (17,6%), djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluge hrane (22,9%). Daleko najveći pad udjela u ukupnoj dobiti bilježi sektor prijevoza i skladištenja od čak 59,2% - od vodećeg sektora pao je na četvrto mjesto.

Tablica 59. Promjene u sektorskoj strukturi županijskog gospodarstva

Djelatnosti	Udio u ukupnom prihodu		Udio u dobiti prije oporezivanja		Udio u zaposlenosti	
	2008.	2014.	2008.	2014.	2008.	2014.
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	0,8%	1,2%	0,4%	0,8%	1,4%	1,4%
Rudarstvo i vađenje	2,4%	2,4%	0,4%	18,0%	1,7%	0,4%
Prerađivačka industrija	6,1%	5,8%	2,7%	2,9%	9,1%	9,2%
Opskrba el. en., plinom, parom i klim.	0,0%	0,6%	0,0%	0,5%	0,0%	0,0%
Opskrba vodom, ukl. otp. v., gosp. otp.	2,3%	3,3%	0,3%	0,9%	4,5%	5,7%
Građevinarstvo	12,6%	8,5%	5,1%	8,1%	15,6%	12,1%
Trgovina na veliko i malo, popr. m. v.	26,0%	23,2%	8,2%	12,1%	16,8%	16,1%
Prijevoz i skladištenje	24,2%	12,7%	70,4%	11,2%	12,6%	10,9%
Djelatnosti pruž. smj. te prip. i usl. hrane	13,0%	23,4%	4,0%	26,9%	22,6%	22,0%
Informacije i komunikacije	0,8%	2,3%	0,9%	2,2%	1,2%	2,1%
Financijske dj. i dj. osiguranja	0,1%	0,2%	0,1%	0,3%	0,1%	0,2%
Poslovanje nekretninama	1,0%	1,7%	1,6%	5,9%	0,9%	1,1%
Administrativne i pom. usl. dj.	7,2%	10,4%	2,0%	3,9%	7,2%	8,8%
Ostale djelatnosti	3,5%	4,3%	4,0%	6,2%	6,2%	9,9%

Izvor: HGK – ŽK Dubrovnik, na temelju podataka FINA-e, 2015.

2.1.5. GOSPODARSKI POLOŽAJ LOKALNIH GOSPODARSTAVA

Gospodarski položaj lokalnih gospodarstava uvjetovan je brojnim čimbenicima među kojima se svakako ističu ljudski i financijski kapaciteti. Jedinice lokalne samouprave s nižim ljudskim i financijskim kapacitetima teško mogu konkurirati lokalnim gospodarstvima u kojima su ti kapaciteti snažniji. Geografski položaj također znatno utječe na razvojne mogućnosti lokalnog gospodarstva.

U Dubrovačko-neretvanskoj županiji analiza pokazatelja na lokalnoj razini pokazuje da su Grad Dubrovnik, Konavle, Metković, Ploče i Župa dubrovačka jedinice s najsnažnijim lokalnim gospodarstvima u Županiji. U tim jedinicama lokalne samouprave ostvaruje se gotovo 85% ukupnih prihoda te zapošljava gotovo 82% svih zaposlenih.

Većina najslabijih lokalnih gospodarstava smještena je na Pelješcu i u neretvanskoj dolini.

Tablica 60. Usporedba gospodarskih rezultata na lokalnoj razini 2013. i 2014.

Grad/općina	Prihodi			Broj zaposlenih			Prosječna neto plaća		
	2013.	2014.	2014./2013.	2013.	2014.	2014./2013.	2013.	2014.	2014./2013.
Blato	184.237	198.867	107,9	704	719	102,1	3.938	4.124	104,7
Dubrovnik	5.395.720	5.723.385	106,1	9.880	10.070	101,9	5.062	5.472	108,1
Konavle	718.400	757.650	105,5	1.945	1.655	85,1	4.960	5.659	114,1

Korčula	219.598	242.785	110,6	604	601	99,5	4.729	4.778	101,0
Kula Norinska	2.903	2458	84,7	11	10	90,9	2.593	2.984	115,1
Lastovo	25.287	18.880	74,7	71	71	100,0	3.490	3.739	107,1
Metković	661.780	657.313	99,3	1.402	1.366	97,4	3.164	3.344	105,7
Mljet	21.669	22.239	102,6	70	76	108,6	2.991	3.196	106,8
Opuzen	269.378	298.017	110,6	322	360	111,8	3.696	3.811	103,1
Orebić	220.832	217.161	98,3	450	460	102,2	3.960	4.179	105,5
Ploče	381.763	369.545	96,8	1.271	1.131	89,0	4.632	5.028	108,5
Pojezerje	81	227	281,3	0	1			1.940	
Slivno	15.897	18.652	117,3	44	47	106,8	2.826	3.234	114,4
Smokvica	20.079	18.566	92,5	41	33	80,5	3.086	3.079	99,8
Ston	71.209	74.337	104,4	213	236	110,8	3.773	3.820	101,2
Vela luka	91.328	182.999	200,4	353	410	116,1	3.815	3.724	97,6
Zažablje	6.821	5.216	76,5	13	11	84,6	2.266	3.068	135,4
Dubrovačko primorje	57.636	50.130	87,0	160	178	111,3	3.987	3.816	95,7
Janjina	11.723	13.223	112,8	28	33	117,9	4.188	3.900	93,1
Lumbarda	22.648	20.226	89,3	77	79	102,6	3.301	3.198	96,9
Trpanj	19.417	18.963	97,7	52	51	98,1	3.945	3.702	93,8
Župa dubrovačka	379.004	311.994	82,3	973	1.155	118,7	3.790	3.380	89,2
DNŽ	8.797.409	9.222.833	104,8	18.684	18.753	100,4	4.624	4.920	106,4

Izvor: FINA, 2015.

Jedino Konavle bilježe razinu plaća iznad državnog prosjeka (5.533 kn), Dubrovnik i Ploče iznad županijskog prosjeka (4.920 kn). Slično je u pogledu prihoda poduzeća po stanovniku: Dubrovnik, Konavle i Metković daleko su ispred ostalih jedinica što govori da su relativno dobri gospodarski rezultati Županije zapravo posljedica uspješnosti vrlo malo jedinica. Drugim riječima, unutaržupanijske razlike u uspješnosti lokalnih gospodarstava vrlo su značajne. Osobito niske plaće bilježe jedinice u zapadnom dijelu Županije kao što su Kula Norinska, Pojezerje i Smokvica. Najveći relativni porast prihoda u razdoblju 2013.–2014. ostvarila su lokalna poduzeća u općinama Vela Luka i Pojezerje gdje je ekstremno visok rast posljedica vrlo niske početne osnove. Od većih gospodarstava, najveći rast prihoda bilježe poduzeća u Dubrovniku i Konavlima.

2.1.6. GOSPODARSKA SNAGA

Prema indeksu gospodarske snage Županija je ispod prosjeka RH, ali zauzima peto mjesto među županijama i Gradom Zagrebom. U grupi županija koje čine Jadransku regiju nalazi se na trećem mjestu, iza Istarske i Primorsko-goranske županije.

Tablica 61. Indeks gospodarske snage županija i njegove sastavnice

	BDP po stanovniku, prosjek 2011.–2013., indeksi, RH=100	Prosječne neto plaće po zaposlenom, prosjek 2012.–2014., indeksi, RH=100	Ukupni prihodi poduzetnika po zaposlenom, prosjek 2013.–2015., indeksi, RH=100	Neto dobit poduzetnika po zaposlenom, prosjek 2013.–2015., indeksi, RH=100	Prihod na inozemnom tržištu po zaposlenom, prosjek 2013.–2015., indeksi, RH=100	Stopa nezaposlenosti, prosjek 2013.–2015., indeksi, prosjek RH u odnosu na županiju	Demografija – indeks promjene broja stanovnika 2030./2013.	HGK indeks gospodarske snage, RH=100
GZG	179,3	116,7	131,6	130,9	104,6	199,6	102,6	149,3
IŽ	124,5	98,9	34,4	143,4	140,7	178,1	98,7	127,2
PGŽ	124,8	100,1	74,3	72,0	39,5	126,5	92,0	105,1
VŽ	30,9	80,2	77,6	61,1	144,3	139,8	89,8	96,2
DNŽ	95,9	98,8	64,5	105,4	69,9	100,8	94,9	93,1
ZGŽ	75,8	95,5	113,6	80,9	95,6	102,4	97,6	92,5
ZDŽ	79,5	96,4	75,6	84,7	103,1	100,4	100,4	91,1
KKŽ	68,0	92,6	81,5	75,7	100,7	92,6	91,3	90,1
MŽ	81,9	81,5	61,3	58,8	111,7	121,1	93,7	69,2
KŽ	74,7	95,9	70,6	123,8	87,9	83,2	76,5	65,5
KZZ	88,0	85,9	76,3	74,5	134,6	104,8	86,0	65,4

SDZ	77,0	95,1	75,1	88,6	59,2	76,3	99,0	62,2
ŠKŽ	77,0	92,6	69,6	71,9	77,0	85,6	81,5	60,3
SMŽ	78,3	93,2	72,5	38,3	155,9	59,8	66,0	79,6
OBŽ	79,2	91,6	64,6	62,1	81,3	64,1	86,0	79,2
LSŽ	76,4	90,9	58,5	54,4	50,3	88,9	82,7	75,0
VSŽ	58,9	87,1	97,4	70,9	81,5	58,7	76,9	72,6
BPŽ	56,9	88,3	66,1	49,4	106,4	59,6	81,1	70,0
PSZ	59,7	87,3	57,8	47,0	71,6	71,6	84,5	68,5
VPŽ	60,0	84,3	67,5	49,0	82,9	57,2	83,1	68,2
BBŽ	67,0	34,1	65,5	41,5	45,9	67,6	80,7	66,9

Izvor: DZS, FINA, Ekonomski fakultet: "Demografski scenariji i migracije", izračuni HGK.

U pogledu sastavnica indeksa gospodarske snage DNŽ je iznad prosjeka RH kod neto dobiti poduzetnika po zaposlenom, ali i po stopi nezaposlenosti. Istodobno je znatno ispod prosjeka po ukupnom prihodu po zaposlenom i po prihodu na inozemnom tržištu po zaposlenom.

2.1.7. IZRAVNA INOZEMNA ULAGANJA

Prema podacima HNB-a ukupna vrijednost svih inozemnih ulaganja od 1993. do 2015. bila je 578 milijuna eura. To je oko 47% manja razina investicija od nacionalnog prosjeka u istom razdoblju. Analiza ulaganja u Županiju pokazuje da su prva ulaganja zabilježena 1997. te da je idućih nekoliko godina taj iznos bio relativno malen. Tek se posljednjih nekoliko godina bilježe veće investicije. Tako je od 2003. do 2008. na području Županije uloženo oko 109 milijuna eura ili 84,7% svih dosadašnjih ulaganja što pokazuje da Županija postaje sve privlačnija za inozemna ulaganja.

Struktura ulaganja govori da je interes ulagača bio prvenstveno u sektoru hotela i restorana te poslovanja nekretninama. Osobito su značajna ulaganja u hotelijerstvo, koja su rezultirala podizanjem hotelske ponude na višu razinu jer se većina ulaganja odnosila na hotele kategorizirane s četiri i pet zvjezdica.

2.1.8. VANJSKA TRGOVINA

Tablica 62. Uvoz/izvoz u Dubrovačko-neretvanskoj županiji (u 000 HRK)

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Uvoz	396.070	397.241	529.991	407.341	350.938
Izvoz	226.625	246.347	176.662	224.156	221.195

Izvor: DNŽ, 2015.

U pogledu trenda izvoza roba, u razdoblju 2010.–2014. Županija bilježi mali pad izvoza od 2%. Treba međutim napomenuti da je pad izvoza u 2012. u odnosu na 2011. iznosio čak 28% što pokazuje da se izvozni sektor u Županiji našao u iznimno velikim poteškoćama nakon izbijanja krize, ali je u godinama nakon toga primjetan lagan oporavak; najbolji pokazatelj iz 2011. međutim još nije dostignut. Tako oštar pad izvoza pokazatelj je slabe konkurentnosti izvoznog sektora, koji nije bio u stanju kompenzirati pad potražnje na postojećim tržištima rastom prodaje na novim tržištima. S druge strane, kretanje uvoza robe nakon povećanja u razdoblju 2010.–2012. bilježi od 2013. pad te je primjetno smanjenje u 2014. u odnosu na 2010. od 11,4%.

Tablica 63. Osnovni razvojni problemi i potrebe u gospodarstvu

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> Niska razina tehničko-tehnološke opremljenosti tvrtki Premala ulaganja u istraživanje i razvoj Nedovoljna povezanost sa znanstvenim i obrazovnim institucijama Neriješeni imovinskopравни odnosi Nedovoljno razvijena poduzetnička infrastruktura Problem nelikvidnosti Nedovoljno snažan ICT sektor Nedovoljna koordinacija institucija koje rade na 	<ul style="list-style-type: none"> Tehnološki i organizacijski unaprijediti gospodarstvo Unaprijediti tehnološku opremljenost Povećati ulaganja u istraživanje i razvoj Unaprijediti vertikalno i horizontalno povezivanje poduzetnika, institucija i znanstveno-obrazovnih institucija Razvijati poduzetničku infrastrukturu Unaprijediti savjetodavnu i financijsku podršku Poticati poslovno i razvojno povezivanje obrtnika

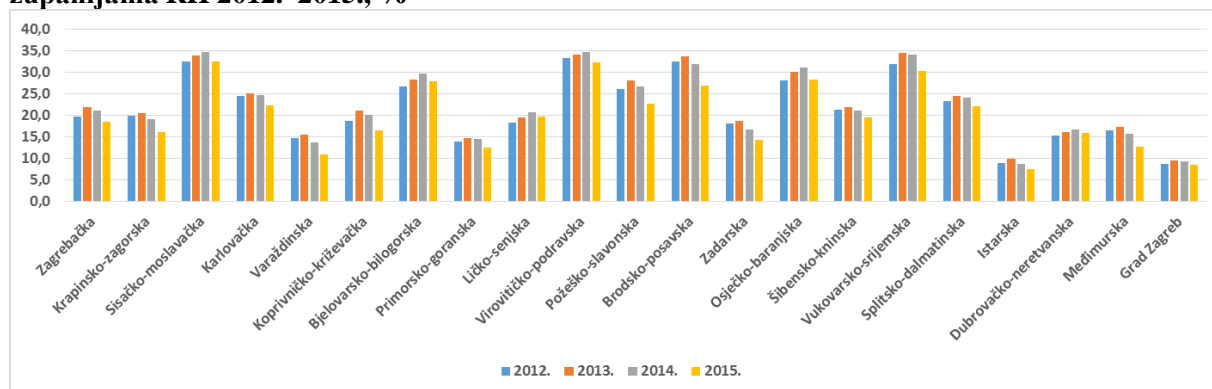
- programima razvoja poduzetništva
- Nedovoljna savjetodavna i financijska podrška
- Nedostatne vještine upravljanja i vođenja
- Nedovoljna povezanost među obrtnicima

2.2. TRŽIŠTE RADA

2.2.1. NEZAPOSLENOST

Stopa nezaposlenosti u Dubrovačko-neretvanskoj županiji još je visoka, ali je ispod državnog prosjeka. Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje za 2015. godinu stopa registrirane nezaposlenosti u Županiji bila je 15,9%, a na razini Hrvatske iznosila je 16,7%. U usporedbi s prosječnim stopama registrirane nezaposlenosti u primorskim županijama u 2015. godini, Dubrovačko-neretvanska županija zauzima četvrto mjesto. Nižu stopu nezaposlenosti imale su u toj godini Istarska (7,5%), Primorsko-goranska (12,4%) i Zadarska županija (14,3%), a višu Šibensko-kninska (19,5%) i Splitsko-dalmatinska županija (22,0%).

Slika 11. Kretanje prosječne godišnje stope nezaposlenosti u Dubrovačko-neretvanskoj i drugim županijama RH 2012.–2015., %

Izvor: HZZ, 2016.

Udio nezaposlenih u radnoj snazi u Dubrovačko-neretvanskoj županiji i Hrvatskoj i dalje je veći nego u Europskoj uniji što se može vidjeti u sljedećoj tablici.

Tablica 64. Kretanje prosječne stope nezaposlenosti u DNŽ-u, RH i EU-u 2009. –2015.

Godina	Stopa registrirane nezaposlenosti		
	DNŽ %	RH %	EU %
2009.	13,5	14,9	9,0
2010.	15,0	17,4	9,6
2011.	14,7	17,8	9,7
2012.	15,4	18,9	10,5
2013.	16,2	20,2	10,9
2014.	16,7	19,6	10,2
2015.	15,9	16,7	9,5

Izvor: HZZ, Eurostat, 2016.

Broj registriranih nezaposlenih osoba u Županiji zabilježio je vrhunac posljednjih 15 godina i to 2002. godine, kada je prosječan broj nezaposlenih iznosio 10.759 osoba. Nakon toga bilježi se kontinuiran pad prosječnog broja nezaposlenih osoba zaključno sa 2008. godinom kada je nezaposlenih bilo prosječno 6.112. U skladu s općim gospodarskim kretanjima u zemlji od 2009. nadalje bilježi se ponovni porast broja nezaposlenih. Kao što pokazuju podaci u sljedećoj tablici, broj nezaposlenih osoba porastao je tijekom 2009. oko 22% što je približno slično dinamici nezaposlenosti na nacionalnoj razini.

Tablica 65. Dinamika kretanja broja nezaposlenih u primorskim županijama, 2008.–2015.

Županija	Indeks 12/2008. – 12/2005.	Indeks 12/2009. – 12/2008.	Indeks 12/2015. – 12/2009.
Dubrovačko- neretvanska	78,1	121,6	113,2
Splitsko-dalmatinska	80,1	115,8	114,5
Istarska	87,2	141,7	92,0
Primorsko-goranska	76,6	129,4	90,7
Šibensko- kninska	69,8	116,7	98,7
Zadarska	86,7	113,7	79,4
RH	78,1	121,2	97,9

Izvor: HZZ, 2016.

Podaci HZZ-a pokazuju da se broj nezaposlenih u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u prosincu 2015. u odnosu na prosinac 2009. povećao 13,2%, a da je na nacionalnoj razini zabilježeno smanjenje od 2,1%. Veći porast nezaposlenosti među primorskim županijama RH u tom razdoblju bilježi samo Splitsko-dalmatinska županija. No, kad se uspoređuju podaci na kraju godine, valja uzeti u obzir i velik broj osoba novoprijavljenih u evidenciju HZZ-a zbog završetka turističke sezone te sukladno tome i interpretirati podatke. Zanimljivo je da je od primorskih županija jedino Zadarska uspjela značajno smanjiti broj nezaposlenih i dovesti ga na razinu 2008. godine. Od 2009. naovamo primjetan je stalan porast prosječnog broja nezaposlenih u Županiji kao i broja novoprijavljenih osoba i nezaposlenih bez radnog iskustva. U godini 2015. ti su negativni trendovi usporeni i smanjeni.

Tablica 66. Dinamika kretanja broja nezaposlenih, osoba bez radnog iskustva i novoprijavljenih 2009.–2015.

Godina	Prosječan broj nezaposlenih u DNŽ-u	Novoprijavljeni u evidenciju HZZ-a	Nezaposleni bez radnog iskustva – prosjek
2009.	6.686	8.075	603
2010.	7.459	8.489	670
2011.	7.341	9.422	702
2012.	7.579	10.213	785
2013.	8.025	10.610	844
2014.	8.150	10.828	863
2015.	7.763	10.563	805

Izvor: HZZ, 2016.

Na lokalnoj razini uočljivo je da među gradovima i općinama postoje znatne razlike prema razini nezaposlenosti. Najviše stope nezaposlenosti u 2015. zabilježene su za općinu Kulu Norinsku (74,7%) i Zažablje (71,0%) kao i neke druge jedinice s područja Neretvanske doline. Razlog je tako enormno visokih stopa vrlo malo osoba prijavljenih na HZMO kao registriranih osiguranika, a pet puta više prijavljeno ih je u evidenciji HZZ-a. S druge strane, nisku stopu nezaposlenosti bilježi Grad Dubrovnik (9,7%) što je prilično bolje od nacionalne stope i nalazi se u okviru europskog prosjeka. Toj niskoj stopi najviše pridonose znatan broj zaposlenih u državnom/javnom sektoru i dobre turističke sezone koje svake godine zahtijevaju sve više sezonskih radnika. 55% zaposlenosti u Dubrovačko-neretvanskoj županiji odnosi se na sam Grad Dubrovnik.

Tablica 67. Zaposlenost i stopa nezaposlenosti u Dubrovačko-neretvanskoj županiji prema općinama na kraju 2015.

Naziv općine	Zaposlenost	Udio %	Nezaposlenost	Udio %	Stopa % nezaposlenosti
Blato	1.184	3,0	213	2,4	15,2
Dubrovnik	21.591	55,2	2.316	25,9	9,7
Konavle	1.986	5,1	567	6,3	22,2
Korčula	1.793	4,6	489	5,5	21,4
Kula Norinska	77	0,2	227	2,5	74,7
Lastovo	214	0,5	75	0,8	26,0
Metković	3.803	9,7	1.945	21,7	33,8
Mljet	260	0,7	55	0,6	17,5
Opuzen	750	1,9	305	3,4	28,9

Orebić	887	2,3	261	2,9	22,7
Ploče	2.526	6,5	851	9,5	25,2
Pojezerje	67	0,2	93	1,0	58,1
Slivno	91	0,2	193	2,2	68,0
Smokvica	136	0,3	68	0,8	33,3
Ston	486	1,2	140	1,6	22,4
Vela Luka	1.118	2,9	299	3,3	21,1
Zažablje	45	0,1	110	1,2	71,0
Dubrovačko Primorje	311	0,8	103	1,2	24,9
Janjina	101	0,3	32	0,4	24,1
Iumbarda	154	0,4	103	1,2	40,1
Trpanj	106	0,3	47	0,5	30,7
Župa dubrovačka	1.434	3,7	451	5,0	23,9
Ukupno DNŽ	39.120	100,0	8.943	100,0	18,6

Izvor: HZZ, HZMO, 2016.

U Dubrovačko-neretvanskoj županiji poseban utjecaj na nezaposlenost i zaposlenost ima sezonsko zapošljavanje u turizmu. Posljednjih 10 godina broj zaposlenih sezonaca s područja cijele Županije stalno se povećavao; prvi pad zabilježen je u 2007. godini i nastavio se sve do kraja 2009. U 2010. poraslo je zapošljavanje sezonskih radnika, a najveću apsolutnu brojku doseglo je 2015. godine (4629 zaposlenih).

U pogledu obrazovne strukture nezaposlenih Županija bilježi iznadprosječan udio visokoobrazovanih osoba (akademski građani čine 14,1% udjela među nezaposlenim osobama) i ispodprosječan udio neobrazovanih osoba, što je svakako povoljno obilježje i u skladu je s odstupanjima Županije od nacionalnog prosjeka u pogledu obrazovne strukture stanovništva. Kao i kod većine županija najveći udio među nezaposlenima imaju osobe sa srednjom stručnom spremom. Nezaposlenost osoba sa srednjom i visokom spremom dijelom je povezana i s činjenicom da srednjoškolska populacija nije zainteresirana za obrazovanje u deficitarnim zanimanjima. U tom smislu Županiji nedostaje shema poticanja obrazovanja u deficitarnim zanimanjima (primjerice stipendiranje deficitarnih zanimanja) i suradnja s jedinicama lokalne samouprave u tom pogledu nije dostatna.

Od svih obrazovnih skupina najveći porast udjela u ukupnom broju nezaposlenih bilježe više i visokoobrazovane osobe, što govori da se novodiplomirani teško uključuju u tržište rada. Svaki dvanaesti nezaposleni u evidenciji 2015. imao je visoku stručnu spremu. Tako se, gotovo paradoksalno, pokazalo da je upravo kategorija najobrazovanijih osoba najranjivija skupina u vremenu recesije. Ipak, Županija bilježi nešto manji porast udjela više i visoko obrazovanih osoba u odnosu na ostale primorske županije.

U pogledu usklađenosti strukture obrazovanosti nezaposlenih s potrebama tržišta rada, prije krize bio je izražen nedostatak pojedinih stručnih profila u ugostiteljstvu (konobar, kuhar, slastičar) i graditeljstvu (zidar, tesar, armirač). Posljednjih godina taj nedostatak je izražen i dalje u ugostiteljstvu, ali primjerice i u zdravstvu (doktori medicine, medicinske sestre i magistri farmacije).

Tablica 68. Struktura nezaposlenih osoba prema razini obrazovanosti na kraju 2015.

Županija	Osnovna škola i niže		Srednja škola		Više i visoko obrazovanje	
	12/2009.	12/2015.	12/2009.	12/2015.	12/2009.	12/2015.
Dubrovačko-neretvanska	19,3%	16,6%	68,6%	69,3%	12,1%	14,1%
Splitsko-dalmatinska	18,9%	15,6%	68,9%	69,1%	12,2%	15,4%
Istarska	30,1%	23,5%	61,0%	62,4%	8,8%	14,1%
Primorsko-goranska	23,9%	20,8%	63,1%	59,4%	13,0%	19,9%
Šibensko-kninska	26,6%	22,9%	65,3%	64,7%	8,1%	12,4%
Zadarska	29,0%	22,7%	62,2%	61,3%	8,8%	16,0%
RH	22,9%	25,9%	65,8%	61,1%	11,2%	13,0%

Izvor: HZZ, 2016.

U pogledu dobne strukture nezaposlenih osoba prije krize značajan problem bile su starije osobe u dobi od 50 do 65 godina koje su nekonkurentne na tržištu rada i ujedno se teško odlučuju za dodatno

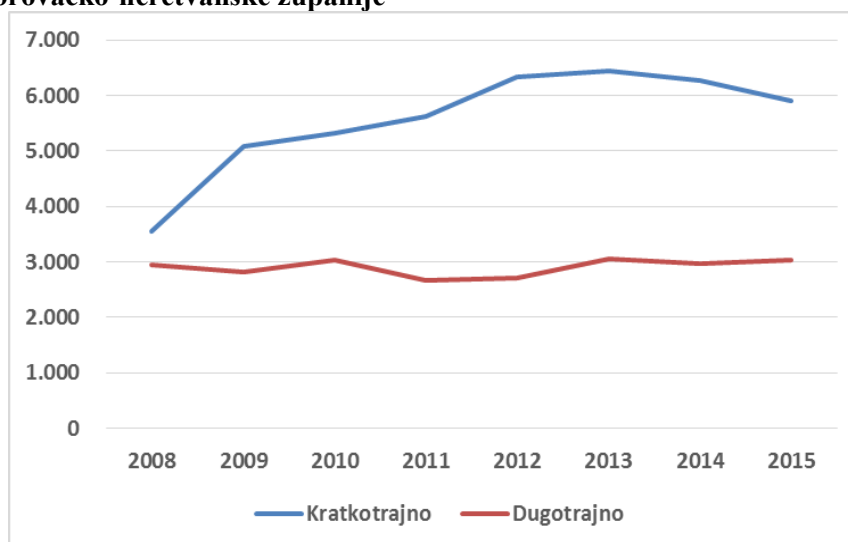
obrazovanje, doškovanje ili prekvalifikaciju. Međutim, prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje posljednjih se godina veoma povećao broj nezaposlenih mladih od 15 do 29 godina starosti: u 2015. godini prosječno ih je bilo 2.362 ili 30,4% ukupnog prosječnog broja nezaposlenih na području Dubrovačko-neretvanske županije. Možemo reći da je svaka treća osoba u evidenciji mlada.

Ukupna kretanja u gospodarstvu ne utječu samo na strukturu nezaposlenih radnika, nego i na trajanje čekanja na zaposlenje. Tako je prosječno trajanje nezaposlenosti u Dubrovačko-neretvanskoj županiji iznosilo 104 dana ili 3,5 mjeseci što je u Hrvatskoj nakon Istarske županije (76 dana) najkraće čekanje zabilježeno u 2015. Glavni su razlog tome povećan broj osoba novo prijavljenih u evidenciju nezaposlenih na kraju godine istekom ugovora o radu na određeno vrijeme i veliko zapošljavanje na sezonskim poslovima početkom turističke sezone izraženo u tim dvjema županijama.

Na kraju 2015. godine broj kratkotrajno nezaposlenih bio je 5.899 ili 66,0%, a dugotrajno nezaposlenih 3.044 ili 34,0%. Indeksi kratkotrajno nezaposlenih smanjeni su 6%, a dugotrajno nezaposlenih povećani 2,5% u odnosu na godinu prije u DNŽ-u.

Na sljedećem grafikonu, koji prikazuje kretanje broja kratkotrajno i dugotrajno nezaposlenih posljednjih osam godina, vidljiva je stagnacija dugotrajne nezaposlenosti do 2012. godine, a u posljednje vrijeme bilježi se blag porast. Ipak s druge strane takav golem rast kratkotrajno nezaposlenih govori i o velikom broju otkaza na kraju godine i brzom ponovnom zapošljavanju što upućuje na sezonsku fluktuaciju radne snage na području Dubrovačko-neretvanske županije.

Slika 12. Kretanje kratkotrajno i dugotrajno nezaposlenih osoba posljednjih 8 godina na području Dubrovačko-neretvanske županije

Radi smanjenja nezaposlenosti, Hrvatski zavod za zapošljavanje uključuje nezaposlene osobe i poslodavce u programe mjera aktivne politike zapošljavanja. Usporedbom 2015. sa 2009. Godinom vidi se da se u DNŽ-u drastično povećao ukupan broj korisnika mjera – čak 12 puta. Povećao se i obuhvat broja nezaposlenih - sa 2% na 22%. Tako je na kraju 2015. godine ukupno bilo 1.700 korisnika programa aktivne politike zapošljavanja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji i to po ovim vrstama mjera:

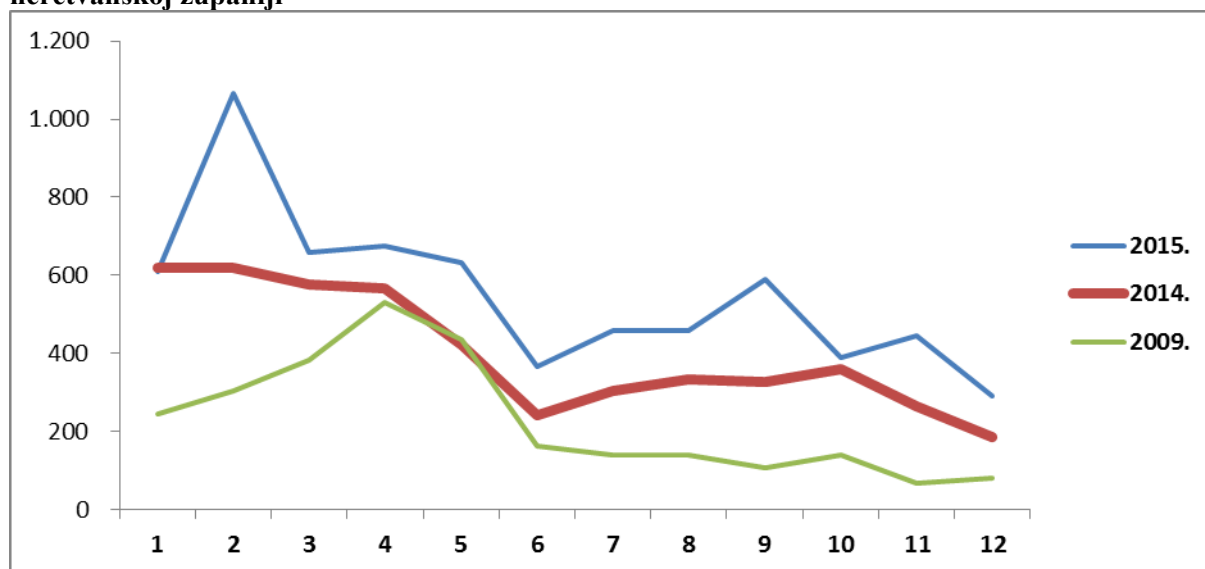
- Stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa – 601 osoba (udio 35,4%)
- Potpore za samozapošljavanje – 299 osoba (17,6%)
- Potpore za zapošljavanje – 221 osoba (13,0%)
- Javni radovi – 294 osobe (17,3%)
- Obrazovanje nezaposlenih – 50 osoba (2,9%)
- Potpore za očuvanje radnih mjesta – 235 osoba (13,8%)

Tablica 69. Broj osoba uključenih u mjere HZZ-a i njihov obuhvat u nezaposlenosti

Godina	Prosječan broj nezaposlenih u DNŽ	Broj korisnika mjera aktivne politike zapošljavanja	Obuhvat broja nezaposlenih
2009.	6.686	134	2,0%
2010.	7.459	278	3,7%
2011.	7.341	720	9,8%
2012.	7.579	842	11,1%
2013.	8.025	974	12,1%
2014.	8.150	1.330	16,3%
2015.	7.763	1.700	21,9%

Izvor: HZZ, 2016.

Potrebe poslodavaca za radnicima bile su 2009. zbog recesije vrlo male (traženo je 2.733 radnika putem HZZ-a). Brojka se sljedećih godina povećavala, pa je 2015. ukupno bilo traženo 6.638 radnika ili 38% više nego 2014. kao posljedica blagog gospodarskog oporavka Hrvatske.

Slika 13. Usporedba kretanja potražnje za radnicima po godinama i mjesecima u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

Izvor: HZZ, 2016.

Osoba traženih na neodređeno vrijeme bilo je 2015. u DNŽ-u 896 ili 13,5%, a na određeno 5.742 ili 86,5%. Gledano prema rodovima zanimanja, najviše su se tražila uslužna i trgovačka zanimanja (34,3%), jednostavna zanimanja (18,7%), inženjeri i tehničari (16,8%), stručnjaci i znanstvenici (12,3%) te zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji (7,9%).

Ocjena Lokalnog partnerstva za zapošljavanje u Dubrovačko-neretvanskoj županiji 2011.–2015.

Godine 2011. kada je u sklopu projekta Lokalnog partnerstva za zapošljavanje (LPZ) osnovano Partnersko vijeće za tržište rada u Dubrovačko-neretvanskoj županiji uspjelo se povezati gospodarstvo, obrazovne i socijalne čimbenike lokalnog razvoja. Sudjelovalo se u izradi Strategije razvoja ljudskih potencijala Županije, u izradi mjera i akcijskih planova stvaranjem jasnih ciljeva, zadataka i odgovornosti pojedinih dionika i pridonijelo se povezivanju nacionalnih i europskih strateških prioriteta. Partnerstvo je potpisalo 27 institucija i ono je posljednjih nekoliko godina postalo dio pokretača lokalnog razvoja u području zapošljavanja.

Osnovni cilj Strategije ostvaren je tek djelomično ponajviše zato što je tržište rada Dubrovačko-neretvanske županije zahvatila gospodarska kriza. Poslodavci su se suočili s teškim uvjetima poslovanja, poteškoćama u naplati potraživanja, usporavanjem građevinskih aktivnosti, a i gašenjem tvrtki. Sve to rezultiralo je povećanjem stope nezaposlenosti sa 13,5% krizne 2009. na 15,9% u 2015. godini. No i u uvjetima krize dio poslodavaca pokazao je visoku razinu svjesnosti o svojim potrebama za radnicima te su razvili politiku upravljanja ljudskim potencijalima i osmislili alate za brigu o radnoj snazi.

Poraslo je zanimanje i broj korisnika mjera za zapošljavanje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje sa 134 korisnika u 2009. na 1700 u 2015. Najveći apsolutni rast postignut je u mjerama za samozapošljavanje i stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa što su bili jedni od zadanih ciljeva u Strategiji razvoja ljudskih potencijala Dubrovačko-neretvanske županije. Pozitivni rezultati postignuti su i u potražnji za radnicima putem HZZ-a: potražnja je 2015. Bila dvostruko veća nego 2009. Smanjio se broj korisnika novčane pomoći, a zapošljavanje osoba iz evidencije HZZ-a posljednje se 4 godine povećalo.

Mjere koje su bile definirane u Strategiji razvoja ljudskih potencijala svaka je institucija provodila u svome okruženju, no zbog nedostatka mehanizama mjerenja učinka na lokalnoj razini nije se uspio uspostaviti unificiran model izvješćivanja o provedbi Strategije.

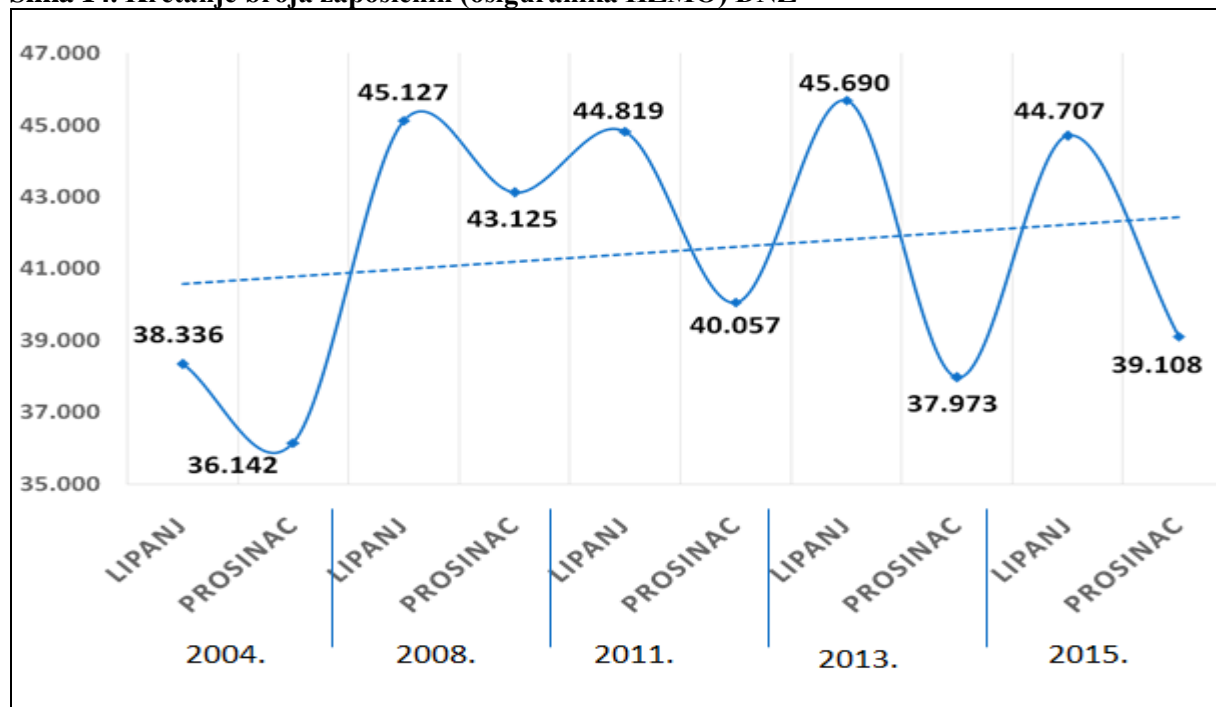
Za daljnje poboljšanje rada Partnerskog vijeća potrebno je dodatno animirati i podići kapacitete pojedinih članova koji ne sudjeluju aktivno na sjednicama i u upravnim odborima, što zbog nedovoljnog interesa što zbog nekompetentnosti za rješavanje problema u procesu strateškog planiranja, programiranja i prijavljivanja projekata. Također, potrebno je uspostaviti otvorenu metodu koordinacije među institucijama, bolju aktivnost, češću reviziju članstva te veći angažman i interes za prijavu što većeg broja projekata koji proizlaze iz Strategije.

Da bi se LPZ održao nužno je da svi članovi aktivno sudjeluju u radu. Trebalo bi povećati suradnju između privatnog, javnog i civilnog sektora kao i rad na osmišljavanju metoda koje će omogućiti razmjenu znanja i iskustva u svrhu osnaživanja svih partnera. Konačno, LPZ bi trebao jasnije definirati obveze i zadatke svih članova radi što kvalitetnijeg i boljeg funkcioniranja u budućnosti.

2.2.2. ZAPOSLENOST

U DNŽ-u prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje na dan 31. prosinca 2014. bilo je registrirano ukupno 37.829 zaposlenih osoba, a 2015. ih je bilo 39.108. U 2014. udio zaposlenih u pravnim osobama bio je 81,4%, u fizičkim osobama 8,2%, kod obrtnika 5,9%, kod individualnih poljoprivrednika 1,2% i kod samostalnih profesionalnih djelatnosti 3,3%.

Slika 14. Kretanje broja zaposlenih (osiguranika HZMO) DNŽ

Izvor: HGK ŽKDNŽ

U evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje – Područnog ureda Dubrovnik na dan 31. prosinca 2014. ukupno je bilo 9.246 nezaposlenih osoba. Zbrajanjem aktivnih osiguranika HZMO-a i ukupnog broja nezaposlenih u evidenciji HZZ-a vidljivo je da je na području Dubrovačko-neretvanske županije bilo 47.075 aktivnih stanovnika. Broj neaktivnih osoba bio je na kraju 2014. godine 33.729 osoba.

Prema spomenutim podacima, stopa aktivnosti stanovništva Dubrovačko-neretvanske županije na kraju 2014. godine iznosila je 58,3% (nešto viša u odnosu na RH, koja je prema anketi radne snage u zadnjem tromjesečju 2014. iznosila 52,6%), stopa registrirane nezaposlenosti 19,6% (u RH 18,5% prema anketi radne snage u zadnjem tromjesečju 2014.), a stopa registrirane zaposlenosti 46,8% (u RH 52,6% prema anketi radne snage u zadnjem tromjesečju 2014.)

Populacija u dobi 15-64 godine starosti (radni kontingent) čini u Županiji i u većini gradova i općina 2/3 ukupnog stanovništva i po svemu je to još uvijek potencijal gospodarske revitalizacije, usprkos uočenim trendovima starenja ukupne populacije.

Tablica 70. Radno sposobno stanovništvo gradova i općina Županije 2011.

Grad/općina	Muškarci	m %	Žene	ž %	Radno sposobno stanovništvo (15-64 godine)	Ukupno % (u ukupnom stanovništvu)
Dubrovnik	20.143	47,3	22.472	52,7	28.327	66,5
Korčula	2.312	44,8	2.851	55,2	3.774	66,6
Metković	8.302	49,5	8.486	50,5	11.075	66,0
Opuzen	1.609	49,4	1.645	50,6	2.160	66,4
Ploče	5.064	49,9	5.081	50,1	6.898	68,1
Blato	1.698	47,3	1.895	52,7	2.314	64,4
Dubrovačko primorje	1.060	48,8	1.110	51,2	1.271	58,6
Janjina	266	48,3	235	51,7	307	55,7
Konavle	4.270	49,8	4.307	50,2	5.679	66,2
Kula Norinska	854	68,4	394	31,6	1.140	65,2
Lastovo	404	51,0	388	49,0	514	64,9
Lumbarda	616	50,8	597	49,2	797	65,7
Mljet	541	49,7	547	50,3	660	60,7
Orebić	2.041	49,5	2.081	50,5	2.641	64,1
Pojezerje	501	50,6	490	49,4	649	65,5
Slivno	980	49,0	1.019	51,0	1.251	62,6
Smokvica	454	49,6	462	50,4	588	64,2
Ston	1.188	49,4	1.219	50,6	1.435	61,7
Trpanj	344	47,7	377	52,3	428	59,4
Vela Luka	1.968	47,6	2.169	52,4	2.642	63,9
Zažablje	396	52,3	361	47,7	463	61,2
Župa dubrovačka	4.120	49,5	4.211	50,5	5.741	68,9
DNŽ	59.631	48,6	61.947	51,4	80.804	65,9

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine. Stanovništvo staro 15 i više godina prema trenutnoj aktivnosti, starosti i spolu, Državni zavod za statistiku, Zagreb.

Generalno se može ustvrditi kako nezaposlenost i nije tako brojna i s velikim udjelom u bilo kojem relevantnom kontingentu kao sama neaktivnost stanovništva, koja očito potvrđuje neformalnu aktivnost primarno u djelatnostima vezanim za turizam.

Tablica 71. Pregledna tablica zaposlenosti, nezaposlenosti i ekonomske neaktivnosti stanovništva općina i gradova Dubrovačko-neretvanske županije 2011.

Grad/ općina	Ukupno	Zaposleni %	Nezaposleni %	Ekonomski neaktivni %	Nepoznato %
Dubrovnik	100	45,7	5,9	43,4	0,05
Korčula	100	47,9	8,5	43,5	0,04
Metković	100	35,0	11,6	53,4	0,01
Opuzen	100	40,2	7,5	52,3	-
Ploče	100	36,3	9,2	54,4	0,12
Blato	100	94,7	4,3	40,8	0,10
Dubrovačko primorje	100	39,1	4,8	56,1	0,05
Janjina	100	44,3	4,2	51,6	-
Konavle	100	47,1	6,7	46,2	-
Kula Norinska	100	29,6	10,2	60,0	-
Lastovo	100	37,2	8,9	53,9	-
Lumbarda	100	50,2	7,2	42,6	-
Mljet	100	35,0	4,4	60,6	-

Orebić	100	51,9	4,4	43,7	-
Pojezerje	100	30,4	7,1	62,5	-
Slivno	100	34,3	6,5	59,2	-
Smokvica	100	51,5	7,8	40,4	-
Ston	100	37,4	5,3	57,3	-
Trpanj	100	40,7	6,5	52,8	-
Vela Luka	100	41,6	8,6	49,8	-
Zažablje	100	27,9	16,3	55,7	-
Župa dubrovačka	100	92,0	5,9	42,1	-
DNŽ	100	43,3	7,3	49,4	0,04

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine. Stanovništvo staro 15 i više godina prema trenutačnoj aktivnosti, starosti i spolu, Državni zavod za statistiku, Zagreb

Pokazatelj koji usprkos potencijalu potvrđuje nepovoljnost demografske gospodarske strukture jest podatak o zaposlenosti, prema kojem je ukupna zaposlenost radnog kontingenta u DNŽ-u samo 55%. Vrlo je nepovoljan i odnos ukupno neaktivnog stanovništva prema broju zaposlenih ili pak samo umirovljenika prema ukupno zaposlenima.

U Dubrovačko neretvanskoj županiji u razdoblju 2010. – 2015. broj zaposlenih u pravnim osobama smanjen je za 5,2%, nešto više od hrvatskog prosjeka (4,4%). Pritom je velik porast zaposlenosti u Županiji ostvaren u Obrazovanju (10,3%) i Djelatnostima zdravstvene zaštite i socijalne skrbi (11,5%). Udjel tih dviju djelatnosti u ukupnoj zaposlenosti u Županiji u 2015. godini tako je povećan na znatnih 18,8%, dok je prosjek Hrvatske 16,1%. Udjel Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u Županiji visokih je 14,6%, ali je u promatranom razdoblju povećan samo 6,5%, što je znatno slabija dinamika od hrvatskog prosjeka (12,4%). Udjel trgovinskih djelatnosti smanjen je 9,9%, slično hrvatskom prosjeku, a izrazit je pad zaposlenosti u djelatnosti Prijevoz i skladištenje (20,5%), ali je udjel i dalje veći od prosjeka. Prerađivačka industrija u 2015. godini zapošljavala je samo 5,4% od ukupnog broja zaposlenih osoba (hrvatski prosjek bio je 18,9), a u odnosu na 2010. godinu zaposlenost u toj djelatnosti smanjena je za šestinu. Zabrinjavajuće je nizak udjel, kao i nepovoljna dinamika u uslužnim djelatnostima temeljenim na znanju i tehnologiji (Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja Informacije i komunikacije). Te djelatnosti imaju udjel od samo 7,9% u ukupnoj zaposlenosti Županije, u usporedbi s 10,5% na razini Hrvatske, uz pad zaposlenosti u promatranih 5 godina za 2%, dok je istodobno u Hrvatskoj povećana za 5%.

Tablica 72. Zaposleni u pravnim osobama, stanje po godinama na dan 31. ožujka

	Br. zaposlenih u DNŽ		Struktura zaposlenosti (2015.)		Dinamika zaposlenosti (2015./2010.)	
	2010.	2015.	DNŽ	RH	DNŽ	RH
Ukupno	31.733	30.071	100,0	100,0	94,8	96,6
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	4.118	4.387	14,6	3,5	106,5	112,4
Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikla	4.483	4.038	13,4	16,2	90,1	91,9
Obrazovanje	3.015	3.327	11,1	9,1	110,3	106,3
Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	3.145	3.260	10,8	9,1	103,7	96,2
Prijevoz i skladištenje	3.094	2.459	8,2	5,4	79,5	92,6
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	2.064	2.302	7,7	7,0	111,5	112,7
Građevinarstvo	3.046	1.831	6,1	8,0	60,1	73,3
Prerađivačka industrija	1.956	1.630	5,4	18,9	83,3	89,9
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	1.144	1.182	3,9	4,5	103,3	111,8
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	1.214	1.179	3,9	2,9	97,1	117,5
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	945	1.015	3,4	1,9	107,4	96,8
Umjetnost, zabava i rekreacija	706	779	2,6	1,7	110,3	108,5
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	704	652	2,2	3,2	92,6	98,4
Ostale uslužne djelatnosti	380	533	1,8	1,2	140,3	121,2
Informacije i komunikacije	560	527	1,8	2,8	94,1	101,3
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	391	343	1,1	1,4	87,7	87,5

Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	491	338	1,1	2,1	68,8	89,4
Poslovanje nekretninama	167	208	0,7	0,5	124,6	108,5
Rudarstvo i vađenje	110	81	0,3	0,6	73,6	67,3

Izvor: Državni zavod za statistiku RH

U 2014. godini zabilježen je približno jednak pad broja zaposlenih u Republici Hrvatskoj i Dubrovačko-neretvanskoj županiji u odnosu na 2013. godinu (2,49% u DNŽ-u, 2,73% u RH). U usporedbi sa 2009. godinom, u Dubrovačko-neretvanskoj županiji postignuto je 2014. znatno smanjenje broja zaposlenih od 14,03%. U istom je razdoblju na državnoj razini broj zaposlenih pao 13,86%.

Tablica 73. Broj zaposlenih u pravnim osobama u Dubrovačko Neretvanskoj županiji i Republici Hrvatskoj 2009.–2014.

Godina	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	Indeks 2014./2009.
Dubrovačko Neretvanska županija	31.219	29.627	28.250	27.835	27.525	26.841	85,97
Republika Hrvatska	1.172.242	1.111.575	107.8011	1.066.328	1.037.321	1.009.841	86,14

Izvor: DZS, 2015.

U pogledu zaposlenosti u obrtima i samostalnim profesijama također je 2014. zabilježen pad zaposlenosti u odnosu na 2013. od 2,63%.

Tablica 74. Broj zaposlenih u obrtima i samostalnim profesijama u Dubrovačko-neretvanskoj županiji i Republici Hrvatskoj 2009.–2014.

Godina	2009.		2010.		2011.		2012.		2013.		2014.		Indeks 2014./2009.	
	Ukupno	Ž	Ukupno	Ž	Ukupno	Ž	Ukupno	Ž	Ukupno	Ž	Ukupno	Ž	Ukupno	Ž
DNŽ	7 510	3 106	7 200	2 872	7 068	2 739	6 935	2 589	6 851	2 559	6 671	2 551	88,82	82,13
RH	251803	109966	227764	100534	214022	94304	205072	89613	206658	90707	198911	87489	78,99	79,56

Izvor: DZS, 2015.

Od izbijanja gospodarske krize do 2014. godine u Županiji se broj zaposlenih u svim sektorima smanjio 14%.

Stopa zapošljavanja bilježi stalan porast od 2009. i to u gotovo svim obrazovnim skupinama stanovništva. Očekivano, stope zapošljavanja niže su kod niže obrazovanih skupina, a više među visokoobrazovanima.

Tablica 75. Stopa zapošljavanja prema stupnju obrazovanja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji 2009.–2014.

Obilježje	Ukupno	Bez završene škole i nezavršena osnovna škola	Osnovna škola	SŠ za zanimanja do 3 god. i škola za KV i VKV radnike	SS za zanimanja u trajanju od 4 i više godina	Gimnazija	Viša škola, 1. stupanj fakulteta i stručni studij	Fakulteti, akademije, magisterij, doktorat
Stopa % 2009.	27,3	24,9	22,5	27,4	26,6	25,4	33,6	35,2
Stopa % 2010.	28,7	19,9	25,0	28,5	28,8	27,1	35,5	33,9
Stopa % 2011.	31,6	29,5	26,7	31,7	30,7	28,7	36,3	40,2
Stopa % 2012.	32,8	19,6	29,5	33,2	31,8	30,5	35,5	39,4
Stopa % 2013.	34,9	21,6	29,7	34,4	33,8	30,6	44,2	43,4
Stopa % 2014.	37,3	27,3	30,1	36,5	38,2	33,2	43,6	46,3

Izvor: HZZ, 2015.

Kretanja na tržištu rada nedovoljno se usmjeravaju zbog nedostatne suradnje poslodavaca i obrazovnog sustava što svakako treba osnažiti te uspostaviti sustavnu analizu i praćenje kretanja na tržištu rada.

Tablica 76. Osnovni razvojni problemi i potrebe u odnosu na tržište rada

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Izražena je strukturna nezaposlenost – ponuda ne odgovara potražnji. Kvalifikacijska struktura nezaposlene radne snage u mnogim slučajevima ne odgovara potrebama tržišta rada • Manjak stručnih profila u ugostiteljstvu i graditeljstvu • Nezainteresiranost srednjoškolske populacije za obrazovanje za neka vrlo tražena zanimanja • Velik je udio nezaposlenih starije dobi koji se teško prilagođavaju zahtjevima tržišta • Izražena je sezonalnost potražnje za radnom snagom, a posljedica je vrlo velik udio zaposlenih na određeno vrijeme • Prisutna je izrazita fluktuacija radne snage vezano za trajanje i uspješnost turističke sezone • Nezaposlenost je izražena kod slabije razvijenih općina • Nedovoljna je uključenost gradova i općina u programe za obrazovanje radne snage, stipendiranje deficitarnih zanimanja i sl. • Politika izdavanja radnih dozvola, koja je na državnoj razini, nedovoljno uvažava županijske i lokalne posebnosti i potrebe za sezonskom radnom snagom 	<ul style="list-style-type: none"> • Prekvalificirati/dokvalificirati dio radnog stanovništva te učinkovitije upravljati ljudskim resursima u skladu s potrebama gospodarstva kako bi se smanjile visoke stope nezaposlenosti u gradovima i dijelu nerazvijenijih općina • Nastaviti provoditi istraživanje potreba poslodavaca u Županiji i analize tržišta rada • Jačati lokalno partnerstvo za zapošljavanje radi razvoja ljudskih resursa u Županiji i povećanja zaposlenosti • Osnaživati uključivanje gradova i općina u programe stipendiranja deficitarnih zanimanja, promocije programa po školama • Intenzivirati uključivanje razvojne agencije kao spone između županijskih institucija pri realizaciji postojećih i novih programa razvoja ljudskih resursa i zapošljavanja • Nastaviti provoditi mjere za popravljavanje stanja na tržištu radne snage koje su se u proteklom razdoblju pokazale uspješnim • Nastaviti podupirati organiziranje Sajma poslova u DNŽ-u kao događaja ključnog za susret ponude i potražnje za zaposlenjem te u animiranju mladih za tražena zanimanja

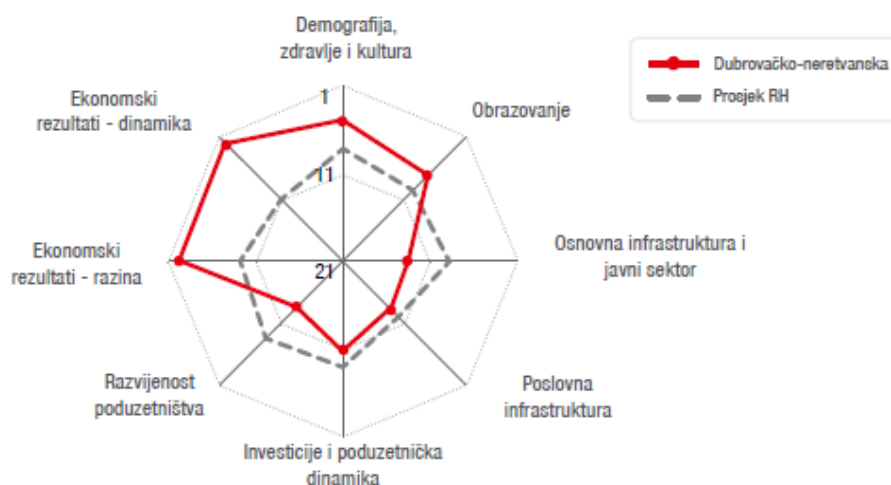
2.3. KONKURENTNOST I POSLOVNO OKRUŽENJE

2.3.1. KONKURENTNOST

Profil konkurentnosti prema „čvrstim“ odnosno statistički prikupljenim podacima i pokazateljima konkurentnosti u Regionalnom indeksu konkurentnosti, pokazuje da DNŽ u usporedbi s RH ima dobro obrazovanje i razinu i dinamiku ekonomskih rezultata te investicije i poduzetničku dinamiku. Međutim, znatno je slabije razvijenost poduzetništva te osnovan infrastruktura i javni sektor. investicijske aktivnosti i dinamika poduzetništva, infrastruktura, posebice poslovna, a relativno najlošija je razvijenost obrazovanja.

Slika 15. Profil konkurentnosti DNŽ – „čvrsti“ (statistički) indikatori

Profil konkurentnosti Dubrovačko-neretvanske županije - statistički („čvrsti“) Indikatori

Izvor: Regionalni indeks konkurentnosti 2015.

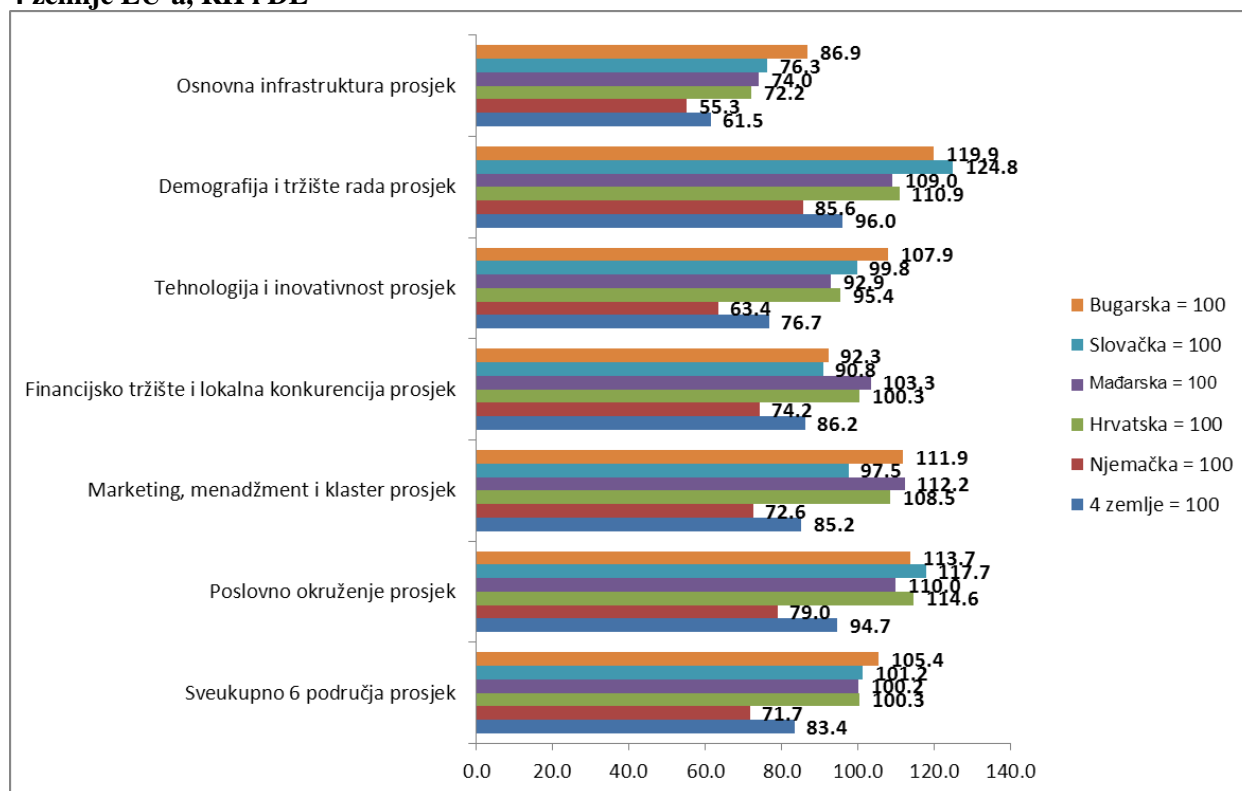
Detaljniji uvid moguć je usporedbom perceptivnih (anketnih) indikatora s istovrsnim indikatorima za četiri zemlje (Austrija, Italija, Slovenija i Njemačka). Dubrovačko-neretvanska županija zaostaje za prosjekom 4 EU zemlje u ukupnoj konkurentnosti za 16,6% (vrijednost indeksa 83,4), a u usporedbi s Njemačkom za 28,3% (indeks 71,7). Ocjena ukupne konkurentnosti DNŽ-a veća je za 0,3% u usporedbi s Hrvatskom. Također je veća za sličan postotak od Slovačke i Mađarske dok je od Bugarske bolja za 5,4%.

Ovaj uvid daje analiza konkurentnost Dubrovačko-neretvanske županije u odnosu na prosjek četiriju odabranih zemalja EU-a (Italija, Slovenija, Austrija i Njemačka), Hrvatsku te Njemačku, Slovačku, Bugarsku i Mađarsku u ukupno 6 odabranih tematskih područja. Navedene zemlje odabrane su kao mjerilo za procjenu konkurentnosti Dubrovačko-neretvanske županije jer se u analizama ove vrste u pravilu uzimaju zemlje ili regije u blizini. Njemačka pojedinačno je dodatno odabrana za usporedbu, budući da se radi o jednom od najrazvijenijih područja EU-a dok su Slovačka, Bugarska i Mađarska odabrane jer su nam slične zemlje.

Korišteni su anketni indikatori (ocjene u rasponu 1-7) za Dubrovačko-neretvansku županiju, iz istraživanja Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2013. te istovrsni podaci za Hrvatsku i usporedne zemlje, dostupni na stranicama Svjetskog ekonomskog foruma.² Odabrano je ukupno 27 indikatora, koji su grupirani u 6 tematskih područja (osnovna infrastruktura, demografija i tržište rada, poslovno okruženje, marketing, menadžment i klasteri, financijsko tržište i lokalna konkurencija te tehnologija i inovativnost). Za svako područje izračunate su prosječne vrijednosti pripadajućih indikatora u odnosu na Hrvatsku, Njemačku, Bugarsku, Slovačku i Mađarsku te u odnosu na prosjek navedene 4 zemlje EU-a. Svi indikatori su izraženi kao relativni brojevi, gdje je u brojniku vrijednost anketne ocjene za DNŽ, a u nazivniku za Hrvatsku i usporedne zemlje. Pritom vrijednost pojedinog indikatora iznad 100 indicira povoljniju ocjenu za DNŽ nego za Hrvatsku ili usporedne zemlje.

² www.konkurentnost.hr i <https://www.weforum.org>

Slika 16. Ocjena ukupne konkurentnosti Dubrovačko-neretvanske županije u odnosu na prosjek 4 zemlje EU-a, RH i DE

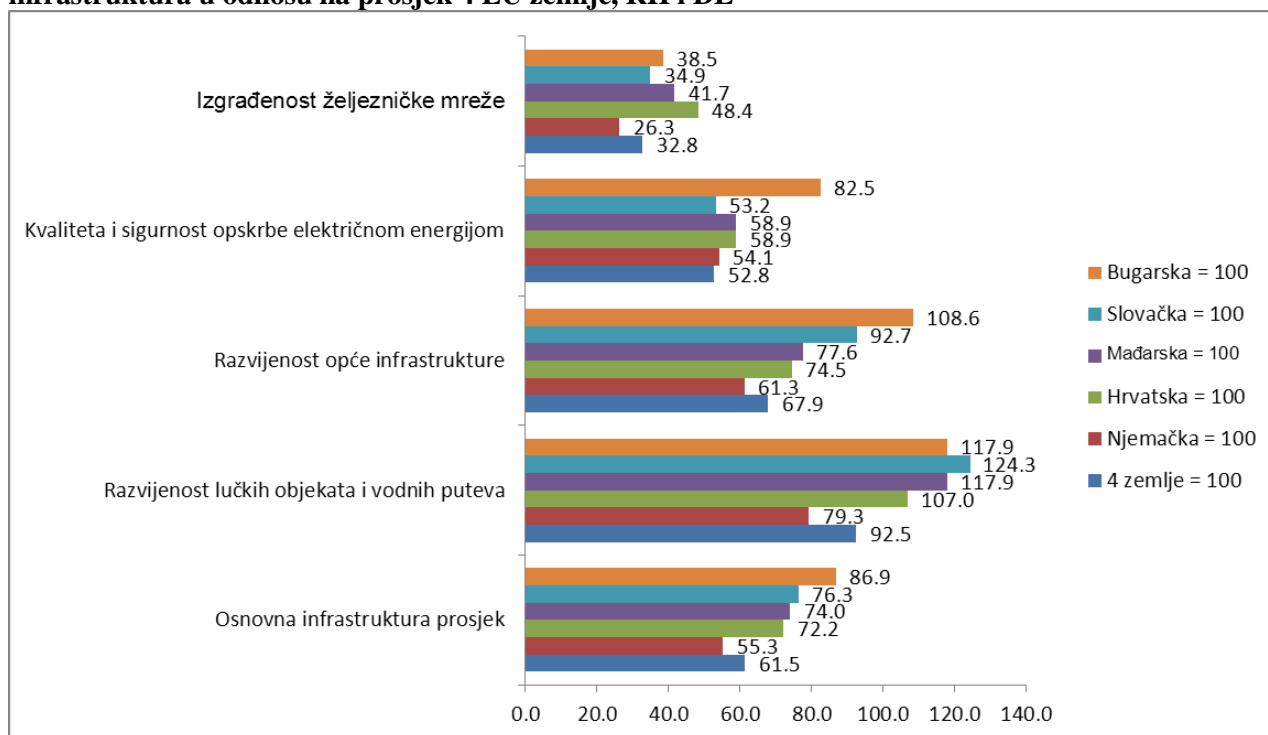

Izvor: IRMO, 2015.

Dubrovačko-neretvanska županija zaostaje za prosjekom 4 EU zemlje u ukupnoj konkurentnosti za 16,6% (vrijednost indeksa 83,4), a u usporedbi s Njemačkom za 28,3% (indeks 71,7). Ocjena ukupne konkurentnosti DNŽ-a veća je za 0,3% u usporedbi s Hrvatskom. Također je veća za sličan postotak od Slovačke i Mađarske dok je od Bugarske bolja za 5,4%.

Najveći zaostatak Dubrovačko-neretvanska županija bilježi u području *osnovna infrastruktura*. U tom području Županija zaostaje za prosjekom 4 zemlje EU-a čak 38,5%, za Njemačkom čak 45,7% te također i za Hrvatskom, Slovačkom i Mađarskom oko četvrtine.

Slika 17. Ocjena ukupne konkurentnosti Dubrovačko-neretvanske županije u području osnovna infrastruktura u odnosu na prosjek 4 EU zemlje, RH i DE

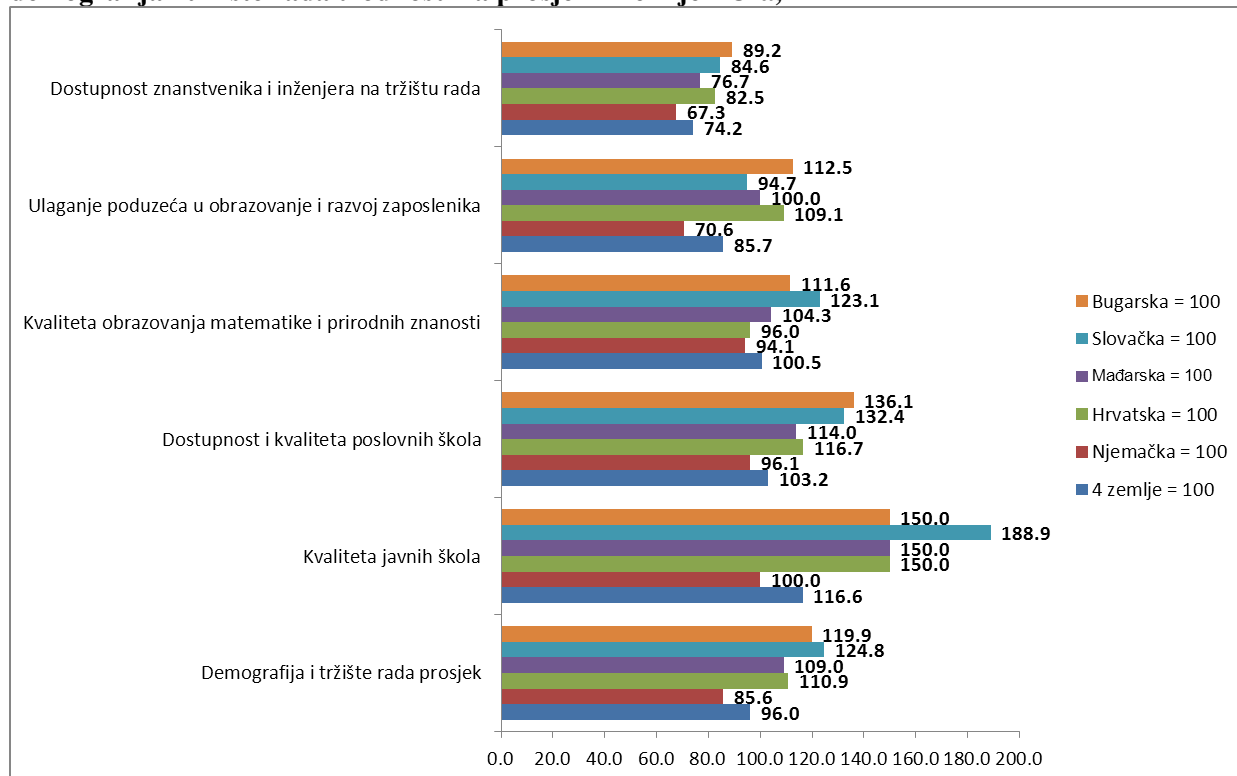
Izvor: IRMO, 2015.

Dubrovačko-neretvanska županija najmanje zaostaje za prosjekom 4 zemlje EU-a prema indikatoru razvijenost lučkih objekata i vodenih putova (7,5%). Prema ovom indikatoru Dubrovačko-neretvanska županija je uspješnija od Hrvatske za čak 7%, Slovačke 24,3% dok za njemačkim prosjekom zaostaje za 21,7%. Najveći zaostatak Dubrovačko-neretvanska županija za prosjekom 4 zemlje EU-a prema pojedinim (anketnim) indikatorima je u izgrađenosti željezničke infrastrukture a iznosi čak 67,2%. Za njemačkim prosjekom DNŽ-a prema ovom indikatoru zaostaje čak 73,7%, dok u usporedbi s hrvatskim prosjekom je zaostatak od 51,6%.

Prema indikatoru kvaliteta i sigurnost opskrbe električnom energijom Dubrovačko-neretvanska županija zaostaje za prosjekom 4 EU zemlje čak 46,2%, za Njemačkom 45,9% a lošija je od prosjeka Hrvatske 51,6%, Slovačke 46,8% a od Bugarske samo 17,5%.

Najmanji zaostatak Dubrovačko-neretvanske županije za prosjekom 4 EU zemlje je u području **demografija i tržište rada**, a iznosi 4%. U tom području Dubrovačko-neretvanska županija zaostaje za Njemačkom za 14,4%. U odnosu na hrvatski prosjek, Dubrovačko-neretvanska županija u ovom području bilježi najznačajniju prednost - bolja je za 10,9%.

Slika 18. Ocjena ukupne konkurentnosti Dubrovačko-neretvanske županije u području demografija i tržište rada u odnosu na prosjek 4 zemlje EU-a, RH i DE

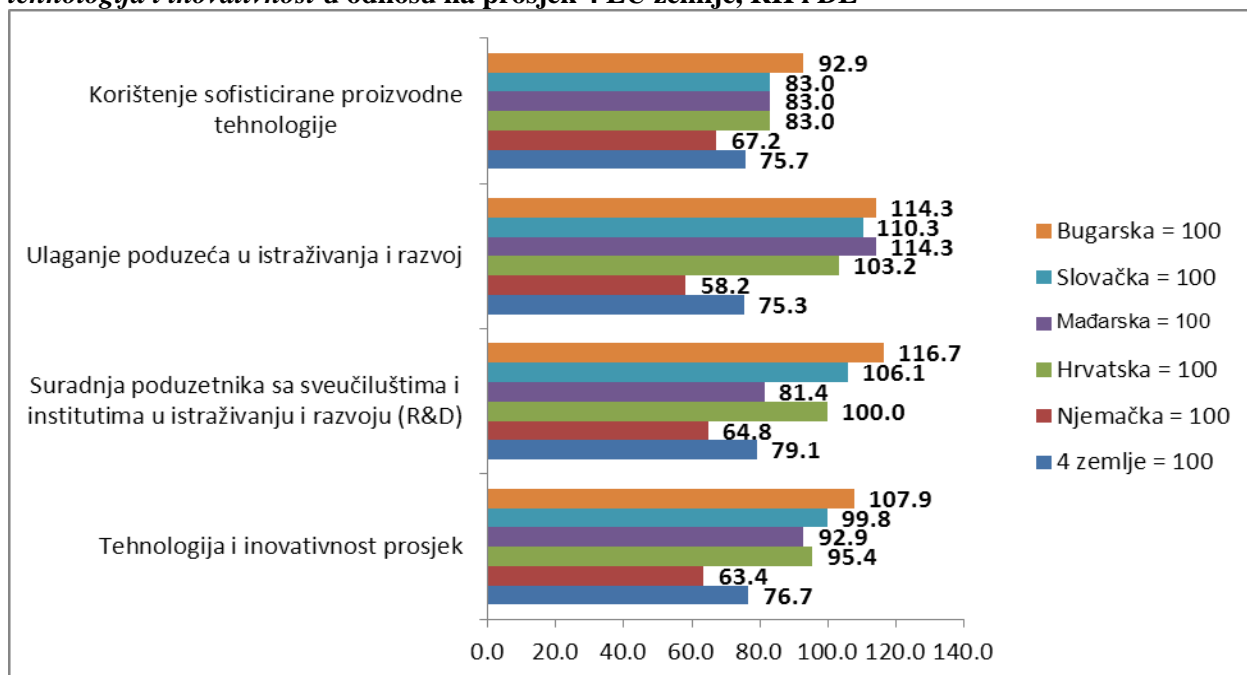

Izvor: IRMO, 2015.

DNŽ ima znatnu prednost u odnosu na prosjek 4 EU zemlje u pojedinim (anketnim) indikatorima ovog tematskog područja. Najveća prednost Dubrovačko-neretvanska županija je u *kvaliteti javnih škola*, gdje je od prosjeka 4 zemlje EU-a uspješnija za 16,6%. U usporedbi sa Hrvatskom, Županija ima prednost od čak 16,7%, dok je od Slovačke bolja čak 88,9%. Najveći zaostatak Županije za prosjekom 4 EU zemlje prema pojedinim (anketnim) indikatorima je u *dostupnosti znanstvenika i inženjera na tržištu rada*, a iznosi 25,8%. Prema ovom indikatoru, Dubrovačko-neretvanska županija zaostaje za Hrvatskom za 17,5%, a za Njemačkom za skoro jednu trećinu, također i za Slovačkom, Bugarskom i Mađarskom. Prema indikatoru ulaganja poduzeća u obrazovanje i razvoj zaposlenika Županija je uspješnija za 9% u odnosu na Hrvatsku, ali izrazito zaostaje za Njemačkom (29,4%).

U području **tehnologija i inovativnost** Dubrovačko-neretvanska županija zaostaje za prosjekom 4 zemlje EU-a za 23,3%, za Njemačkom čak 36,6% te nešto više od 4% u usporedbi s Hrvatskom. Također zaostaje i za Mađarskom za neznatnih 7,1%, Slovačkom 0,1% te je bolja od Bugarske za skoro 8%. Županija najmanje zaostaje za prosjekom 4 zemlje EU-a prema indikatoru *suradnja poduzetnika sa sveučilištima i institutima u istraživanju i razvoju* (20,9%). Prema ovom indikatoru Dubrovačko-neretvanska županija je jednaka kao Hrvatska ali za njemačkim prosjekom zaostaje za 35,2% te Mađarskom 28,6%. Najveći zaostatak Županije za prosjekom 4 EU zemlje prema pojedinim (anketnim) indikatorima je u *ulaganje poduzeća u istraživanje i razvoj* a iznosi 24,7%. Za njemačkim prosjekom DNŽ prema ovom indikatoru zaostaje 35,2%, dok je jednako kao i Hrvatska. Prema indikatoru korištenje sofisticirane proizvodne tehnologije Dubrovačko-neretvanska županija zaostaje za Njemačkom čak 32,8%, za prosjekom EU-a 24,3% te Hrvatskom 17%.

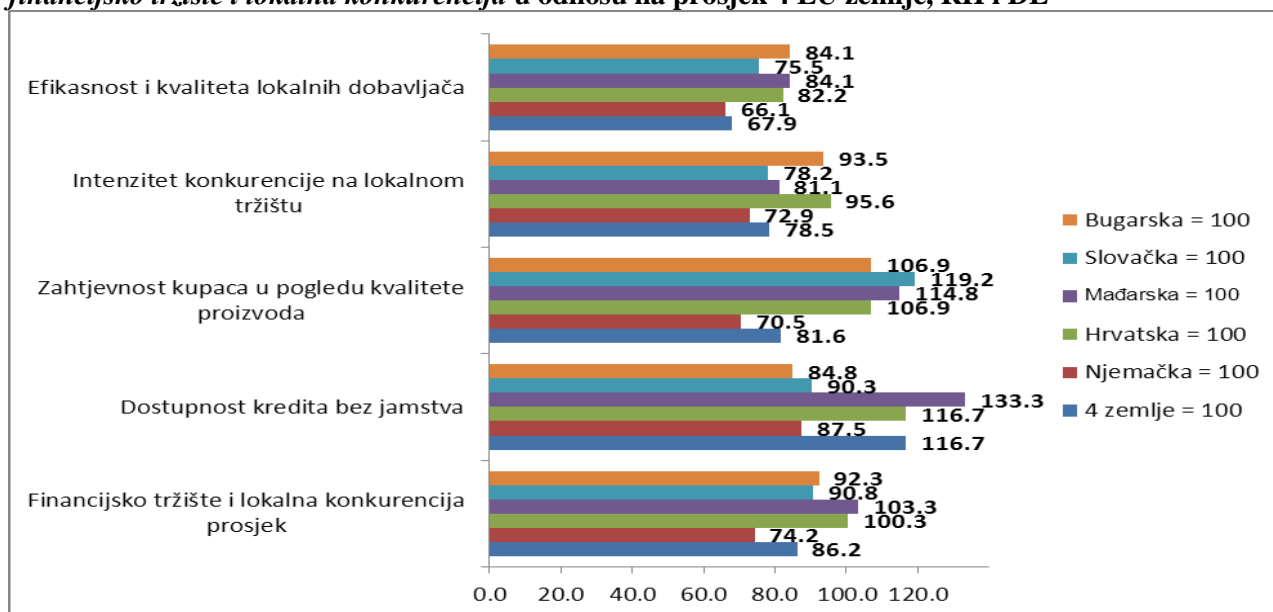
Slika 19. Ocjena ukupne konkurentnosti Dubrovačko-neretvanske županije u području tehnologija i inovativnost u odnosu na prosjek 4 EU zemlje, RH i DE

Izvor: IRMO, 2015.

U području **financijsko tržište i lokalna konkurencija** Dubrovačko-neretvanska županija zaostaje za prosjekom 4 zemlje EU-a za 13,8%, za prosjekom Njemačke za čak 25,8%, za prosjekom Slovačke 9,2% ali je zato bolja od Hrvatske za neznatnih 0,3% te Mađarske 3,3%.

Slika 20. Ocjena ukupne konkurentnosti Dubrovačko-neretvanske županije u području financijsko tržište i lokalna konkurencija u odnosu na prosjek 4 EU zemlje, RH i DE

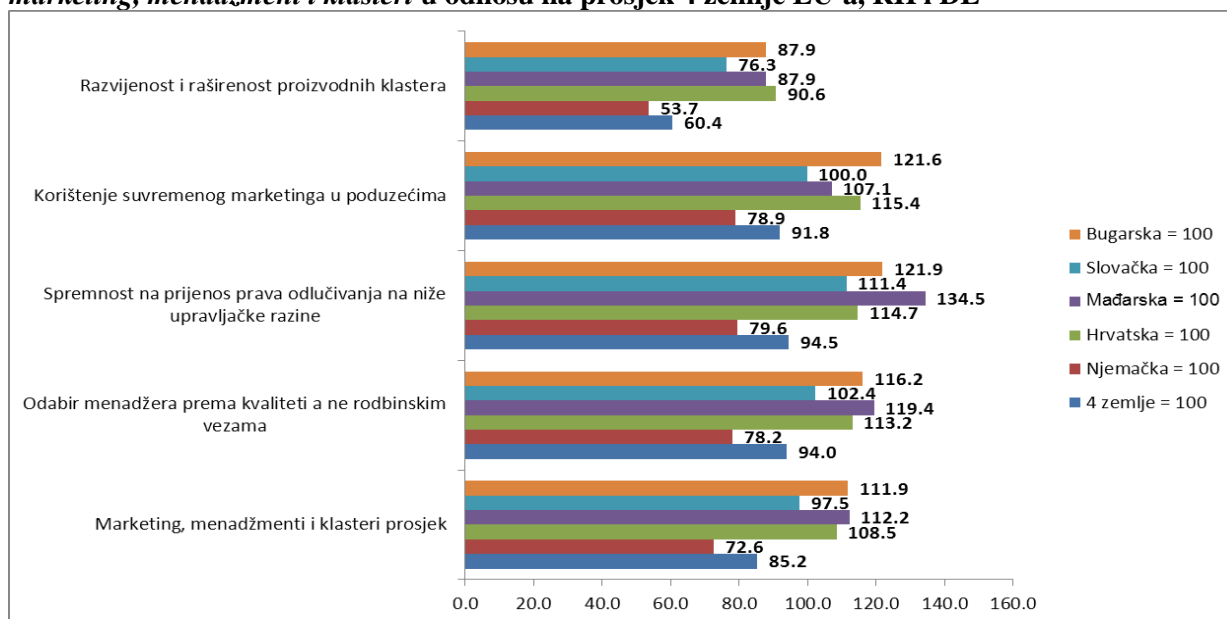
Izvor: IRMO, 2015.

Dubrovačko-neretvanska županija ima znatnu prednost u odnosu na prosjek 4 EU zemlje (16,7%) te Hrvatske (16,7%) prema indikatoru *dostupnost kredita bez jamstva*. Međutim, za njemačkim prosjekom prema ovom indikatoru Dubrovačko-neretvanska županija zaostaje za 12,5%. Također dosta zaostaje za Bugarskom 15,2% te Slovačkom 9,7%. Najveći zaostatak Županije za prosjekom 4 EU zemlje je prema indikatoru efikasnost i kvaliteta lokalnih dobavljača, a iznosi gotovo jednu trećinu (32,1%). U usporedbi s Njemačkom, Županija zaostaje za 33,9%, a za Hrvatskom za 17,8%, Slovačkom 24,5% te Mađarskom i Bugarskom 15,9%.

Prema indikatoru zahtjevnost kupaca u pogledu kvalitete proizvoda Županija bilježi prednost u usporedbi s Hrvatskom za 6,9%, Mađarskom 14,8% te Slovačkom 19,2% dok za prosjekom 4 zemlje EU-a zaostaje za 18,3%, a za Njemačkom za 29,5%.

U području *marketing, menadžment i klasteri* Dubrovačko-neretvanska županija zaostaje za prosjekom 4 EU zemlje za 14,8%. U usporedbi s Njemačkom, Dubrovačko-neretvanska županija zaostaje za 27,5% te Slovačkom 2,5% dok je od hrvatskog prosjeka bolja za 8,5% te Bugarske 11,9%.

Slika 21. Ocjena ukupne konkurentnosti Dubrovačko-neretvanske županije u području marketing, menadžment i klasteri u odnosu na prosjek 4 zemlje EU-a, RH i DE

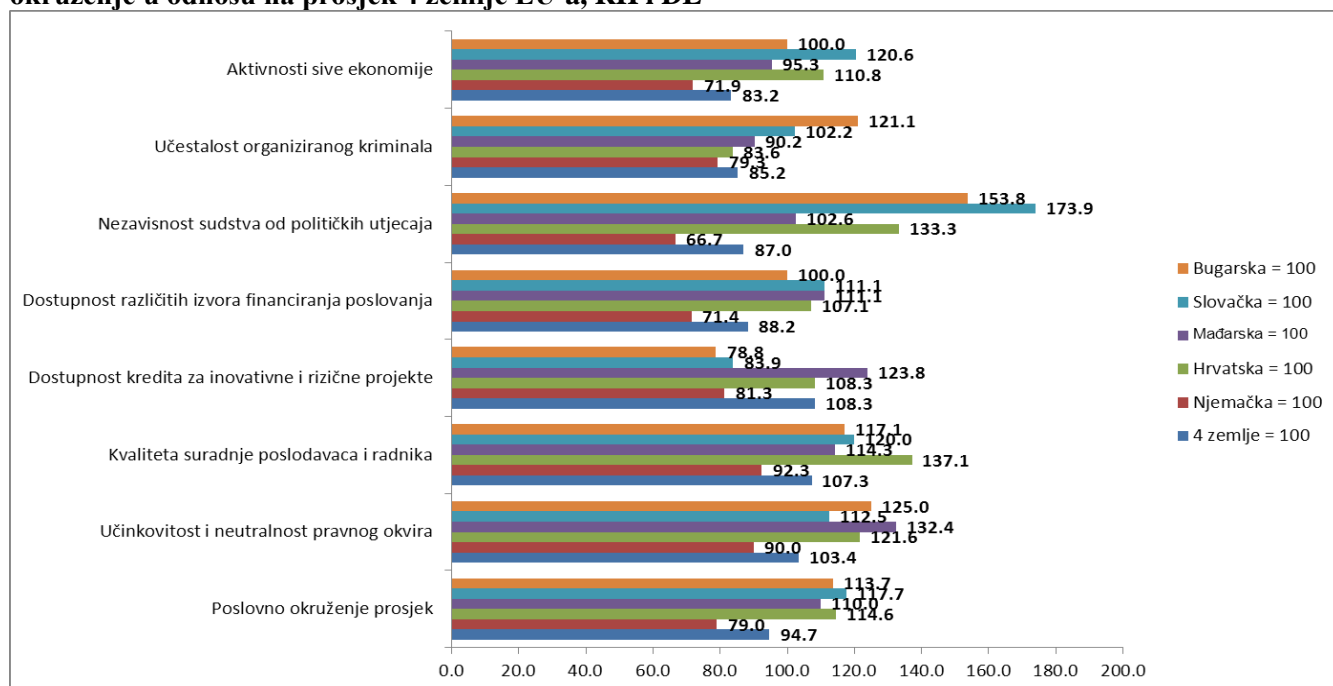

Izvor: IRMO, 2015.

DNŽ najmanje zaostaje za prosjekom 4 EU zemlje prema indikatoru spremnost na prijenos prava odlučivanja na niže upravljačke razine (5,5%). Prema ovom indikatoru Dubrovačko-neretvanska županija je uspješnija od Hrvatske za 14,7%, Mađarske 34,5% ali za njemačkom prosjekom zaostaje za 22,4%. Najveći zaostatak DNŽ-a za prosjekom 4 zemlje EU-a prema pojedinim (anketnim) indikatorima je u *razvijenosti i raširenosti proizvodnih klastera*, a iznosi 39,6%. Za njemačkim prosjekom Županija prema ovom indikatoru zaostaje za 46,3%, Slovačkom 23,7% dok u usporedbi s hrvatskim prosjekom zaostatak iznosi 9,4%.

U području *poslovno okruženje* Županija je uspješnija od hrvatskog prosjeka za 5,9%, Bugarske, Mađarske i Slovačke ali zaostaje za prosjekom Njemačke (za 25%), 4 zemlje EU-a (za 12,2%). Također, u području *poslovno okruženje* Dubrovačko-neretvanska županija je za 14,6% bolja od hrvatskog prosjeka, međutim za Njemačkom zaostaje za čak 21%, a za prosjekom 4 zemlje EU-a za 5,3%.

Slika 22. Ocjena ukupne konkurentnosti Dubrovačko-neretvanske županije u području poslovno okruženje u odnosu na prosjek 4 zemlje EU-a, RH i DE

Izvor: IRMO, 2015.

Dubrovačko-neretvanska županija ima znatnu prednost u odnosu na prosjek 4 EU zemlje u pojedinim (anketnim) indikatorima ovog tematskog područja. Najveća prednost Dubrovačko-neretvanske županije je u *dostupnosti različitih izvora financiranja poslovanja*, gdje je bolja od prosjeka 4 EU zemlje za 8,3%. U usporedbi sa Hrvatskom, Dubrovačko-neretvanska županija ima prednost od također 8,3% dok za Njemačkom zaostaje za 18,7%. Najveći zaostatak Dubrovačko-neretvanske županije za prosjekom 4 EU zemlje prema pojedinim (anketnim) indikatorima je u *aktivnostima „sive ekonomije“*, a iznosi 16,8%. Prema ovom indikatoru, DNŽ zaostaje za Njemačkom 28,1% (37,1%) dok je od Hrvatske bolje za 10,8%.

Prema indikatoru *nezavisnost sudstva od političkih utjecaja*, Dubrovačko-neretvanska županija ima znatnu prednost u odnosu na Hrvatsku (33,3%), ali zaostaje za Njemačkom za jednu trećinu te Mađarskom 4,7%. U usporedbi sa prosjekom 4 zemlje EU-a, Dubrovačko-neretvanska županija zaostaje za 16,8% ali je zato bolja od Slovačke, Mađarske i Bugarske. Također, prema indikatoru *dostupnost kredita za inovativne i rizične projekte*, Dubrovačko-neretvanska županija je bolja od Hrvatske za 8,3%, dok u usporedbi sa Njemačkom zaostaje za 28,7%. Prema ovom indikatoru, Dubrovačko-neretvanska županija je uspješnija od prosjeka 4 EU zemlje za 8,3%.

2.3.2. PODUZETNIČKA POTPORNIA INFRASTRUKTURA

Poduzetnička infrastruktura i djelovanje poduzetničkih potpornih institucija važni su čimbenici za razvoj poduzetništva. U DNŽ poduzetničku infrastrukturu čine poduzetničke zone i poduzetnički inkubatori. Od potpornih institucija tu su i jamstveno-kreditni programi koji se realiziraju uz subvenciju Dubrovačko-neretvanske županije.

Poduzetničke zone potiču razvoj malih i srednjih poduzeća osiguravanjem olakšica poduzetnicima pri gradnji poslovnog prostora na infrastrukturno potpuno opremljenom zemljištu. Razvojem poduzetničkih zona na razini jedinica lokalne i regionalne uprave želi se poticati ravnomjeran razvoj i rast zaposlenosti.

U DNŽ u 2016. godini postoji 8 zona od kojih je sedam aktivno (Poduzetnička zona Krtinja u Općini Blato, Poduzetnička zona Vela Luka u Općini Vela Luka, Poduzetnička zona Banići u Općini Dubrovačko primorje, Poduzetnička zona Opuzen u Gradu Opuzenu, Servisna zona Čibaća u Općini Župa Dubrovačka, Poduzetnička zona Vranjak u Gradu Pločama i Poduzetnička zona Nova Sela u Općini Kula Norinska) i jedna još nije aktivna (Servisna zona Humac Pudarica u Općini Lumbarda).

Prema osnovnim podacima o površini, broju poduzetnika i broju zaposlenih u zonama može se zaključiti da zone još uvijek nemaju osobito važnu ulogu u ukupnom gospodarstvu Županije, odnosno barem u dijelu koji se tiče zaposlenosti. Bitno je plansko određivati poduzetničke zone kako radi rezervacije prostora tako i s obzirom na ulaganja u poželjne i prihvatljive gospodarske aktivnosti.

Tablica 77. Poduzetničke zone u DNŽ u 2016. godini

Grad/općina	Naziv zone	Površina zemljišta (ha)	Broj aktivnih poduzetnika	Broj zaposlenih
Općina Blato	Poduzetnička zona Krtinja	5,2	7	53
Općina Vela Luka	Poduzetnička zona Vela Luka	21,3	8	45
Općina Lumbarda	Servisna zona Humac Pudarica	10,6	0	0
Općina Dubrovačko Primorje	Poduzetnička zona Banići	29,6	3	30
Grad Opuzen	Poduzetnička zona Opuzen	14,5	5	100
Općina Župa dubrovačka	Servisna zona Čibaća	21	15	222
Grad Ploče	Poduzetnička zona Vranjak	10	19	150
Općina Kula Norinska	Poslovna zona Nova Sela	60	1	4
Dubrovačko-neretvanska županija		172,2	58	604

Izvor: UO DNŽ za turizam, pomorstvo, poduzetništvo i energetiku

Ukupna je površina zona 172,2 ha. Odnos broja hektara i stanovnika pokazuje da na 1000 stanovnika postoji 1,04 hektara zone što je gotovo dvostruko slabije od nacionalnog prosjeka (1,84 hektara na 1000 stanovnika). Iz pojedinačnih podataka slijedi da je uglavnom riječ o malim i srednje velikim zonama. Četiri zone bilježe površinu veću od 20 hektara, od kojih se najveća nalazi u Pločama (38,4 ha). Samo tri zone međutim bilježe više od 100 zaposlenih kod poduzeća u zoni. Bilježi se tek 35 poduzetnika smještenih u zonama, s ukupno 663 zaposlena. Udio zaposlenih u zonama u ukupnom broju zaposlenih iznosi 2,0%, manje od nacionalne razine od 2,5%. S druge strane, broj zaposlenih po poduzeću u zoni (18,9) malo je povoljniji od omjera na nacionalnoj razini (17,5) što pokazuje da je prosječna veličina poduzeća nešto veća nego na nacionalnoj razini. Navedeni podaci govore da se u Županiji nalazi mali broj aktivnih zona, posebice onih većih.

Usporedba s drugim hrvatskim županijama pokazuje da razvijenost poduzetničkih zona u DNŽ, mjerena brojem zona per capita (na 100.000 stanovnika) popravlja. Tako je prema Regionalnom indeksu konkurentnosti DNŽ u 2010. zauzimala 15 mjesto a u 2013. Se nalazila na 6 mjestu.

Poduzetnički inkubatori okupljaju poduzetnike koji tek počinju poslovati ili su u fazi rasta i razvoja i nemaju vlastiti prostor. Inkubatori omogućuju poduzetnicima korištenje poslovnog prostora po vrlo povoljnim uvjetima (bez naknade ili uz smanjenu najamninu) ograničen broj godina (oko 3 godine). U Dubrovačko-neretvanskoj županiji djeluju samo dva poduzetnička inkubatora, Poduzetnički inkubator – Dubrovnik kojeg vodi Centar za poduzetništvo Dubrovačko-neretvanske županije i Poduzetnički inkubator „Tvornica ideja“ koji je sastavni dio Razvojne agencije Grada Dubrovnika DURA-e.

Poduzetnički inkubator Dubrovnik pokrenula je 2015. Županija s ciljem stvaranja kvalitetnog poduzetničkog okruženja i provedbe programa usmjerenih na razvoj poduzetništva. Inkubator pruža pomoć i podršku poduzetnicima u ranoj fazi razvoja poduzetničkih projekata te stručnu, tehničku i edukacijsku pomoć za pokretanje poduzetničkih projekata i poduzeća te njihov brz i održiv razvoj. Misija je stvoriti uspješne poduzetnike koji su financijski održivi i samostalni u trenutku napuštanja inkubatora što izravno potiče gospodarski razvoj i zapošljavanje u Dubrovačko-neretvanskoj županiji.

Poduzetnički inkubator Dubrovnik djeluje u sklopu županijskog Centra za poduzetništvo d.o.o. od 2015. godine, koji korisnicima inkubatora, osim subvencionirane cijene najma prostora, nudi intelektualne i poslovne usluge (administrativni servisi, računovodstvo, pomoć u vođenju i upravljanju poslovanja i dr.), također po subvencioniranim cijenama. Poduzetnički inkubator uređen je na ukupnoj površini od 480 m², a sastoji se od deset uredskih prostora i dviju dvorana za sastanke.

Centar za poduzetništvo d.o.o. je u vlasništvu Dubrovačko-neretvanske županije, osnovan je s ciljem unaprjeđenja i razvitka ukupnih gospodarskih aktivnosti s naglaskom na poticaj obrtništva te malih i srednjih poduzeća. Centar poduzetnicima pruža usluge koje se odnose na savjetovanje, edukacije,

izradu poslovnih planova i investicijskih studija, izradu i prijavu projekata na natječaje za bespovratna sredstva itd. Dakle, u potpunosti je usmjerio svoje poslovanje prema krajnjim korisnicima, kako prema osobama koje planiraju pokrenuti vlastiti posao – samozapošljavanje, tako i prema postojećim poduzetnicima koji su se registrirali kroz obrt, trgovačko društvo i sl.

Planirani poduzetnički inkubator u Pločama po projektu ima 3 poslovna prostora namijenjena za proizvodnju te 6 poslovnih prostora za uslužne djelatnosti. Prostori za uslužne djelatnosti su dosta veliki pa bi se mogli i dijeliti tako da bi najveći broj korisnika u tom inkubatoru mogao biti 15 poduzetnika.

U suradnji sa Gradom Pločama planira se otvaranje još jednog poduzetničkog inkubatora u Pločanskoj Poslovnoj zoni.

Dubrovačko-neretvanska županija sudjeluje u poticanju malog poduzetništva i subvencioniranjem kamatne stope u kreditnim programima poticanja malog poduzetništva koji se realiziraju u suradnji s poslovnim bankama. Tako Županija sufinancira projekte razvoja turizma, ruralnog razvoja, program poticanja inovacija i novih proizvoda; sudjeluje u jamstveno-kreditnim programima, podržava početnike i nove poduzetnike i sl.

Tablica 78. Jamstveno-kreditnih programa koji se realiziraju uz subvenciju Dubrovačko-neretvanske županije

Kreditni program	Kreditni potencijal	Broj odobrenih zahtjeva	Odobreni kreditni potencijal	Subvencija DNŽ	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Poticaj 2010.	10.000.000	16	8.921.230	2-2,5%	133.602	234.914	191.558	145.718	104.504
Poticaj 2011.	10.000.000	36	9.328.525	2-2,5%		34.613	99.704	136.806	128.941
Početak	2.000.000	13	1.897.779	2-2,5%		3.010	5.897	8.600	27.061
Poticaj 2014.	10.000.000	26	9.600.025	2-3%				11.125	132.532
Mjera 1 - Kreditom do konkurentnosti	12.000.000	3	1.701.563	1-2%					958
Razvoj 2015.	10.000.000	24	9.050.171	2-3%					
Ukupno:	54.000.000	118	40.499.294		133.602	272.536	297.159	302.249	393.997

Izvor: UO DNŽ za turizam, pomorstvo, poduzetništvo i energetiku

2.4. GLAVNI GOSPODARSKI SEKTORI

2.4.1. TURIZAM

Turizam je svakako najvažnija gospodarska grana Županije. Ona snažno utječe na razvoj i poslovanje u drugim gospodarskim granama kao što su građevinarstvo, poslovanje nekretninama, usluge prijevoza, poljoprivreda itd.

Povećanje profitabilnosti potrebno je kako bi se sačuvala atraktivnost za daljnja ulaganja te i u budućnosti osigurao povoljan multiplikativni utjecaj na ostale grane. Budući da je nedovršena privatizacija jedan od važnih razloga slabije poslovne učinkovitosti na razini sektora, nastavak i kvalitetan završetak privatizacijskih procesa u turizmu od osobite je važnosti.

U desetogodišnjem razdoblju udvostručio se broj dolazaka turista što se može ocijeniti kao vrlo dobar rezultat. Uz to, od 2010. stalno raste broj turista, s najvećom stopom rasta u 2013. godini.

Primarna turistička sezona još uvijek je u ljetnim mjesecima. Izrazita sezonalnost uzrokuje poteškoće na tržištu rada te općenito koncentraciju aktivnosti i događaja te dostupnosti određenih usluga u samo jednom razdoblju u godini.

Tablica 79. Dolasci turista u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

Godina	Dolasci turista ukupno (u 000)	Godišnja promjena	Dolasci stranih turista (u 000)	Godišnja promjena	Dolasci domaćih turista (u 000)	Godišnja promjena
2000.	507,7		399,4		108,6	
2001.	563,6	11,0%	459,4	15,0%	104,2	-4,0%
2002.	597,2	6,0%	500,9	9,0%	96,4	-7,0%

2003.	697,0	16,7%	593,3	18,5%	103,6	7,5%
2004.	796,8	14,3%	698,3	17,7%	98,5	4,9%
2005.	909,4	14,1%	806,9	15,6%	102,4	3,9%
2006.	928,6	2,1%	819,4	1,5%	109,2	6,6%
2007.	978,4	5,4%	859,2	5,0%	119,2	9,1%
2008.	986,8	0,9%	875,6	1,9%	111,2	-6,7%
2009.	957,2	-3,0%	858,1	-2,0%	99,1	-10,9%
2010.	982,6	2,7%	898,9	4,8%	83,7	-13,3%
2011.	1.046,8	6,5%	950,4	5,7%	96,4	15,2%
2012.	1.122,4	7,2%	1029,1	8,3%	93,3	-4,2%
2013.	1.241,3	10,6%	1148,0	11,6%	93,3	0,0%
2014.	1.346,3	8,5%	1248,5	8,8%	97,8	4,9%
2015.	1.443,1	7,2%	1.337,5	7,1%	105,6	7,9%

Izvor: DZS, 2015.

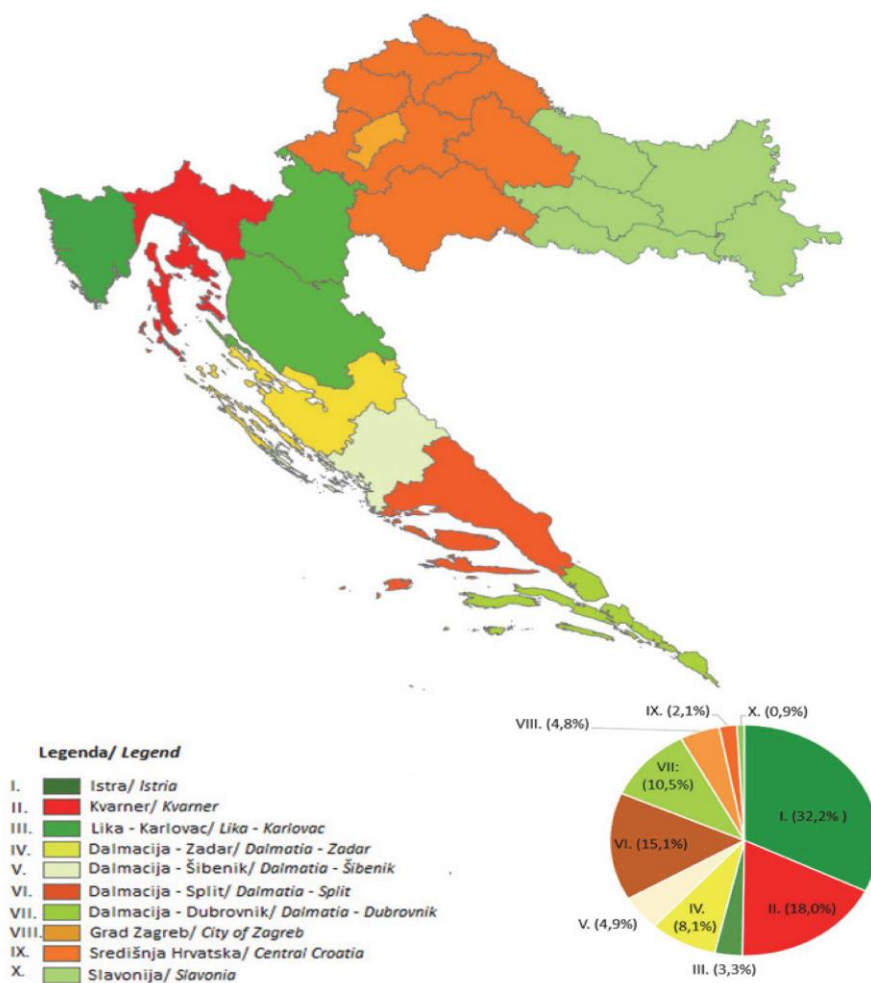
Podaci o broju noćenja uglavnom su u skladu s kretanjem broja dolazaka. Nakon 2009. godine kada je posljednji put pao broj noćenja turista počeo je opet rasti broj noćenja turista, s najvećim rastom u 2012. od 9% te u 2013. od 8%. Ti podaci pokazuju snagu dubrovačkog turizma i mogu se povezati s intenzivnim investiranjem u turizam posljednjih desetak godina koje je rezultiralo proširenjem turističke ponude i podizanjem njene kvalitete.

Tablica 80. Noćenja turista u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

Godina	Noćenja turista ukupno (u 000)	Godišnja promjena	Noćenja stranih turista (u000)	Godišnja promjena	Udjel noćenja stranih turista	Noćenja domaćih turista (u 000)	Godišnja promjena	Udio noćenja domaćih turista
2000.	2.844,4		2.380,2		83,68%	460,7		16,20%
2001.	3.128,8	10%	2.737,2	15%	87,48%	391,6	-15%	12,52%
2002.	3.260,1	4%	2.897,6	6%	88,88%	362,6	-7%	11,12%
2003.	3.657,0	12%	3.280,3	13%	89,70%	376,6	4%	10,30%
2004.	3.944,6	8%	3.613,2	10%	91,60%	331,4	-12%	8,40%
2005.	4.478,5	14%	4.117,4	14%	91,94%	361,1	9%	8,06%
2006.	4.385,3	-2%	3.985,7	-3%	90,89%	399,6	11%	9,11%
2007.	4.414,0	1%	3.983,2	0%	90,24%	430,7	8%	9,76%
2008.	4.452,6	1%	4.034,8	1%	90,62%	417,8	-3%	9,38%
2009.	4.324,5	-3%	3.965,9	-2%	91,71%	358,6	-14%	8,29%
2010.	4.538,0	5%	4.241,8	7%	93,47%	296,2	-17%	6,53%
2011.	4.775,2	5%	4.443,7	5%	93,06%	331,5	12%	6,94%
2012.	5.188,1	9%	4.866,1	10%	93,79%	322,0	-3%	6,21%
2013.	5.618,3	8%	5.275,7	8%	93,90%	342,6	6%	6,10%
2014.	5.883,8	5%	5.513,6	5%	93,71%	370,2	8%	6,29%
2015.	6.155,8	4,3%	5.733,7	4,0%	93,14%	402,1	8,6%	6,86%

Izvor: DZS, 2015.

Slika 23. Struktura noćenja po regijama u 2015.

Izvor: Institut za turizam

Prema broju turističkih noćenja dominantna su središta Dubrovnik, Konavle i Orebić. Na njih se odnosi više od dvije trećine (69,93%) svih noćenja u Županiji. S druge strane, u pojedinim jedinicama turizma gotovo uopće nema. Turistički su najnerazvijenije jedinice gradovi i općine u neretvanskoj dolini. Usprkos prirodnim atrakcijama (dolina Neretve i blizina mora), ozbiljnog turizma ondje još nema.

Tablica 81. Noćenja turista po gradovima i općinama

	2014.		2013.		2012.		2011.	
	Broj noćenja	(%)	Broj noćenja	(%)	Broj noćenja	(%)	Broj noćenja	(%)
Dubrovnik	2.819.868	47,93%	2702196	44,07%	2498730	43,61%	2218579	43,15%
Orebić	714.128	12,14%	840316	13,70%	764089	13,34%	682678	13,28%
Konavle	580.126	9,86%	587202	9,58%	549014	9,58%	486970	9,47%
Korčula	332.651	5,65%	335622	5,47%	334168	5,83%	299216	5,82%
Župa dubrovačka	367.563	6,25%	385747	6,29%	358094	6,25%	323311	6,29%
Slivno	95.408	1,62%	157604	2,57%	149476	2,61%	146532	2,85%
Lumbarda	126.287	2,15%	143640	2,34%	144505	2,52%	124985	2,43%
Vela Luka	134.108	2,28%	144183	2,35%	119378	2,08%	133156	2,59%
Dubrovačko primorje	160.224	2,72%	168667	2,75%	165282	2,88%	132913	2,59%
Ston	103.125	1,75%	137344	2,24%	126734	2,21%	117058	2,28%
Blato	130.229	2,21%	141238	2,30%	131928	2,30%	118332	2,30%
Trpanj	97.187	1,65%	127640	2,08%	135120	2,36%	120513	2,34%
Mljet	88.384	1,50%	91653	1,49%	85720	1,50%	78854	1,53%
Lastovo	33.564	0,57%	40359	0,66%	41978	0,73%	44665	0,87%

Janjina	38.538	0,65%	70030	1,14%	67724	1,18%	60367	1,17%
Smokvica	38.257	0,65%	47445	0,77%	40207	0,70%	35933	0,70%
Metković	8.506	0,14%	0	0,00%	5659	0,10%	5373	0,10%
Ploče	14.037	0,24%	11266	0,18%	11727	0,20%	12248	0,24%
Kula Norinska	z		z		z		z	
Opuzen	z		z		z		z	
Zažablje	z		z		z		z	
Pojezerje	z		z		z		z	
Ukupno	5.883.802	99,97%	6.132.152		5.729.533		5.141.683	

Izvor: DZS, 2015.

z - Od 2012. godine Zakonom o službenoj statistici stavljena je zaštita zbog malog broja jedinica, pravila dominantnosti ili sekundarne povjerljivosti.

Podaci o smještajnim kapacitetima pokazuju da su privatne sobe i apartmani još uvijek dominantan oblik ponude kako u samoj Županiji tako i na razini Hrvatske. Pozitivno je što su hoteli, aparthoteli i turistička naselja s udjelom od 36,55% iznadprosječno zastupljeni u odnosu na nacionalni prosjek od 18,26%. Od ostalih tipova smještaja važnu ulogu zauzimaju kampovi.

Tablica 82. Bropostelja i noćenja po smještajnim kapacitetima 2014*.

Smještajni kapaciteti	Hoteli, aparthoteli, TN i sl.	Kampovi	Kućanstva	Ostalo	Ukupno
Hrvatska	160.486	233.489	459.252	25.445	878.672
Udio	18,26%	26,57%	52,27%	2,90%	100,00%
DNŽ	21.491	8.302	36.003	184	66.634
Udio	36,55%	12,46%	49,73%	1,26%	100,00%
Udio DNŽ u Hrvatskoj	13,4 15,18%	3,56%	7,847,22%	0,723,29%	7,58%
Noćenja					
Hrvatska	21.004.062	16.518.699	27.337.291	1.623.896	66.483.948
Udio	31,59%	24,85%	41,12%	2,44%	100,00%
DNŽ	3.293.957	406.619	2.547.652	147.972	6.396.200
Udio	51,50%	6,36%	39,83%	2,31%	100,00%
Udio DNŽ-a u Hrvatskoj	15,68%	2,46%	9,32%	9,11%	9,62%

Izvor: DZS, 2015.

* Od 2010. godine luke nautičkog turizma nisu više ni izvještajne jedinice ni vrsta smještajnog objekta.

Važnost hotelskog smještaja potvrđuju podaci o noćenjima iz kojih se vidi kako se upravo na hotele odnosi daleko najveći dio ukupnih noćenja turista. Tako hoteli bilježe znatno veći udio u ukupnim noćenjima u odnosu na udio prema smještajnim kapacitetima, a svi ostali oblici smještaja bilježe mnogo manji udio u ukupnim noćenjima u odnosu na udio prema broju kreveta. Navedeni podaci samo potvrđuju važnost hotela u ukupnom turističkom prometu, osobito iz aspekta produžetka turističke sezone pri čemu su upravo hoteli i njihova ponuda ključan čimbenik.

Osim strukture smještajnih kapaciteta važno je ocijeniti kvalitetu postojećeg smještaja. U sljedećoj se tablici nalaze podaci Državnoga zavoda za statistiku o broju i kapacitetima objekata sukladno kategorizaciji objekata.

Tablica 83. Broj i kapaciteti kategoriziranih turističkih objekata u Županiji 2014.

Vrsta objekta		Turistički objekti prema broju zvjezdica	Turistički objekti prema broju zvjezdica	Turistički objekti prema broju zvjezdica	Turistički objekti prema broju zvjezdica	Ukupno
		2	3	4	5	
Hoteli	Broj objekata	9	36	19	15	79
	Broj kreveta	1.876	6.832	4.895	5.239	18.842
	Udio u broju	9,96%	36,26%	25,98%	27,80%	100,00%

	kreveta					
Turističko naselje	Broj objekata	z	z	z	z	4
	Broj kreveta	z	z	z	z	2209
	Udio u broju kreveta					100,00%
Sobe za iznajmljivanje	Broj objekata	z	z	z	z	214
	Broj kreveta	z	z	z	z	3045
	Udio u broju kreveta					100,00%
Apartmani	Broj objekata	z	z	z	z	3
	Broj kreveta	z	z	z	z	260
	Udio u broju kreveta					100,00%
Ukupno	Broj objekata					300
	Broj kreveta					24356
	Udio u broju kreveta					100,00%

Izvor: DZS, 2015.

z - Od 2012. godine Zakonom o službenoj statistici stavljena je zaštita zbog malog broja jedinica, pravila dominantnosti ili sekundarne povjerljivosti.

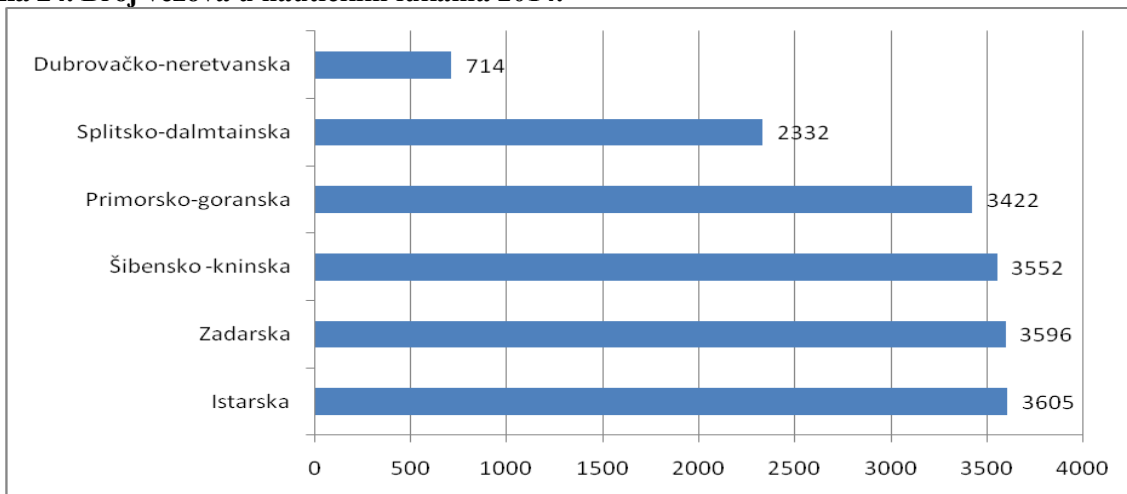
Najviše smještajnih kapaciteta nalazi se u objektima s tri zvjezdice (36,26%), četiri (25,98%) i pet zvjezdica (27,80%), pri čemu objekti s četiri i pet zvjezdica brojem nadmašuju one s tri zvjezdice. Prema udjelu objekata sa 5 zvjezdica Županija je, uz Grad Zagreb, vodeća u Hrvatskoj, a u pogledu broja kreveta u objektima sa 5 zvjezdica apsolutni lider. To ide u prilog činjenici da Županija sve više ide u smjeru pružanja elitne i profitabilnije turističke usluge.

Zajedno s rastom broja objekata s više zvjezdica primjetan je i pad udjela kreveta u smještajnim jedinicama sa 2 zvjezdice. Za usporedbu, u 2010. njihov je udio bio 18,6% a u 2014. iznosi 9,96%. Te kvalitativne promjene u strukturi kapaciteta izravan su rezultat znatnih ulaganja u turizam u proteklom razdoblju u smjeru jačanja položaja Dubrovnika kao elitne destinacije.

Za daljnje jačanje u smjeru elitne destinacije, osim ulaganja u sadržaj, nužno je osigurati više obrazovane radne snage koja ima razvijene vještine za pružanje usluge visoke kvalitete te razvijati Županiju kao cjelovitu turističku destinaciju kako ne bi sve ostalo na ponudi visokokvalitetnog smještaja. Također, nužna je još snažnija destinacijska promocija.

Nautički turizam predstavlja značajan potencijal u ukupnoj turističkoj ponudi Županije kao i cijele jadranske Hrvatske. Prirodne ljepote Jadrana već su odavno prepoznate među nautičarima, pa nautički turizam predstavlja jedan od najbrže rastućih segmenata ukupnog turizma. No interes nautičara ne prati odgovarajuća razina ulaganja u nautičku infrastrukturu, posebice u slučaju Županije. Prema podacima DZS-a za 2014. u Županiji se nalazi samo šest luka za nautički turizam, od kojih su četiri kategorizirane, i to dvije kao marine druge kategorije, jedna suha marina te jedno sidrište. Ukupan je broj vezova 714, što ni izbliza ne zadovoljava potrebe nautičara u sezoni. Prema broju vezova Županija znatno zaostaje za ostalim jadranskim županijama što pokazuje sljedeća slika. Ipak, u odnosu na 2009 kada je evidentiran 681 vez, vidljiv je porast broja vezova od gotovo 5%.

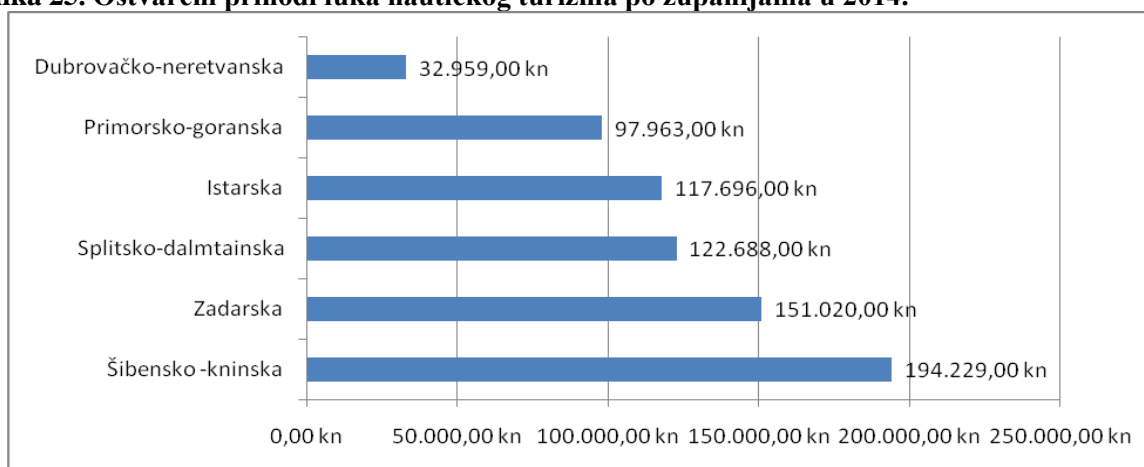
Slika 24. Broj vezova u nautičkim lukama 2014.

Izvor: DZS, 2015.

Prijavljeni prihod koji ostvaruju luke nautičkog turizma još uvijek je relativno mali. Tako je za 2014. prijavljeni prihod iznosio tek 32,9 milijuna kuna (u 2009. bio je 27,8 mil. kuna) što je daleko manje od 194,2 milijuna kuna koliko su prijavile luke u Šibensko-kninskoj županiji. Pozitivno je barem to što prihod od nautičkog turizma kontinuirano raste; od 2005- do 2009. porastao je 49,5%, a od 2009. do 2014. godine 18,4%. Za budući razvoj nautičkog turizma najvažnije je povećati kapacitete nautičkih luka. Također, vrlo je važno podići njihovu kvalitetu s obzirom na to da u Županiji nema nijedne luke prve kategorije.

Slika 25. Ostvareni prihodi luka nautičkog turizma po županijama u 2014.*

Izvor: DZS, 2015.

* ostvareni prihodi u lukama bez PDV-a

Značajna su sastavnica nautičkog turizma i putovanja brodova na kružnim putovanjima, kabotažna kružna putovanja motornim jedrenjacima i njihovim suvremenim izvedenicama te dnevni izleti brodovima. Dubrovačko-neretvanska županija lider je u segmentu broja posjeta brodova s kružnih putovanja.

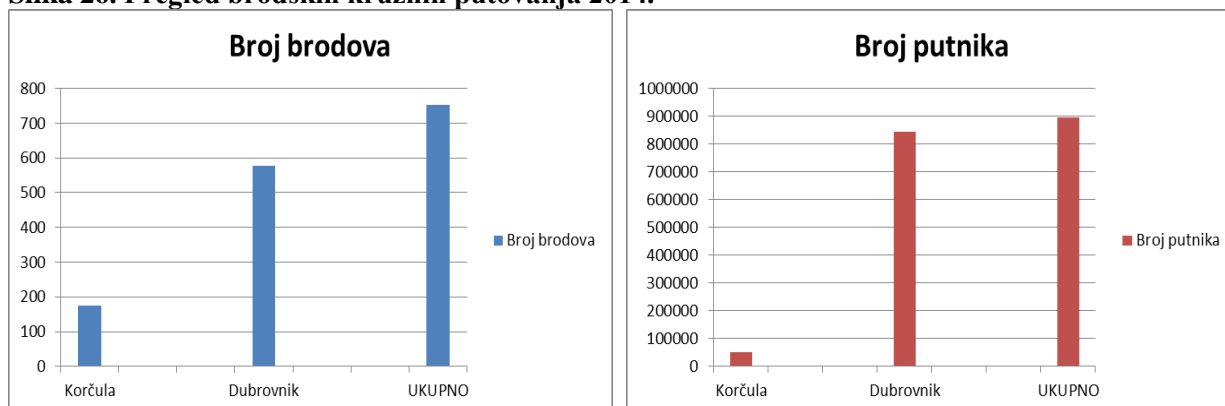
Tablica 84. Broj dolazaka brodova na kružnim putovanjima i broj putnika 1998.–2015.

	Broj dolazaka	Broj putnika	Prosječno putnika po brodu
1998.	146	89.780	615
1999.	32	15.167	474
2000.	168	126.841	755
2001.	279	205.095	735

2002.	343	264.902	772
2003.	480	395.342	824
2004.	504	457.334	907
2005.	553	510.641	923
2006.	574	603.047	1.051
2007.	606	677.769	1.118
2008.	699	850.380	1.217
2009.	628	845.603	1.347
2010.	705	916.089	1.299
2011.	681	985.398	1.447
2012.	654	950.791	1.454
2013.	692	1.086.925	1.571
2014.	577	844.410	1.463
2015.	600	874.800	1.458

Izvor: DNŽ, 2015.

Slika 26. Pregled brodskih kružnih putovanja 2014.

Izvor: DNŽ, 2015.

Drugi su segment brodova kabotažna kružna putovanja motornim jedrenjacima sa 400 uplovljavanja brodova i oko 48.000 putnika u 2014. godini. Bilježi se trend rasta broja brodova koji pružaju tu usluga kao i broj uplovljavanja; od 1. siječnja do 24. siječnja 2015. uplovilo je 98 brodova više nego u istom razdoblju prethodne godine.

Također, turizam je značajan generator broja putnika u linijskom prometu. Tako da je u razdoblju lipanj – kolovoz 2014. u linijskom brodskom prometu registrirano 55% putnika u odnosu na cijelu godinu.

Bogato povijesno i kulturno naslijeđe, prirodne ljepote i kulturne manifestacije važni su čimbenici koji pridonose uspješnosti turizma Županije. Podaci DZS-a potvrđuju kako su stari gradovi, a to se prvenstveno odnosi na Dubrovnik, osobito važan segment turističke ponude. Podaci iz Tablice 56 pokazuju međutim da ima još prilično prostora za povećanje posjećenosti drugih turističkih znamenitosti i atrakcija.

Tablica 85. Osnovni razvojni problemi i potrebe u turizmu

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Nepostojanje strateških i cjelovitih razvojnih planova (master plan i provedbeni planovi) • Niska profitabilnost turističkog sektora • Slaba ponuda visokokvalitetnih objekata u turističkim naseljima i apartmanima • Iznimno slabo razvijen turizam u pojedinim lokalnim jedinicama • Mali broj vezova u nautičkim lukama i neiskorišten potencijal za razvoj nautičkog turizma • Sve kraća turistička sezona i nepostojanje sadržaja koji bi omogućili produživanje sezone na travanj, svibanj i listopad 	<ul style="list-style-type: none"> • Dovršiti izradu master plana i izraditi provedbene planove • Privlačiti investicije usmjerene na poboljšanje turističke ponude kampova i turističkih naselja i apartmana • Razviti turističku ponudu u turistički slabije razvijenim područjima Županije • Razvijati seoski i zdravstveni turizam i općenito diverzificirati turističku ponudu (primjerice promocija rekreacijsko-sportskog ribolova u turističke svrhe) • Povećati ulaganja u razvoj nautičkih luka, od

<ul style="list-style-type: none"> • Turistička ponuda nedovoljno diversificirana i prilagođena zahtjevima modernih turista (posebice elitnih turista koji imaju tendenciju dolaska u Županiju). Nedovoljna povezanost turističkih proizvoda u ponudi • Nedovoljno turistički prezentirana i valorizirana unutrašnjost Županije (posebice dolina Neretve) • Nedostatak obrazovane radne snage koja ima razvijene vještine za pružanje usluge visoke kvalitete • Nedostatak radne snage za niže kvalificirane poslove u hotelima., posebice tijekom turističke sezone • Nepostojanje zajedničkog nastupa (predstavljanja osuvremenjene ponude) na stranim tržištima • Ponudu smještaja u hotelima sa 5 zvjezdica ne prati razvoj i ponuda cjelokupne destinacije • Koncentracija turističke djelatnosti u ograničenom prostoru i vremenu stvara velik pritisak na okoliš kao glavni preduvjet razvoja turističke djelatnosti 	<ul style="list-style-type: none"> infrastrukture do promocije • Povećati ulaganja u prometnu infrastrukturu, ali i u poboljšanje ponude (zabavni život, gastronomska ponuda, rekreacija, kupnja, dostupno prezentiranje kulturne baštine) • Omogućiti dostupnost navedenih sadržaja cijelu godinu te tako poboljšati uvjete života domaćeg stanovništva; to će ujedno povećati kvalitetu destinacije • Izraditi i osmisliti zajedničku viziju turističkog razvoja • Promovirati održiv razvoj turizma u skladu sa zaštitom okoliša i podizanjem njegove kvalitete (podržavati akcije za zaštitu okoliša, jačati ekološku svijest domaćeg stanovništva i turista) • Nekorištene vojne objekte smještene na atraktivnim lokacijama prenamijeniti i staviti u funkciju razvitka turizma • Uvesti participativno planiranje u destinacijski menadžment uz veće sudjelovanje građana u procesu planiranja i donošenja odluka kao i potrebnu edukaciju
--	--

2.4.2. POLJOPRIVREDA, RIBARSTVO I MARIKULTURA

S obzirom na povoljne klimatske uvjete Dubrovačko-neretvanska županija ima mogućnost uzgoja mnogih poljoprivrednih kultura (voće, povrće, vinova loza, masline, cvijeće...). No, relativno mala površina Županije i specifičan geografski oblik dijelom ograničavaju mogućnosti za intenzivniju poljoprivrednu proizvodnju, osim na području ušća rijeke Neretve.

Županija nema osmišljenu cjelovitu strategiju razvoja poljoprivrede, stoga se zakup i otkup zemljišta provode neorganizirano. To je osobito osjetljivo pitanje s obzirom na brojnost malih nepovezanih poljoprivrednika/proizvođača s malim zemljištem s jedne strane i velike i dobro organizirane otkupiteljima poljoprivrednih proizvoda s druge. U takvoj situaciji razvojne impulse i pravce ulaganja u poljoprivredi sve više određuju veliki trgovački lanci.

Prema popisu poljoprivrede iz 2013. poljoprivredna kućanstva, njih 9.723, raspolazu sa 22.625 ha, od čega je manje od trećine iskorišteno. Poljoprivrednih gospodarstva registrirano je 7.669, a ukupna površina koju koriste je 9,824,31, ha. Poslovni subjekti, njih 20, raspolazu sa 177 ha; koristi se 124 ha ili samo 70% (prosjeak RH iznosi 95%).

Prosječna veličina zemljišta u posjedu poljoprivrednog gospodarstva u Županiji iznosi svega 1,2 ha što je gotovo 6 puta manje od prosječne površine na nacionalnoj razini. U ukupnom broju gospodarstava prevladavaju najmanja, sa zemljištem u posjedu do 3 hektara (obuhvaćaju 68% cjelokupnog zemljišta). Udio posjeda od 3 do 20 hektara u ukupnoj veličini zemljišta relativno je mali (20%), a udio poljoprivrednih gospodarstava sa zemljištem većim od 20 hektara u ukupnoj površini nešto manji od 12%.

U ukupnom broju poljoprivrednih gospodarstava u Hrvatskoj (149.129), na poljoprivredna gospodarstva s područja Županije otpada 5%, a ona raspolazu sa 0,89% površine u ukupnoj površini zemljišta na području Republike Hrvatske (1.094.793,30 ha).

Tablica 86. Poljoprivredna gospodarstva i zemljište u posjedu, po razredima

Prikaz poljoprivredne površine po razredima iz ARKOD-a na dan 14. 12. 2015. – Dubrovačko-neretvanska županija		
Razredi, površina (ha)	Broj gospodarstava	Ukupna površina
(0-3)	7.253	6.682,08
(3-20)	390	1.975,17
(>20)	26	1.167,06
Ukupno	7.669	9.824,31

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2015.

Prema karakteru poljoprivredne proizvodnje Dubrovačko-neretvanska županija je povrtlarstvo-voćarsko-vinogradarsko područje. Prema rezultatima popisa poljoprivrede u 2014. na županijskim površinama bilo je više od 2.100.000 stabala citrusa (pretežito mandarina), na površini od 2000 ha, što je više od 90% udjela u ukupnom broju tih stabala u Hrvatskoj i u ukupnom broju rodni stabala. Većina stabala citrusa u Županiji nalazi se na području Grada Opuzena i Općine Slivno, u kojima se nalaze dvije trećine svih stabala u Županiji, zbog čega su u pogledu uzgoja i proizvodnje dominantni i na državnoj razini. Godine 2015. zaštićen je naziv „neretvanska mandarina“. Pored citrusa, važnošću se ističu smokve, a udio Županije u drugim kulturama, poput šljiva, jabuka, krušaka, trešanja, višanja i marelica, uglavnom je zanemariv.

Što se tiče povrtlarstva, najveće su površine u delti Neretve i to: platenička proizvodnja na 50 ha, lubenice na 250 ha, dinje na 40 ha, kupusnjače na 150 ha i jagode na 15-20 ha.

Izrazita je važnost i maslinarstva. Na Županiju se naime odnosi oko 28% ukupne proizvodnje maslina i maslinova ulja u Hrvatskoj. Rodni stabala u Županiji ima više od 81%, oko 700.000 stabala se obrađuje, ubere se oko 3500-4000 t maslina i dobije oko 6.000-6.500 l ulja, no samo se kod četvrtine primjenjuje suvremena tehnologija. Područja Vela Luke, Blata i Stona istaknuti su predstavnici maslinarstva u Županiji i obuhvaćaju više od trećine rodni stabala u Županiji. Broj stabala masline u Županiji čini 16% ukupnoga broja stabala u Hrvatskoj.

U vinogradarstvu Županija ima zamjetno mjesto u Hrvatskoj i velik potencijal daljnjeg razvoja. Prema podacima DZS-a u 2006. godini na Županiju se odnosilo 8,5% ukupne proizvodnje grožđa u Hrvatskoj, pa je Županija na četvrtom mjestu u zemlji. U vinogradarstvu se osobito ističe vinogorje Pelješca, s najvećom površinom pod vinogradima i najvećim ukupnom brojem trsova u Županiji. Posljednjih desetak godina na Pelješcu se razvio niz uspješnih manjih vinara, koji su vrlo kvalitetnim vinima uspjeli osvojiti mnoga stručna priznanja i izgraditi odličnu reputaciju među ugostiteljima i trgovcima vinom. Vina autohtone sorte plavac mali s položaja Dingača vjerojatno je najpoznatije hrvatsko vino. To je ujedno prvo hrvatsko vino kojem je zaštićen način proizvodnje i podrijetlo. U ukupnoj proizvodnji i prometu vinima, najveći udio zauzima kvalitetno vino s udjelom od više od 58%.

Također, posljednjih nekoliko godina šire se površine pod vinogradima, pa je tako u Općini Slivno-Ravno nastalo novo vinogorje sa 80 ha površine. Zanimljivo je istaknuti da je u samo dvije godine (1. 1. 2014. – 31. 12. 2015.) 185 proizvođača ishodilo rješenja za stavljanje svojih proizvoda u promet.

Tablica 87. Promet vina u Dubrovačko-neretvanskoj županiji prema kategorijama kakvoće, 2014.

R. br.	Kategorija kakvoće	Promet vina u hL	UDIO (%)
1	Stolno vino bez KZP-om	2.959,60	4,88
2	Stolno vino s KZP-om	10,50	0,02
3	Vino bez zaštićene oznake izvornosti	13.602,02	22,44
4	Vino s oznakom sorte i/ili berbe bez zaštićene oznake izvornosti	1.780,04	2,94
5	Kvalitetno vino	35.517,17	58,61
6	Vrhunsko vino	6.711,99	11,08
7	Vino od prosušenog grožđa		-
8	Biser, gazirano, pjenušavo vino	5,00	0,01
9	Specijalna vina (aromatizirano, desertno, likersko)	17,90	0,03
Ukupno vino		60.604,22	100,00
Sveukupno		60.604,22	100,00

Izvor: Hrvatski centar za poljoprivredu, hranu i selo-Zavod za vinogradarstvo i vinarstvo 2014.

Stočarstvo nije osobito razvijeno u Županiji, no nakon pada broja grla 2012. godine posljednje dvije godine ponovno se uočava blag porast broja grla u uzgoju, usprkos padu broja uzgajivača. Razlog je povećanje stada kod postojećih uzgajivača. Trenutačno je prosječna veličina stada 25 grla po uzgajivaču. Najzastupljeniji je prema broju grla uzgoj ovaca i koza, a prema broju uzgajivača, osim uzgajivača ovaca i koza, ističu se uzgajivači krava.

Tablica 88. Pregled broja grla i uzgajatelja upisanih u jedinstveni registar domaćih životinja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji po vrstama stoke 31. prosinca 2014.

Vrsta stoke	Broj uzgajatelja	Broj grla u jedinstvenom registru domaćih životinja
Ovce	133	4.280
Koze	124	1.328
Krave	151	817
Konji	25	105
Magarci	33	138
Kokoši	5	99

Izvor: UO DNŽ za ruralni razvoj i poljoprivredu

Zbog još uvijek male prosječne veličine stada i male populacije, i dalje će najveći problem biti kako izbjeći uzgoj u srodstvu. Stoga je važno pripaziti da se u rasplodu koriste samo testirani ovnovi kod kojih je sigurno da ne nose letalni gen koji bi se mogao negativno odraziti u sljedećim generacijama.

U Županiji je trenutno 151 posjednik s ukupno 817 krava. U konjogojstvu, u Županiji djeluje 25 uzgajivača sa 105 grla konja i 33 uzgajivača sa 138 grla magaraca. Budući rad u konjogojstvu podrazumijevat će označivanje te izradu opisnih lista i dokumenata za pomladak registriranih grla nakon što vlasnici prijave ždrijebljenje kobila i pulenje magarica.

Kad je u pitanju uzgojno-seleksijski rad u peradarstvu, tijekom 2014. godine kod 5 uzgajivača na području Županije praćen je uzgoj kokoši „hrvatica“; kod njih je registrirano 10 rasplodnih jata s ukupno 99 kljunova te pasmine. Zabilježena je proizvodnja 8445 jaja.

RIBARSTVO

Danas ribarstvo nema onako veliku ulogu kao u daljnjoj i bližoj prošlosti, ali je nezamjenjivo kako u prehrani stanovništva, tako i u turističkoj ponudi. Propagiranjem zdravog načina prehrane, posebno mediteranske, riba i plodovi mora dobivaju sve više na značaju.

U Županiji je za ribarstvo ukupno registrirano oko 400 obrtnika – ribara i 40 trgovačkih društava. Na sam uzgoj odnosi se 6 trgovačkih društava i 90 obrta. Registrirani ribari imaju ukupno 341 povlasticu za gospodarski ribolov, od toga su 29 povlačne mreže kočice, 65 je plivarica, a ostalo su manji ribolovni alati: obalne mreže potegače, različite vrste mreža stajačica, vrše i parangali. U ribarskoj floti prednjače brodovi veličine do 12 m.

Jedan od ključnih problema za daljnji razvoj ribarstva i njegove prilagodbe europskim kriterijima jest nedostatak ribarska infrastruktura kako u pogledu mjesta iskrcaja, tako i mjesta prve prodaje što uključuje i neadekvatno skladištenje i nedostatak preradbenih kapaciteta.

Praksa je da u lukama javne namjene postoje iskrcajna mjesta namijenjena ribarima, ali ona su često neprilagođena duljinom veza, imaju mali gaz, loše pristupne ceste i nedovoljno privezišta i sl.

Kako bi se taj problem riješio u planu je provedba dvaju projekata ribarskih luka: Ribarske luke s veletržnicom riba u Sustjepanu te ribarske luke Vela Luka.

Nadalje, prepreke su bržem razvoju ribarstva i nedostatak modernih ribarskih plovila, nedovoljno organiziran nadzor nad ribarenjem, loša provedba zakonskih mjera i nepostojanje praćenja ribljeg fonda što za posljedice ima nekontrolirano i neodgovorno iskorištavanje morskih resursa.

Veličina ribarske flote EU-a u razmjerno je stalnom padu posljednjih dvaju desetljeća. Broj ribarskih plovila u floti EU-a pao je 7,6 % između 2007. i 2011. – sa 90.043 na 83.014 plovila.

Pored nedovoljnog broja modernih ribarskih plovila ostali problemi ribarstva uključuju nedovoljno organiziran nadzor nad ribarenjem, lošu provedbu zakonskih mjera i nepostojanje praćenja ribljeg fonda, a posljedica je nekontrolirano i neodgovorno iskorištavanje morskih resursa.

Tablica 91. Broj registriranih uzgajivača ribe i školjkaša u Dubrovačko-neretvanskoj županiji 2011. –2014.

	2011.	2012.	2013.	2014.
Riba	5	5	5	8
Školjkaši	59	66	69	74

Izvor: UO DNŽ za ruralni razvoj i poljoprivredu

Tablica 92. Osnovni razvojni problemi i potrebe u poljoprivredi, ribarstvu i marikulturi

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Usitnjena proizvodnja • Nepovezanost poljoprivrednih proizvođača i neorganiziran plasman na tržišta • U području marikulture i akvakulture zastarjela tehnologija, nedostatna ribarska flota, neadekvatna iskrcajna mjesta i mali broj otpremnih centara, nedostatna ulaganja ... • Ograničene mogućnosti prodaje vlastitih poljoprivrednih proizvoda za seljačka domaćinstva • Vrlo spora realizacija naplate proizvoda • Sve više staračkih domaćinstava koja ne mogu obrađivati posjede • Zastarjela tradicionalna tehnologija uzgoja • Nedostatna sredstva za ulaganje u istraživanje i uvođenje novih autohtonih vrsta • Nepostojanje preradbenih kapaciteta posebice kad su u pitanju riba i školjke • Nedovoljno organiziran nadzor nad ribarenjem • Loša provedba zakonskih mjera i nepostojanje praćenja ribljeg fonda • Nekontrolirano i neodgovorno iskorištavanje morskih resursa 	<ul style="list-style-type: none"> • Izraditi i provoditi strategiju razvoja poljoprivrede te strategiju ruralnog razvoja DNŽ-a • Izraditi strategiju razvoja za ribarstvo na području cijele Županije • Ulagati u razvoj potrebne infrastrukture za marikulturu, akvakulturu i ribarstvo (otpremi centri s purifikacijom, izgradnja ribarskih luka kao i ribljih veletržnica, ulaganje u iskrcajna mjesta u postojećim pristaništima...) • Poboľjšati ribarske flote • Ulagati u preradbene kapacitete u području ribarstva, marikulture i akvakulture (prerada i čuvanje izlova) • Ulagati u akvakulturu na području slatkih i boćatih voda • Unaprijediti marikulturu i akvakulturu • Povećati sredstva za istraživanje i razvoj u području marikulture i akvakulture te za zaštitu i očuvanje autohtonih vrsta • Potaknuti udruživanje poljoprivrednika i zajednički plasman poljoprivrednih proizvoda • Osigurati trajnu zaštitu okoliša kao resursa za održivu poljoprivrednu proizvodnju • Organizirati i provoditi stalno praćenja ribljeg fonda • Ulagati u unapređenje voćarstva, vinogradarstva, maslinarstva i proizvodnju vina i maslinova ulja

MARIKULTURA

S obzirom na veliko obalno područje i brojne otoke Dubrovačko-neretvanska županija ima odlične uvjete za razvoj marikulture odnosno uzgoj morskih organizama, riba, školjaka, rakova i drugih vrsta. Marikultura je tako još jedan važan gospodarski segment, posebice za područje Malostonskoga zaljeva, s potencijalom razvoja puno većim od iskorištenog.

Tablica 90. Proizvodnja u marikulturi u Dubrovačko-neretvanskoj županiji 2011.–2014.

	2011.	2012.	2013.	2014.
LUBIN (kg)	77.805	76.398	23.897	62.292
KOMARČA (kg)	50.294	78.390	34.355	55.963
HAMA (kg)	0	1.500	781	795
Bijela riba ukupno (kg)	128.099	156.288	59.033	119.050
DAGNJE (kg)		247.386	410.046	378.974
Kamenice (komada)		13.115	543.454	507.223

Izvor: UO DNŽ za ruralni razvoj i poljoprivredu

Danas se na širem području Malostonskog zaljeva komercijalno uzgajaju samo dvije vrste školjaka, kamenice i dagnje, te dvije vrste ribe, orada i brancin; postoji mogućnost za uvođenje u proizvodnju više autohtonih vrsta iz ovog područja kao što su brbavica, kunjka, prstac, bijela dagnja.

Količina proizvodnje školjaka i riba varira prema izvorima od 1.000 tona dagnji godišnje do 2.500 tona, kamenica od 500.000 do 2,5 milijuna komada te 400 tona ribe (brancina i orade). Trenutačna proizvodnja predstavlja otprilike 30% procijenjenih proizvodnih kapaciteta Malostonskog zaljeva i Malog mora. Stoga je planirani uzgoj školjaka u ovom uzgojnom području 10 tisuća tona školjaka i 1,2 tisuća tona ribe.

Tablica 89. Broj ribarskih plovila u DNŽ u 2014.

Broj plovila			
Blato	18	Opuzen	4
Dubrovačko Primorje	7	Orebić	14
Dubrovnik	53	Ploče	5
Janjina	8	Slivno	3
Konavle	30	Smokvica	4
Korčula	19	Ston	30
Lastovo	45	Trpanj	6
Lumbarda	13	Vela luka	32
Mljet	11	Župa dubrovačka	6

Izvor: UO DNŽ za ruralni razvoj i poljoprivredu

Malostonski zaljev ima golem značaj i tradiciju u proizvodnji ribe i školjaka (na tom su području registrirana 74 uzgajivača školjaka i 6 uzgajivača ribe), osobito autohtonih kamenica koje se nalaze samo na tom području. Stoga se kao razvojna prilika prepoznaje ulaganje u održivi razvoj proizvodnje uz visok stupanj brige o zaštiti okoliša. Osim u Malostonskom zaljevu i Malom moru, riba se uzgaja u akvatoriju otoka Mljeta (oko 100 tona).

S obzirom na tradicionalnu kvalitetu kamenice i ostalih vrsta školjakaša iz našeg dijela Jadrana sve je veća zainteresiranost domaćih i stranih poduzetnika za uzgoj, preradu i marketing.

Kako je ova proizvodnja tradicionalno prisutna već stoljećima, trebala bi zauzimati važno mjesto u razvojnim programima poljoprivrede, ali i ukupnog gospodarstva. Stoga, potencijal koji se nudi treba svakako iskoristiti kako na područjima gdje proizvodnja već postoji, tako i na ostalim pogodnim lokacijama gdje u kombinaciji s ostalim gospodarskim granama može činiti okosnicu gospodarskog razvoja ruralnih područja.

Nadalje, s obzirom na to da Dubrovačko-neretvanska županija uz velik akvatorij posjeduje i područja sa slatkim i bočatim vodama, pogodna je i za razvoj akvakulture. Prvenstveno se misli na područje doline Neretve i neretvansko priobalje gdje se mogu uzgajati brojne vrste kojima pogoduje bočata voda (cipoli, list, jegulja i sl.).

U tom segmentu također ima prostora za daljnji razvoj i snažnije iskorištavanje potencijala, ne samo zbog povoljnih prirodnih uvjeta već i zbog činjenice da će u doglednoj budućnosti umjesto iz ulova sve više ribe, rakova i ostalih organizama stizati iz uzgoja.

Kao i u poljoprivredi velik problem u akvakulturi predstavlja usitnjenost i nepovezanost subjekata koji se njome bave. To je postalo posebno uočljivo nakon propasti bivših društvenih tvrtki koje su unatoč brojnim nedostacima imale kapacitete u pogledu poznavanja tehnologije proizvodnje, ali i vezano osiguranje zaštite okoliša, *conditio sine qua non* u ovoj proizvodnji te sposobnosti glede plasmana proizvoda.

Orijentacijom na obiteljske farme stvoreni su dobri uvjeti za obnovu proizvodnje tijekom rata, osobito rješavanjem razine zaštite Malostonskog zaljeva i osiguranjem koncesija za korisnike.

Nadalje, u području marikulture Županije djeluje i društvo Ostrea Edulis d.o.o. za istraživanje i razvoj čiji su osnivači Županija, dubrovačko Sveučilište te jedinice lokalne samouprave Dubrovačko Primorje, Ston, Janjina i Slivno.

Kada su u pitanju marikultura i akvakultura, nužna su daljnja ulaganja u razvoj i primjenu novih tehnologija to više što se još uvijek mahom koristi zastarjela tradicionalna tehnologija koja nije riješila problem obrastanja, zaštite mladi od predatora, mogućnosti preseljenja na izloženije lokacije, zaštite od bolesti i zagađenja. Također, nužna su daljnja ulaganja u istraživačke aktivnosti i uvođenje u proizvodnju više novih autohtonih vrsta.

S obzirom na razvojne potencijale u ovim granama poljoprivredne djelatnosti, jedan je od velikih nedostataka i nepostojanje preradbenih kapaciteta.

2.4.3. PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA

U strukturi gospodarstva prerađivačka industrija nema vodeću ulogu. U višegodišnjem razdoblju njezin udio u županijskom BDP-u kreće se prosječno oko 10 %, a udio u ukupnoj županijskoj zaposlenosti prosječno oko jedne petine.

Najvažnije i najrazvijenije grane u prerađivačkoj industriji DNŽ-a su (prema ukupnom prihodu 2015. godine): gradnja brodova i plutajućih objekata (21%), proizvodnja kruha; svježih peciva, slastičarskih i kolača (13%), proizvodnja vina od grožđa (12%), proizvodnja gotove betonske smjese (11%).

Tablica 93. Pokazatelji* poslovanja poduzetnika u prerađivačkoj industriji

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2014. (2010.= 100)	ILI 2015. (2010.=100)
Prosječan broj zaposlenih	1.927	1.976	1.958	1.849	1.578	1.789		93
Prihodi (mil. kn)	727,7	640,1	585,2	547,5	590,8	583,9		80
Izvoz roba i usluga (mil kn)	120	154	56	-	-	-		
Konsolidirani fin. rezultat (mil kn)	-7,2	-13,5	-7,4	18,3	-40	-27,9		-
Investicije (mil kn)	17,2	15,4	8,7	10,2	13,7	11,4		66
Izvoz roba i usluga (% prihoda)	16%	25%	10%	-	-	-		
Konsolidirani fin. rezultat (% prihoda)	-	-	-	3%	-	-		
Investicije (% prihoda)	2%	2%	1%	2%	2%	2%		

Izvor: FINA i DZS

* DZS je u 2013. godini zbog novog načina prikupljanja i obrade podataka, te zbog prilagodbe institucije na novi sustav izvještavanja za Intrastat istraživanje kao i primjene potpuno novih carinskih pravila, procedura i uvođenja novog elektroničkog sistema podnošenja carinskih deklaracija u carinski sustav u RH, a time i upitne kvalitete podataka, prestao pripremati i objavljivati podatke po županijama. Tablica 93 – radi se o podacima svih pravnih subjekata koju su predali GFI (ne samo trgovačkim društvima)

Ulaganja u fiksni kapitalu prerađivačku industriju razdoblju 2010.-2014. pokazuje određenu cikličnost, ali na relativno niskoj razini. Stopa investiranja (odnos ulaganja u fiksni kapital i ukupnog prihoda) kumulativno u promatranom razdoblju u industriji je niska što je znatno manje od prosječne stope investiranja u Županiji.

Od ukupnih investicija u prerađivačku industriju u razdoblju 2010.-2014. skoro oko trećine otpada na četiri djelatnosti: Proizvodnja prehrambenih proizvoda, Proizvodnja pića, Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, osim strojeva i opreme i proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava.

Tablica 94. Investicije* u novu dugotrajnu imovinu u razdoblju 2010.-2014.

Naziv djelatnosti	Investicije u novu dugotrajnu imovinu u HRK				
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Proizvodnja prehrambenih proizvoda	2.377.502	2.797.196	541.187	1.741.754	342.221
Proizvodnja pića	298.864	946.612	946.625	1.969.095	4.422.760
Proizvodnja duhanskih proizvoda	0	0	0	0	0
Proizvodnja tekstila	208.029	152.253	13.845	2.559	537.883
Proizvodnja odjeće	0	0	7.368	0	2.160
Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	3.524	222.960	0	0	0
Prerada drva i proizvoda od drva i pluta, osim namještaja; proizvodnja proizvoda od slame i pletarskih materijala	70.795	837.700	689.153	38.303	3.640
Proizvodnja papira i proizvoda od papira	60.679	164.323	7.904	24.810	56.584
Tiskanje i umnožavanje snimljenih zapisa	71.957	968.911	1.059.751	541.522	633.025
Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda	0	0	47.900	0	0
Proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda	73.927	0	0	23.332	0
Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka	0	0	0	0	0
Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	270.328	35.411	23.632	13.944	17.889
Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda	67.645	128.579	1.476.675	45.267	526.950
Proizvodnja metala	0	0	0	0	0
Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, osim strojeva i opreme	3.889.393	4.973.990	616.135	2.005.768	530.498

Proizvodnja računala te elektroničkih i optičkih proizvoda	0	268.729	19.999	213.620	67.699
Proizvodnja električne opreme	2.738.297	71.499	34.782	20.613	40.080
Proizvodnja strojeva i uređaja, d. n.	7.106	80.953	1.707	23.325	0
Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	166.174	52.846	0	0	0
Proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava	6.527.383	3.863.892	1.901.878	2.548.449	4.389.246
Proizvodnja namještaja	721.233	0	6.847	0	0
Ostala prerađivačka industrija	289.056	0	0	225.000	147.245
Popravlak i instaliranje strojeva i opreme	155.670	224.460	221.292	203.418	8.212
UKUPNO	17.997.562	15.790.314	7.616.680	9.640.779	11.726.092

Izvor: FINA

*Radi se o podacima samo trgovačkih društava koja su predala GFI

Tablica 95. Struktura izvoza roba i usluga prerađivačke industrije u 2015.

Podgrupe prerađivačke industrije	Izvoz (u kn)	udio %
Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda	0	0%
Proizvodnja odjeće	0	0%
Proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava	76.633.822	81,34%
Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	0	0%
Proizvodnja duhanskih proizvoda	0	0%
Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	45.501	0,05%
Proizvodnja strojeva i uređaja, d. n.	0	0%
Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, osim strojeva i opreme	1.544.575	1,64%
Proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda	4.854.070	5,15%
Proizvodnja papira i proizvoda od papira	0	0%
Proizvodnja električne opreme	3.278.599	3,48%
Proizvodnja prehrambenih proizvoda	1.363.992	1,45%
Proizvodnja namještaja	471.591	0,50%
Popravlak i instaliranje strojeva i opreme	2.208.785	2,34%
Proizvodnja računala te elektroničkih i optičkih proizvoda	0	0%
Ostala prerađivačka industrija	232.700	0,25%
Proizvodnja metala	0	0%
Prerada drva i proizvoda od drva i pluta, osim namještaja; proizvodnja proizvoda od slame i pletarskih materijala	214.238	0,23%
Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	32.691	0,03%
Tiskanje i umnožavanje snimljenih zapisa	0	0%
Proizvodnja pića	3.334.065	3,54%
Proizvodnja tekstila	0	0%
UKUPNO	94.214.629	100%

Izvor: FINA

*Radi se o podacima samo trgovačkih društava koja su predala GFI

Za daljnji razvoj prerađivačke industrije osobito je važno smanjiti ili ukloniti razvojne probleme i sustavno povećavati konkurentnost putem ostvarivanja razvojnih potreba i jačanjem svih ključnih razvojnih faktora posebno u primjeni i razvoju novih tehnologija i inovacija u proizvodnji i uslugama.

2.4.4. GRADITELJSTVO I RUDARSTVO

Sektor graditeljstva sudjeluje u zapošljavanju u DNŽ-u s 11%. U (2015.). godini u graditeljstvu posluje 417 pravna subjekta.

Tablica 96. Prikaz ukupnog prihoda i dobiti u sektoru građevinarstva* za razdoblje 2010.–2015.

Graditeljstvo	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Prihodi (mil. kn)	1.041	1.077,4	1.019	832,3	710,8	740,6
ukupna dobit (mil. kn)	39,3	106,4	32,6	36,4	65,8	43,9
ukupni gubitak (mil. kn)	109,3	140,6	119,7	89,8	66,3	80,4
Konsolidirani fin. rezultat (mil. kn)	-70,0	-34,2	-87,1	-53,4	-0,45	-36,57

Izvor: FINA

*Radi se o podacima svih pravnih subjekata koju su predali GFI (ne samo trgovačkim društvima)

Izgradnja većih objekata infrastrukture, obnova komunalne infrastrukture kao i rekonstrukcija i izgradnja turističkih objekata prilika su za snažniji razvoj graditeljstva, osobito za razvoj djelatnosti s većom dodanom vrijednosti.

Tablica 97. Razvojni problemi i potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Povećanje konkurentnosti prerađivačke industrije i ukupne konkurentnosti DNŽ • Niska razina ulaganja u tehnološki zahtjevnije djelatnosti, poput računala, električnih i elektroničkih proizvoda, strojeva i opreme i dr. • Nedovoljna usmjerenost poduzetnika, posebno malih i srednjih na korištenje sofisticirani proizvodnih tehnologija i inovacija • Nedovoljno ulaganje poduzeća u obrazovanje i razvoj zaposlenika • Nedovoljno razvijena suradnja poduzetnika sa sveučilištima i drugim istraživačkim organizacijama • Nedostatna razvijenost i raširenost proizvodnih klastera i drugog poslovnog umrežavanja poduzetnika • Nedovoljno jačanje ulaganja poduzeća u istraživanja i razvoj • Nedostatak plana i programa pametne specijalizacije za prerađivačku industriju u sklopu razvoja gospodarstava i cjelokupnog razvoja DNŽ • Ilegalno odlaganje građevinskog otpada na za to nepredviđena mjesta • Usitnjenost građevinske operative u graditeljstvu i manjak tehnološke i tehničke opremljenosti za modernu gradnju i korištenja novih materijala • Nedostaje stručnog kadra u poslovima izvođenja i nadzora nad izvođenjem • Negativni utjecaji eksploatacije mineralnih sirovina na okoliš (prostor, ekosustav, površinske i podzemne vode zrak, krajobraz i dr.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Poticati male i srednje tvrtke koje svoje poslovanje i rast temelje na primjeni znanja, razvoju tehnologija i inovacija i usmjerene su na proizvodnju viših tehnoloških razina • Razvijati započetu tehnološku infrastrukturu povezivanja istraživačkih organizacija i poduzetnika radi razvoja i korištenja novih tehnologija i inovacija • Izraditi plan pametne specijalizacije za prerađivačku industriju u sklopu razvoja gospodarstava i održivog razvoja DNŽ • Koordinirano razvijati gospodarski najperspektivnije lokacije za industriju i pri tome koristiti utvrđenu mrežu poduzetničkih zona u DNŽ • Izgraditi infrastrukture za privlačenje investicija u prerađivačku industriju osobito u grane koje su vezane za razvoj turizma • Povezivanje graditeljskih resursa radi zajedničkog nastupa na tržištu temeljem zajedničke strategije razvoja • Unapređivanje poslovnih usluga vezanih uz graditeljsku djelatnost i specijalizacija za potrebe razvoja turizma • Održivo gospodarenje mineralnim sirovinama temeljem preporuka EU-a, osobito prema učinkovitijem i manje štetnom društveno-ekološkom utjecaju iskopavanja • Zaštita geološke baštine i rehabilitacija napuštenih iskopa u parkove prirode i odmora

3.1. KVALITETA OKOLIŠA, IZLOŽENOST KLIMATSKIM RIZICIMA I OPASANOSTIMA

Očuvani okoliš i priroda, uz kulturnu baštinu, temeljne su vrijednosti i resursi Dubrovačko-neretvanske županije. Praćenje stanja okoliša i provedba odgovarajućih mjera zaštite okoliša važan su prioritet i preduvjet za ostvarenje ukupnih razvojnih potencijala Županije. Županija je, kao i Grad Dubrovnik, usvojila Program zaštite okoliša te Izvješće o stanju u okolišu za razdoblje 2010.–2014.

Izvješće o stanju u okolišu 2010.–2014. (studenj 2015.) ističe određene pozitivne pomake u zaštiti okoliša u odnosu na prethodno izvještajno razdoblje, prvenstveno u pogledu donošenja strateških i drugih dokumenata, podizanja svijesti o potrebi očuvanja i zaštite okoliša i pripremnih aktivnosti za daljnje unaprjeđenje stanja okoliša, no utvrđeni su i problemi koji usporavaju ostvarivanje željenih ciljeva i poboljšanje stanja okoliša. Među njima posebno se ističu:

- neravnomjeran prostorni i gospodarski razvoj DNŽ-a koji podrazumijeva znatno slabiju razvijenost ruralnih područja (posebno otoka i zaleđa, njihovu lošiju povezanost i često nedostatnu društvenu infrastrukturu)
- nepostojanje Županijskog centra za gospodarenje otpadom (ŽCGO)
- aktivna nezakonita odlagališta otpada, posebno na otocima (na području Županije još se nalazi velik broj nelegalnih odlagališta, pri čemu se kao velik problem ističe nelegalno odbačen građevinski otpad)
- pritisak turizma na okoliš u relativno kratkom razdoblju (nekoliko ljetnih mjeseci), u spoju s nedovoljno razvijenom infrastrukturom (prometnom, sustavom odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda, sustavom za održivo gospodarenje otpadom)
- neodgovarajuća i nedovršena elektroopskrbna mreža (dalekovodi, trafostanice; posebno na otocima) i nedovoljno iskorištavanje obnovljivih izvora energije
- nedovršen sustav za zaštitu od poplava i bujica (mogućnost daljnjih negativnih utjecaja uslijed vremenskih nepogoda)
- nepostojanje redovitog praćenja onečišćenja tla,
- nedovoljno prepoznat problem buke u okolišu, osobito u ljetnim mjesecima zbog povećanog prometa uslijed dolaska turista.

Praćenje stanja okoliša ali i provedba aktivnih mjera zaštite na području Županije zahtijevaju dakle dodatna unaprjeđenja.

Kad su u pitanju voda i otpad, u Županiji je razvijen informacijski sustav onečišćivača, no za pojedine sastavnice okoliša praćenje stanja još nije dostatno i to bi u narednom razvojnom razdoblju trebalo poboljšati te u tom smislu osigurati financijska sredstva. Tako nije potpuno razvijen informacijski sustav onečišćivača zraka i tla i ne prati se onečišćenje od buke.

3.1.1. ZAŠTITA TLA

Na području Županije ne provodi se sustavna kontrola kakvoće tla i nije izrađena studija kojom se vrednuje, štiti i planira optimalno gospodarenje tlima (agroekološka osnova). Budući da ne postoji zakonski propisano praćenje kvalitete tala (izuzev poljoprivrednih), zaštita se provodi isključivo kroz mjere zaštite okoliša koje su rezultat procjene utjecaja na okoliš objekata i zahvata za koje je izrađena studija utjecaja na okoliš.

Programom trajnog motrenja tala Hrvatske iz 2008. godine na području Županije predložene su dvije postaje za trajno praćenje poljoprivrednih tala te potencijalno onečišćene lokacije. Te su točke odabrane na temelju djelatnosti na njima a ne na temelju postojećih ili povijesnih podataka o mogućim onečišćenjima i ucertane su u informacijsku bazu podataka o onečišćenim lokalitetima AZO (GEOL baza). U Dubrovačko-neretvanskoj županiji identificirano je osam lokacija:

- SOLANA STON d.d. za proizvodnju morske soli, preradu plastičnih masa i pružanje ugostiteljsko turističkih usluga (Industrija nemetala, Površinsko rudarenje i kamenolomi: Morska sol)
- ASTRA-DUBRAVKA d.d. za proizvodnju, trgovinu i usluge (Kemijska industrija, Proizvodnja osnovnih organskih kemikalija: boje i pigmenti)

- LEDA d.o.o. za brodogradnju, trgovinu i turizam (Druge aktivnosti: Postrojenja za gradnju, remont, bojanje ili odstranjivanje boje s brodova kapaciteta za brodove duge 100 m)
- 3 lokacije INA-Industrija nafte d.d. (Druge aktivnosti: Mjesta skladištenja nafte i naftnih derivata);
- 2 lokacije Naftni Terminali Federacije d.o.o. za uskladištenje, špediciju, vanjski i unutrašnji promet (Druge aktivnosti: Mjesta skladištenja nafte i naftnih derivata).

Provedba Programa trajnog motrenja tala na potencijalno onečišćenim lokacijama još nije počela. Glavni su izvori onečišćenja tla prometnice i prometni koridori te zastarjela industrijska postrojenja, sredstva za zaštitu u poljodjelstvu, neuređena odlagališta otpada, bespravna gradnja i šumski požari. Sljedeći su glavni ciljevi zaštite tla na području Dubrovačko-neretvanske županije, definirani Programom zaštite okoliša Dubrovačko-neretvanske županije prema identificiranim pritiscima i problemima:

1. Sprečavanje i smanjivanje pojave erozije tla i druge vrste degradacije tla
2. Cjelovito i sustavno prostorno planiranje, sprečavanje bespravne gradnje i poboljšanje nadzora nad njom
3. Zaustavljanje iscrpljivanja i degradacije tla intenzivnom poljoprivrednom proizvodnjom.

Neke od važnijih mjera zaštite tla koje se primjenjuju za ostvarivanje tih ciljeva su:

1. sanacija službenih i divljih odlagališta
2. sprečavanje erozije, što se posebno ističe kroz mjere sanacija erodiranih obala rijeke Neretve, kao i pošumljavanjem opožarenih područja
3. prostornoplanska ograničenja zaštite vrijednih poljoprivrednih zemljišta od prenamjene.

Budući da šume na području Županije također imaju izuzetno važnu funkciju sprečavanju erozije i uništavanju tala a time i narušavanja čitavog bio sustava, bitno je da se spriječi i onemogućiti svaki pokušaj deforestacije koji bi mogao izazvati bilo kakve štetne posljedice po okoliš. Pri tome je ključno da županijska i lokalna tijela uprave zajednički prate sve inicijative prijedloge i odluke o prenamjeni šumskog zemljišta ali i drugih aktivnosti vezane šumarstvo na području Županije i da koordinirano djeluju kako bi se spriječilo i zaustavilo sve one planove i projekte koje ugrožavaju šume a time i sveukupni okoliš. To praćenje i nadgledanje inicijativa, prijedloga i odluka o prenamjeni šumskog zemljišta posebno je važno zbog toga jer se u praksi pokazalo da se na državnoj razini donose planovi i odluke o prenamjeni šumskog zemljišta, na pr. o pretvaranju šumskog u poljoprivredno zemljište, a da pri tome Županija o tome nije niti informirana, niti konzultirana, niti je imala prilike ukazati na veliku i nepopravljivu štetu koje te odluke mogu imati za okoliš.

3.1.2. ZAŠTITA VODA I MORA

Prema prethodnoj kategorizaciji voda, vode Neretve od granice s Bosnom i Hercegovinom i u Hrvatskoj do mora, vode oteretnog kanala Mala Neretva, obodnog kanala Koševo-Vrbovci, sustava "Baćinska jezera-Rastok", Konavočice i Baćinskih jezera pripadaju u II. kategoriju, a vode vodotoka u kraškim područjima do naselja, vode u nacionalnim parkovima i parkovima prirode te podzemne vode koje se koriste ili planiraju koristiti u vodoopskrbi pripadaju u I. kategoriju kakvoće.

Stanje kakvoće površinskih voda u Županiji nadzire se na 9 kontrolnih mjesta: Metković, Opuzen i Rogatin na Neretvi, Mislina (jezero Kutu), Baćinska jezera-Podgora (ulaz), Sladinac (izlaz), izvorište Prud, izvorište Omble, izvorište Ljute (Konavle), Matica (Staševica). Od 55 parametara koji se prate u uzorcima vode, 12 parametara kakvoće premašuje dopuštene koncentracije određene za vode I. odnosno II. kategorije kakvoće. Općenito se može reći da površinske vode na području Županije, sukladno uvjetima iz Uredbe o klasifikaciji voda, povremeno imaju povišene sadržaje nitrata, bakterija, teških metala (Cd, Hg i Pb), a neke i DDT-a te sulfata i klorida. Povišeni parametri nalaze se na brojnim crpilištima u Županiji, a na nekim je mjestima (posebno kod krških izvora) povećana zamućenost vode. Stoga su na svim izvorima koji se koriste za javnu vodoopskrbu I kojima gospodare javni vodovodi (registrirani isporučitelji vodnih usluga) instalirani uređaji za dezinfekciju vode, a na nekima se provodi i desalinizacija. Druge vrste obrade nema.

Ugroženost površinskih i podzemnih voda na području Dubrovačko-neretvanske županije posljedica je ispuštanja fekalnih i industrijskih otpadnih voda u podzemlje i vodotoke, odlaganja otpada na nesanitarnim i divljim odlagalištima te primjene kemijskih sredstava u poljodjelstvu.

Stanje zaštite od poplava ne zadovoljava kako na nacionalnoj, tako i na županijskoj razini koju karakteriziraju visoki rizici od poplava na mnogim prostorima, brojni nedovršeni i nedovoljno održavani zaštitni i melioracijski sustavi te samo dijelom sanirane ratne štete.

Zaštita od poplava u Županiji sastoji se od zaštite od poplava rijeke Neretve, zaštite od bujica te odvodnje krških polja. Djelomična zaštita od poplava provedena je i na donjim dijelovima toka Kleke, Duboke i Komarne. Na bujičnim i erozijskim površinama Konavoskog polja, Župe dubrovačke, Srna, Komolačke kotline, Mokošice, Orašca, Slanog, Stona, Trpnja, Orebića, Kleka i Pojezerja potrebno je provesti zaštitu od erozije i poplava te uređenje bujica koje će obuhvaćati biološke (pošumljavanje slivnih površina, uzgoj i održavanje zaštitne vegetacije i sl.) i hidrotehničke radove (čišćenje korita bujica, izrada betonske obloge, stuba i pregrada u koritima). Radove je potrebno uskladiti s poljodjelskom i šumarskom djelatnošću i sa zahtjevima zaštite prirode. Uzevši u obzir činjenicu kako su najvrjedniji gospodarski, odnosno poljoprivredni resursi Županije (područje Donje Neretve) sa pripadnim stanovništvom smješteni u poplavnom području Sustavi obrane od poplava su jedan od glavnih infrastrukturnih objekta na području Županije, glede njihove budućnosti, održivog upravljanja, rekonstrukcije i dogradnje.

Kada je u pitanju zaštita mora, praćenje kakvoće mora na morskim plažama u Dubrovačko-neretvanskoj županiji provodi se prema Uredbi o kakvoći mora za kupanje (NN 73/08). U 2014. i 2015. godini ispitivanje kakvoće mora provodilo se na 110 plaža. Prema godišnjoj ocjeni za 2015., koja se određuje po završetku sezone kupanja na temelju skupa podataka o kakvoći mora za kupanje, more je na 103 (93%) plaže ocijenjeno izvrsnom ocjenom. Vrlo mali broj (7; 6,4%) plaža svrstan je pod dobro more, a 3 (2,7%) plaže ocijenjene su kao zadovoljavajuće. U godini 2015. nijedna plaža nema nezadovoljavajuću godišnju ocjenu. Stanje kakvoće mora za kupanje pokazuje poboljšanje u odnosu na 2014. kada su dvije plaže ocijenjene kao nezadovoljavajuće, a šest kao zadovoljavajuće.

Nakon sezone kupanja 2014. utvrđena je i konačna ocjena koja se donosi svake četvrte godine, a određuje se na temelju skupa podataka o kakvoći mora za kupanje po završetku sezone kupanja i prethodne tri sezone kupanja. Od ukupno 110 plaža na kojima se provodi praćenje, konačnom ocjenom ocijenjene su samo one plaže na kojima se kakvoća mora provodila u četiri sezone kupanja (101), a plaže koje su kasnije uključene u praćenje ocjenjivat će se naknadno. Izvrsnom konačnom ocjenom ocijenjeno je 96 (95%) plaža. Vrlo malo plaža (3; 3%) svrstano je u dobro more, samo dvije (2%) plaže ocijenjene su kao zadovoljavajuće, a nijedna kao nezadovoljavajuće.

Povremeno su uočene pojave onečišćenja na određenim kritičnim mjestima, najčešće u kolovozu, kada je i broj turista i brodica najveći te zbog neizgrađene kanalizacijske mreže s uređajima za čišćenje i neodgovarajućim podmorskim ispuštima.

Intenziviranjem pomorskog prometa, što je posebno vidljivo u turističkoj sezoni, akvatorij u Dubrovačko-neretvanskoj županiji izložen je sve većem riziku onečišćenja naftnim derivatima. Sukladno odredbama Zakona o zaštiti okoliša i Planu intervencija kod iznenadnih onečišćenja mora RH, kao i Planu intervencija kod iznenadnog onečišćenja mora na području Dubrovačko-neretvanske županije, za postupanje u slučaju onečišćenja odgovorni su kako subjekti na razini RH (Stožer i MRCC), tako i oni na razini Županije (Županijski operativni centar). Posebno se ističu problemi nedostatne opreme za sanaciju onečišćenja te nedostatka funkcionalnog modernog plovila kojim se može žurno djelovati. Posljednjih godina ističe se i problem krupnog morskog otpada koji, pod utjecajem morskih struja, dolazi pretežno iz pravca Crne Gore i Albanije i dodatno onečišćuje more i obalno područje DNŽ-a i čije uklanjanje predstavlja prevelik trošak za jedinice lokalne samouprave.

U pogledu otpada u morskim lukama Ploče i Dubrovnik omogućeno je preuzimanje određenih vrsta otpada s brodova (tekući zauljeni otpad te komunalni otpad). U ostalim lukama na području Dubrovačko-neretvanske županije postoji ograničenje u mogućnosti prihvata tvari opasnih svojstava te otpada općenito. Skupljanjem otpada u luci Dubrovnik, na području pod upravljanjem Lučke uprave Dubrovnik bave se specijalizirane tvrtke koje su od strane Lučke uprave dobile koncesiju za obavljanje te djelatnosti. Skupljanje otpada na području pod upravljanjem Lučke uprave Ploče obavlja tvrtka Pomorski servis - Luka Ploče d.o.o.

Izgradnja uz obalnu liniju ili u blizini mora, iako smanjena posljednjeg desetljeća, još uvijek znači prijetnju očuvanju obalne zone. Nastavak bespravne izgradnje osobito je istaknut u gradovima poput Dubrovnika (izgradnja kuća za odmor na obali).

Onečišćenje mora uzročnicima fekalnog porijekla javlja se u akvatoriju Grada Ploča. S obzirom na to da je od 2006. na snazi zabrana kupanja na Gradskoj plaži u Pločama, pretpostavlja se da se stanje neće popraviti dok se ne riješi odgovarajuće odvodnja otpadnih voda ili pročišćavanje na postojećim ispustima.

Rezultati ispitivanja kakvoće mora na plaži Ušće Ploče ponekad prelaze dopuštene granične vrijednosti za mikrobiološke parametre zbog utjecaja rijeke Neretve.

Područja na kojima se također primjećuje prekoračenje graničnih vrijednosti za mikrobiološke parametre kod ispitivanja kakvoće mora za kupanje su Prigradica (Općina Blato), Duboka (Općina Slivno) i Mali Zaton (Grad Dubrovnik). U tim mjestima nema sustava odvodnje otpadnih voda i lokalno stanovništvo koristi se septičkim i crnim jamama koje se procjeđuju u more.

Za Dubrovačko-neretvansku županiju izrađen je dugoročni razvojni planski dokument, Studija zaštite voda i mora, u kojem su utvrđeni sljedeći glavni prioriteti:

- zaštita obalnog mora od onečišćenja s naglaskom na osjetljiva područja: Nacionalni park Mljet, Posebni rezervat u moru Malostonski zaljev i Malo more, Park prirode Lastovsko otočje, Neretvanski kanal, rijeka Neretva i ušće Neretve
- zaštita vodozaštitnih područja.

Realizacija tih prioriteta uvjetovana je većinom nadogradnjom postojećih sustava odvodnje i izgradnjom novih sustava odvodnje i pročišćavanja.

3.1.3. ZAŠTITA OD ONEČIŠĆENJA ZRAKA

Za davanje cjelovitog mišljenja o kvaliteti zraka na području Županije nedostaju podaci o mjeranju kakvoće zraka. U Gradu Dubrovniku kakvoću zraka prati hidrometeorološka postaja, koja je dio mreže za praćenje klimatskih promjena. U listopadu 2004. puštena je u rad i meteorološka postaja u Pločama. Ostali gradovi i općine ne raspolažu podacima o kakvoći zraka.

Uspostava državne i lokalne mreže za praćenje kakvoće zraka jedan je od najvažnijih prioriteta u Županiji. Prema novim propisima potrebno je odrediti koji su gradovi dužni uspostaviti trajno praćenje zraka. U Nacionalnom planu djelovanja na okoliš, Grad Dubrovnik nije izdvojen kao grad s prekomjerno ili umjereno onečišćenim zrakom.

Kao glavni pritisak na onečišćenje zraka identificiran je intenzivan promet kroz gradove. Potrebno je naglasiti da zbog geoprometnog položaja Županije, a posebno strateškog značaja luke Ploče, velik problem za onečišćenje zraka predstavlja promet teretnih vozila.

3.1.4. ZAŠTITA OD BUKE

Najčešći izvori buke na području Županije su prometnice (nepostojanje obilaznica naselja), gradilišta (mehanizacija), miniranje u kamenolomima, turizam i djelatnosti vezane uz turizam (ugostiteljski objekti), Zračna luka Dubrovnik u Čilipima i Luka Ploče u Pločama.

Ugroženost bukom najizraženija je u većim naseljima te uz najopterećeniju državnu cestu, Jadransku turističku cestu, državnu cestu Ploče-Opuzen-Metković i nešto manje uz državnu cestu Ston-Orebić-Korčula-Vela Luka. Najproblematičnije su one dionice gdje je cesta u ravnini ili iznad okolnog terena u naseljenim područjima (Ploče-Rogotin, Metković, Opuzen, Ston, Orebić, Korčula, Slano, Trsteno, Rijeka dubrovačka, Dubrovnik, Župa dubrovačka). Buka uz Zračnu luku Dubrovnik u Čilipima predstavlja problem u najbližim naseljima, naročito tijekom turističke sezone kada se znatno povećava broj letova.

Mjerenja buke provedena su na području Zračne luke Dubrovnik (2008.) i izrađena je Strateška karta buke za razdoblje 2008.–2020. Godine temeljem Rješenja Ministarstva zaštite okoliša o prihvatljivosti za okoliš iz 2014. SUO Zračne luke Dubrovnik, s utvrđenim mjerama zaštite i programom praćenja buke.

Na području Grada Dubrovnika izrađena je Stručna podloga za određivanje dopuštenih razina buke prilikom održavanja javnih skupova, razonode, zabavnih i drugih aktivnosti. Inspekcijski nadzor provode inspekcijske službe.

3.1.5. ZAŠTITA OD SVJETLOSNOG ONEČIŠĆENJA

Zakonom o zaštiti od svjetlosnog onečišćenja (NN 114/11) uređena su načela zaštite, subjekti koji provode zaštitu, način utvrđivanja standarda upravljanja rasvjetljenošću u svrhu smanjenja potrošnje električne i drugih energija i obveznih načina rasvjetljavanja, utvrđene su mjere zaštite od prekomjerne rasvjetljenosti, ograničenja i zabrane u vezi sa svjetlosnim onečišćenjem, planiranje gradnje, održavanja i rekonstrukcije rasvjete te odgovornost proizvođača proizvoda koji služe rasvjetljavanju. Odredbe Zakona su općenite, pa poseban problem u primjeni na svim razinama, državnoj, regionalnoj i lokalnoj, predstavlja nepostojanje provedbenih propisa. Iz tog razloga ne postoje programi s definiranim ciljevima i mjerama za postizanje tih ciljeva.

3.1.6. ZAŠTITA OD POŽARA

Požari su jedna od većih prijetnji zaštiti prirode. Oni su najčešći uzrok onečišćenja tla i vegetacije. Neka od zaštićenih područja znatno su devastirana požarima, pa je zbog toga nužna i revizija njihova statusa.

Sukladno zakonskim propisima u vezi sa zaštitom od požara, izrađeni su sljedeći dokumenti za šest zaštićenih područja razvrstanih u II. B kategoriju ugroženosti od požara:

1. Procjena ugroženosti od požara – park-šuma Velika i Mala Petka
2. Plan zaštite od požara – park-šuma Velika i Mala Petka
3. Procjena ugroženosti od požara – park-šuma Donje Čelo
4. Plan zaštite od požara – park-šuma Donje Čelo
5. Procjena ugroženosti od požara – park-šuma Gornje Čelo
6. Plan zaštite od požara – park-šuma Gornje Čelo
7. Procjena ugroženosti od požara – park-šuma Hober
8. Plan zaštite od požara – park-šuma Hober
9. Procjena ugroženosti od požara – park-šuma Ošjak
10. Plan zaštite od požara – park-šuma Ošjak
11. Procjena ugroženosti od požara – posebni rezervat šumske vegetacije Čempresada „Pod Gospu“
12. Plan zaštite od požara – posebni rezervat šumske vegetacije Čempresada „Pod Gospu“.

3.1.7. ZAŠTITA PRIRODE

Na području Dubrovačko-neretvanske županije zaštićeno je 40 dijelova prirode, a među njima su zaštićena područja u kategorijama: nacionalni park (1), posebni rezervat (10), park prirode (1), spomenik prirode (6), značajni krajobraz (8), park-šuma (5), spomenik parkovne arhitekture (8) i zaštićeni mineral (1). Zastupljeno je sedam od devet kategorija zaštićenih područja (zaštićeno područje je geografski jasno određen prostor koji je namijenjen zaštiti prirode i kojim se upravlja radi dugoročnog očuvanja prirode i pratećih usluga ekološkog sustava), sve osim strogog rezervata i regionalnog parka.

Tablica 98. Zaštićena područja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji dopuna po kategorijama vidi SPUO

Kategorija	DNŽ Broj	RH Broj
Nacionalni park	1	8
Posebni rezervat	8	77
Značajni krajobraz	8	83
Park-šuma	5	26
Spomenik parkovne arhitekture	7	119
Spomenik prirode	5	81

Izvor: DNŽ, 2015. Hrvatska agencija za zaštitu prirode i okoliša, 2015.

Ukupna površina zaštićenih područja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji iznosi 45.772,85 hektara ili 4,92 posto njezine ukupne površine (kopna i mora).

Tablica 99. Zaštićeni dijelovi prirode Dubrovačko-neretvanske županije

	Kategorija	Naziv	Površina (ha)	Godina zaštite
1	Nacionalni park	Mljet (zapadni dio otoka Mljet), upravlja JU NP Mljet	5.375	1960.
2	Posebni rezervat u moru	Malostonski zaljev	4.821,4	1983.
3	Posebni rezervat	Jugoistočni dio delte rijeke Neretve	250	1970.
4	Posebni rezervat	Močvarno područje "Pod gredom" kod Metkovića	587	1974.
5	Posebni rezervat	Močvarno područje "Orepak" kod Metkovića	100	1974.
6	Posebni rezervat	Močvarno područje "Prud" kod Metkovića	250	1965.
7	Posebni rezervat	Otoci Mrkan, Bobara i Supetar	37,98	1975.
8	Posebni rezervat	Šuma Kočje na otoku Korčuli	4,62	1962.
9	Posebni rezervat	Čempresada „Pod Gospu“ kod Orebića	46	1964.
10	Posebni rezervat	Otok Lokrum, upravlja JU Rezervat Lokrum	70,8	1948.
11	Posebni rezervat	Šumski predjel "Velika Dolina" u NP Mljet, upravlja JU NP Mljet	15	1965.
12	Park prirode	Lastovsko otočje, upravlja JU PP Lastovsko otočje	19.583	2006.
13	Spomenik prirode	Hrast crnika (QUERCUS ILEX L.) na predjelu Klokolina Žrnovo	/	1952.
14	Spomenik prirode	Špilja Šipun u Cavtatu	/	1963.
15	Spomenik prirode	Vela spilja kod Vele Luke	/	1966.
16	Spomenik prirode	Gromačka spilja	/	1986.
17	Spomenik prirode	Močiljska spilja kod sela Pobrežja	/	1963.
18	Spomenik prirode	Špilja Rača na Lastovu, upravlja JU PP Lastovsko otočje	0	1965.
19	Značajni krajobraz	Predjel Saplunara na otoku Mljetu	58,5	1965.
20	Značajni krajobraz	Uvala Prapatno na Pelješcu	108,3	1975.
21	Značajni krajobraz	Rijeka Dubrovačka	350,3	1964.
22	Značajni krajobraz	Otok Badija	97,2	1969.
23	Značajni krajobraz	Konavoski dvori	526,8	1975.
24	Značajni krajobraz	Predolac-Šibenica kod Metkovića	67	1968.
25	Značajni krajobraz	Uvala "Vučina" s obalnim pojasom na Pelješcu	146	1975.
26	Značajni krajobraz	Modro oko i jezero uz naselje Desne (Grad Ploče)	370	1974.
27	Park-šuma	Šuma alepskog bora (PINUS HALEPENSIS Mill.) u Gornjem Čelu na otoku Koločep	15	1951.
28	Park-šuma	Šuma makija u Donjem Čelu na otoku Koločep	5,03	1951.
29	Park-šuma	Velika i Mala Petka	42,7	1987.
30	Park-šuma	Otočić Ošnjak kod Vele Luke na Korčuli	18,5	1954.
31	Park-šuma	Gradski park Hober u Korčuli	25	1969.
32	Spomenik parkovne arhitekture	Arboretum u Trstenom – upravlja HAZU	26	1948.
33	Spomenik parkovne arhitekture	Park Foretić u Korčuli	0,57	1949.
34	Spomenik parkovne arhitekture	Platana (PLATANUS ORIENTALIS L.) na Brsaljama u Dubrovniku	0,1	2007.
35	Spomenik parkovne arhitekture	Pojedinačno stablo čempresa (CUPRESSUS SEMPERVIRENS VAR. PYRAMIDALIS NYM.) u selu Čara na Korčuli	/	1948.

36	Spomenik parkovne arhitekture	Skupina stabala čempresa (CUPRESSUS SEMPERVIRENS VAR. PYRAMIDALIS Nym.) iznad Orebića	0,3	1960.
37	Spomenik parkovne arhitekture	Drvodred čempresa (CUPRESSUS SEMPERVIRENS VAR. PYRAMIDALIS NYM.) na Korčuli	1,6	1948.
38	Spomenik parkovne arhitekture	Platana (PLATANUS ORIENTALIS L.) u Trstenom 17	/	1951.
39	Spomenik parkovne arhitekture	Platana (PLATANUS ORIENTALIS L.) u Trstenom 18	/	1951.
40	Zaštićeni mineral	Kamene kugle u Općini Pojezerje	/	2011.

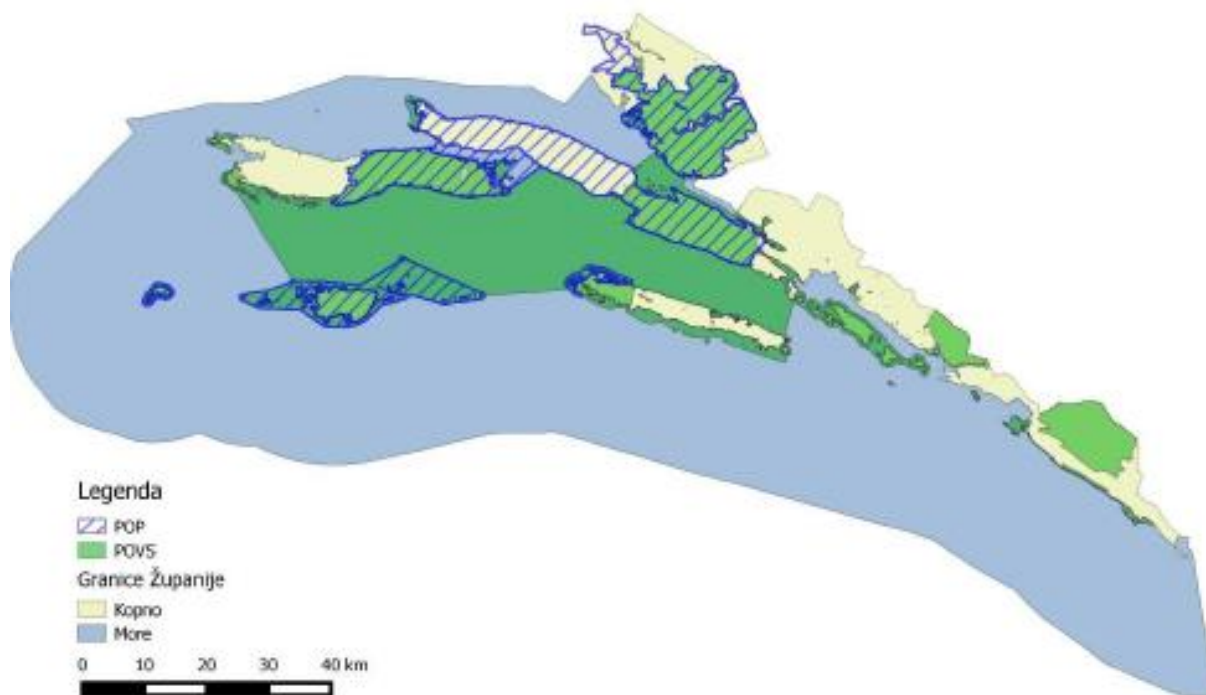
Izvor: DNŽ, 2015. Hrvatska agencija za zaštitu prirode i okoliša, 2015.

Ekološka mreža Natura 2000. proglašena je Uredbom o ekološkoj mreži (NN 124/13), a ona predstavlja sustav međusobno povezanih ili prostorno bliskih ekoloških važnih područja koja uravnoteženom biogeografskom raspoređenošću znatno pridonose očuvanju prirodne ravnoteže i bioraznolikosti. Ekološkom mrežom proglašavaju se:

- područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja divljih vrsta ptica od interesa za Europsku uniju, kao i njihovih staništa, te područja značajna za očuvanje migratornih vrsta ptica, a osobito močvarna područja od međunarodne važnosti (Područja očuvanja značajna za ptice – POP)
- područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja drugih divljih vrsta i njihovih staništa, kao i prirodnih stanišnih tipova od interesa za Europsku uniju (Područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove – POVS)

U Dubrovačko-neretvanskoj županiji proglašeno je 90 područja ekološke mreže Natura 2000. Njihova ukupna površina iznosi 2.502,73 km² (26,94 posto ukupne površine Županije).

Slika 27. Područja ekološke mreže Natura 2000. u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

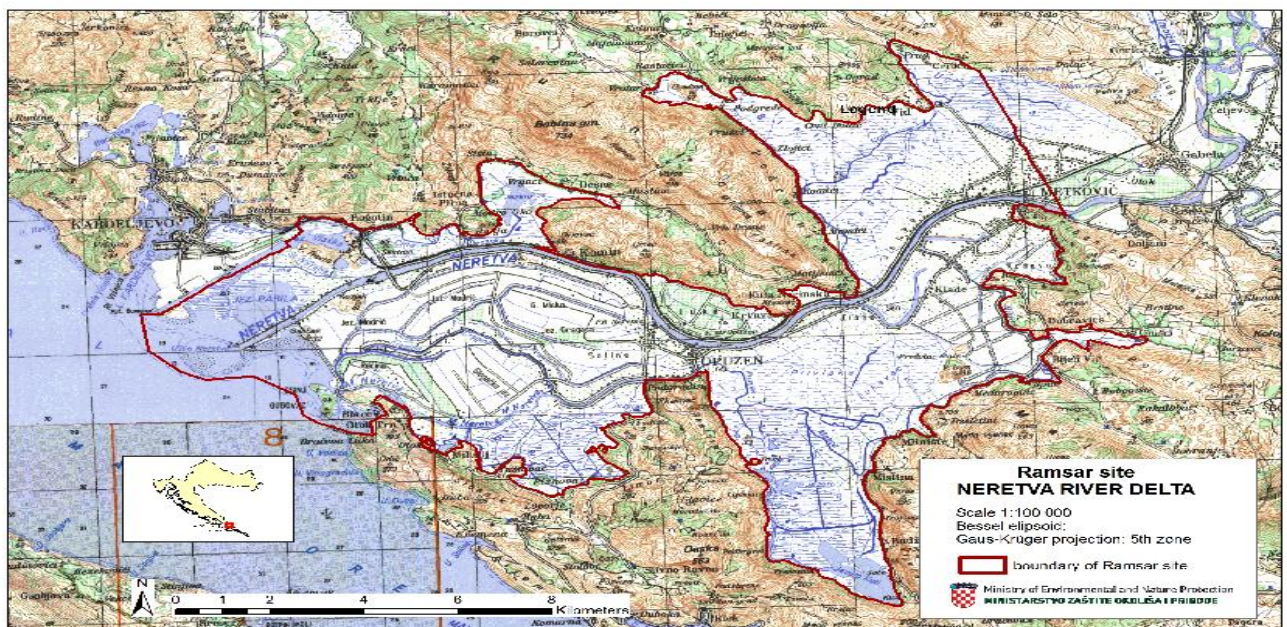
Izvor: Hrvatska agencija za zaštitu prirode i okoliša, 2015.

U Dubrovačko-neretvanskoj županiji područje Delte rijeke Neretve uvršteno je na Ramsarski popis, od preostala četiri Ramsar područja u Hrvatskoj. Ramsarska konvencija je međunarodni sporazum o zaštiti vlažnih staništa, potpisana u iranskom gradu Ramsaru 2. veljače 1971. godine. Ona predstavlja okvir za međunarodnu suradnju u zaštiti i razumnoj odnosno održivom iskorištavanju močvarnih staništa. Konvencija obvezuje svaku stranku na opće očuvanje močvara na vlastitom teritoriju, kao i na posebne obveze vezane uz močvarna staništa od međunarodne važnosti koja se upisuju u tzv. Ramsarski popis.

Močvarna staništa definirana su kao „područja močvara, bara, tresetišta ili voda, bilo prirodna ili umjetna, stalna ili privremena, s vodom stajaćicom ili tekućicom, boćatom ili slanom, uključujući morsku vodu, čija dubina za oseke ne prelazi 6 metara”. Poseban je naglasak na zaštiti voda kao glavnog ekološkog čimbenika koji uvjetuje nastanak i opstanak močvarnih staništa.

Delta rijeke Neretve uvrštena je na Ramsarski popis 18. siječnja 1993. godine u površini od 12,742 ha i predstavlja ostatke rijetkih reliktnih sredozemnih močvara s očuvanim obalnim lagunama. Jedina je prava delta u Hrvatskoj koja je u dobrom dijelu sa svim svojim obilježjima vlažnog i močvarnog područja još uvijek očuvana. Iako je veći dio nekad nepreglednih močvarnih prostora danas izmijenjen, ondje su još uvijek očuvane velike površine močvarnih staništa, a osobito su značajni prostrani tršćaci, koji su najveći i vrstama najbogatiji u cijelom sredozemnom dijelu Hrvatske.

Slika 28. Obuhvat Ramsar područja Delta rijeke Neretve

Izvor: <https://rsis.ramsar.org/RISapp/files/353/pictures/HR585map.pdf>

Napomena: Oznaka Kardeljeva označava Grad Ploče.

Zaštićenim područjima u Dubrovačko-neretvanskoj županiji upravlja Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode na području Dubrovačko-neretvanske županije, osnovana 2005. godine. Djelatnost je Javne ustanove zaštita, održavanje i promicanje zaštićenih dijelova prirode u cilju zaštite i očuvanja izvornosti prirode, osiguravanja neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara te nadzor nad provedbom uvjeta i mjera zaštite prirode za područje kojim upravlja. Na području Dubrovačko-neretvanske županije osnovane su i posebne javne ustanove koje upravljaju određenim područjem:

- Javna ustanova Nacionalni park Mljet – upravlja nacionalnim parkom Mljet i posebnim rezervatom šumske vegetacije Velika Dolina
- Javna ustanova Park Prirode Lastovsko otočje – upravlja parkom prirode Lastovsko otočje i spomenikom prirode Špilja Rača
- Javna ustanova Posebni rezervat Lokrum – upravlja posebnim rezervatom šumske vegetacije Lokrum

- Spomenikom parkovne arhitekture Arboretum Trsteno upravlja Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (HAZU).

S obzirom na velik broj zaštićenih područja i područja ekološke mreže kojima upravlja županijska Javna ustanova te na prostornu raspodjelu istih područja, potrebno je sukladno primjerima dobre prakse drugih županijskih ustanova i radi učinkovitijeg upravljanja i nadzora nad područjem razmotriti mogućnost uspostave ispostava javne ustanove na određenim područjima (npr. područje Neretve).

U županijskoj Javnoj ustanovi nedostatni su ljudski kapaciteti posebice u dijelu čuvarske službe a to se izravno odražava na praćenje stanja očuvanosti prirode (monitoring).

Velik dio proračunskih sredstava Javne ustanove izdvaja se za zaštitu područja od požara razvrstanih u II. b kategoriju ugroženosti od požara sukladno Rješenjima Ministarstva unutarnjih poslova. Time se smanjuje odnosno ograničava obavljanje osnovne djelatnosti zaštite, očuvanja i promicanja zaštićenih dijelova prirode. Nadalje, znatna sredstva izdvajaju se za komunalne aktivnosti održavanja pojedinih zaštićenih područja, najčešće onih koja u smislu zaštite prirode ne predstavljaju izvornu prirodnu vrijednost RH niti su važna u pogledu biološke raznolikosti. Navedene obveze također predstavljaju značajno vremensko opterećenje u okviru redovite djelatnosti ustanove.

U svrhu što boljeg i kvalitetnijeg upravljanja, zaštite i očuvanja svih prirodnih vrijednosti Dubrovačko-neretvanske županije, a posebice očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti, potrebno je za pojedina područja pokrenuti postupak revizije i/ili prestanka zaštite te istovremeno pokrenuti postupke zaštite vrijednih područja Županije.

Dodatni problem u kvalitetnom sustavu upravljanja zaštićenim dijelovima prirode predstavlja donošenje planova upravljanja zaštićenim područjima i područjima ekološke mreže uz suglasnosti nadležnih institucija. Izrada planova upravljanja dug je i skup proces za koji je potrebno osigurati financijska sredstva. Nadalje, sustavi zaštite upravljanja, održavanja i očuvanja zaštićenih dijelova prirode i ekološke mreže Natura 2000. nisu dovoljno učinkoviti ni jasni. To se prvenstveno odnosi na definiranje radnji i zahvata u zaštićenim područjima za koje je potrebno ishoditi dopuštenje nadležnih tijela te na upravljanje područjima ekološke mreže (Zakon o zaštiti prirode, NN 80/13). Preklapanje nadležnosti iz više sektora dodatno otežava upravljanje zaštićenim dijelovima prirode (primjer: posebni rezervati na pomorskom dobru ili zemljišnoknjižnim česticama kojim gospodare Hrvatske šume).

Uza sve spomenuto, problem u razumijevanju sustava upravljanja zaštićenim prirodnim vrijednostima predstavlja i nedovoljno razvijena svijest stanovništva i posjetitelja zaštićenih područja. Potrebno je osigurati veća financijska sredstva i stručni kadar za informiranje javnosti o stanju zaštite prirode, dodatnu edukaciju stanovništva i posjetitelja o zaštiti prirode (više edukativnih radionica, publikacije, poučne staze u prirodi, informativne i interpretativne ploče te ostali infrastrukturni elementi i oprema u zaštiti prirode) kao i za provedbu redovnih istraživanja posjetitelja o zadovoljstvu mjerama zaštite u zaštićenim područjima.

3.1.8. UTJECAJ KLIMATSKIH PROMJENA NA OBALNO PODRUČJE

Direktne posljedice klimatskih promjena su sve češće pojave elementarnih nepogoda, na području Hrvatske najčešće u obliku poplava. Poplave mora pojave su koje se ne događaju često, no učestalost bi se mogla povećati ostvarivanjem predviđenih scenarija porasta razine mora. Posebnu prijetnju priobalnim naseljenim područjima predstavlja pojačana učestalost razornih dubinskih valova izazvanih poremećajima u atmosferi, tzv. meteoroloških tsunamija. Neki scenariji porasta razine mora predviđaju porast u iznosu od 9 - 19 cm do 2030. godine, 17 - 38 cm do 2050. i 30-114 cm do 2100., no već i s najmanjim porastom srednje razine mora, broj poplavlivanja obalnih područja se mnogostruko povećava. U slučaju ostvarivanja prognoza vezanih uz podizanje razine mora osobito bi ugroženi bili niski otoci i ušća rijeka, a moguće posljedice za Dubrovačko – neretvansku županiju uključuju i zagađenje obalnih izvora vode, uništavanje sustava vodovoda i kanalizacije, oštećenje slatkovodnih staništa (bara i močvara) i priobalnih šuma, ubrzanje erozije koje može dovesti do nestajanja plaža te narušavanje turističke, poljoprivredne, lučke i drugih djelatnosti smještenih u uskom obalnom pojasu. Područje delte Neretve je posebno ranjivo od poplava. Zaštitni i melioracijski sustav još uvijek nije dovršen, pa su pojedini dijelovi područja nedovoljno zaštićeni. Najugroženiji su niži dijelovi grada Metkovića na desnoj obali Neretve. Veliku vjerojatnost poplavlivanja imaju uska područja (oko 10 m) uz samu granicu kopna i otoka s morem. Šira područja uz morsku granicu imaju srednje(oko 20 m) do male vjerojatnosti (oko 30 m) poplavlivanja, ovisno o topografiji područja. Na

područjima na kojima su kroz povijest već zabilježene pojave poplava (npr. Vela Luka, Ston, Slano..) širina obuhvata vjerojatnosti poplavlivanja je veća.

Tablica 100. Razvojni problemi i potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Nedostaju resursi (ljudski i financijski) za sustavno upravljanje prirodom i provedbu mjera zaštite okoliša • Onečišćenje tla uzrokovano povećanjem gustoće prometa te neadekvatnim upravljanjem starim/zapuštenim industrijskim problemima • Onečišćenje podzemnih i površinskih voda zbog nekontroliranog ispuštanja fekalnih i industrijskih voda u okoliša • Neadekvatan sustav upravljanja otpadnim vodama • Nepostojanje sustava mjerenja kakvoće zraka • Povećanje onečišćenja od buke • Nepostojanje praćenja svjetlosnog onečišćenja • Ugroženost tla i vegetacije požarima i erozijama • Velika prometna opterećenja na moru i kopnu tijekom turističke sezone negativno utječu na kvalitetu tla, mora i voda • Manjak informacija u Županiji i nedovoljno praćenje inicijativa, planova i prijedloga o prenamjeni šumskog zemljišta i o drugim planovima i aktivnostima vezanim za šumarstvo • Bespravna gradnja još uvijek predstavlja prijetnju devastaciji obalnog pojasa • Ne postoji sustav ranog uzbunjivanja i upravljanja rizicima od onečišćenja okoliša • Nedovoljno razvijena svijest stanovništva o potrebi i značenju zaštite okoliša • Nedovoljna usmjerenost na provedbu zacrtanih ciljeva u županijskim strateškim dokumentima vezanim uz zaštitu okoliša • Nedovoljno razvijeni infrastrukturni sustavi (vodovod, odvodnja i obrada otpadnih voda, elektroenergetska i prometna infrastruktura), naročito za potrebe turističke sezone • Nedostatna sredstva za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode • Nedostatak moderne opreme za sprečavanje i sanaciju onečišćenja mora • Nedostatak modernog plovila za sanaciju onečišćenja mora za južno područje akvatorija RH • Nepostojanje redovitog monitoringa onečišćenja tla • Nedovoljno prepoznat problem buke u okolišu, posebno izražen u ljetnim mjesecima zbog povećanog prometa uslijed dolaska turista • Nedovoljno korištenje mehanizma i sredstava da se prilikom pripreme javnih politika, planova i odluka na državnoj razini, osigura sudjelovanje Županije i ostvari zaštitu šuma i okoliša u cjelini 	<ul style="list-style-type: none"> • Osigurati veći stupanj zaštite tla, vode i vegetacije od onečišćenja • Uspostaviti sustav za upravljanje otpadnim vodama • Aktivno upravljati rizicima od različitih vrsta onečišćenja • Poboljšati sustav prostornog planiranja i sprečavati bespravne gradnje • Smanjiti antropogeni utjecaj na vode, more i obalni pojas • Unaprijediti sustav prostornog planiranja i iskorijeniti bespravnu gradnju kao jednu od prijetnji devastacije obalnog pojasa • Uspostaviti sustav ranog uzbunjivanja i upravljanja rizicima onečišćenja okoliša • Jačati svijest stanovništva o potrebi i značenju zaštite okoliša • Aktivno provoditi mjere iz županijskih strateških dokumenata vezane uz zaštitu okoliša radi postizanja zacrtanih ciljeva • Izgraditi kanalizacijske sustave s uređajima za fizikalno/kemijsko/biološko pročišćavanje otpadnih voda • Povećati kapacitete ustanove za zaštitu prirode i financijska ulaganja u sustav upravljanja zaštićenim područjima • Opremati protupožarnu zaštitu te posumljavati opožarena područja • Uspostaviti u Županiji sustav praćenja inicijativa, planova i prijedloga o prenamjeni šumskog zemljišta i o drugim planovima i aktivnostima vezanim za šumarstvo i integralnu zaštitu okoliša • Opremiti Županiju i JLS-ove opremom za iznenadna onečišćenja mora • Kontinuirano educirati sve subjekte koji sudjeluju u provedbi Plana intervencija kod iznenadnog onečišćenja mora • Ojačati proces i načine suradnje između Županije, jedinica lokalne samouprave, drugih organizacija (ustanova, civilnog društva i dr.) u zaštiti šuma i okoliša • Koristiti sve upravne i političke mehanizme i sredstva da Županija sudjeluje u pripremi javnih politika, planova i odluka na državnoj razini radi osiguravanja zaštite šuma i okoliša u cjelini

3.2. PRIMARNA INFRASTRUKTURA

3.2.1. INFRASTRUKTURA ZA GOSPODARENJE OTPADOM

Na području Dubrovačko-neretvanske županije nije razvijen cjelovit sustav gospodarenja otpadom. Strategija gospodarenja otpadom na području Županije opisana je u Planu gospodarenja otpadom Dubrovačko-neretvanske županije od 2008. do 2015. godine (Službeni glasnik DNŽ-a br. 8/08).

Provedbom Plana gospodarenja otpadom predviđena je uspostava cjelovitog sustava gospodarenja otpadom koji uključuje uvođenje primarne reciklaže, odnosno odvojeno skupljanje otpada, no to još nije ostvareno. Planiraju se sanacija postojećih odlagališta, uspostavljanje Županijskog centra za gospodarenje otpadom na lokaciji Lučino razdolje u Općini Dubrovačko primorje te izgradnja pretovarnih stanica Popovići (Konavle), Pobrežje (Dubrovnik), Lovornik (Ploče), Dubravica (Metković), Vardište (Janjina), Sitnica (Blato-Vela Luka), Sv Luka (Lastovo), Žukovac (Mljet), pogona za obradu građevinskog otpada, kompostana, reciklažnih dvorišta i zelenih otoka. Ključan objekt u sustavu je Županijski centar za gospodarenje otpadom, koji se planira izgraditi do 2018. godine za koji je proveden postupak procjene utjecaja na okoliš i u izradi je Studija izvodljivosti, koja prethodi ishodu lokacijske dozvole.

U Županiji je organiziranim sakupljanjem otpada obuhvaćeno 100%, a u RH 99%. stanovništva (izvješće HAOP-a za 2014.). Veće količine otpada nastaju u turističkoj sezoni, vezano za stacionarne objekte, kao i putničke brodove na kružnim putovanjima, uz znatne oscilacije u količini i strukturi otpada tijekom godine.

Na području Županije nalazi se osam službenih odlagališta, no samo su dva sanitarno uređena (odlagalište I. kategorije Grabovica kod Dubrovnika i odlagalište I. kategorije Dubravica kod Metkovića). Općine Ston, Janjina i Orebić komunalni otpad odvoze na odlagalište pokraj Neuma u susjednu Bosnu i Hercegovinu.

Stopa uporabe komunalnog otpada skupljenog u organizaciji JLS-ova iznosila je 8,9 %, a za RH 16,6 (izvješće HAOP-a za 2014.). Dubrovačko-neretvanska županija zauzima deveto mjesto među svim županijama po udjelu oporabljenog otpada iz komunalnog (iAZO, Izvješće o komunalnom otpadu za 2013. godinu, 2015.).

U Županiji gospodarenje komunalnim otpadom obavljaju komunalne tvrtke u vlasništvu jedinica lokalne samouprave te privatne tvrtke koje posjeduju dozvolu za gospodarenje otpadom.

Na području Županije sustav odvojenog prikupljanja otpada se unaprijedio, povećana je količina prikupljenog odvojenog otpada i kontinuirano se provode edukacije stanovništva i gospodarskih subjekata. Odvojeno prikupljanje pojedinih vrsta otpada organizirano je u općinama Blato, Kula Norinska, Vela Luka, Lumbarda i Konavle, a Čistoća d.o.o. Dubrovnik odvojeno prikuplja pojedine vrste otpada s područja Grada Dubrovnika i općina Dubrovačko primorje, Konavle, Mljet i Župa dubrovačka.

Pored službenih odlagališta na području Županije postoji 12 lokacija većih nelegalnih odlagališta i još 18 poznatih lokacija koje su zatvorene i sanirane, kako je navedeno u županijskom Planu gospodarenja otpadom. Na području Grada Dubrovnika sanirana su dva odlagališta na lokaciji Mokošica – Osojnik, ali najveći problem predstavlja odlagalište na Mirinovu, koje je tek 2016. zatvoreno. Na prostoru Županije povremeno se javljaju nove lokacije divljih odlagališta koja se djelomično saniraju.

Iako su pomaci vidljivi, Izvješće o stanju u okolišu 2010. –2014. ističe kako u Županiji još uvijek postoji znatan broj nelegalnih odlagališta, posebice odlagališta odbačenog građevinskog otpada na otocima.

Sve to govori o još uvijek nedovoljnoj osviještenosti stanovništva (iako i u tom segment postoje određeni pomaci kako je utvrđeno spomenutim Izvješćem) o gospodarenju otpadom i zaštiti voda i tla, ali i o nedostatku infrastrukture za pružanje sustavne usluge gospodarenja otpadom.

Tablica 101. Osnovni razvojni problemi i potrebe u odnosu na infrastrukturu za gospodarenje otpadom

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak cjelovitog sustava za gospodarenje otpadom • Nedostatak Županijskog centra za gospodarenje otpadom (ŽCGO) • Aktivna divlja odlagališta otpada 	<ul style="list-style-type: none"> • Organiziranje cjelovitog sustava gospodarenja otpadom, izgradnja Županijskog centra za gospodarenje otpadom • Sanacija divljih odlagališta • Jačanje svijesti stanovništva o potrebi učinkovitog gospodarenja otpadom

3.2.2. INFRASTRUKTURA VODNO-GOSPODARSKOG SUSTAVA

Opskrbljenost stanovništva vodom na području DNŽ-a je 85-90% (Vodoopskrbni plan DNŽ-a 2010.). Vodoopskrbni sustavi primarno su vezani za gradove i veća naselja, pa neka područja Županije još uvijek nisu pokrivena vodoopskrbnim sustavom, npr. Dubrovačko primorje (naselja Majkovi, Doli, Podgora, Točionik, Čepikuće, Lisac, Trnovica), središnji dio otoka Pelješca, središnji dio otoka Korčule, otoci Mljet i Lastovo te na području Grada Ploča naselje Barbiri, Plina Jezero. U Dubrovačko-neretvanskoj županiji djeluju 14 komunalnih društava (vodovoda), 19 vodoopskrbnih sustava, 25 crpilišta vode za piće i 3 alternativna crpilišta.

Ukupna potrošnja vode kreće se oko 10 mil. m³/god, a potrošnja vode po stanovniku iznosi oko 350 l/s. Međutim, stvarna potrošnja vode znatno je manja jer su u te količine uključeni gubici vode koji na razini Županije iznose 51 % (Vodoopskrbni plan DNŽ-a).

Hidrogeološki odnosi utjecali su na to da na području istočnog dijela Županije postoje vrela dovoljnog kapaciteta (Ombla kod Dubrovnika, Ljuta u Konavlima, Duboka ljuta u Župi dubrovačkoj, Palata u Malom Zatonu) na koja se vežu grupni vodovodni sustavi. Središnji i otočni dio, kojemu pripadaju područje poluotoka Pelješca i otoci Korčula, Mljet i Lastovo, siromašan je izvorima, pa je vodu bilo potrebno osigurati izgradnjom regionalnog sustava Neretva-Pelješac-Korčula-Lastovo. Zapadni dio Županije, koji pripada neretvanskom slivu, opskrbljuje se s nekoliko izvora (Klokun, Modro oko, Prud, Doljani, Butina).

Zdravstvena ispravnost vode za piće uglavnom zadovoljava. Zbog dotrajale vodoopskrbne mreže dolazi do gubitaka vode od oko 50% (20%-70%) koji se u RH procjenjuju na oko 40% (Strategija upravljanja vodama RH). Također, hidrogeološke osobitosti Županije, tj. krš i blizina mora, utječu na kvalitetu vode za piće.

Sirova voda iz krša (prije bilo kakve obrade i dezinfekcije) je pukotinska, prema fizikalnim, kemijskim i mikrobiološkim svojstvima slična površinskim vodama. Umjerene je tvrdoće, zamućuje se, naročito poslije velikih kiša, mikrobiološki je često zagađena jer se zbog brzog prolaska kroz podzemne tokove slabo samopročišćava, a zbog razvijene podzemne mreže pukotina i prolaza omogućeno je dreniranje vrlo velikog slivnog područja i utjecaj velikog broja točkastih izvora onečišćenja. Nužno ju je prije distribucije dezinficirati što sva isporučitelji vodnih usluga u Županiji i čine. Pojava mutnoće te željeza i aluminija u vodi za piće za vrijeme velikih oborina prirodna je karakteristika krških voda.

Voda iz izvora rijeke Norina u Prudu, kojom se napaja vodoopskrbni sustav Neretva-Pelješac-Korčula-Lastovo, geokemijski pripada u kalcijsko-bikarbonatno-sulfatni tip vode velike tvrdoće. Sulfati potječu od stijena (magnezijev i natrijev sulfat) s kojima voda dolazi u dodir te ih pritom otapa. Budući da se ta voda ne prerađuje, nepovoljna je za vodovodne instalacije zbog velike tvrdoće i korozivnosti. Sulfati u većim koncentracijama mogu utjecati na okus vode i imati laksativan učinak. Za ljetnih mjeseci, za vrijeme suše u tom vodoopskrbnom sustavu sulfati ponekad premašuju propisane vrijednosti, ali nisu primijećene značajne promjene okusa ni laksativni učinak. Tim sustavom gospodari 6 odnosno 7 komunalnih društava (NPKL vodovod Korčula d.o.o., Metković d.o.o., Vodovod Opuzen d.o.o., Općina Janjina, Komunalno Trpanj d.o.o., KTD Bilan d.o.o., a Komunalac d.o.o. Lastovo ima mogućnost priključiti se na taj sustav). Kod tako velikih i kompleksnih sustava nerijetko dolazi do pogrešaka u dezinfekciji, posebno zato što neki od njih imaju i svoje alternativne izvore koje koriste za zimskih mjeseci, a mjere samokontrole ne provode se u potrebnom opsegu zbog needuciranog osoblja, ali češće zbog nemara.

Za vrijeme velikih suša neki izvori vode za piće (npr. Žuljana i bunari u Blatskom polju) dolaze u kontakt s morem što dovodi do povećanja klorida, elektrovodljivosti i pojave slankastog okusa. Veće zaslanjivanje bočate vode događa se i na otocima Mljetu i Lastovu što otežava i poskupljuje desalinizaciju. Greške u tehnološkom procesu reverzne osmoze čest su uzrok smanjenja pH vrijednosti i kiselosti vode. Takva voda ne predstavlja opasnost za zdravlje, ali zbog svojih korozivnih svojstava negativno utječe na vodovodne i kućne instalacije.

Pored prirodnih karakteristika vode za piće, čest uzrok njene zdravstvene neispravnosti vode leži u nedostatnoj dezinfekciji u vodoopskrbnim sustavima s oštećenim cjevovodom, većinom zbog nedostatnog održavanja. Primjerice, na otoku Mljetu voda se dezinficira neposredno nakon procesa desalinizacije u vodospremama komunalnog društva Komunalno Mljet d.o.o. te se tek nakon dezinfekcije prevozi autocisternama do krajnjih potrošača. No, neka su naselja priključena izravno na vodu iz vodosprema. Najkritičnije je u naselju Sobri gdje postoji mali zapušteni mjesni vodovod kojim „nitko ne upravlja“. Taj vodovod koristi bočatu vodu bez desalinizacije. Na inicijativu mještana na pumpnoj je stanici instaliran automatski klorinator, pa se već nekoliko godina provodi dezinfekcija. Mreža je zapuštena, a dezinfekcija se ne kontrolira pa se i ne postiže željeni učinak tj. mikrobiološka zagađenost nije rijetkost.

Potrošnja vode u Županiji izrazito je sezonalna, tako da odnos između maksimalnog ljetnog opterećenja i minimalnog zimskog opterećenja za Dubrovačko-neretvansku županiju iznosi 1:2,88, a u izrazito turističkim područjima, primjerice u Općini Trpanj 1:12,05, a u Općini Mljet 1:10,27.

Za Dubrovačko-neretvansku županiju izrađen je Vodoopskrbni plan Županije za plansko razdoblje do 2025. Glavni cilj Plana je dugoročni razvoj vodoopskrbe Županije radi osiguranja dovoljnih količina kvalitetne pitke vode u svim razdobljima i na svim područjima. Planom su također predložene organizacijske, ekonomske i tehničko-tehnološke karakteristike buduće vodoopskrbe Županije.

3.2.3. ODVODNJA I PROČIŠĆAVANJE OTPADNIH VODA

Stupanj priključenja na sustave javne odvodnje na području Županije veoma varira. Najveći je stupanj priključenja u naselju Dubrovnik; ondje iznosi 70% a u RH 43% (Strategija upravljanja vodama RH). Grad Dubrovnik ima uređaj I. stupnja pročišćavanja. Naselje Orašac dijelom izgrađen sustav javne odvodnje s uređajem za pročišćavanje s podmorskim ispustom na koji je priključen hotelski kompleks Dubrovački vrtovi sunca, a na koji je potrebno priključiti preostali dio naselja Zaton i Orašac. Nadalje, Zvekovića je spojena na SJO Cavtata. U općini Dubrovačko primorje dodati da je u izgradnji dio podsustava Banici, Kručica i Sladenovići.

U Župi dubrovačkoj postoji kanalizacijski sustav izgrađen samo za naselja Kupari, Srebreno i Mlini, s tim da ne postoji uređaj za pročišćavanje nego se otpadne vode ispuštaju kratkim ispustom u Župski zaljev.

U Općini Dubrovačko primorje izgrađen je kanalizacijski sustav samo za naselje Slano s mehaničkim uređajem za pročišćavanje i podmorskim ispustom.

Na kanalizacijski sustav Neum – Mljetski kanal, izgrađen za zaštitu Malostonskog zaljeva, na području Dubrovačko-neretvanske županije priključeno je samo naselje Ston te naselja Klek, Duboka i Komarna.

U Gradu Metkoviću izgrađena su tri neovisna podsustava s ispustima izravno u Neretvu. Priključenost je oko 30 %.

U Gradu Pločama kanalizacijska mreža s ispustom izravno u more izgrađena je samo za uži centar.

Na poluotoku Pelješcu kanalizacijskim sustavima s mehaničkim uređajem za pročišćavanje obuhvaćena su osim Stona dijelom i naselja Trpanj i Orebić.

Na otoku Korčuli, za Korčulu izgrađena su dva podsustava za odvodnju (Grad i Dominče) s ispustima izravno u more. U Lumbardi je izgrađen glavni kanalizacijski kolektor s podmorskim ispustom na koji su spojeni samo centar Lumbarde i hoteli. Za naselja Blato i Vela Luka dijelom su izgrađeni kanalizacijski sustavi s mehaničkim uređajem za pročišćavanje i podmorskim ispustom.

Na otoku Lastovu izgrađen je podmorski ispust za naselje Lastovo na koji je povezan dio naselja Prijedor.

Kao strateški razvojni projekti (Studija zaštite voda i mora Dubrovačko-neretvanske županije, 2009.) u idućem višegodišnjem razdoblju određeni su:

- rekonstrukcija, nadogradnja sustava i realizacija višeg stupnja pročišćavanja na kanalizacijskom sustavu Dubrovnik

- povezivanje svih naselja u Malostonskom zaljevu na kanalizacijski sustav
- izgradnja kanalizacijskog sustava Nacionalnog parka Mljet
- izgradnja kanalizacijskog sustava Janjina, Metković, Ploče, Slivno, Korčula, Lastovo
- nadogradnja kanalizacijskih sustava s realizacijom višeg stupnja pročišćavanja Cavtat, Župa dubrovačka, Orašac-Zaton, Opuzen, Trpanj, Orebić, Lumbarda, Blato, Vela Luka.

Tablica 102. Osnovni razvojni problemi i potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Nisu utvrđene zone sanitarne zaštite izvorišta, dio slivova izvorišta nalazi se na teritoriju susjedne države • Pojava zamućenja i zaslanjivanja izvorišta • Sezonalnost potrošnje • Izrazito veliki gubici vode • Nedovršenost i dotrajalost postojećih sustava • Nepokrivenost vodoopskrbnom mrežom velikih područja Županije s malim brojem stanovnika • Nedovoljna izgrađenost sustava odvodnje • Nedovoljna priključenost na već izgrađene sustave odvodnje • Nedostatak uređaja za pročišćavanje otpadnih voda • Na postojećim uređajima za pročišćavanje izgrađen samo mehanički stupanj • Neriješeno pitanje zbrinjavanja mulja s uređaja za pročišćavanje 	<ul style="list-style-type: none"> • Sanitarno zaštititi izvorišta • Proširiti vodoopskrbnu mrežu na nepokrivena područja (dio Dubrovačkog primorja, jugoistočni dio Pelješca, otoci Lastovo, Mljet, ...) • Povećati kapacitete vodoopskrbnih sustava radi osiguranja vodoopskrbe za potrebe gospodarstva, posebice turizma • Poboljšati kvalitetu vode izgradnjom uređaja za pročišćavanje vode • Uvesti sustav daljinskog nadzora i upravljanja • Nadograditi postojeće i izgraditi nove sustave odvodnje • Postići viši stupanj pročišćavanja na uređajima • Zbrinjavati mulj s uređaja za pročišćavanje • Izgraditi kanalizacijske sustave s uređajima za fizikalno/kemijsko/biološko pročišćavanje otpadnih voda

3.2.4. INFRASTRUKTURA ENERGETSKOG SUSTAVA

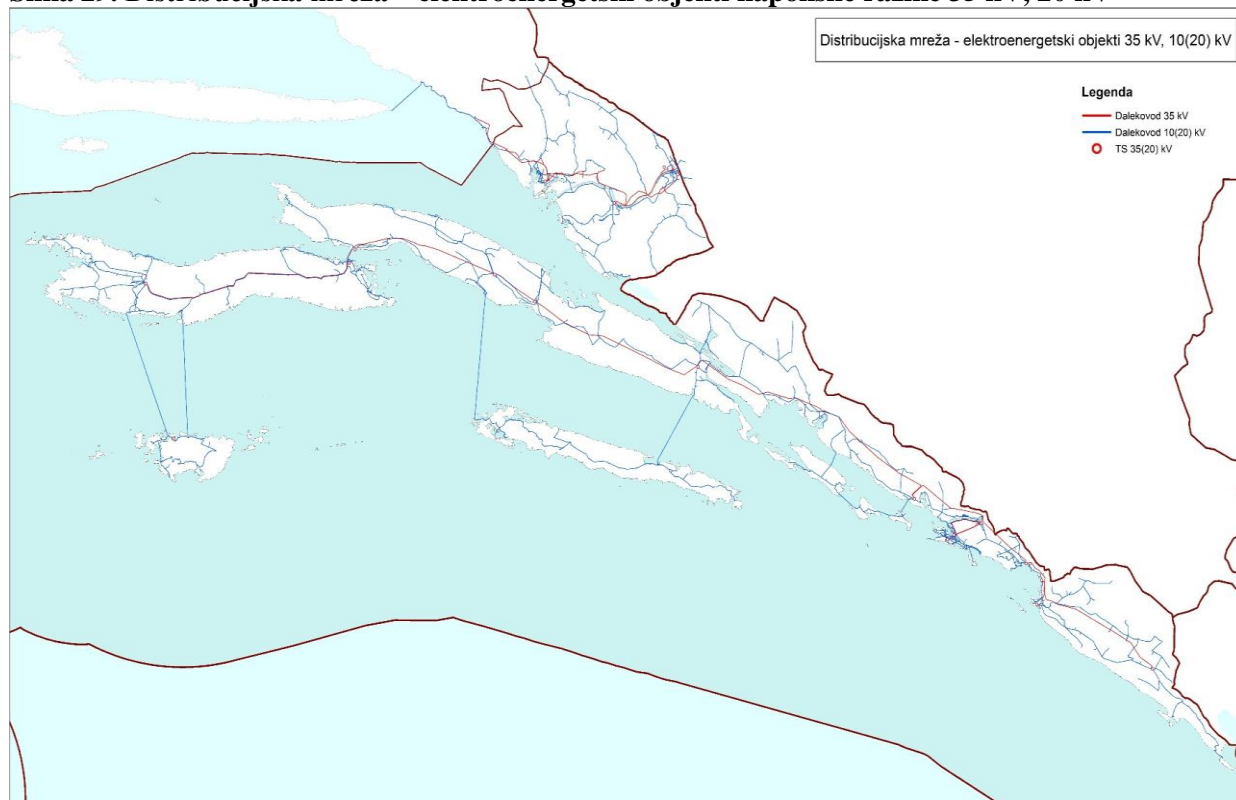
OPSKRBA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM

Distribucijska je mreža električne energije za potrebe gospodarstva i kućanstava u Dubrovačko-neretvanskoj županiji zadovoljavajuća. Od 2008. do 2013. godine broj kupaca električne energije porastao je za 2.496. U tom razdoblju potrošnja električne energije porasla je 20.553 MWh.

U 2014. potrošnja električne energije bila je 74.177 000KWH (prema podacima Elektrodalmacije - pogon Metković). Pogon Ploče preuzeo je posljednjih godinu dana približno 50.000.000 kWh električne energije, od čega je (prema procjeni) 80% odnosno oko 40.000.000 kWh potrošeno na području koje pripada Dubrovačko-neretvanskoj županiji, a ostatak u Splitsko-dalmatinskoj županiji, većinom na području Općine Gradac.

Planovima razvoja distribucijske mreže u Dubrovačko-neretvanskoj županiji predviđeno je postupno napuštanje 10 kV i 35 kV distribucijske mreže te prelazak na 20 kV naponski nivo. Na taj način će se uz povećanje prijenosne moći postojećih vodova poboljšati i naponske prilike u distribucijskoj mreži, a to će uz povećanu sigurnost napajanja potrošača omogućiti i priključenja novih.

Slika 29. Distribucijska mreža – elektroenergetski objekti naponske razine 35 kV, 20 kV

Izvor: HEP

Radi poboljšanja kvalitete napajanja šireg područja Dubrovnika Uprava HEP-a pokrenula je kapitalni projekt Program Dubrovnik, čiji se završetak planira u 2016. Njime će se pridonijeti sigurnosti napajanja distribucijske mreže područja Župe dubrovačke i Konavala te sigurnijoj opskrbi šireg područja Dubrovnika, mogućnosti prihvata novih većih kupaca i stvaranju uvjeta za prelazak na 20 kV napon.

Za očekivano povećanje potrošnje električne energije planirana je daljnja izgradnja elektroenergetskih objekata na elektroprijenosnom i distribucijskom sustavu na području cijele Županije, uključujući izgradnju novih i rekonstrukciju postojećih dalekovoda te polaganje novih i zamjenu postojećih podmorskih kablova.

OPSKRBA PLINOM

Izgradnjom magistralnog plinovoda nakon 2011. godine stvorit će se mogućnosti i za korištenje plina kao energenta u gospodarstvu i u kućanstvima, a to će uz ostalo biti velik doprinos zaštiti okoliša čitave regije.

Izmjenama i dopunama Plana razvoja, izgradnje i modernizacije plinskog transportnog sustava u Republici Hrvatskoj od 2002. do 2011. Godine, planirana je izgradnja magistralnog plinovodnog sustava sve do Ploča, a za njegov nastavak do Dubrovnika sve pripremne aktivnosti. Kao dio Jonsko-jadranskog plinovoda, za međunarodni plinovod Dubrovnik – Prevlaka – Dobreč (CG), DN 1000/75 bar (hrvatski dio) te magistralni plinovod Ploče – Dubrovnik, DN 1000/75 bar, tijekom 2011. i 2012. godine provedeni su postupci procjene utjecaja zahvata na okoliš.

Tablica 103. Plan plinifikacije do 2020. prema Prostornom planu Dubrovačko-neretvanske županije

Vrsta građevine	Naziv građevine	Napomena
Magistralni plinovod nazivnog promjera DN 1000 mm, maksimalnog operativnog tlaka 75 bara	Magistralni plinovod Split – Ploče, dionica: granica Splitsko-dalmatinske županije – čvor Ploče	
Magistralni plinovod	Jonsko-jadranski plinovod, dionica čvor Ploče – Grad Ploče -	Alternativa

nazivnog promjera DN 1000 mm, maksimalnog operativnog tlaka 75 bara	prijelaz ispod Malostonskog zaljeva – Pelješac – Dubrovnik – Župa dubrovačka – prijelaz ispod Župskog zaljeva – Konavosko polje – Prevlaka	preko doline Neretve i BiH
Magistralni plinovod	Odvojni plinovod za BiH, dionica čvor Ploče – granica BiH	
Magistralni plinovod	Odvojni plinovod za BiH, dionica čvor Dubrovnik – granica BiH	
Mjerno-redukcijske stanice	MRS „Ploče“, „Janjina“, „Ston“, „Rudine“, „Slano“, „Dubrovnik“, „Cavtat“	

Izvor Prostorni plan DNŽ-a

Za plinifikaciju u Županiji planirana je izgradnja glavnih distribucijskih plinovoda za Grad Dubrovnik, Župu dubrovačku, Konavle, Ploče, Kulu Norinsku, Metković i druga naselja. Županija nije pokrivena plinom. Za razvoj opskrbe plinom izrađen je Plan plinifikacije do 2020. prema Prostornom planu DNŽ-a.

OBNOVLJIVI IZVORI ENERGIJE I ENERGETSKA UČINKOVITOST

U Županiji postoje značajni prirodni potencijali za proizvodnju električne energije iz alternativnih izvora, vjetra i sunca. Iako Županija sufinancira i potiče korištenje obnovljivih izvora energije, s obzirom na potencijale oni su još uvijek slabo iskorišteni i uglavnom se odnose na iskorištavanje vjetra (vjetroelektrana Ponikve) i sunca (sunčeve elektrane na zgradama: "Atlantska plovidba" u Dubrovniku snage 9,6 kW, Ljekarna "Čebulc" u Dubrovniku snage 4,5 kW, "Južni Jadran" u Metkoviću snage 9,6 kW, Osnovna škola "Ston" snage 10 kW) te malim dijelom na korištenje mora putem toplinskih pumpi topline mora (mahom ih koriste hoteli) i topline tla (Osnovna škola "Opuzen").

Prosječna je godišnja proizvodnja iz obnovljivih izvora energije (HE Dubrovnik, VP Ponikve, solari) otprilike 790 GWh, a prosječna godišnja potrošnja električne energije cca 440 GWh (podaci samo za područje DP Elektrojug). Podaci o proizvodnji za HE Dubrovnik i VP Ponikve kao i podaci o potrošnji za područje DP Elektrojuga temelje se na prosjeku ostvarenja posljednjetri godine (2012. – 2014.). U proizvodnji prednjače hidroelektrane 730 GWh, zatim vjetroparkovi 60 GWh i solari 120 MWh.

Dubrovačko-neretvanska županija izrađuje Plan korištenja obnovljivih izvora energije kojim će se utvrditi zone za razvoj vjetroelektrana i samostojećih sunčevih elektrana na području Županije.

Sustav za stimuliranje građana za uvođenje sustava fotonaponskih kolektora i kolektora za proizvodnju tople vode te dizalica topline ocjenjuje se primjerenim s obzirom na mogućnosti i potrebe. Dubrovačko-neretvanska županija u suradnji s Fondom za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost potiče korištenje obnovljivih izvora energije u kućanstvima na svom području putem sufinanciranja ugradnje solarnih kolektorskih sustava za pripremu potrošne tople vode i potporu grijanju te korištenje ostalih sustava za korištenje obnovljivih izvora energije (dizalice topline, kotlovi na biomasu, obnova vanjske ovojnice i zamjena stolarije i sl.) čime građani ostvaruju znatne uštede u ukupnim troškovima energenata i doprinose zaštiti okoliša. Županija godišnje sufinancira oko 60 različitih projekata korištenja obnovljivih izvora energije u kućanstvima na svom području. Prosječan iznos subvencije kada je riječ o projektima ugradnje solarnih kolektorskih sustava i kotlova na biomasu i dizalica topline je do 55 % prihvatljivih troškova investicije (nabava opreme i troškovi ugradnje), a u slučaju obnove vanjske ovojnice i zamjene vanjske stolarije do 50 % prihvatljivih troškova.

U suradnji s Fondom za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost od 2011. do 2014. realizirano je više od 200 različitih projekata korištenja OIE-a u kućanstvima na području Županije. Ukupna vrijednost realiziranih projekata poboljšanja energetske učinkovitosti i korištenja OIE-a u kućanstvima iznosi više od 5 milijuna kuna. Za zgrade javnog sektora u kojima djeluju institucije kojima je Dubrovačko-neretvanska županija vlasnik i osnivač (osnovne i srednje škole, domovi zdravlja, učenički i domovi za starije i nemoćne) izrađeni su energetska certifikati te realizirani neki projekti povećanja energetske učinkovitosti (npr. OŠ Mljet, ugradnja solarnog kolektorskog sustava uz sufinanciranje FZZOEU-a u visini od 80%). Uz pomoć razvojne agencije Dunea realizirana su dva projekta EU-a, Mashartility i Legend. U sklopu projekta Mashartility na krov OŠ Ston instalirana je fotonaponska elektrana snage 10 KW te ugrađen solarni kolektorski sustav za pripremu potrošne tople vode i potporu grijanju i zamijenjena unutrašnja neučinkovita rasvjeta učinkovitim LED rasvjetom. U sklopu projekta Legend realizirana je pilot-aktivnost ugradnje dizalice topline (geotermalna energija) u dvorištu OŠ Opuzen čime je znatno umanjena potrošnja energije i ukupni troškovi energenata. S obzirom na to da se u

zgradarstvu troši oko 40% ukupne energije, velike su mogućnosti uštede. S obzirom na klimatološke uvjete u Županiji svakako treba nastaviti s pasivnim mjerama za ublažavanje temperaturnih ekstrema i kombinirati ih s korištenjem obnovljivih izvora energije (primjerice postavljanje solarnih panela). Za poticanje uporabe električne energije za vozila, u suradnju s HEP otvorene su dvije punionice.

Kao i u slučaju obnovljivih izvora energije, velike su mogućnosti za provedbu mjera energetske učinkovitosti kako u javnom tako i u privatnom sektoru i kućanstvima. Dubrovačko-neretvanska županija na temelju Plana i Programa energetske učinkovitosti u neposrednoj potrošnji energije (2014.–2016.) provodi niz mjera i aktivnosti povećanja energetske učinkovitosti u zgradama javnog sektora, ali i u kućanstvima na svom području.

Mjere energetske učinkovitosti na području Županije, kao i u ostatku Hrvatske, potiče i sufinancira Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost putem poticanja ugradnje sunčevih panela, PVC stolarije i fasadnih obloga.

OPSKRBA TOPLINSKOM ENERGIJOM

Opskrba toplinskom energijom na području Županije za sada ne postoji.

Tablica 104. Razvojni problemi i potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljno korištenje obnovljivih izvora energije • Nepovezanost s plinovodnim sustavom RH • Dotrajalost i nedovoljan kapacitet elektromreže što ograničava priključak većih potrošača • Nedovoljna provedba mjera energetske učinkovitosti 	<ul style="list-style-type: none"> • Poticati korištenje obnovljivih izvora energije i provedbu mjera energetske učinkovitosti • Provesti povezivanje na plinski sustav RH (izgradnja magistralnog plinovoda Ploče – Dubrovnik – Prevlaka) • Izgraditi 220 kV dalekovod Plat – Nova Sela – Zagvozd • Unaprijediti elektroprijenosnu mrežu • Unaprijediti distribucijsku mrežu i prijeći na 20 kV naponski nivo

3.3. INFRASTRUKTURA ZA MOBILNOST I INTERNETSKU POVEZANOST

3.3.1. CESTOVNI PROMET

Specifični geografski i geoprometni položaj Županije uvjetuje i nameće razvoj prometne infrastrukture kao jedan od ključnih čimbenika lokalnog i regionalnog razvoja. Cestovna infrastruktura svakako je ključna sastavnica ukupne prometne infrastrukture. Programom razvoja cestovne infrastrukture za razdoblje 2014.–2016. na mreži državnih cesta (Hrvatskih cesta d.o.o.) u sljedećem razdoblju planirana su nužna poboljšanja cestovne mreže na području Županije u svrhu njezina boljeg integriranja u prometni sustav države, ali i poboljšanja unutaržupanijske prometne kohezije.

U sklopu državne cestovne prometne mreže Dubrovačko-neretvanska županija nalazi se na kraju Jadranske turističke ceste (D8), koja je u nezadovoljavajućem stanju zbog neredovitog održavanja te loših prometno-tehničkih elemenata s malim radijusima i velikim uzdužnim nagibima. Državna cesta D8 jedina je cestovna veza Dubrovnika s ostatkom Hrvatske i stoga je sve više usko grlo u cestovnom prometu, osobito u turističkoj sezoni. Izgrađena je 1965. godine razvojem naselja uz obalu, pa je tako na dijelovima postala gradska ulica s pješačkim prijelazima i raskrižjima sa semaforima (Župa dubrovačka, Zaton, Tršteno, Orašac, Slano, Doli, Opuzen, Rogotin, Ploče).

Cestovna prometna mreža na području Županije sastoji se od 2 autoceste, 16 državnih cesta, 33 županijske ceste i 78 lokalnih cesta. Ukupno gledano, cestovna mreža nije zadovoljavajuća, prolazi kroz naselja nisu adekvatno riješeni, poglavito na području doline Neretve, Grada Dubrovnika te Općine Župa dubrovačka. Većina lokalnih i županijskih cesta u lošem je stanju. Sve su većinom u funkciji internoga županijskog povezivanja te u nadležnosti Županijske uprave za ceste.

Cestovna povezanost Županije s drugim dijelovima Hrvatske jedno je od ključnih razvojnih pitanja prepoznato kako na regionalnoj, tako i na nacionalnoj razini. Stoga je prostornim planom Dubrovačko-neretvanske županije radi povezivanja Županije s drugim dijelovima Hrvatske ali i Europe planiran nastavak izgradnje autoceste Ploče-Dubrovnik na Jadransko-jonskom pravcu, nastavak izgradnje

mosta Pelješac s pristupnim cestama te, zbog potrebe za brzom vezom Dubrovnika sa zračnom lukom, i realizacija brze ceste Dubrovnik-Čilipi-Debeli brijeg.

Jadransko-jonski pravac, koji na teritorij Republike Hrvatske ulazi u osnovnu TEN-T cestovnu mrežu, ima nezamjenjivu ulogu u pretpostavci cjelovitog razvoja makroregije jer može u punoj mjeri iskoristiti gospodarske potencijale, prvenstveno kroz turizam i prateće djelatnosti.

Realizacija mosta Pelješac ima nezamjenjivu ulogu u povezivanju prometno izoliranog i teritorijalno odcijepljenog Dubrovnika i Dubrovačko-neretvanske županije od ostatka Hrvatske i Europe. No, most Pelješac značajan je i za unutarnje povezivanje Županije: Dubrovnika i šireg dubrovačkog područja, poluotoka Pelješca i otoka Mljeta, Korčule i Lastova s neretvanskim područjem.

Dubrovačka zračna luka nije odgovarajuće integrirana u prometni sustav Županije i države; stoga je realizacija Brze ceste Dubrovnik (Osojnik) – Zračna luka Dubrovnik – Debeli brijeg nužna zbog toga ali i zbog bolje povezanosti glavnine turističkih kapaciteta Županije s Dubrovnikom i Zračnom lukom Dubrovnik.

Povezivanje Pelješca, Korčule i Lastova također je od vitalnog značaja kako za lokalno stanovništvo tako i za daljnje unapređenje razvoja turizma; stoga se na državnoj cesti D 414 preko Pelješca planira izgradnja spojne ceste od mosta Pelješca do obilaznice Janjine, obilaznica Janjine, obilaznica Potomja, nova dionica od Kapetana do Orebića, obilaznica Orebića, spoj na luku Perna te most (uronjeni tunel) Sv. Ivan – Kneža preko Korčulanskog kanala s pristupnim cestama na Pelješcu i Korčuli

S obzirom na stanje cestovne infrastrukture u Županiji potrebno je kontinuirano ulagati i u održavanje mreža državnih cesta.

Slika 30. Planirana cestovna mreža državnih cesta za Dubrovačko-neretvansku županiju

Izvor: Hrvatske ceste d.o.o., 2015.

Broj registriranih vozila u DNŽ-u bilježi stalan lagani rast i u 2014. iznosio je 55.875.

Tablica 105. Prikaz broja vozila u periodu od 2010. - 30.06.2015.

Godina	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	do 30. 6. 2015.
broj vozila	52.050	52.266	54.076	54.912	55.875	28.806
povećanje u odnosu na prethodnu godinu		1%	3%	1%	1%	

Izvor: Hrvatske ceste d.o.o., 2015.

Među registriranim vozilima prednjače osobni automobili (46.113), slijede teretna vozila (4510) i motocikli (3890). Broj prometnih nesreća u 2014. bio je 719 što je manje nego prethodne godine kada se taj broj prema službenim podacima MUP-a kretao od 1.164 u 2011 do 845 u 2013. Također broj poginulih je sa 18 u 2011. pao u 2014. godini na 9. Ipak, zbog sve više sudionika u prometu potrebno je provoditi stalne edukativne i preventivne mjera, osobito u mlađoj kategoriji sudionika.

Dubrovačko-neretvanska županija uključena je u projekt funkcionalnih regija. Strategijom prometnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje od 2014. do 2030. godine (SPR) identificirana su područja funkcionalnih regija (FR) od kojih jedna se odnosi na područje Južne Dalmacije, što dakle uključuje Dubrovačko-neretvansku županiju. Nacionalnim prometnim modelom i Strategijom će se utvrditi točne granice FR.

Cilj analize funkcionalne regije (izrada glavnih planova razvoja FR) je da se ustanovi postojeće i buduće potrebe regije koje utječu na prometnu potražnju kao što su razvoj poslovne infrastrukture (tvornice, poslovne zone, postrojenja za preradu i obradu, itd.), razvoj znanstvenih institucija (škole, fakulteti, instituti itd.), razvoj zdravstveno-rehabilitacijskih ustanova (bolnice, toplice), razvoj trgovačkih centara (trgovačke zone i trgovački centri), razvoj sportsko-rekreacijskih sadržaja (sportski objekti i tereni) te razvoj kulturnih i zabavnih sadržaja (dvorane, kulturni objekti, zabavni parkovi itd.). Utvrđena potreba koristit će se u svrhu definiranja zahtjeva prometnog sustava (modela), paralelno s potrebama proizašlima iz relevantnih sektorskih analiza.

Projektom će se detaljno analizirati interakcija unutar prometa i međusobno s ostalim sektorima, uzimajući u obzir misiju i viziju razvoja FR, te izraditi Glavni plan prometa FR i Strateška procjena utjecaja na okoliš što su glavni preduvjet za pokretanje razvojnih projekata.

Dubrovačko neretvanska županija je prijavitelj i nositelj projekta zajedno s partnerima (čiji je ujedno osnivač i vlasnik) Zavodom za prostorno uređenje DNŽ (ZPU) i Regionalnom razvojnom agencijom Dubrovačko-neretvanske županije (DUNEA) je planirana temeljna organizacijska struktura za provedbu.

3.3.2. POMORSKI PROMET

Pomorski promet osobito je važan za Dubrovačko-neretvansku županiju jer uz zračni promet ima najveći potencijal daljnjeg razvoja. Vrlo izražena razvedenost obale i znatan broj otoka uz mali broj stanovnika zahtijevaju specifične mjere za sustavno rješavanje učinkovitog i rentabilnog prometnog povezivanja.

Ukidanjem dužobalne linije središte Županije ostalo je bez pomorske veze s ostatkom RH, što je od ljeta 2014. djelomično kompenzirano sezonskom brzobrodskom vezom sa Splitom i usputnim otocima (Mljet, Korčula, Hvar, Brač). Brodsku povezanost s Elafitskim otočjem potrebno je unaprijediti uvođenjem suvremenijeg broda za prijevoz putnika i opskrbe otoka bez cestovnog prometa te brzobrodskom ili kvalitetnom trajektnom vezom Lastovo izravno povezati sa sjedištem Županije.

Na međunarodnom pomorskom povezivanju, osim trajektne sezone linije Dubrovnik – Bari ne postoje druge pomorske linije. Suvremeni turistički tokovi i izgradnja autoceste do Ploča zahtijevaju sezonsko trajektno povezivanje sjevernojadranskih luka preko Dubrovnika do Grčke.

Većina lokalnih luka u Županiji i ne zaslužuje naziv luka jer se često radi o suhozidima složenim u moru ili malim molovima u zaklonjenim uvalama koji su dugo bili prepušteni zubu vremena. Ipak stanje luka je znatno povoljnije od stanja kakvo je ovdje prikazano i stoga luke kao takve predstavljaju velik potencijal za unapređenje pomorskog povezivanja i za gospodarstvo. Na nekim lukama obavljani su značajni radovi (Dubrovnik, Slano, Sobra,...), a uskoro počinju radovi u Luci Ston.

Lučke uprave zadužene su za popravke, održavanje i proširenje luka, no to se većinom čini u lukama sa značajnijim prometom, a u manjim se lukama izvode samo najnužnije sanacije.

Vrlo je izražen sezonski karakter korištenja luka. U većini malih luka glavina godišnjeg prometa odvija se u tri ljetna mjeseca (15. 6 – 15. 9.), a u ostatku godine promet je zanemariv ili ga uopće nema. Luke su neophodan element u razvoju kako otoka tako i priobalnih naselja. U ljetnoj sezoni naselja s većim lukama u kojima se dio obale koristi kao nautički vez ostvaruju značajne prihode kako od nautičara tako i od putnika na brodovima za višednevna putovanja u domaćoj plovidbi.

Luke od osobitog (međunarodnog) značaja za Republiku Hrvatsku jesu putnička luka Gruž i teretna luka Ploče. Od županijskog je značaja pet putničkih luka: Gradska luka Dubrovnik, Luka Korčula, Luka Trpanj, Luka Vela Luka i Luka Orebić te teretna luka Metković. Od lokalnog značaja je 76 luka. Većina luka ne održava se redovito.

U realizaciji je izgradnja novog pomorsko-putničkog terminala županijske luke Vela Luka za trajekte na međunarodnim i domaćim linijama te za kruzere.

U županijskoj luci Korčula planirana je izgradnja novog pristaništa na lokaciji Polačišta u blizini Žrnovske Banje. U pristaništu su predviđeni vezovi za brodove na kružnim putovanjima za velike trajekte te za trajekte na liniji Pelješac – Korčula.

Potrebe za boljim pomorskim domaćim i međunarodnim linijskim povezivanjem središta DNŽ-a te razvoj nautičkog turizma kabotažnim kružnim putovanjima brodovima do 650 BT nužno zahtijevaju nastavak izgradnje lučke podgradnje u luci Dubrovnik – Gruž u opsegu definiranim UPU-om Gruški akvatorij na predjelu Batahovina. U završnoj fazi je izrada idejnog projekta za izgradnju infrastrukture na predjelu od Mosta dr. Franje Tuđmana do Kaboge te je u tijeku postupak procjene utjecaja zahvata na okoliš.

Izgradnjom ovog dijela luke ujedno bi se predio Gruža rasteretio dijela prometa vozila generiranim trajektnim i nautičkim turizmom. Početak gradnje očekuje se 2018. godine, a završetak prve faze 2020.. Također je u izradi Studija isplativosti izgradnje infrastrukture na predjelu Batahovina.

Nakon završetka izgradnje podgradnje za brodove na kružnim putovanjima planira se izgradnja putničkog terminala, trgovačkog centra, garažnog objekta i autobusnog kolodvora na predjelu Batahovina.

Poslovanje lučkog sustava u Pločama te svih lučkih dionika ima nesporno veliku važnost za jedinice lokalne i regionalne uprave, posebno za Grad Ploče i cijelu Županiju. Lučki sustav predstavlja okosnicu gospodarstva Grada Ploča te, osim zapošljavanja, poreznih i komunalnih naknada, generira iznimno velike direktne i indirektno učinke na poslovanje brojnih drugih subjekata u Gradu i Županiji.

Luka Ploče je:

- početno-završna točka međunarodnog prometnog koridora Vc (Ploče-Sarajevo-Budimpešta) koji će uskoro postati dio proširene mreže europskih koridora (TEN-T mreža)
- bitno čvorište u prometnom lancu imajući u vidu činjenicu da luke ne predstavljaju samo mjesto prekrcanja, nego su ključne za operacije u efikasnim logističkim lancima povezujući pomorski prijevoz sa ostalim oblicima prijevoza, pružajući preduvjete za razvoj aktivnosti dodane vrijednosti te time doprinose održivom razvoju svojih područja
- atraktivna točka za generiranje intenzivne industrijske aktivnosti kojom se pridonosi lučkim aktivnostima, a s druge strane industriji omogućuju uštede u prijevoznim troškovima i vremenu
- mjesto sigurnosne zaštite s obzirom na značajnu ulogu u pomorskoj sigurnosti, prevenciji onečišćenja kroz lučke kontrolne i upravljačke sustave, prikupljanju otpada, prevenciji terorizma, ilegalne imigracije i drugih nedopuštenih radnji.

Osnovne su prednosti Luke Ploče njen zemljopisni položaj s posebnom važnošću blizine tržišta Bosne i Hercegovine (na udaljenosti od samo 24 km) u odnosu na druge luke, zatim lučki kapaciteti koji zadovoljavaju trenutačne zahtjeve tog tržišta, prostor za daljnji razvoj luke kao i investicijske aktivnosti javnog (preko Lučke uprave Ploče) i privatnog sektora za povećanje lučkih kapaciteta te adekvatna radna snaga s iskustvom za razne oblike manipulacija u skladu s potrebama korisnika.

U Luci Ploče u tijeku je provedba razvojnog Projekta Integracije trgovine i transporta (ITT) koji je započeo još 2006. godine s ciljem stvaranja preduvjeta za povećanje kapaciteta, učinkovitosti i kvalitete usluga uz južni dio koridora Vc. s naglaskom na povećanje konkurentnosti Luke Ploče, njenih kapaciteta, efikasnosti i kvalitete lučkih usluga. Izvor financiranja u Projektu ITT su krediti Svjetske banke (ukupan iznos 108 milijuna eura), proračun Republike Hrvatske (21 milijun eura) te

vlastita sredstva Lučke uprave. Na ta ulaganja nadovezuju se ulaganja privatnog sektora u opremu temeljem potpisanih koncesijskih ugovora.

Osim investicijskih aktivnosti kroz Projekt ITT, treba istaknuti ostale investicije privatnog sektora koje su već završene ili su u tijeku odnosno pred početkom izgradnje:

- novi terminal za tekuće terete i ukapljeni naftni plin
- postrojenje za proizvodnju biodizela
- energane na biomasu za proizvodnju toplinske i električne energije
- suvremena skladišta za visokotarifirajuće proizvode.

Završetkom svih predviđenih investicija udvostručili bi se postojeći lučki kapaciteti na razini 5,5 milijuna tona te bi se luka Ploče mogla pozicionirati kao jedna od najkonkurentnijih teretnih luka na Jadranu. Preduvjet je svakako unapređenje interoperabilnosti, intermodalnosti i efikasnosti na infrastrukturnim vezama prema gravitacijskom području čime bi se ono proširilo izvan teritorija Bosne i Hercegovine, dakle na teritorij Srbije i zemalja Srednje i Istočne Europe.

NAUTIČKE LUKE

Nautički turizam ima velik potencijal u Županiji, no infrastruktura je nedostatna za jači razvojni zamah u tom području. Na području Županije postoje tri nautičke luke (ACI marina Dubrovnik, ACI marina Korčula i ACI marina Lumbarda) s ukupno 625 vezova (nautički vez u lukama otvorenim za javni promet treba razlikovati od luka nautičkog turizma). U 2016. godini realizirat će se 200 novih vezova u LN ACI marini Slano.

S obzirom na rastući interes nautičara za Jadransku obalu ulaganja u nautički turizam u Županiji važan su sastavni dio diverzifikacije ukupne turističke ponude. Nautičke luke s cjelokupnom potrebnom infrastrukturom u središtu su tih ulaganja. To je prepoznato i u Prostornom planu Županije koji predviđa višestruko povećanje kapaciteta i razvoj luka nautičkog turizma.

Tablica 106. Plan razvoja luka nautičkog turizma do 2020. (prema Prostornom planu Dubrovačko-neretvanske županije)

Općina/grad	Naselje	Naziv/lokalitet	Kapacitet (broj vezova)	Post/plan
Dubrovnik	Dubrovnik	Marina Gruž – Lapad	do 400	pl
	Komolac	ACI Marina Miho Pracat	do 450	pt/pl
Korčula	Korčula	ACI marina Korčula	do 400	pt/pt
Dubrovačko primorje	Kručica	Luka – suha marina	do 400	pl
	Doli	Sestrice	do 400	pl
Ploče	Ploče	Pod cestom	do 400	pl
Lastovo	Pasadur	Jurjeva Luka – Kremena	do 400	pl
Do 200 vezova				
Korčula	Korčula	Korčula (Dominče)	do 200	pl
Blato	Blato	Otočac	do 200	pl
Dubrovačko primorje	Slano	Slano	do 200	Pl
Konavle	Cavtat	Prahivac	do 200	pl
	Vitaljina	Prevlaka	do 200	pl
Orebić	Orebić	Orebić	do 200	pl
Smokvica	Brna	Brna	do 200	pl
Ston	Žuljana	Žuljana	do 200	pl
Trpanj	Trpanj	Trpanj	do 200	pl
Vela Luka	Vela Luka	Vela Luka	do 200	pl
Do 100 vezova				
Dubrovnik	Zaton	Zaton	do 100	pl
	Šipanska luka	Jakljan	do 100	pl
	Šipanska luka	Šipanska luka	do 100	pl
	Suđurađ	Suđurađ	do 100	pl
	Lopud	Lopud	do 100	pl
	Koločep	Donje Čelo	do 100	pl
Korčula	Korčula	Korčula (Badija)	do 100	pl
	Račišće	Račišće	do 100	pl

Opuzen	Opuzen	Opuzen	do 100	pl
Metković	Metković	Metković	do 100	pl
Dubrovačko primorje	Kručica	Luka-Kručica	do 100	pl
Konavle	Molunat	Gornji Molunat	do 100	pl
Lumbarda	Lumbarda	Lumbarda	do 100	pl
Mljet	Prožurska luka	Prožurska luka	do 100	pl
	Polače	Polače *	do 100	pl
	Sobra	stara riva u naselju	do 50	pl
Orebić	Trstenik	Trstenik	do 100	pl
	Lovište	Lovište **	do 80	pl
	Kučište	Hotel «Komodor»	do 100	pl
Ston	Kobaš	Kobaš	do 100	pl

Izvor: UO DNŽ za komunalne poslove, promet i veze

3.3.3. ZRAČNI PROMET

Zračni promet najvažniji je oblik prometa koji Dubrovačko-neretvansku županiju povezuje s ostatkom Hrvatske i svijetom preko zračne luke Dubrovnik u Čilipima (koja pripada u sekundarne međunarodne zračne luke kategorije 4E s obzirom na broj prevezenih putnika koji bilježi konstantni porast od 2010. naovamo). Zračna luka Dubrovnik trenutačno je jedina kvalitetna prometna veza Dubrovnika i Županije s ostatkom države, Europom i svijetom te najznačajnija prometna veza za dolazak turista na ovo područje (više od 60% ukupnoga broja turista na tom području dolazi preko zračne luke). Njen će značaj dodatno rasti po dovršetku planiranog proširenja te izgradnjom brze cestovne veze do Dubrovnika.

Tablica 107. Broj prevezenih putnika od 2007. godine do 2014. u Zračnoj luci Dubrovnik

2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
122.355	1.270.062	1.349.501	1.450.470	1.522.629	1.584.471	1.693934

Izvor: UO DNŽ za komunalne poslove, promet i veze

Prometna potražnja premašuje kapacitete Zračne luke Dubrovnik, prvenstveno putničkog terminala. Također, od gradnje uzletno-sletne staze 1965 nije bilo značajnijih rekonstrukcija operativnih površina zračne luke što svakako odstupa od postojećih međunarodnih standarda. Kako bi Zračna luka Dubrovnik i dalje uspješno ispunjavala svoju zadaću povezivanja Županije i grada s ostatkom Hrvatske i svijetom, u iduće četiri godine planira se kroz Projekt Zračna luka Dubrovnik provesti nužno povećanje kapaciteta putničkog terminala i rekonstrukciju prometnih površina u skladu s rastom prometne potražnje i definiranim međunarodnim standardima za aerodrome. Provedba je počela, a izgradit će se nov putnički terminal, upravne zgrade, postrojenja za skladištenje i opskrbu gorivom zrakoplova na stajanci, proširit će se stajanka, izgraditi nova stanica za spasilačko-vatrogasne službe, terminal i hangar općeg zrakoplovstva te zgrada Cateringa. Uz to, unaprijedit će se infrastruktura za oborinsku odvodnju, javni prometni sustav te ostali potrebni infrastrukturni objekti. Završetkom izgradnje novog putničkog terminala kapacitet putničkog terminala povećat će se na 3 milijuna putnika (danas je on 2 milijuna). Projekt je prepoznat kao projekt od nacionalnog značaja, pa je za njega osigurano sufinanciranje iz sredstava Europskog fonda za regionalni razvoj.

Pored ulaganja u Zračnu luku Dubrovnik, za potrebe daljnjeg razvoja zračnog prometa planira se i razvoj Zračne luka Lisačke rudine kao dopune Zračnoj luci Dubrovnik u skladu s koncepcijom boljeg povezivanja udaljenih dijelova graničnog područja RH te značajnijih turističko-rekreacijskih područja Dubrovačko-neretvanske županije te zračnih luka na Korčuli i Lastovu.

Također, dodatno se planira razvijati hidroavionsku vezu i unaprijediti heliodromsku infrastrukturu. Heliodromi su dosad izgrađeni i osposobljeni za noćno slijetanje u Dubrovniku, na otoku Korčuli te na poluotoku Pelješcu i otoku Lastovu (u relativno lošem stanju, pa se koristi samo za interventno slijetanje). U prostornom planu Županije predviđeni su heliodromi na Mljetu, Lastovu i Elafitima, u Pločama te uz turističko naselje Perna na poluotoku Pelješcu, naselju Slanom i gradu Opuzenu.

3.3.4. ŽELJEZNIČKI PROMET

Na području Županije postoji samo jedna željeznička pruga, od Ploča preko Metkovića prema Sarajevu i dalje prema Srednjoj Europi. Pripada prugama prvoga reda, potpuno je rekonstruirana i dio

je paneuropskog koridora 5C. Ima veliku važnost jer je najbliža veza Srednje Europe i Sredozemnog mora i zapravo jedini prirodni izlaz na more Bosne i Hercegovine.

Željeznički je promet u Dubrovačko-neretvanskoj županiji skroman. U Županiji postoji 22,5 km željezničke pruge koja je dio koridora 5c i proteže se od Ploča preko Metkovića do bosanskohercegovačke granice. To je moderna pruga obnovljena 2003., no trenutačno je ukinut putnički promet i na toj jedinoj dionici od Ploča do Metkovića tako da u južnoj Hrvatska više nema željezničkog putničkog prometa. Revitalizacija željezničkog prometa u južnom dijelu Hrvatske nažalost nije predviđena nacionalnim strateškim dokumentima iako bi uloga željezničke pruge Ploče-Metković-Sarajevo-Budimpešta mogla biti iznimno značajna za razvoj lučkog teretnog prometa u Luci Ploče. Ovom željezničkom prugom ostvaruje se preko Luke Ploče najkraća veza prema Baltiku i cijeloj Srednjoj Europi za robu koja dolaze iz Mediterana što luci daje nespornu prednost pred drugim lukama na Jadranu. Sukladno spomenutom, Prostornim planom Dubrovačko-neretvanske županije ipak je planirana modernizacija željezničke pruge u koridoru Vc, Ploče-Metković-Sarajevo-Osijek-Mađarska, gradnja drugog kolosijeka te uzduž jadranska željeznička pruga velikih brzina.

3.3.5. JAVNI PRIJEVOZ

Prometna povezanost općina i gradova na području Dubrovačko-neretvanske županije autobusnim linijama ne zadovoljava. Zbog konfiguracije terena i znatne prostorne rastrkanosti naselja, ni jedinice lokalne samouprave ni Županija ne mogu osigurati odgovarajuću međuopćinsku povezanost.

Na području Županije tijekom 2015. autobusni javni prijevoz obavljalo je 14 prijevoznika. Tijekom 2012. ukupno je u javnom autobusnom prijevozu prijeđeno 2.620.918 km. Prema podacima dobivenim od koncesionara, na području Dubrovačko-neretvanske županije u autobusnom javnom prijevozu u 2012. godini ukupno je potrošeno 0,011 PJ dizela.

Taksi koncesija u DNŽ-u ima 309, najviše u Dubrovniku (), a najmanje u dolini Neretve (2). Broj koncesija povećava se samo u Dubrovniku, a u ostalim se JLS-ovima ne mijenja.

3.3.6. BIKIKLISTIČKI PROMET

Na području Županije nema dovoljno izgrađenih biciklističkih staza. Trenutačno postoje tri rute biciklističkih staza, a mjere za unaprjeđenje biciklističkog prijevoza na području Županije obuhvaćaju:

- izgradnju biciklističkih staza na području Županije i
- kontinuirano održavanje postojećih biciklističkih staza.

U sklopu tih mjera potrebno je urediti i označiti biciklističke staze, izraditi panoe s kartama označenih biciklističkih staza, smanjiti broj mogućih nesreća biciklista odvajanjem biciklističkih staza od prometnica namijenjenih motornim vozilima gdje god je moguće. U blizini željezničkog i autobusnog kolodvora ili na nekoj drugoj prometnoj lokaciji potrebno je izgraditi garažu za bicikle opremljenu video nadzorom kako bi se spriječile krađe.

Mjere predviđaju promoviranje korištenja bicikla kao prijevoznog sredstva osobito na kratkim udaljenostima te kontinuiranu provedbu programa i edukacije o prednostima biciklističkog prijevoza u vrtićima, školama, na tribinama za građanstvo.

Osim energetske uštede, unaprjeđenje biciklističkog prijevoza važno je i za sigurnost kretanja, poboljšanje kvalitete života svih građana na području Županije kao i za razvoj turizma.

3.3.7. INFRASTRUKTURA ZA MOBILNOST I INTERNETSKU POVEZANOST

Na području DNŽ-a telekomunikacijski promet odvija se preko 66 područnih centrala i četiri mjesne centrale (Dubrovnik, Mokošica, Korčula i Ploče) na koje se vežu područne centrale. U cjelini, stanje razvijenosti telekomunikacija dobro je i može se uspoređivati sa stanjem u razvijenim zemljama.

Prema popisu stanovništva 2011. u Republici Hrvatskoj 55% kućanstava posjedovalo je stolno ili prijenosno računalo, a u Dubrovačko-neretvanskoj županiji računalo je posjedovalo 57% kućanstava. Prema istom izvoru, na razini države Internet koristi 51% kućanstava, a u Dubrovačko-neretvanskoj županiji njih 54%.

Međutim, na lokalnoj razini postoje velike razlike u dostupnosti, ali i u korištenju interneta. U Općini Župa dubrovačka internet je koristilo više od 63% kućanstava, a u Gradu Dubrovniku gotovo 61%. Iznad županijskog prosjeka još su općine Konavle i Lumbarda te gradovi Opuzen i Korčula, a iznad republičkog prosjeka i grad Ploče. Na začelju su općine Zažablje, Dubrovačko primorje i Janjina u kojima se internetom služi manje od 30% kućanstava. Primjetno je da u općinama koje su na začelju

po korištenju interneta živi relativno starije stanovništvo i da je to relativno rjeđe naseljeno područje te da nema korelacije između dostupnosti širokopojasnog interneta i udjela stanovništva koje koristi internet (preuzeto iz: ICT Strategije DNŽ-a).

Dubrovačko-neretvanska županija izrazito je zainteresirana za daljnji razvoj interneta. Dobro razvijena internetska infrastruktura važna je za domaće pučanstvo, poduzetništvo i razvoj poslovanja te za razvoj turizma. Za te potrebe priprema se projekt Razvoj širokopojasnog pristupa u područjima u kojima ne postoji dostatan komercijalni interes za ulaganja prihvatljivog za financiranje iz strukturnih fondova EU-a. Komercijalni interes postoji u Županiji samo za područje Grada Dubrovnika, a za sve ostale gradove i općine nema komercijalne opravdanosti, pa Županija podržava i razvija projekt.

Nakon donošenja županijske ICT strategije pokrenute su aktivnosti vezane za razvoj informacijske infrastrukture te definirana dva područja primjene. Uzimajući u obzir sve karakteristike projekta izdvojeni su područje doline Neretve, koje uključuje gradove i općine Metković, Ploče, Opuzen, Kula Norinska, Slivno, Zažablje i Pojezerje te područje općina Dubrovačko primorje, Župa dubrovačka, Konavle i ruralni dijelovi grada Dubrovnika kao druga cjelina. Projekt razvoja širokopojasne infrastrukture od vitalne je važnosti za područja koja nisu od komercijalnog interesa za telekomunikacijske operatore.

Županija će kao nositelj projekata osigurati 80% sredstava za realizaciju aktivnosti pripreme Plana razvoja širokopojasne infrastrukture, a preostalih 20 posto troškova podijeljeno je između JLS-ova.

Dubrovačko-neretvanska županija u suradnji sa tehnološkim partnerima, postavlja prvu platformu pametne regije kroz Pilot projekt - implementacije i uvođenja ICT rješenja Dubrovnik Neretva Pametna regija. Projekt predstavlja inovaciju te je prvi takve vrste u Hrvatskoj i široj regiji u skladu sa Smart City/Region konceptima. Platforma će županiji omogućavati praćenje ključnih razvojnih područja preko indikatora (KPI). Za praćenje indikatora potrebni su kvalitetni podaci iz područja rada raznih institucija. Sa podacima će se kreirati banka podataka županije (sDataBank) koja će podupirati razvoj pametne regije po principu dostupnosti podataka za javnost.

Podaci će preko korištenja na platformi Dubrovnik Neretva Pametna regija koristiti budućem poboljšanju kvalitete življenja stanovnika, te kreiranju novih usluga. Također ova platforma omogućit će jednostavno i učinkovito praćenje provedbe Županijske razvojne strategije Dubrovačko-neretvanske županije i drugih strategija i programa, te vrednovanje postignutih rezultata i razvojnih učinaka.

Tablica 108. Razvojni problemi i razvojne potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Prometna izoliranost DNŽ-a od ostatka RH • Loša prometna povezanost unutar Županije • Prekidi zračnog prometa zimi zbog bure • Ukidanje uzdužobalne brodske linije Dubrovnik-Rijeka • Nepostojanje brzih brodskih veza Dubrovnika s otocima (Korčula, Lastovo) • Ukidanje putničkog prometa na željezničkoj pruzi Ploče-Metković-Sarajevo • Ograničene prostorne mogućnosti i nedovoljna svijest dionika o važnosti zdravog okoliša • Cestovna mreža državnih cesta u lošem je stanju • Nedostatni kapaciteti luka nautičkog turizma • Nedostatni kapaciteti Zračne luke Dubrovnik i nepostojanje manjih zračnih luka i heliodroma • Nedovoljno razgranata mreža biciklističkih staza • Nepostojanje širokopojasnog interneta u područjima u kojima nema dovoljno komercijalnog interesa 	<ul style="list-style-type: none"> • Izgraditi autocestu Ploče-Dubrovnik • Izgraditi most Pelješac i brze cestu preko Pelješca • Izgraditi brzu cestu Dubrovnik-Zračna luka-Dubrovnik • Provesti rekonstrukcije državnih, županijskih i lokalnih cesta na kritičnim dionicama • Poboljšati mreže nerazvrstanih cesta • Uspostavljanje uzdužnih i prekojadranskih brodskih linija • Uspostaviti brze brodske linije s otocima • Uspostaviti putnički promet Ploče-Metković-Sarajevo-Budimpešta • Realizacija planiranih manjih zračnih luka i planiranih heliodroma • Realizirati planirane luke nautičkog turizma • Realizirati planirane zahvate u Luci Dubrovnik • Realizirati trajektno pristanište u Veloj Luci • Realizirati pristaništa za velike brodove i trajektno pristanište Polačište u sklopu Luke Korčula • Izgraditi Luku Perna kod Orebića • Izgraditi i poboljšati biciklističke staze • Podupirati daljnji razvoj širokopojasnog interneta • Realizirati projekt Dubrovnik Neretva Pametna regija

3.3.8. INFRASTRUKTURA ZA INTERNETSKU POVEZANOST

Na području DNŽ-a telekomunikacijski promet odvija se preko 66 područnih centrala i četiri mjesne centrale (Dubrovnik, Mokošica, Korčula i Ploče) na koje se vežu područne centrale. U cjelini, stanje razvijenosti telekomunikacija dobro je i može se uspoređivati sa stanjem u razvijenim zemljama. Prema popisu stanovništva 2011. u Republici Hrvatskoj 55 % kućanstava posjedovalo je stolno ili prijenosno računalo, a u DNŽ-u računalo je posjedovalo 57 % kućanstava. Prema istom izvoru, na razini države Internet koristi 51 % kućanstava, a u DNŽ-u njih 54 %. Međutim, na lokalnoj razini postoje velike razlike u dostupnosti, ali i u korištenju interneta. Primjetno je da u općinama koje su na začelju po korištenju interneta živi relativno starije stanovništvo i da je to relativno rjeđe naseljeno područje te da nema korelacije između dostupnosti širokopojasnog interneta i udjela stanovništva koje koristi Internet.

DNŽ izrazito je zainteresirana za daljnji razvoj Interneta. Dobro razvijena internetska infrastruktura važna je za domaće pučanstvo, poduzetništvo i razvoj poslovanja te za razvoj turizma. Za te potrebe priprema se projekt Razvoj širokopojasnog pristupa u područjima u kojima ne postoji dostatan komercijalni interes za ulaganja prihvatljiv za financiranje iz strukturnih fondova EU-a. Komercijalni interes postoji u Županiji samo za područje Grada Dubrovnika, a za sve ostale gradove i općine nema komercijalne opravdanosti.

Županija će kao nositelj projekata osigurati 80 % sredstava za realizaciju aktivnosti pripreme Plana razvoja širokopojasne infrastrukture, a preostalih 20 % troškova podijeljeno je između JLS-ova.

DNŽ u suradnji sa tehnološkim partnerima, postavlja prvu platformu pametne regije kroz Pilot projekt - implementacije i uvođenja ICT rješenja Dubrovnik Neretva Pametna regija. Projekt predstavlja inovaciju te je prvi takve vrste u Hrvatskoj i široj regiji u skladu sa Smart City/Region konceptima. Platforma će županiji omogućavati praćenje ključnih razvojnih područja preko indikatora (KPI). Za praćenje indikatora potrebni su kvalitetni podaci iz područja rada raznih institucija. Kreirat će se banka takvih podataka županije (sDataBank) koja će podupirati razvoj pametne regije po principu dostupnosti podataka za javnost. Podaci će putem platforme Dubrovnik Neretva Pametna regija koristiti budućem poboljšanju kvalitete življenja stanovnika, te kreiranju novih usluga. Također, ova platforma omogućit će jednostavno i učinkovito praćenje provedbe Županijske razvojne strategije DNŽ-a i drugih strategija i programa, te vrednovanje postignutih rezultata i razvojnih učinaka.

Tablica 109. Razvojni problemi i razvojne potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none">• Nepostojanje širokopojasnog interneta u područjima u kojima nema dovoljno komercijalnog interesa• na lokalnoj razini velike razlike u dostupnosti interneta	<ul style="list-style-type: none">• Realizirati projekt razvoja širokopojasnog pristupa u područjima u kojima ne postoji dostatan komercijalni interes za ulaganja• Podupirati daljnji razvoj širokopojasnog interneta• Podupirati daljnji razvoj širokopojasnog interneta

II. SWOT ANALIZA

SNAGE	SLABOSTI
<p>POLOŽAJ I PROSTORNA OBILJEŽJA</p> <ul style="list-style-type: none"> • položaj Županije na jadransko-jonskom pravcu • u Županiji se nalazi početno-završna točka međunarodnog prometnog koridora Vc • povoljna klimatska obilježja i biološka raznolikost • bogatstvo vode i hidroenergetski potencijal • usprkos maloj površini iskoristivog zemljišta na području Županije odlični (klimatološki i pedološki) uvjeti za određene poljoprivredne kulture • bogati i raznoliki prirodni resursi 	<p>POLOŽAJ I PROSTORNA OBILJEŽJA</p> <ul style="list-style-type: none"> • nepovoljan geoprometni položaj i prometna izoliranost Županije od ostatka države • teritorij Županije razdvojen državnom granicom na dva dijela što otežava promet i komunikaciju i sputava razvoj • nepovoljan geografski oblik (uski pojas uz more bez zaleđa)
<p>DRUŠTVENE DJELATNOSTI <u>Stanovništvo</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • prema demografskim pokazateljima Županija je u nešto povoljnijem položaju, čime pokazuje stabilnost u naglašenim uvjetima marginaliziranosti i može biti primjer ostalim dijelovima Hrvatske • Županija ima još uvijek bio stabilnu populaciju, relativnu postojanost fertilnog kontingenta stanovništva i vrlo izvjesnu imigraciju u Županiju tako da je demografski potencijal županijske populacije još uvijek postojan za postavljanje populacijske politike • vitalni indeks povoljniji nego u ostatku RH i Jadranskoj Hrvatskoj • radni kontingent u većini gradova i općina čini 2/3 ukupnog stanovništva i po svemu je to još uvijek potencijal gospodarske revitalizacije, usprkos uočenim trendovima starenja ukupne populacije • dobra obrazovna struktura stanovništva, povoljnija od državnog prosjeka što je ujedno i razvojni obrazovni potencijal Županije • usprkos relativno velikoj nezaposlenosti obrazovano stanovništvo ne napušta županijski prostor u znatnoj mjeri. što ukazuje na razvojni obrazovni potencijal <p><u>Obrazovanje (predškolsko, osnovno, srednjoškolsko, visokoškolsko)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • predškolski odgoj organiziran u većini jedinica lokalne samouprave • uvedena jednosmjenska nastava u većini osnovnih i srednjih škola • u većini osnovnih i srednjih škola koristi se e-dnevnik • konstantna investicijska i kapitalna ulaganja u obnavljanje i izgradnju škola i učeničkih domova te školskih sportskih dvorana • redovno financiranje materijalnih i financijskih rashoda škola i učeničkih domova • razvijena mreža osnovnih i srednjih škola? • izgrađene platforme i liftovi za invalide u školama koje pohađaju učenici s posebnim potrebama • financiranje pomoćnika u nastavi sredstvima EU-a i nacionalnim sredstvima • organizacija i održavanje smotri i natjecanja iz znanja 	<p>DRUŠTVENE DJELATNOSTI <u>Stanovništvo</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • starenje ukupne populacije do razine duboke starosti, a s tim povezan i pad rodnosti u budućnosti • depopulacija i visoka prosječna starost stanovništva (posebno na otocima i ruralnom prostoru) • koncentracija stanovništva u gradovima i u priobalnom području • odlazak stanovništva iz stare gradske jezgre Dubrovnika • nedovoljna ulaganja u obrazovni sustav i obrazovanje stanovništva kao glavne pokretače županijskog razvoja, premda je obrazovna struktura povoljnija od državnog prosjeka • neaktivnost stanovništva, vrlo je nepovoljan i odnos ukupno neaktivnog stanovništva prema broju zaposlenih • demografska problematika u Županiji nije dovoljno u fokusu društvenog i javnog interesa i u planovima i programima gospodarskog, društvenog, prostornog, regionalnog razvoja <p><u>Obrazovanje (predškolsko, osnovno, srednjoškolsko, visokoškolsko)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • nedostatni kapaciteti u ustanovama za predškolsko obrazovanje onemogućavaju postizanje zadane razine pedagoškog standarda • nedovoljna financijska ulaganja u obrazovnu infrastrukturu i posljedično loša opremljenost obrazovnih ustanova (računalna i uredska oprema) te uvjeti neprilagođeni modernim nastavnim procesima • neadekvatna sportska infrastruktura u srednjim školama (dvorane, vanjska igrališta) • geografska raspršenost naselja uzrokuje otežanu organizaciju prijevoza učenika do

<p>učenika osnovnih i srednjih škola na školskoj i županijskoj razini i postizanje dobrih rezultata učenika</p> <ul style="list-style-type: none"> • organizirani programi izvannastavnih aktivnosti • financiranje školskih projekata • uvođenje produženog boravka za učenike prvih i drugih razreda osnovne škole • visoko obrazovanje organizirano u sklopu javnog sveučilišta, privatnog međunarodnog sveučilišta i privatne Američke visoke škole za menadžment i tehnologiju (ACMT) • raznovrsni sveučilišni i studijski programi privlačni za domaće i strane studente • izgrađen potpuno nov kompleks Sveučilišta u Dubrovniku • Financiranje razvoja dislociranih studija <p><u>Znanost</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • organizirana znanstvenoistraživačka djelatnost; sudjelovanje znanstvenog kadra u brojnim istraživačkim projektima <p><u>Zdravstvo i socijalna skrb</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • dobra mreža (pokrivenost) zdravstvenih ustanova na području DNŽ-a (domovi zdravlja sa svojim ambulantom, Zavod za javno zdravstvo s odjelima, Zavod za hitnu medicinu) • financiranje specijalnih zdravstvenih programa od strane JLS-ova • povoljni preduvjeti za razvoj zdravstvenog turizma • prepoznate potrebe osoba s invaliditetom (Županija financira programe i projekte namijenjene poboljšanju kvalitete života osoba s invaliditetom) • socijalno poduzetništvo – projekti privatnih poduzeća, nevladinih organizacija ili državnih poduzeća koji poboljšavaju socijalni sustav, otvaraju radna mjesta za ugrožene skupine stanovništva, promiču njihovu društvenu uključenost i povećavaju solidarnost • Zaklada „Blaga djeja“ sudjeluje u financiranju socijalnih programa te pruža pomoć socijalno ugroženim obiteljima <p><u>Kultura</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • obilježavanje tradicionalnih kulturnih događanja koji pridonose očuvanju običaja i prepoznatljivog identiteta Županije uz suradnju brojnih udruga • uključenost kulturnih događaja u turističku ponudu • podrška akcijama i manifestacijama u kulturi od interesa za Županiju s posebnim naglaskom na kulturno-umjetnički amaterizam, nove medijske kulture i otkup 	<p>škole i visoke troškove prijevoza</p> <ul style="list-style-type: none"> • nedostatak kvalitetnog stručnog kadra u obrazovnim institucijama • nedostatni kapaciteti za smještaj studenata <p><u>Znanost</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • nedovoljna povezanost znanstvenih i tehnoloških istraživanja s potrebama i problemima gospodarstva Županije <p><u>Zdravstvo i socijalna skrb</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • nedostatan broj preventivnih javnozdravstvenih programa (npr. prevencija kardiovaskularnih bolesti, monitoring komaraca i sl.) • nedovoljno razvijena specijalističko-konzilijarna zdravstvena zaštita (posebno ruralna i otočna područja) • manjak medicinskog kadra, liječnika, medicinskih sestara i liječnika specijalista, osobito na otocima • nedostatne subvencije za potrebne specijalizacije • zastarjelost medicinske opreme nekih zdravstvenih ustanova i nedovoljna ulaganja • slaba dostupnost zdravstvenih usluga OB Dubrovnik za stanovnike iz pojedinih dijelova Županije • sezonalna opterećenost zdravstvene djelatnosti • manjak programa i sadržaja za razvoj zdravstvenog turizma i manjak menadžerskog kadra • manjak strukovnog kadra u socijalnim ustanovama • nerazvijenost i nestrukturiranost usluga u socijalnim ustanovama • nedostatni financijski kapaciteti za organizaciju i provedbu socijalnih usluga u zajednici i nedovoljno razvijena izvaninstitucionalna skrb za starije, nemoćne i osobe s invaliditetom • nedostatni kapaciteti i kvaliteta objekata domova za starije i nemoćne i osobe s invaliditetom • nedostatna integracija djece s teškoćama u
---	--

<p>knjiga</p> <p><u>Kulturna baština</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • brojna i raznovrsna, bogata i atraktivna kulturna baština (materijalna i nematerijalna) na području čitave Županije • dio kulturne baštine prepoznat je kao dio brenda Dubrovnika i Županije • UNESCO-va lista svjetske baštine – Stari grad Dubrovnik s Lokrumom (1979. i 1994.) • UNESCO-va pristupna lista – Povijesni grad Korčula i Ansambl Povijesno-urbanističke cjeline Stona s Malim Stonom, zidina koje ih povezuju te Malostonskog zaljeva rezervata prirode, Stonskog Polja i solane • bogatstvo kulturnim cjelinama i pojedinačnim dobrima kao i još uvijek očuvanim povijesnim krajolikom od prapovijesti, preko antike, razdoblja Dubrovačke Republike, Francuske i austrougarske uprave do danas • Bogata nematerijalna baština (identitetske mreže) <p><u>Sport</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • brojnost sportskih saveza i klubova • postizanje vrhunskih sportskih rezultata • osnivanje sportskih klubova u školama i organiziranje natjecanja na školskoj i županijskoj razini • stimuliranje uspješnih sportskih udruga, klubova i društava i njihova promocija • ujednačivanje ulaganja u rad sportskih udruga u svim područjima Županije 	<p>razvoju u redovne odgojno-obrazovne programe u vrtićima i školama</p> <ul style="list-style-type: none"> • nedostatno ulaganje u obrazovanje osoba s invaliditetom (nema radnih mjesta za osobe s invaliditetom; obrazovati i prekvalificirati) <p><u>Kultura</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • koncentracija na ljetne kulturne aktivnosti • nedovoljna iskorištenost mogućnosti s obzirom na kulturni potencijal • manjak stručnih kadrova u kulturi • nedovoljno učinkovit sustav organizacije i financiranja kulturnih aktivnosti i rada udruga te ustanova <p><u>Kulturna baština</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • nedovoljno očuvanje i zaštita kulturne baštine • nedovoljno zastupljena kulturna baština (s obzirom na potencijal) u turističkoj ponudi te korištenje kulturne baštine kao resursa za razvoj po načelima održivog razvoja • nedovoljno vrednovanje pojedinih zaštićenih područja, krajobraza, nedostatak informacijskog sustava • nedostatak planova upravljanja za zaštićenu kulturnu baštinu • Grad Dubrovnik kao „roba široke potrošnje“, opasnost da Grad izgubi svoj povijesni identitet, svoj <i>genius loci</i> i baštinske vrijednosti zbog kojih je upisan na listu svjetske baštine • sezonalna opterećenost objekata kulturne baštine • nepoštivanje UNESCO-vih smjernica i uputa <p><u>Sport</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • nedovoljni sportsko-rekreacijski kapaciteti koji bi djecu i odrasle usmjeravali prema zdravijem životu • nedovoljno iskorištene mogućnosti s obzirom na potencijal i geografske karakteristike Županije
<p>GOSPODARSTVO</p> <ul style="list-style-type: none"> • dobri resursi za poljoprivredu (povrtlarstvo, voćarstvo, maslinarstvo, vinogradarstvo), ribarstvo i marikulturu • tradicija vinarstva, vinogradarstva i maslinarstva uz zajednički nastup proizvođača na tržištu i njegovanja brenda, promocija, manifestacija, tematske vinske ceste prepoznatljivih naziva Pelješac vinski carstvo, Neretva dolina života • brendirani lokalni proizvodi i proizvođači • razvijen pomorski sektor (transport, logistika – Luka Ploče) – dvije velike međunarodne luke, putnička Gruž i logistika Ploče, 76 malih lučkih područja • tradicija u brodogradnji (mali brodovi) – tri brodogradilišta, Korčula, Blato, Vela Luka te brodogradilišta u blizini Dubrovnika te Stona 	<p>GOSPODARSTVO</p> <ul style="list-style-type: none"> • neravnomjernost razvoja gospodarstva unutar Županije (Dubrovnik ima visok stupanj razvijenosti u odnosu na male periferne županijske lokalne zajednice • orijentiranost na turizam i uslužne djelatnosti (monokultura) • nedostatak selektivnih planova za razvoj pojedinih sektora (turizam, poljoprivreda, nautički turizam, ruralni turizam) • nesređeni vlasnički odnosi koče okrupnjivanje poljoprivrednih površina • manjak sustava za navodnjavanje • ograničene mogućnosti za intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju na širem

<p>(tradicionalno mali drveni brodovi)</p> <ul style="list-style-type: none"> • razvijena i raznovrsna turistička ponuda • dobri potencijali za razvoj selektivnih oblika turizma (nautički turizam, adrenalinski turizam, ruralni turizam i sl.). • razvijen <i>cruising</i> turizam • visokokvalitetan hotelski i privatni smještaj potencijal za razvoj kulturnih i kreativnih industrija zasnovanih na kulturnoj baštini i turizmu • razvijena mreža poduzetničkih potpornih institucija i infrastrukture • županijske potpore razvoju poduzetništva • jačanje poduzetničkog duha primjetno posljednjih godina • dobra iskustva u pripremi i provedbi razvojnih projekata • zadovoljavajući obrazovni sustav za turistički i pomorski sektor (pomorsko-tehnička škola sa svim smjerovima, Sveučilište u Dubrovniku s turističkim i pomorskim smjerovima). <p><u>Tržište rada</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • djelovanje lokalnog partnerstva za zapošljavanje • kvalitetni podaci o stanju na tržištu rada i provedba anketnih istraživanja poslodavaca i radnika • provedba mjera aktivne politike zapošljavanja • potpore za obrazovanje i zapošljavanje radnika putem HZZ-a • stipendiranje učenika i studenata za deficitarnih zanimanja • stipendiranje darovitih učenika i studenata • dodjeljivanje jednokratnih potpora za poslijediplomski studij 	<p>području Županije s obzirom na specifičan oblik i malu površinu Županije</p> <ul style="list-style-type: none"> • nema osmišljene strategije razvoja poljoprivrede • nedostatna ribarska infrastruktura (mjesto iskrcanja, neadekvatno skladištenje i nedostatka preradbenih kapaciteta) • zastarjela tehnologija u marikulturi i ribarstvu • nedovoljna organiziranost i povezanost proizvođača u poljoprivredi (osnivaju se razne udruge, na tržište izlaze samostalno) • nedovoljno razvijena ekološka poljoprivredna proizvodnja (svijest raste, ali slabo) • nedovoljno razvijen nautički turizam, neuređeno tržište (sidrišta, vezovi, zakonska regulativa) i neadekvatna nautička infrastruktura • izrazita sezonalnost u turizmu • nerazvijen destinacijski menadžment • manjak sustavnog razvoja i inovacija u turizmu (ovisi o pojedincima i samostalnim inicijativama) • nemotivirajuća poduzetnička klima • nepostojanje strategije razvoja malog i srednjeg poduzetništva 2015.- 2020. • nedovoljna suradnja gospodarskog sektora i znanosti i nedovoljna suradnja među poduzetnicima • niska razina tehnološke opremljenosti u poduzetništvu • manjak povezivanja sektora u klastere • niska ulaganja u istraživanje i razvoj • potpore poduzetništvu postoje ali nisu dostatne i dovoljno diversificirane • nepripremljenost projekata unatoč dobrim iskustvima zbog nepostojanja tehničke dokumentacije uvjetovane neriješenim imovinskopравnim odnosima i sl. • niska razina investicija • nerazvijen ICT sektor • nedovoljna povezanost i umreženost poduzetnika • nedostatni kapaciteti i vještine za vođenje i upravljanje u sektoru poduzetništva • nedovoljna podrška promociji i izvoznim aktivnostima u djelatnostima koje su ključne za razvoj Županije <p><u>Tržište rada</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • unatoč stipendiranju deficitarnih zanimanja, manjak kadrova zbog napuštanja Županije • strukturna nezaposlenost (kvalifikacijska struktura nezaposlenih ne odgovara potrebama tržišta rada) • nezadovoljavajući odnos između obrazovnog sustava/ponude radne snage i traženih vještina na tržištu rada
---	---

	<ul style="list-style-type: none"> • nedostatak programa cjeloživotnog obrazovanja i prekvalifikacije • sezonalnost potreba za zapošljavanjem • nedostatna suradnja između poslodavaca i obrazovnih institucija • nedostatne institucije i programi za cjeloživotno učenje • nedostatak obrazovnih institucija za odrasle • porast udjela nezaposlenog visokoobrazovanog stanovništva • nezaposlenost mladih
<p>INFRASTRUKTURA</p> <p><u>Promet</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • strategija razvoja zračnog prometa i osigurana sredstva za njezinu provedbu za (rekonstrukcija Zračne luke Čilipi i dr.) • ZL Dubrovnik – luka državnog i međunarodnog značaja • Dubrovnik jedna od vodećih luka za brodove na kružnim putovanjima na Mediteranu (osposobljenost za prihvat kruzera, navigacijski siguran pristup luci Dubrovnik – Gruž) • Ploče – luka državnog značaja za teretni promet kao buduća intermodalna luka za teretni promet (kontejnerski promet, promet tekućim i rasutim teretima) na koridoru Vc • magistralna željeznička prugu u koridoru Vc <p><u>Energetika</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • zadovoljavajuća distribucijska mreža električne energije za kućanstva i gospodarstvo • postojanje resursa za korištenje obnovljivih izvora energije i proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora voda (na pr. MAHE Konavle), sunce, vjetar • iz alternativnih izvora (voda, sunce, vjetar) • Županija potiče korištenje obnovljivih izvora energije <p><u>Vodoopskrba</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • 90-95% stanovništva Županije opskrbljeno je vodom • veliki i kvalitetni vodni resursi Županije (izvorišta sliva Neretve, Omble, Duboke Ljute, Ljute u Konavlima) <p><u>Odvodnja</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • izgrađeni sustavi odvodnje Dubrovnika i Cavtata 	<p>INFRASTRUKTURA</p> <p><u>Promet</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • zastarjelost cestovne mreže (magistrala iz 50-ih godina bez alternativnih pravaca) • slaba cestovna i pomorska povezanost unutar Županije (kopna s otocima i otoka međusobno) • loša cestovna povezanost Zračne luke Dubrovnik i luke Dubrovnik • nedovoljna povezanost Zračne luke Dubrovnik izravnim letovima s emitivnim regijama <i>cruising</i> putnika • nedovoljna razvijenost luke za linijski promet i obalna kružna putovanja (nema razvijenih lučkih sadržaja) • sezonsko korištenje luka • javni prijevoz dobro organiziran • zagušenost područja Grada Dubrovnika tijekom ljetne sezone utječe na atraktivnost destinacije • nerazvijena mreža biciklističkih staza • mali kapaciteti ukrcajne lokacije za putnike s kruzera u blizini povijesne jezgre • ukinut željeznički promet na željezničkoj pruzi Ploče-Sarajevo usprkos uređenim kolodvorima i rekonstruiranoj pruzi od Ploča do Metkovića • neriješen problem vozila u mirovanju u Dubrovniku <p><u>Energetika</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • nedovoljna povezanost Dubrovnika s energetske sustavom RH (samo jedan 110 kV-dalekovod) • loše naponske prilike u distribucijskoj mreži, dotrajalost mreže i nedovoljan kapacitet za veći broj priključaka • nedovoljno korištenje obnovljivih izvora energije • slabo korištenje sunčeve energije bilo kao sustava na zgradama (toplinski kolektori, fotonaponski sustavi), bilo kao samostojećih sustava • neizgrađena mreža za opskrbu prirodnim plinom i nepovezanost s plinovodnim sustavom RH

<p><u>Informacijsko -komunikacijska infrastruktura</u></p> <ul style="list-style-type: none"> dijelom izgrađena magistralna infrastruktura (postavljen optički kabel, dobra pokrivenost radarskim sustavom – Lastovo, Mljet, Pelješac) <p><u>Otpad</u></p> <ul style="list-style-type: none"> pripremljena dokumentacije za realizaciju Županijskog centra za gospodarenje otpadom (ŽCGO) informiranost i osviještenost stanovništva o potrebi zbrinjavanja otpada povoljna struktura otpada, radi se o pretežito komunalnom otpadu, ne industrijskom 	<p><u>Vodoopskrba</u></p> <ul style="list-style-type: none"> pojedini dijelovi Županije nisu opskrbljeni vodom ili su nezadovoljavajuće opskrbljeni (dijelovi Pelješca, Korčule, zaleđe Općine Dubrovačko primorje, Mljet, Lastovo, naselje Plina u Gradu Pločama) neodržavana zastarjela mreža- veliki gubici, prosječno u Županiji oko 50% sezonsko opterećenje zbog povećane potrošnje u turističkoj sezoni nisu utvrđene zone sanitarne zaštite izvorišta, većina slivova izvorišta je na području susjedne države <p><u>Odvodnja</u></p> <ul style="list-style-type: none"> nedovoljna razina zbrinjavanja otpadnih voda nedovoljna izgrađenost kanalizacijskih sustava posebice u disperziranim naseljima s malo stanovnika nedovoljna izgrađenost sustava odvodnje, neodržavana mreža, uređaji za pročišćavanje samo predviđeni za mehaničko pročišćavanje samo mjestimično postojanje razdjelnog sustava odvodnje (Dubrovnik, Ston) nedovoljna povezanost korisnika na postojeće sustave odvodnje <p><u>Informacijsko -komunikacijska infrastruktura</u></p> <ul style="list-style-type: none"> loša povezanost šireg područja Županije u komunikacijsku mrežu, nepostojanje širokopojasnog interneta na lokalnoj razni velike razlike u dostupnosti interneta <p><u>Otpad</u></p> <ul style="list-style-type: none"> nije uspostavljen cjelovit sustav gospodarenja otpadom nesanirana divlja odlagališta veliki troškovi prijevoza otpada do odlagališta zbog prostorne disperziranosti i naselja s malo stanovnika, naročito s otoka i teritorijalna prekinutost od ostatka RH ,otežan prijevoz otpada na graničnim prijelazima
<p>ZAŠTITA OKOLIŠA</p> <ul style="list-style-type: none"> očuvani prirodni resursi i očuvani okoliš velika površina akvatorija i najveće dubine očuvana bogata prirodna baština i krajobraz (zaštićena svjetska kulturna baština, službeno zaštićeni krajevi i područja) nacionalni park, 2 parka prirode, 1 regionalni park raznovrsnost biološke i krajobrazne raznolikosti i područja Nature 2000. jedinstvenost i raritetnost lokaliteta – RAMSAR (delta 	<p>ZAŠTITA OKOLIŠA</p> <ul style="list-style-type: none"> nedovoljno razvijena svijest o potrebi očuvanja okoliša i prirode nedostatak stručnog kadra nedostatna baza podataka o prostornim resursima i kartografske podloge (šume, poljoprivredna zemljišta, vodno i pomorsko dobro, mineralni resursi) manjak informacija u Županiji i nedovoljno praćenje inicijativa, planova i prijedloga o

<p>rijeke Neretve) i UNESCO-ov lokalitet Starog grada Dubrovnika (i još dva kandidata – Korčula, Ston)</p> <ul style="list-style-type: none"> • izvrsno djelovanje organizacija civilnog društva u zaštiti i očuvanju prirodne i kulturne baštine (Dubrovačka udruga za očuvanje kvalitete života, DUB, DPDS, zaklade i dr.) • djelotvoran rad institucija za zaštitu prirode i okoliša s odgovarajućim ljudskim resursima, nedostatnom opremom i nedovoljnom informatiziranosti s učinkovitim rezultatima, vrednovanim na nacionalnoj i međunarodnoj razini i dr.) • sveučilišni studiji u Dubrovniku u području zaštite i upravljanja okolišem (Sveučilište u Dubrovniku – studij marikulture) • značajan doprinos očuvane prirode i okoliša kvaliteti života u Županiji 	<p>prenamjени šumskog zemljišta i o drugim planovima i aktivnostima vezanim za šumarstvo</p> <ul style="list-style-type: none"> • nedostatno vrednovanje prostora u svrhu zaštite prostornih resursa važnih za održivi razvoj i očuvanje kvalitete života • nedostatno praćenje stanja pojedinih okolišnih sastavnica • nepostojanje sustava upravljanja rizicima onečišćenja okoliša • nepostojanje cjelovitog sustava gospodarenja otpadom • velik broj ilegalnih odlagališta otpada • prometna izoliranost lokaliteta zaštite (veći dio povezan samo morskim putem) • međunarodni infrastrukturni koridori (plinovodi, autocesta, pomorski koridori) ugrožavaju zaštićena područja • neadekvatan sustav zaštite od poplava i bujica • deagrarizacija prostora (koncentracija stanovništva u Dubrovniku) • nedostatna materijalna sredstva za rad institucija za zaštitu prirode i okoliša, nedostatna oprema i nedovoljna informatiziranost te nedovoljna suradnja na prekograničnoj i međunarodnoj razini • nedovoljna razina zaštite u prostornoplanskoj dokumentaciji i nedovoljna i nedovoljno učinkovita kontrola postupaka njihove provedbe • nedovoljni ljudski i tehnički kapaciteti za sustavnu zaštitu prirode • gradnja u zaštićenim područjima i bespravna gradnja • ogoljenost, odnosno nepošumljenost u dijelu Županije • velika prometna opterećenja na moru i kopnu tijekom turističke sezone negativno utječu na kvalitetu tla, mora i voda • nedovoljna suradnja između županije, jedinica lokalne samouprave, drugih organizacija (ustanova, civilnog društva i dr.) u zaštiti šuma na području županije • nedovoljno korištenje mehanizma i sredstava da se prilikom pripreme javnih politika, planova i odluka na državnoj razini, osigura sudjelovanje Županije i ostvari zaštitu šuma i okoliša u cjelini
<p>UPRAVLJANJE RAZVOJEM</p> <ul style="list-style-type: none"> • snažan brend Dubrovnika - prednost kod prijave projekata zbog prepoznatljivosti i važnosti Dubrovnika te njegova kulturnog, turističkog i povijesnog značaja • dobro lobiranje i zagovaranje - iskustvo i kontakti proizašli iz kvalitetno odrađenih projekata te vodeće uloge u NVO-ima i institucijama (Jadransko-jonska euroregija, Europski odbor regija) • izrađene strategije za razvoj pojedinih sektora i 	<p>UPRAVLJANJE RAZVOJEM</p> <ul style="list-style-type: none"> • nedovoljna komunikacija i koordinacija ključnih županijskih aktera u predlaganju, izradi i provedbi razvojnih inicijativa, strateških dokumenata, planova i programa • niska razina digitalizacije u javnoj upravi • nedefinirani kriteriji za ocjenjivanje uspješnosti rada zaposlenika u upravi • nedostatak standardizacije i normi u

<p>područja Županije</p> <ul style="list-style-type: none"> • uspješno djelovanje regionalne i lokalnih razvojnih agencija, posebice u dijelu pripreme i provedbe projekata, privlačenja investitora, međunarodnoj suradnji • suradnja s partnerima izvan Županije i RH na međunarodnim projektima 	<p>poslovanju i odnosu prema strankama</p> <ul style="list-style-type: none"> • nedostatni kapaciteti (kadrovski, financijski komunikacijski) za upravljanje razvojem u javnoj upravi • nedovoljna uključenost civilnog, gospodarskog i privatnog sektora u osmišljavanje i planiranje ukupnog razvoja DNŽ-a • nepotpunost pojedinih strateških razvojnih dokumenata i nepostojanje sustavnog praćenja i vrednovanja učinka razvojnih dokumenata
PRILIKE	PRIJETNJE
<p>DRUŠTVENE DJELATNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> • mogućnosti financiranja iz fondova EU-a, državnih programa i drugih izvora za pripremu i realizaciju projekata: <ul style="list-style-type: none"> ○ izgradnje i opremanja novih obrazovnih kapaciteta (škole, vrtići) ○ provedbe programa cjeloživotnog učenja ○ izgradnje adekvatnog broja športskih školskih dvorana ○ razvoja strukovnih škola ○ pripreme i provedbe preventivnih javnozdravstvenih programa ○ unapređenja prekvalifikacije osoba s invaliditetom ○ poboljšanja zakonskog okvira i uvjeta za izvaninstitucionalnu skrb ○ edukacije stručnjaka u različitim sferama društvenih djelatnosti kroz korištenje fondova. • mogućnosti koje pružaju: <ul style="list-style-type: none"> ○ razvoj i primjena novih alata i metodologije za identifikaciju i valorizaciju baštine – integralna valorizacija ○ procjena utjecaja na baštinu za znamenitosti svjetske kulturne baštine (ICOMOS) 	<p>DRUŠTVENE DJELATNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> • starenje stanovništva i depopulacija ruralnih područja • nemogućnost novog zapošljavanja (zabrana zapošljavanja) u društvenim djelatnostima • ukidanje škola s malim brojem učenika • česte promjene zakonskih propisa u zdravstvu, neprovođenje strategije zdravstva u praksi, centralizacija, neuvažavanje specifičnih prilika i potreba u DNŽ-u (prometna izoliranost, pružanje zdravstvene skrbi na otocima) i dr.) • brze promjene urbanih i ruralnih krajolika negativno utječu na baštinske vrijednosti
<p>GOSPODARSTVO</p> <ul style="list-style-type: none"> • mogućnosti financiranja iz fondova EU-a, državnih programa i drugih izvora za pripremu i realizaciju projekata: <ul style="list-style-type: none"> ○ za razvoj poduzetništva, razvoj i uvođenje novih tehnologija, za inovacije, povezivanje poduzetnika te očekivanje neposredne koristi od projekata koji su u provedbi ○ porast ulaganja u obnovljive izvore energije i uporaba novih tehnologija ○ izrade aktivnih mjera na tržištu rada kako bi bile bolje prilagođene strukturi gospodarstva ○ socijalnog poduzetništva ○ prekogranične i međuregionalne suradnje u području transfera znanja i tehnologije i sl. • rastuća svjetska potražnja segmentiranih oblika turizma (posebni sadržaji, poput <i>birdwatchinga</i>, pustolovnog turizma, biciklističkih tura, obilaska zaštićenih prirodnih i krajobraznih lokaliteta svjetskog, nacionalnog ili lokalnog značaja) • stabilni rastući svjetski trend ponude i potražnje <i>cruising</i> 	<p>GOSPODARSTVO</p> <ul style="list-style-type: none"> • uvođenje schengenskog režima • politički nestabilno međunarodno okruženje, pritisak vanjskih migracija iz drugih zemalja, globalna negativna gospodarska kretanja • opadanje interesa za kruzinom u Europi uslijed nepovoljnih ekonomskih kretanja i seljenje kruzera u druge kruzerske regije, npr. na Daleki istok ili u Australiju • gubitak ruskog tržišta za proizvođače mandarina u dolini Neretve • negativni učinak BREXIT-a na turizam • vizni režim prema nečlanicama EU-a odbija i ograničava velik broj turista da se odluče putovati u RH i Dubrovnik • smanjenje gospodarskog potencijala susjednih država • odlazak visokoobrazovnih ljudi (liječnici, inženjeri i dr.) u druge dijelove RH i inozemstvo

<p>turizma</p> <ul style="list-style-type: none"> • porast potražnje i razvoj pojedinih vidova poljoprivrede i turizma u područjima očuvane ekološke mreže i zaštićenih područja prirode • porast potražnje za turističkim i ugostiteljskim uslugama zasnovanim na ponudi proizvoda iz ekološke proizvodnje • povećanje smještajnih kapaciteta (Kupari, Plat, Hotel Belvedere) • izgradnja nautičke marine u Gružu • izgradnja polivalentnog kongresnog centra 	
<p>INFRASTRUKTURA I ZAŠTITA OKOLIŠA</p> <ul style="list-style-type: none"> • položaj Županije na jadransko-jonskom koridoru – mogućnosti za razvoj cestovnog i željezničkog prometa te razvoj linijskog trajektnog prijevoza u Luci Dubrovnik • povećanje tranzitnog prometa, Luka Ploče kao osnovna luka susjedne države • izgradnja Pelješkog mosta i autoceste do Dubrovnika • razvoj alternativnih izvora energije i porast svijesti o potrebi korištenja alternativnih izvora • promocija i poticanje zelenih radnih mjesta i niskokarbonskog razvoja • energetske planiranje na lokalnoj razini • mogućnosti financiranja iz fondova EU-a, državnih programa i drugih izvora za pripremu i realizaciju: <ul style="list-style-type: none"> ○ infrastrukturnih projekata u području upravljanja otpadom, vodoopskrbe i odvodnje, ICT i prometne infrastrukture; energetske učinkovitosti ○ projekata očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti, promicanja zaštite zajedničke prirodne i graditeljske baštine ○ projekata zaštite okoliša i upravljanja rizicima od onečišćenja ○ međunarodnih znanstvenih projekata i sveučilišnih studija (samo 1 studij) vezanih uz posebnosti i očuvanost prirodnih resursa te velik broj referentnih stručnjaka i znanstvenika, bazu podataka i arhivsku dokumentaciju 	<p>INFRASTRUKTURA I ZAŠTITA OKOLIŠA</p> <ul style="list-style-type: none"> • isprekidanost županijskog prostora državnom granicom što otežava promet • ovisnost zračnog i pomorskog prometa o globalnoj turističkoj potražnji • smanjenje gravitacijskog područja zračnog prometa i pomorskog prometa (pomorski promet – nedovoljna propusnost željezničke mreže u BiH za prijevoz tereta prema srednjoj i istočnoj Europi) • zanemaren razvoj željezničke mreže; u nacionalnoj prometnoj strategiji (željeznički pravci od Splita prema jugu su izbačeni iz planova prometne cestovne, željezničke i pomorske infrastrukture) • konkurencija susjednih država u razvoju prometnih pravaca • povećanje tranzitnog prometa prema Crnoj Gori i Albaniji M uz zadržavanje zastarjele cestovne infrastrukture • prekogranični utjecaji na onečišćenje okoliša (npr. onečišćenje voda, mora, požari) • planirana izgradnja hidroelektrana na rijeci Neretvi u BiH koja može rezultirati zaslanjenjem poljoprivrednog zemljišta u dolini Neretve u RH • veliki (nacionalni) projekti kojima se potencijalno ugrožava okoliš (međunarodni plinovod, HE Dubrovnik 2, Termoelektrana Ploče, Hidroelektrana Ombla) • litoralizacija obalnog područja intenzivnom izgradnjom obalnog dijela Županije planiranom i neplaniranom stambenom i turističkom izgradnjom • klimatske promjene (požari, podizanje razine mora, zaslanjenje poljoprivrednih površina u neposrednom kontaktu s morem – delta rijeke Neretve i dr.) • sektorski umjesto interdisciplinarnog pristupa zaštiti okoliša u javnim politikama na nacionalnoj razini • neusklađen sustav upravljanja i zaštite okoliša (zakonima i strategijama) na nacionalnoj razini što se odražava na regionalnoj i lokalnoj razini • nedovoljna, neusklađena i ne sveobuhvatna zakonska regulativa za očuvanje prostornih

	resursa ključnih za očuvanje okoliša i zdravlja stanovništva
UPRAVLJANJE RAZVOJEM <ul style="list-style-type: none"> • definiran nacionalni okvir i alokacija sredstava iz fondova EU-a razrađena kroz mjere i programe RH • širenje partnerstava i jačanje suradnje u raznim gospodarskim područjima i sektorima među zemljama članicama i nečlanicama EU-a • mogućnosti za proširenje međunarodne suradnje i partnerstva • mogućnosti financiranja iz fondova EU-a, državnih programa i drugih izvora za pripremu i realizaciju projekata lokalne i regionalne samouprave za jačanje kapaciteta i učinkovito upravljanje razvojem • reforma javne uprave i okretanje prema korisnicima 	UPRAVLJANJE RAZVOJEM <ul style="list-style-type: none"> • visoka centralizacija u upravljanju razvojem • nepostojanje političkih konsenzusa oko općeprihvaćenih potreba (navodnjavanje, otpad, pročištači, nekoordiniranost regija, županija i JLS-ova) • manjkavost i/ili nedostatak nacionalnih javnih politika u nekim područjima od važnosti za lokalnu/regionalnu razinu • česte izmjene zakonskog okvira

III. REZULTATI PROVOĐENJA PRIJAŠNJIH STRATEGIJA

Sukladno članku 30. Zakona Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (MRRFEU) i članku 12. Pravilnika sve županije u RH izvještavaju MRRFEU jednom godišnje o provedbi ŽRS-a. Ključnu ulogu u procesu praćenja i izvještavanja ima županijska razvojna agencija DUNEA d.o.o, koja je zadužena u Dubrovačko-neretvanskoj županiji pratiti bazu projekata i izrađivati redovite izvještaje o rezultatima i učincima provedbe.

Izvještaj je prikaz svih razvojnih projekata koji su provedeni i/ili su u tijeku provedbe u izvještajnom razdoblju; do sada su službeno poslani izvještaji za godine 2011., 2012., 2013. i 2014. Pritom je riječ o svim razvojnim mjerama poduzetim s ciljem ostvarivanja prioriteta i strateških ciljeva utvrđenih u ŽRS-ima i sadržanim u planovima razvojnih programa proračunskih korisnika županija, gradova i općina na području Županije za razdoblje 2011.–2013 (2015.). Vrednovanje Razvojne strategije Dubrovačko-neretvanske županije 2011.–2013 nije se provodilo.

Praćenje, izvještavanje i vrednovanje strateških planova razvoja lokalne razine nisu se provodili. Od drugih strateških dokumenata za upravljanje razvojem važni su Prostorni plan DNŽ-a i prostorni planovi gradova i općina.

Razvojna strategija Dubrovačko-neretvanske županije 2011.–2013. izrađena je i prihvaćena 2011. godine. Temeljem naputka Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije od 26. rujna 2013. produljeno je trajanje svih županijskih razvojnih strategija za jednu godinu odnosno na razdoblje od 2011. do 2014. U skladu s time Županijska skupština DNŽ-a donijela je odluku krajem 2013. godine da se Strategija primjenjuje i na 2104. godinu, te krajem 2014. godine da se strategija primjenjuje i na 2015. godinu. Na 13. sjednici Županijske skupštine, održanoj 15. prosinca 2015. odlučeno je da se ŽRS 2011-2013 produljuje rok do 31. prosinca 2016.

Strateški okvir ŽRS DNŽ 2011.-2013. sadrži 4 cilja, 21 prioritet i 54 mjere. U sklopu izrade i provedbe ŽRS DNŽ 2011.-2013. u DUNEA-i kao regionalnom koordinatoru uspostavljena je baza razvojnih projekata koji su povezani s utvrđenim strateškim ciljevima, prioritetima i mjerama. Sukladno Zakonu o regionalnom razvoju RH ustrojena je Središnja elektronička baza razvojnih projekata, koju ustrojava i vodi nadležno ministarstvo za regionalni razvoj. Obveznici upisa podataka u Središnju bazu su regionalni koordinatori koji vode županijsku bazu razvojnih projekata.

Istodobno s izradom i usvajanjem županijskih razvojnih strategija MRRFEU je odredilo da županije na godišnjoj razini izvještavaju o provedbi svojih strategija. Svrha je da se sustavnim praćenjem i vrednovanjem provedbe županijskih razvojnih strategija doprinese transparentnoj i učinkovitoj realizaciji strateških ciljeva i mjera kroz razvojne projekte. Time se ujedno doprinosi i boljem razumijevanju strateškog planiranja i njegove uloge u regionalnom i lokalnom razvoju te stjecanju upravljačkih znanja i vještina.

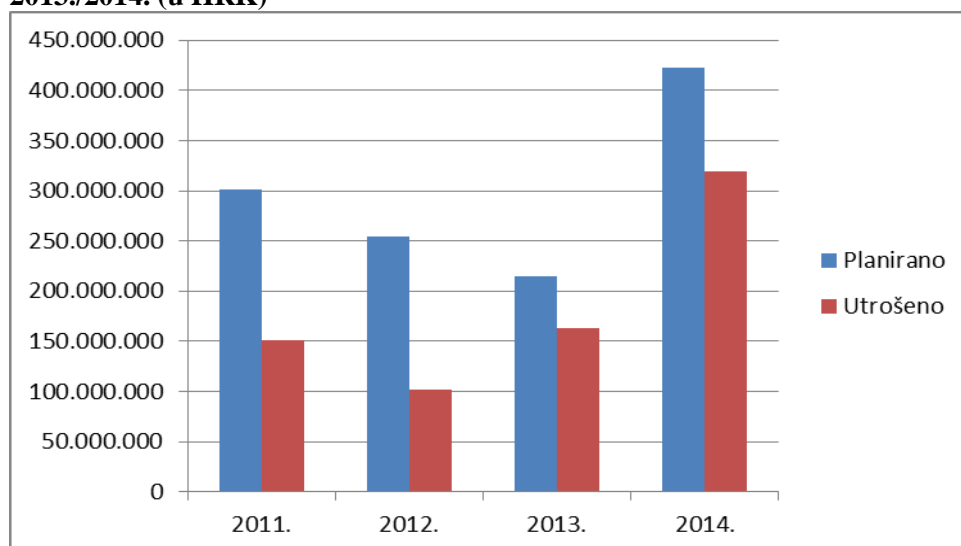
O provedbi ŽRS DNŽ-a 2011.-2013., četiri godišnja izvješća izradila je DUNEA. Izvješća su izrađena u skladu s propisanom metodologijom od strane MRRFEU i sadrže detaljna obrazloženja i podatke o

planiranim i utrošenim sredstvima za pojedine mjere i ciljeve utvrđene Županijskom razvojnom strategijom.

Ključnu ulogu u procesu praćenja i izvještavanja ima županijska razvojna agencija DUNEA d.o.o, koja je u DNŽ-u zadužena za praćenje baze projekata i izradu redovitih izvještaja o rezultatima i učincima provedbe. Izvještaji sadrže prikaz svih razvojnih projekata koji su provedeni i/ili su u tijeku provedbe u izvještajnom razdoblju. Do sada su službeno izrađeni izvještaji za godine 2011., 2012., 2013. i 2014. Pritom je riječ o svim razvojnim mjerama poduzetim s ciljem ostvarivanja prioriteta i strateških ciljeva utvrđenih u ŽRS-ima i sadržanim u planovima razvojnih programa proračunskih korisnika županija, gradova i općina na području Županije za razdoblje 2011.–2013. (2015.). Vrednovanje Razvojne strategije Dubrovačko-neretvanske županije 2011.–2013 nije se provodilo. Praćenje, izvještavanje i vrednovanje strateških planova razvoja lokalne razine također se nije provodilo.

Temeljem ovih izvješća vidljivo je da dinamika ukupno planiranih sredstava u razdoblju 2011.-2014. zaostaje za dinamikom utrošenih sredstva. Pri tome se razlika između planiranih i utrošenih sredstava u zadnje dvije godine smanjila. Tako je u 2011. utrošeno oko 50% planiranih sredstava za provedbu svih mjera, u 2012. svega oko 40,5 % dok se u 2014. taj udio popeo na oko 74 %.

Slika 31. Usporedba planiranih i realiziranih sredstava za provedbu mjera ŽRS DNŽ 2011.-2013./2014. (u HRK)

Izvor : DUNEA, Izvještaji o provedbi ŽRS DNŽ-a 2011.-2013./14.

U strukturi po razvojnim područjima, u 2011. i 2012. najviše sredstava je planirano i ostvareno za provedbu mjera vezanih za komunalnu infrastrukturu, a vrlo malo za mjere vezane za gospodarstvo i druga područja. U 2013. najviše je sredstva planirano i ostvareno za provedbu mjera vezanih za komunalnu infrastrukturu, ali i društvene djelatnosti, dok je i dalje bilo malo sredstava za mjere vezane za gospodarstvo i druga područja. Situacija se znatno mijenja u 2014. godini u kojoj je bilo najviše planiranih i ostvarenih sredstva za provedbu mjera vezanih za gospodarstvo. Važno je istaknuti da u čitavom razdoblju 2011.- 2014. gotovo da i nije bilo planiranih i utrošenih sredstava za provedbu mjera vezanih za razvoj ljudskih potencijala. U izvještajima su navedeni sljedeći ključni izazovi, uzroci i problemi u provedbi ŽRS-a DNŽ-a 2011.-2013./14.:

- nepostojanje zakonske obveze izvještavanja u RH o provedbi ŽRS-a – odnosi se na zakonsku obvezu prema dionicima izravno uključenim u izvještavanje i provedbu Strategije razvoja Dubrovačko-neretvanske županije (JLRS, ustanovama, organizacijama, institucijama) kao i na ključne dionike u privatnom i nevladinom sektoru,
- nepostojanje mreže podataka – neumreženost (ne postoji elektronska baza projektnih podataka na svim razinama).
- nedostatan ažuriranje informacija o razvojnim projektima tj. izvještaja o svim fazama provedbe projekata, izvještaja o završetku projekata i ostvarenim rezultatima – posljedica prethodno navedene stavke.

- komunikacija, usklađivanje komunikacijskih aktivnosti i poštivanje rokova izravno uključenih dionika u izvještavanje o provedbi ŽRS-a – u smislu nepostojanja svijesti o važnosti praćenja i izvještavanja o provedbi strateških aktivnosti i važnosti njihove uloge u razvoju Dubrovačko-neretvanske županije.

Izravno uključeni dionici trebali bi imati aktivnu ulogu u ostvarivanju ciljeva, prioriteta i mjera razvoja Dubrovačko-neretvanske županije, ali i regionalnog razvoja Republike Hrvatske.

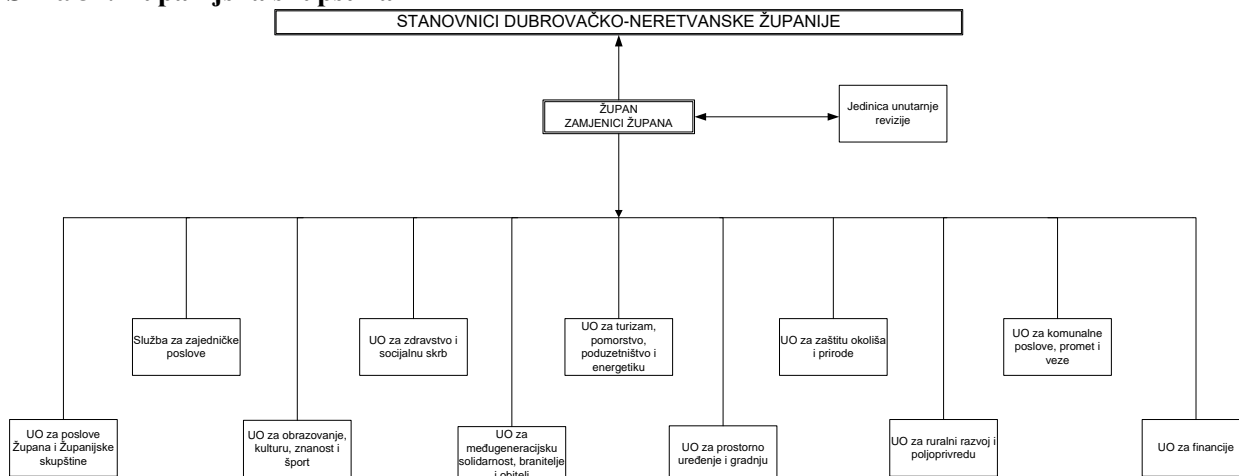
IV. INSTITUCIONALNI KAPACITETI I UPRAVLJANJE RAZVOJEM

4.1. UPRAVNA TIJELA ŽUPANIJE

Županijska uprava i uprave gradova i općina imaju glavnu ulogu u upravljanju razvojem. Dva su tijela županijske uprave, izvršno i predstavničko. Izvršno je tijelo župan, a predstavničko Županijska skupština.

Županijska skupština ima 41 vijećnika koji biraju predsjednika i njegova dva zamjenika. U svom samoupravnom djelokrugu ona donosi: Statut Županije, odluke i druge opće akte kojima uređuje pitanja iz samoupravnog djelokruga Županije, Proračun, Odluku o izvršavanju Proračuna i godišnji obračun Proračuna, odluke o suradnji s odgovarajućim lokalnim jedinicama Republike Hrvatske i drugih država u skladu sa zakonom i Statutom Dubrovačko-neretvanske županije, odlučuje o dodjeli povelja te nagrada i drugih javnih priznanja, osniva i bira članove radnih tijela Skupštine te imenuje i razrješuje druge osobe određene zakonom, drugim propisom i Statutom, razmatra izvješća o županovom radu koje župan podnosi polugodišnje, traži i razmatra izvješća o pojedinim pitanjima iz županova djelokruga, raspisuje referendum o razrješenju župana i njegovih zamjenika sukladno zakonu, odlučuje o stjecanju i otuđenju pokretnina i nekretnina čija ukupna vrijednost prelazi 0,5% iznosa prihoda bez primitaka ostvarenih u godini koja prethodi godini u kojoj se odlučuje o stjecanju i otuđivanju pokretnina i nekretnina, odnosno čija je pojedinačna vrijednost veća od 1.000.000,00 (milijun) kuna, uređuje ustrojstvo i djelokrug županijskih upravnih tijela, osniva javne ustanove i druge pravne osobe za obavljanje gospodarskih, društvenih, komunalnih i drugih djelatnosti od interesa za Županiju, daje vjerodostojna tumačenja Statuta i drugih akata koje donosi, obavlja i druge poslove koji su zakonom, Statutom Dubrovačko-neretvanske županije ili drugim propisom stavljani u njezin djelokrug. Poslove iz svog samoupravnog djelokruga Županijska skupština obavlja putem 12 županijskih odbora: Odbor za branitelje i žrtve iz Domovinskog rata, Odbor za imenovanja, Odbor za proračun i financije, Mandatni odbor, Odbor za statut i poslovnik, Odbor za dodjelu javnih priznanja, Odbor za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu, Odbor za komunalne djelatnosti, Odbor za zaštitu okoliša i prostorno uređenje, Odbor za razvoj lokalne i područne (regionalne) samouprave, Odbor za društvene djelatnosti, Odbor za međuzupanijsku suradnju i međunarodnu suradnju.

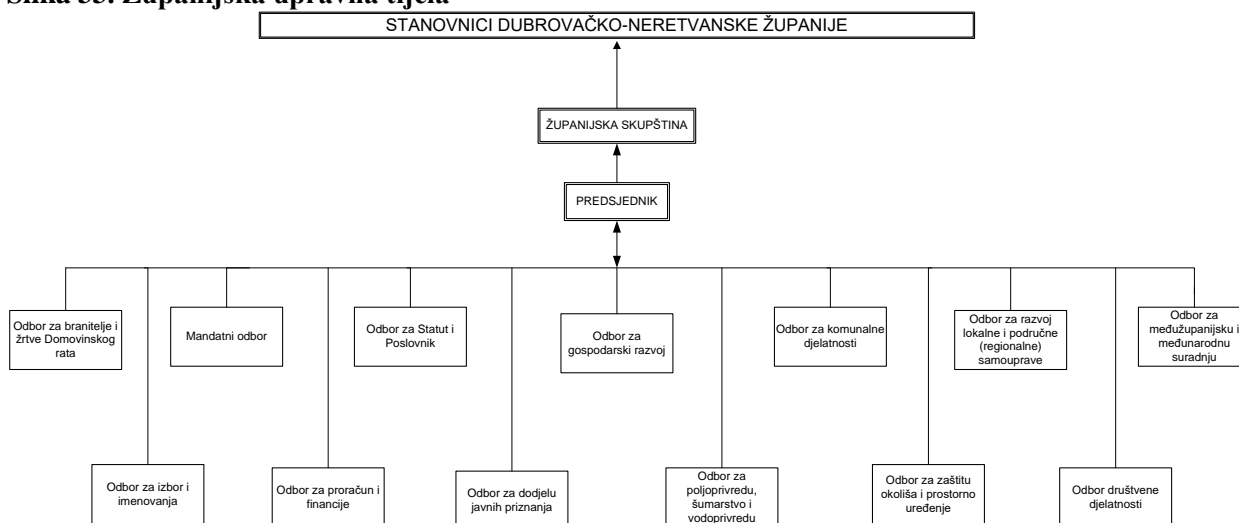
Slika 32. Županijska skupština

Izvor: DNŽ, 2015.

Za obavljanje poslova iz djelokruga Županije ustrojavaju se upravni odjeli kao posebne ustrojstvene jedinice, i to: Upravni odjel za poslove župana i županijske skupštine, Služba za zajedničke poslove, Upravni odjel za obrazovanje, kulturu, znanost i šport, Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb, Upravni odjel za međugeneracijsku solidarnost, branitelje i obitelj, Upravni odjel za turizam, pomorstvo, poduzetništvo i energetiku, Upravni odjel za prostorno uređenje i gradnju, Upravni odjel za zaštitu okoliša i prirode, Upravni odjel za ruralni razvoj i poljoprivredu, Upravni odjel za komunalne poslove, promet i veze i Upravni odjel za financije. Putem upravnih tijela oblikuje se i provodi razvojna politika Dubrovačko-neretvanske županije, u skladu s ovlastima utvrđenim zakonskim propisima o jedinicama područne (regionalne) samouprave. Uz spomenuto, Dubrovačko-neretvanska županija ima ustrojenu Jedinicu unutarnje revizije, koja je dio sustava unutarnje financijske kontrole u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, ustrojstvenu i funkcionalno neovisnu o upravnim tijelima Županije u planiranju rada, provedbi unutarnje revizije i izvješćivanju.

Slika 33. Županijska upravna tijela

Izvor: DNŽ, 2015.

Kada je u pitanju upravljanje razvojem, suradnja u oblikovanju i provedbi razvojne politike između pojedinih upravnih tijela nije posve zadovoljavajuća. Prije svega, nedostatna je interakcija i kontinuirana suradnja svih ključnih županijskih aktera u predlaganju, izradi i provedbi razvojnih inicijativa, strateških dokumenata, planova i programa.

Sustavno strateško planiranje razvoja na godišnjoj razini i za duža razdoblja otežano je zbog nedovoljno definiranih razvojnih prioriteta. Nisu sustavno definirana pravila rada i norme niti standardizirani postupci i procedure prema kojima bi se razvojna politika Dubrovačko-neretvanske županije cjelovito kreirala, provodila i pratila. Sustav praćenja i vrednovanje rezultata i učinaka razvojne politike te provedbe razvojnih programa i projekata nije uspostavljen.

Suradnja županijskih upravnih tijela s tijelima na središnjoj razini u vezi s razvojnim problemima i potrebama također nije zadovoljavajuća ni dovoljno koordinirana. Dijelom je to posljedica nepoznavanja rada i organizacije u područnoj i lokalnoj samoupravi među tijelima državne uprave, a dijelom i prometne izoliranosti Županije i neredovitih izravnih kontakata.

Dubrovačko-neretvanska županija razvoj na svom području određuje proračunom za jednogodišnje razdoblje uz projekcije za dodatno dvogodišnje razdoblje. Uzimajući u obzir da se radi u dokumentu o čijem usvajanju odlučuje javnost putem izabranih županijskih vijećnika, razvojni planovi županijskih institucija trebaju biti u financijskim granicama utvrđenim proračunom. Proračuni nekoliko županijskih institucija, kao sastavne proračunske glave, dio su županijskog proračuna Dubrovačko-neretvanske županije, putem župana kao izvršnog tijela i Županijske skupštine kao predstavničkog, putem različitih neobvezujućih dokumenata (Deklaracija o prometnoj izoliranosti Dubrovačko-neretvanske županije, Deklaracija o položaju i regionalnom statusu Dubrovačko-neretvanske županije) određuje glavne smjernice razvoja.

Dubrovačko-neretvanska županija u proteklom je razdoblju donošenjem nekoliko različitih sektorskih strategija i dokumenata utvrdila strateške smjernice i razvojne prioritete.

Pregled glavnih strateških dokumenta Dubrovačko-neretvanske županije:

- Županijska razvojna strategija Dubrovačko-neretvanske županije 2011.-2013. (i za razdoblje 2014. i 2015.)
- Strategija razvoja turizma Dubrovačko-neretvanske županije 2022.
- ICT strategija Dubrovačko-neretvanske županije 2014.-2020.
- Strategija razvoja vinarstva i vinogradarstva Dubrovačko-neretvanske županije 2020.
- Strategija za očuvanje stećaka 2020.
- Plan korištenja obnovljivih izvora energije i Program energetske učinkovitosti do 2016.
- Socijalni plan Dubrovačko-neretvanske županije do 2016.
- Studija demografskog razvitka Dubrovačko-neretvanske županije (2015.)

Pregled razvojnih strategija gradova i općina Dubrovačko-neretvanske županije, stanje sredinom 2016.:

1. Strategija razvoja općine Lastovo do 2020. (usvojena)
2. Strategija razvoja općine Ston: na snazi je strategija razvoja do 2016. (izrađuje se strategije razvoja do 2020.)
3. Strategija razvoja općine Smokvica (na snazi je Strateški plan razvoja do 2018.)
4. Strategija razvoja Grada Dubrovnika: na snazi su Program razvoja Grada Dubrovnika do 2020. godine i Strateški plan razvoja Grada Dubrovnika 2014 -2016.
5. Strategija razvoja općine Trpanj 2020. (izrađuje se)
6. Strategija razvoja općine Slivno 2020. (izrađuje se)
7. Strategija razvoja općine Mljet 2020. (izrađuje se)
8. Strategija razvoja općine Konavle 2020. (izrađuje se)
9. Strategija razvoja općine Župa dubrovačka 2020. (izrađuje se)
10. Strategija razvoja općine Vela Luka 2020. (izrađuje se)
11. Strategija razvoja općine Kula Norinska 2020. (izrađuje se)
12. Strategija razvoja urbanog područja grada Metkovića 2021. (izrađuje se)
13. Strategija razvoja Grada Ploče: na snazi je Program ukupnog razvoja Grada Ploča do 2017.
14. Strategija razvoja grada Opuzena 2020. (izrađuje se)
15. Strategija razvoja općine Zažablje: na snazi je Strategija razvoja općine Zažablje do 2016.
16. Strategija razvoja općine Lumbarda: na snazi je Strategija razvoja općine Lumbarda do 2019.
17. Strategija razvoja općine Dubrovačko primorje: na snazi je Program ukupnog razvoja općine Dubrovačko Primorje
18. Strategija razvoja općine Blato2020. (izrađena je)
19. Strategija razvoja općine Orebić 2020. (izrađuje se)

Uz razvojne strategije neki gradovi i općine imaju i strategije za razvoj pojedinih sektora (na pr. Grad Dubrovnik za razvoj kulture, Grda Korčula za razvoj turizma i dr.)

Osim ovih postoje i strategije za skupine gradova i općina koje su okupljene u dvije Lokalne akcijske grupe (LAG-ovi) i u sklopu jedne Lokalne akcijske grupe u ribarstvu (FLAG). Tako LAG 5 i LAG Neretva imaju lokalne strategije ruralnog razvoja za razdoblje 2016.-2020., a FLAG Južni Jadran lokalnu razvojnu strategiju za ribarstvo i marikulturu.

Radi prilagodbe županijske uprave standardima moderne uprave Dubrovačko-neretvanska županija u svoje je poslovanje uvela normu HRN EN ISO 9001:2009 postavljajući je tako kao glavnu odrednicu uspješnog poslovanja. Tim sustavom kvalitete obuhvaćena su 94 postupka te 23 radne upute za poslove koji se obavljaju u 11 upravnih tijela te u Jedinici unutarnje revizije. Na opisanim i ostalim poslovima koji nisu obuhvaćeni normom radi 112 službenika i namještenika (68 muškaraca i 48 žena). Zaposleno je 75 osoba s VSS, 16 s VŠS i 21 sa SSS.

Pri upravljanju razvojnom politikom od iznimne je važnosti dobra koordinacija s jedinicama lokalne samouprave. Neke od njih nemaju dostatne kapacitete za upravljanje razvojem (kadrovske, financijske, komunikacijske), a to osobito vrijedi za one periferno smještene. To zahtijeva dobru, sustavnu povezanost i suradnju županijske uprave, županijske razvojne agencije DUNEA-e i jedinica

lokalne samouprave te drugih subjekta u Županiji a u svrhu što učinkovitije provedbe razvojnih mjera i dostizanja postavljenih razvojnih ciljeva. Unatoč spomenutoj potrebi, koordinacija nije uvijek zadovoljavajuća. Unapređenju koordinacije i poboljšanju suradnje može pridonijeti institucionalizacija suradnje s jasnim i konkretnim postupcima i aktivnostima (npr. savez gradova i općina) uz suglasje oko zajedničke pomoći slabijim jedinicama lokalne samouprave.

Obveza je Dubrovačko-neretvanske županije i neprekidno pratiti zadovoljstvo stranaka kao korisnika usluga te permanentno raditi na poboljšanju svojih usluga, poslovnih procesa i orijentiranosti prema klijentima.

4.2. REGIONALNE I LOKALNE RAZVOJE AGENCIJE

Na području Županije djeluje nekoliko regionalnih i lokalnih razvojnih agencije čiji su osnivači Županija i jedinice lokalne samouprave. Agencije su aktivni akteri u upravljanju razvojem, planiranju i provedbi strateških dokumenata od regionalnog i lokalnog značaja. Orijentirane su na osmišljavanje i provedbu razvojnih projekata (posebice projekata sufinanciranih sredstvima EU-a), međunarodnu suradnju, podršku investitorima, malim i srednjim poduzetnicima.

Regionalna razvojna agencija Dubrovačko-neretvanske županije DUNEA

Regionalna razvojna agencija DUNEA d.o.o. osnovana je 2006. godine u Dubrovniku na inicijativu Dubrovačko-neretvanske županije. Osnovna je uloga agencije postizanje ravnomjernog i održivog razvoja Županije, unapređenje i koordinacija postojećih razvojnih aktivnosti u skladu s potrebama regije, nacionalnim potrebama i zahtjevima Europske unije te planiranje budućnosti gospodarskog razvoja sa susjednim regijama.

DUNEA trenutačno zapošljava 15 osoba specijaliziranih za upravljanje projektima, koordinaciju regionalnog razvoja, razvoj zajedničkih projekata kroz međuregionalnu i prekograničnu suradnju, pružanje savjetodavne i tehničke podrške klijentima, organizaciju različitih radionica, seminara i događanja; uz to sudjeluje u aktivnostima statističke regije i promicanju mogućnosti ulaganja.

Glavna područja djelovanja su: poticanje razvoja malog i srednjeg poduzetništva i institucija putem edukacije, savjetovanja, informiranja i pomoći pri iznalaženju sredstava financiranja, jačanje regionalne i međunarodne suradnje svih sektora putem suradnje na razvojnim projektima te osmišljavanje i priprema projektne dokumentacije razvojnih projekata. Kako bi se pojedini projekti počeli realizirati, posebnu pozornost pridaje razvoju ljudskih resursa i obrazovanju, privlačenju investicija, razvijanju malog i srednjeg poduzetništva te ruralnom razvoju. Općenito, orijentirana je na visoku razinu kvalitete poslovanja i upravljanja što dokazuje i posjedovanjem certifikata prema normi ISO 9001:2008 te certifikata za sustav upravljanja okolišem prema normi ISO 14001:2004.

DUNEA je posebno aktivna u pripremi i provedbi projekata prekogranične, međuregionalne i transnacionalne suradnje sufinanciranim iz različitih izvora EU-a.

Nadalje, DUNEA obavlja ulogu regionalnog koordinatora razvoja za područje Dubrovačko-neretvanske županije te u tom svojstvu koordinira procesa izrade Razvojne strategije Dubrovačko-neretvanske županije te praćenje provedbe i godišnje izvještavanje o provedbi Strategije, sudjeluje u radu partnerskih vijeća statističkih regija i suradnji s ostalim regionalnim koordinatorima, pruža tehničku podršku jedinicama lokalne samouprave (općinama i gradovima) i provodi aktivnosti usklađivanja s nacionalnom razvojnom strategijom i zakonom o regionalnom razvoju prema naputcima nadležnog ministarstva.

RRA DUNEA također provodi aktivnosti privlačenja investitora i promocije lokacija za ulaganje u Dubrovačko-neretvanskoj županiji radi stvaranja atraktivnijeg investicijskog okruženja i dugoročno povećanja konkurentnosti gospodarstva regije. To uključuje pružanje savjetodavne podrške investitorima koja podrazumijeva komunikaciju s investitorima i pružanje informacija o investicijskom okruženju i dostupnim poticajima za investitore, organiziranje terenskih posjeta, povezivanje investitora s ostalim dionicima u procesu i donositeljima odluka, provedbu programa postinvesticijskih usluga te dugoročno aktivno sudjelovanje u rješavanju administrativnih i ostalih prepreka u procesu realizacije projekta.

Razvojna agencija DURA

Razvojna agencija Grada Dubrovnika DURA je stručna i neprofitna organizacija koju je osnovao Grad Dubrovnik s osnovnim ciljem planiranja, izrade i provedbe razvojnih, društveno odgovornih i ekološki održivih projekata u suradnji s gospodarskim subjektima, javnim institucijama i ostalim dionicima. Pri tome je velikim dijelom orijentirana na pripremu i provedbu projekata financiranih iz fondova Europske unije.

DURA nudi individualne savjetodavne usluge za pripremu projektnih prijedloga od značaja za razvoj turizma, malog i srednjeg poduzetništva, civilnog društva, kulturnog sektora, energetske učinkovitosti, održive mobilnosti i zaštite okoliša. Agencija predstavlja sponu između Grada i ostalih institucija i organizacija značajnih u davanju podrške održivom lokalnom razvoju.

Iako je DURA razvojna agencija koja teritorijalno pokriva područje Grada Dubrovnika i njegovog zaleđa te otoka, povijesne, gospodarske i zemljopisne odrednice nalažu suradnju i s drugim područjima unutar Županije, pa i šire. Ta se suradnja ponajviše očituje u zajedničkim projektima sa drugim jedinicama lokalne uprave i samouprave, organizacijama civilnog sektora te ustanovama s drugim područja Županije, no i diljem Hrvatske i regije.

Korčulanska razvojna agencija KORA d.o.o.

Na području Grada Korčule djeluje Korčulanska razvojna agencija KORA d.o.o. za lokalni razvoj i poslovne usluge, koja je počela raditi 19. Lipnja 2013. godine. Agencija je osnovana kao neprofitno trgovačko društvo u vlasništvu Grada Korčule, a njezine su glavne aktivnosti suradnja u pripremi strateških dokumenata i projekata, suradnja i partnerstva s drugim regionalnim i lokalnim agencijama i udrugama te provedba razvojnih projekata i poticanje poduzetništva.

LAG-ov i FLAG

Za ruralni i lokalni razvoj važne su Lokalne akcijske grupe koje imaju i funkcije poput lokalnih razvojnih agencija. To su: LAG 5 koji okuplja 11 jedinica lokalne samouprave, LAG Neretva sa 7 te Lokalna razvojna grupa u ribarstvu Južni Jadran s 11 jedinica.

4.3. OSTALI AKTERI U UPRAVLJANJU RAZVOJEM

Na području Županije djeluje i niz drugih dionika koji imaju veći ili manji utjecaj na upravljanje razvojem, uglavnom u provedbi mjera. To su različiti državni fondovi, zavodi, agencije i uredi, na primjer Državna geodetska uprava, Državna uprava za zaštitu i spašavanje, Vatrogasna zajednica Dubrovačko-neretvanske županije, Državni hidrometeorološki zavod, Financijska agencija, Hrvatska komisija za suradnju s UNESCO-om, Hrvatske šume, Hrvatski fond za privatizaciju, Hrvatski restauratorski zavod, Hrvatski stočarski centar, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Hrvatski zavod za poljoprivredno-savjetodavnu službu, Hrvatski zavod za vinogradarstvo i vinarstvo, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje te Zavod za školstvo Republike Hrvatske.

Na području Dubrovačko-neretvanske županije djeluju i sljedeći zavodi: Institut za more i priobalje, Zavod za obnovu Dubrovnika te Zavod za razvoj društvenoga sistema informiranja. U Županiji, osim toga, djeluju županijska Lučka uprava i Županijska uprava za ceste Dubrovačko-neretvanske županije. Za upravljanje razvojem važne su i turističke zajednice s obzirom na to da turizam ima jednu od ključnih uloga u razvoju DNŽ-a. U Županiji djeluju 23 turističke zajednice. Osim Turističke zajednice Dubrovačko-neretvanske županije postoji 5 gradskih i 14 općinskih turističkih zajednica te 3 turističke zajednice mjesta.

Privatni je sektor kao i u drugim županijama organiziran i djeluje kroz Hrvatsku gospodarsku komoru i Hrvatsku obrtničku komoru. Osim svojih uobičajenih i redovitih aktivnosti, obje su komore angažirane i uključene u osmišljavanje i planiranje gospodarskog i ukupnog razvoja DNŽ-a te u oblikovanje i pripremu razvojnih projekata.

Važan akter u promišljanju i strateškom planiranju su i organizacije civilnog društva, čije je djelovanje detaljnije obrađeno u 3. poglavlju ove Analize.

Iako su mehanizmi suradnje sa svim spomenutim akterima uspostavljeni, potrebno ih je dalje osnaživati, posebice u kontekstu promišljanja, kreiranja, provedbe i praćenja provedbe strateških razvojnih programa i inicijativa na području Županije.

Osim s akterima s područja Županije, Dubrovačko-neretvanska županija (kao jedna od osnivačica Hrvatske zajednice županija 2003.) surađuje i s ostalim županijama i kroz tu suradnju poboljšava svoje organizacijske sposobnosti potrebne za regionalni razvoj te stvara jedinstven okvir za regionalnu politiku Republike Hrvatske. Službene sporazume o suradnji Županija je potpisala s 10 drugih županija.

4.4. MEĐUNARODNA SURADNJA

Specifičan položaj Dubrovačko-neretvanske županije, blizina susjednih država i omeđenost granicama upućuju na potrebu za sustavnim razvojem i provedbom prekogranične i međuregionalne suradnje kao snažnih alata za realizaciju strateških razvojnih ciljeva.

Županija je uključena u sustavan i strateški razvoj prekogranične i međuregionalne suradnje. Započela je i ostvaruje brojne oblike suradnje u cilju razvoja te umanjena negativnog učinka granica na regionalni razvoj, promicanja i unapređenja društveno-gospodarske kohezije.

Nadalje, Županija sudjeluje u zajedničkom razvoju projektnih ideja i realizaciji projekata iz djelokruga svojih nadležnosti s partnerskim regionalnim i lokalnim vlastima iz Italije, Slovenije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Albanije, Grčke, Slovačke, Poljske, pa čak i Kine.

Tijekom 2014. i 2015. godine intenzivirala je suradnju s Jadransko-jonskom euroregijom, inicijativom u kojoj od prosinca 2015. ima predsjedavajuće mjesto te Europskim odborom regija gdje je prisutna kroz rad župana kao delegata i voditelja hrvatske delegacije. Spomenutu suradnju drži iznimno važnom u kontekstu ostvarivanja svojih strateških razvojnih prioriteta. U organizacijskom i tehničkom dijelu sudjelovanja u radu ovih institucija značajna je uloga stalnog ureda Dubrovačko-neretvanske županije u Bruxellesu, koji prati rad institucija EU-a u Bruxellesu i razvija suradnju s drugim regionalnim uredima, pruža informacije o događajima i programima EU-a relevantnim za DNŽ, prati mogućnosti financiranja programa i projekata EU-a te aktivno radi na povezivanju s partnerima iz drugih zemalja EU-a i promoviranju interesa, kulturnih, turističkih i drugih vrijednosti Županije.

Također, Županija je vrlo aktivan dionik Jadransko-jonske makroregije u okviru koje ostvaruje značajnu suradnju s talijanskim regijama s ciljem zastupanja zajedničkih makroregionalnih interesa pri institucijama EU-a.

Županija sudjeluje i u Europskom odboru regija, čime dobiva mogućnost utjecati na organizaciju autonomije regionalnih i lokalnih vlasti, proces decentralizacije, osiguranje odgovarajućih financijskih resursa lokalnoj samoupravi te ujedno priliku za uspostavljanje međunarodne bilateralne i multilateralne suradnje s regijama i gradovima na područjima od zajedničkog interesa.

Uz spomenuto Županija aktivno sudjeluje u sljedećim mrežama i aktivnostima EU-a: ERIAF (Udruženje europskih regija za inovacije u poljoprivredi, hrani i šumarstvu), ERRIN (European Regions Research and Innovation Network), CORAL (Mreža europskih regija, neformalna zajednica regija s ciljem poboljšanja regionalnih politika za aktivno i zdravo starenje).

Tablica 110. Osnovni razvojni problemi i potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljno sudjelovanje upravnih tijela u strateškom planiranju, u izradi razvojnih programa, pripremi, provedbi i praćenju razvojnih projekata • Nedostatna koordinacija i suradnja među nositeljima razvoja u DNŽ-u u radu tijela uprave Županije i između jedinica lokalne samouprave • Nedovoljna pripremljenost tehničke dokumentacije potrebne za razvojne projekte zbog neažurnih zemljišnih knjiga • Ljudski potencijal u upravi nije optimalno iskorišten, a mehanizmi nagrađivanja rada i motiviranja zaposlenih nisu primjereni • Nedovoljna uključenost civilnog, gospodarskog i privatnog sektora u osmišljavanje i planiranje ukupnog razvoja DNŽ-a • Potencijal i doprinos udruga civilnog društva 	<ul style="list-style-type: none"> • Uvoditi i sustavno primjenjivati i razvijati strateško planiranje, predviđanje procesa i stanja kao temelj planiranja • Kontinuirano provoditi ocjenu provedbe mjera, razvojnih programa i projekata te ocjenu financiranja i izvršenja programa • Kontinuirano provoditi edukaciju i usavršavanje u tijelima uprave Županije, gradova i općina ali i drugih nositelja razvoja, osobito za pripremu, provedbu, praćenje i vrednovanje projekata • Poboljšati koordinaciju i intenzivirati suradnju među nositeljima razvoja u DNŽ-u te s ministarstvima i drugim tijelima središnje državne uprave • Unaprijediti koordinaciju s jedincima lokalne samouprave radi učinkovitije zajedničke provedbe

<p>cjelokupnom razvoju Županije nedovoljno je iskorišten</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nekompletnost potrebnih strateških dokumenata neophodnih za ubrzan razvoj Županije (master plan turizma, strategija razvoja poljoprivrede, cjeloživotnog učenja, tehnološkog razvoja...) • Nepostojanje sustava praćenja i vrednovanja rezultata i učinaka provedbe razvojnih dokumenata 	<p>utvrđenih razvojnih mjera i ciljeva od značaja za cijelu Županiju</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uspostaviti kvalitetnu komunikaciju između upravnih tijela DNŽ-a uključivo i druge nositelje razvoja, predstavnike privatnog i javnog sektora, kroz korištenje suvremenih IC tehnologija i metoda upravljanja • Sustavno jačati i razvijati kapacitete (ljudske resurse, opremu i financijska sredstva) županijske uprave za upravljanje razvojem • Unaprijediti organizaciju posla i podjelu rada i odgovornosti na svim razinama djelovanja te uvesti nagrađivanje za rezultate • Razvijati partnerstvo udruga, javnog i privatnog sektora u iniciranju i provedbi ključnih razvojnih programa i projekata • Izraditi strategije razvoja svih sektora relevantnih za razvoj Županije • Uvesti i sustavno primjenjivati sustav praćenja i vrednovanja provedbe mjera, razvojnih projekata i njihovih učinaka na razvoj DNŽ • Jačati kapacitete (ljudske potencijale, informacijske resurse i sposobnosti, povezivanje s europskim agencijama) DUNEA-e i njezinu ulogu u pripremi i provedbi razvojnih projekata DNŽ-a, posebno s obzirom na mogućnosti koje pružaju državni programi i programi EU-a
--	--

V. POLITIKA ŽUPANIJE PREMA TERITORIJALNOM I URBANOM RAZVOJU

5.1. PROSTORNA POLITIKA DUBROVAČKO-NERETVANSKE ŽUPANIJE

Na razini DNŽ izrađen je niz planova koji se bave teritorijalnim razvojem. Pritom valja istaknuti Prostorni plan DNŽ, Županijsku razvojnu strategiju DNŽ 2011.-2013. (2015.) koja je još na snazi, Strategiju razvoja turizma 2012.-2020., ICT strategiju DNŽ 2016.-2020. te studiju Demografski razvoj DNŽ iz 2016. godine.

Na lokalnoj razini, problematiku teritorijalnog razvoja dijelom su razmatrali Programi održivog razvitka otoka (PORO) sukladno Zakonu o otocima i Programi ukupnog razvitka (PUR) gradova i općina sukladno Zakonu o regionalnom razvoju. Sada problematiku teritorijalnog razvoja razmatraju nove razvojne strategije jedinica lokalne samouprave, sukladno Zakonu o teritorijalnom razvoju, kao i lokalne razvojne strategije LAG-ova.

DNŽ je izrazito otočna županija. Sukladno Zakonu o otocima, 2005. godine izrađeni su Programi održivog razvitka za otočne skupine Elafitsko otočje, Bobara, Mrkan i Molunat; Pelješac; Korčula; Lastovo i Mljet koje obuhvaćaju 13 JLS od ukupno 22.

PUR-ovi na području DNŽ su rađeni za period do 2015. godine i to za 9 JLS-ova. Nova generacija dokumenata koji se bave teritorijalnim razvojem su strateški planovi JLS i na području DNŽ izrađeno ih je za 10 JLS, a u 12 JLS je u tijeku njihova izrada (Korčula, Ploče, Opuzen, Dubrovačko primorje, Lumbarda, Orebić, Trpanj, Vela Luka, Lumbarda, Konavle).

Na razini DNŽ osnovane su dvije lokalne akcijske grupe (LAG 5 koji broji 12 JLS i LAG Neretva koji broji 7 JLS). Za te LAG-ove izrađene su Lokalne razvojne strategije. Tri JLS-a i to Grad Dubrovnik (ruralni dio) te općine Župa dubrovačka i Konavle nisu se uspjele organizirati u LAG, a skupština LAG-a 5 nije prihvatila njihovo uključivanje u LAG 5.

Na području DNŽ sukladno Zakonu o regionalnom razvoju Dubrovnik je kategoriziran kao veće urbano područje (gradovi koji prema posljednjem popisu stanovništva imaju više od 35.000 stanovnika), a Metković u manje urbano područje (gradovi koji prema posljednjem popisu stanovništva imaju manje od 35.000 stanovnika, a čija središnja naselja imaju više od 10.000

stanovnika). Urbana područja mogu uključivati i susjedne jedinice lokalne samouprave ili njihove dijelove, a uz prethodnu suglasnost njihovih predstavničkih tijela. Obuhvat urbanog područja se definira sukladno Metodologiji za definiranje obuhvata urbanih područja u RH (Dodatak II. Smjernica za izradu Strategije urbanih područja)

Nova obveza koja proizlazi iz Zakona o regionalnom razvoju je izrada Strategije razvoja urbanih područja čiji je nositelj izrade grad koji je središte urbanog područja.

Jedino Grad Metković kao manje urbano područje započeo je izradu SRUP-a ali samo za obuhvat JLS Grada Metkovića. Preporuka iz Smjernica za izradu SRUP-a je da se strategijom uključi šire urbano područje kao funkcionalna cjelina koja može uključiti i susjedne JLS povezane s urbanim središtem u cilju rješavanja zajedničkih problema.

Iako je Grad Metković sukladno Smjericama izabrao varijantu da izrađuje SRUP samo za svoju JLS, osnovna namjera te strategije nije ispoštovana i neće riješiti probleme funkcionalne regije. Očito da nije sazrela svijest o potrebi rješavanja problema na razini funkcionalnih regija.

Lokalne strategije razvoja LAG-ova, Strateški planovi JLS s jedne strane i ŽRS s druge strane nemaju zajedničku metodologiju, nije usklađen proces planiranja tako da je tek dio spomenutih strategija dijelom je međusobno usklađen. Pomanjkanje usklađenosti osobito je vidljivo u provedbi strategija, izvještavanju i vrednovanju rezultata i učinaka na lokalni i županijski razvoj. Problem se pojavljuje kod izvještavanja JLS o provedbi ŽRS na području JLS-ova.

Tijekom izrade ŽRS putem radnih grupa, radionica ciljevi, mjere, strateški programi i glavni razvojni projekti su povezani i usklađeni s PPDNŽ. U Županijskoj razvojnoj strategiji 2016.–2020., politika Županije prema teritorijalnom razvoju jasno je istaknuta kroz Strateški cilj 2: Poboljšati održivo upravljanje prostorom, resursima i infrastrukturom, Prioritet 2.1. Unapređenje infrastrukture, 2.2: Zaštita okoliša i upravljanje prostorom i 2.3. Održivo upravljanje ekološkom mrežom, prirodnom i kulturno-povijesnom baštinom.

Strateški planovi JLS-ova također moraju biti usklađeni s Prostornim planovima uređenja JLS budući ostvarenje zacrtanih projekata u Strateškom planu ovisi o tome.

5.2. GLAVNE SMJERNICE PROSTORNE POLITIKE U PROSTORNOM PLANU DNŽ

Namjenu prostora Županijskog područja određuju prirodne i kulturno-povijesne vrijednosti, ali isto tako i gospodarski potencijali pojedinih prostora, kao i geoprometni položaj Županije. Racionalno korištenje prostora uvjetuje usklađivanje razvojnih gospodarskih mjera i bogatih prirodnih resursa, te graditeljske baštine kao ograničavajućih prostornih vrijednosti. Sustav središnjih naselja, njihov položaj, formiranje i gravitacijski odnosi, određuju pravce razvoja, a njihova policentrična strategija organizaciju namjene površina.

Prostor Županije razgraničen je na

- I. Razvoj i uređenje prostora/površina naselja
- II. Razvoj i uređenje prostora/površina izvan naselja

Dubrovačko-neretvanska županija sastoji se iz tri prostorno odvojena i po problematici različita područja:

- **dubrovačko priobalje:** grad Dubrovnik i općine Konavle, Župa dubrovačka, Dubrovačko primorje;
- **otočno i poluotočno područje:** Grad Korčula te općine Lastovo, Vela Luka, Blato, Smokvica, Lumbarda, Mljet, Orebić, Trpanj, Janjina i Ston;
- **donjoneretvanski kraj:** gradovi Metković, Ploče i Opuzen te općine Pojezerje, Slivno, Kula Norinska i Zažablje.

Sva tri područja razlikuju se prirodnim (klima, tlo, vrste poljoprivrednih kultura, proizvodnje), gospodarskim (tržište, udaljenost od većih gradskih središta, prometnice i dr.), kulturnim i drugim čimbenicima koji djeluju na opstojnost i brojnost ljudi na tim područjima. S obzirom na smještaj pojedinih gradova/općina na teritoriju Države, pograničnom području pripadaju slijedeći gradovi/općine:

- na kopnu: grad Metković te općine Pojezerje, Kula Norinska, Zažablje, Slivno;
- na kopnu i moru: grad Dubrovnik te općine Dubrovačko primorje, Konavle, Župa dubrovačka;
- na moru: općine Lastovo, Mljet, Ston.

Pored prostorno-funkcionalnih obilježja, specifičnost ove županije, je da se skoro cijela nalazi u zaštićenom obalnom područje mora (ZOP). ZOP obuhvaća područje obalnih jedinica lokalne samouprave. DNŽ je cijela u ZOP-u, osim četiri JLS-a u zagorskom dijelu donjoneretvanskog kraja (Pojezerje, Kula Norinska, Metković I Zažablje).

Planiranje i korištenje prostora ZOP-a se radi zaštite, ostvarenja ciljeva održivog, svrhovitog i gospodarski učinkovitog razvoja provodi uz ograničenja u pojasu kopna i otoka u širini od 1000 m od obalne crte i pojasu mora u širini od 300 m od obalne crte (proctor ograničenja).

Granice i područje prostora ograničenja prikazani su na Hrvatskoj osnovnoj karti (HOK) dopunjenoj ortofoto kartama.

U Prostornom planu Dubrovačko-neretvanske županije teritorijalnom je pristupu osobita pozornost posvećena u poglavlju 3.1. do 3.3. u kojemu je razrađen prikaz prostornih struktura DNŽ u odnosu na stanje i razvojna opredjeljenja DNŽ i Republike Hrvatske. Uzimajući u obzir temeljna razvojna opredjeljenja DNŽ (razvoj turizma, poljoprivrede, prometa, male privrede i obrtništva, očuvanje prirodne i kulturne baštine, strukturne i tehnološke promjene te suvremeno oblikovanje naselja i podizanje komunalnog standarda) kao i razvojna opredjeljenja Republike Hrvatske (demografska revitalizacija i ekspanzija, povećanje općeg blagostanja stanovništva, opći rast gospodarstva prilagođen načelima održivog razvoja, ograničenje rasta većih gradova i usmjeravanje rasta srednjih i manjih gradova, revitalizacija pograničnih područja i otoka te očuvanje prirodnih resursa od značaja za Republiku Hrvatsku), u Planu se daje sljedeći prikaz prostornih struktura:

Prostorne strukture u kontaktnim zonama Dubrovačko-neretvanske županije nisu prilagođene geostrateškom značaju Dubrovačko-neretvanske županije u odnosu na nacionalni prostor i okolne regionalne strukture te predstavljaju usko grlo u razvoju DNŽ.

- DNŽ stiješnena na obalnom području uz more drugim državama u okruženju (BIH i CG) i prekinuta na području Neuma;
- razdvojenost teritorija DNŽ na Neumu, otežana komunikacija Neretve s institucijama smještenim u županijskom središtu Dubrovniku (bolnica i dr.)
- brzobrodске linije općina Vela Luka i Lastovo sa Splitom omogućuju bolju povezanost sa Splitom nego s Dubrovnikom;
- Lastovo nema direktnu komunikaciju sa Dubrovnikom;
- pojas iznad dubrovačkog zaleda cijelom dužinom granice s BIH je područje bez stanovništva i infrastrukture, te DNŽ nema kontrole u slučaju požara, a na područjima gdje se planira intenzivna turistička gradnja (Ivanica) nema kontrole u zagađenju voda;
- zagađenje mora s prekograničnih područja (smeće iz Albanije i Grčke završava na otocima Mljet i poluotoku Pelješcu);
- naselje Ivanica u BIH, na samoj granici, razvija intenzivnu turističku gradnju (golf, turistička naselja) na račun blizine Dubrovnika, a odvodnja i vodoopskrba postaje problem DNŽ (kaptaza izvora Omble, otpadne vode gravitiraju na kanalizacijske sustave u Župi dubrovačkoj);
- razvijaju se projekti koji negativno utječu na prostor DNŽ (skretanje podzemnih vodotoka iz sliva Neretve na HE Plat – utječu na zaslanjivanje Neretve i rashlađivanje mora Župskog zaljeva);
- Neretva – Metković pogranični grad dijelom u Hrvatskoj dijelom u BIH otežano funkcionira;
- autocesta Split – Ploče omogućuje bolju povezanost Neretve sa Splitom nego s Dubrovnikom;
- ne postoje razvojni pravci prema Crnoj Gori.

Antropogenizirana područja Dubrovačko-neretvanske županije (urbana, prijelazna i ruralna područja) pogodna su glede prostornog razmještaja i relativno dobro opremljena infrastrukturom, ali postoje značajne resursne razlike u segmentu demografije.

Unutar DNŽ moguće je razlikovati dva prostora različitih obilježja. Prvi je prostor sjeverni, kopnени i prostorno izdvojen od ostalog dijela Županije s tri gradska središta: Metkovićem, Opuzenom i Pločama i drugi je prostor južno i jugozapadno od državnih granica s BIH u kojem na većoj županijskoj površini imamo samo dva gradska naselja, jedno na otočnom prostoru (Korčula) i jedno na obalnom (Dubrovnik). Dubrovnik ima izraženu centralnost, posebne vrijednosti i ukupni potencijal, ali je vidljivo da kao regionalni centar nema snagu u ovakvom prostornom rasporedu litoralne, otočne i

poluotočne zone okupljanja, očuvanja i transformiranja prostora, te posebno regionalne politike RH koja ne podržava njegov regionalni status.

Neantropogenizirana područja Dubrovačko-neretvanske županije zadržala su visoku kakvoću okoliša, ekosustava kao i visoki stupanj biološke raznolikosti.

Značajni infrastrukturni zahvati državnog i županijskog značenja neujednačeni su glede tehnološke razine i traženih kapaciteta.

(Neki primjeri)

- nije na zadovoljavajućoj tehnološkoj razini niti ima zadovoljavajući kapacitet
 - Željeznička pruga Ploče-Metković,
 - D8 od Ploča do Dubrovnika,
 - D8 od Dubrovnika do Zračne luke Dubrovnik kroz Župu dubrovačku,
 - D414 od Orebića do D8 Zaton-Doli,
 - kanalizacijski sustav Dubrovnika,
 - vodoopskrba Pelješca i otoka,
 - brodske veze Elafita s Dubrovnikom,
 - brodske veze s Korčulom i Lastovom itd.
- zadovoljavajuće tehnološke razine i kapaciteta
 - Zračna luka Dubrovnik,
 - autocesta A1 Vrgorac-Ploče, A10 Ploče-granica BIH,
 - DC Karamatići-Čeveljuša,
 - trajektna veza Prapratno – Mljet,
 - trajektna veza Ploče – Trpanj,
 - trajektna veza Orebić – Dominče itd.

Vitalni prirodni resursi na području DNŽ nisu ugroženi, stanje je relativno stabilno i kontrolirano, ali su prisutni negativni utjecaji na pojedine resurse zbog neizgrađenih kanalizacijskih sustava, neadekvatnog pročišćavanja otpadnih voda, nesanitarnog odlaganja otpada, požara i slično.

(Neki primjeri)

- kopnene vode (podzemne)
 - nisu utvrđene sanitarne zone izvorišta niti se provode mjere zaštite,
 - neizgrađeni kanalizacijski sustavi,
 - nesanitarno odlaganje otpada ...
- kopnene vode (površinske)
 - zaslanjivanje morskom vodom,
 - neizgrađeni kanalizacijski sustavi ...
- morski resursi
 - neadekvatno pročišćavanje otpadnih voda,
 - veliki brodski promet kruzerima,
 - otpad s prekograničnih područja Albanije ...
- poljoprivredni
 - intenzivna poljoprivredna proizvodnja,
 - korištenje pesticida, herbicida ...
- šumski
 - požari,
 - melioracija krša ...
- zrak
 - promet,
 - eksploatacija mineralnih sirovina ...

5.3. GLAVNA OBILJEŽJA MREŽE NASELJA

Planirani razvoj Dubrovačko-neretvanske županije je policentričan. Na području Županije nalazi se 225 samostalnih, među kojima se ističe 60-ak važnijih ili manje važnih naselja. Među njima se svojom veličinom i ulogom ističu gradsko naselje Dubrovnik, zatim gradovi Korčula, Metković i Ploče, kao bivša općinska središta, te Cavtat, Ston, Blato-Vela Luka i Opuzen, kao novoplanirana središta

gradova, 13 današnjih središta općina te 40-ak drugih više ili manje važnih naselja. Unutar tih naselja razmještene su pojedine djelatnosti, ali i središnje funkcije.

U više slučajeva, zbog ekonomičnosti mreže, dolazi i ubuduće će dolaziti do podjele središnjih funkcija, time i do podjele uloge središnjeg naselja između dva ili više naselja. Još ima nekoliko desetaka naselja s pojedinačnim središnjim ili uslužnim funkcijama nižeg reda, dok je ostalih stotinjak samostalnih naselja bez ikakvih radnih i uslužnih funkcija, kao i bez utjecaja u prostoru.

Dosadašnji razmještaj i razvitak središnjih funkcija i s tim u svezi uspostavljen sustav središnjih naselja u prostoru Županije ne zadovoljava u cijelosti, ali je uglavnom u skladu s dostignutim stupnjem društveno-gospodarskog i kulturnog razvitka. Njihov će se budući razvitak temeljiti na postavljenim ciljevima razvitka u prostoru, na politici izbjegavanja prevelikih koncentracija stanovništva i težnjom za boljom disperzijom stanovništva u prostoru, odnosno sprječavanja negativnih demografskih trendova, ravnomjernijeg regionalnog razvitka i razvitka policentričnog urbanog sustava, na osiguranju bolje međusobne prometne povezanosti te na težnji za podizanjem kvalitete života lokalnog stanovništva.

Poslovi državne uprave i pravo na lokalnu samoupravu u Republici Hrvatskoj znatno su se približili građanima i tako se osiguralo njihovo pravo odlučivanja o potrebama i interesima lokalnog značenja. Središta gradova i općina čine temeljni dio nove hijerarhijske mreže središnjih naselja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, ispunjavaju potrebne i zadane kriterije za optimalno djelovanje i to brojem svojih stanovnika i veličinom teritorija jedinica lokalne samouprave, gospodarskom razvijenošću i izvorima prihoda, dobrom prometnom povezanošću i udaljenošću od susjednih središta nižeg, istog ili višeg ranga. To se ustrojstvo i u buduću po potrebi može i treba nadopunjavati i usavršavati. Logično je očekivati porast broja stanovnika u Županiji u odnosu na sadašnje stanje (iako se to nije dogodilo), kao i u pojedinim središnjim naseljima, dok će broj stanovnika u drugim naseljima, posebno u onima bez određenih funkcija, stagnirati ili opadati. I dalje se mora računati s useljavanjem novog stanovništva iz drugih područja, ali znatno umjerenije nego je to bilo u proteklim razdobljima.

Prema tome, određene prostorno-planske tendencije i pretpostavke (demografske prognoze, nastavak procesa urbanizacije, razvitak pojedinih gospodarskih djelatnosti, suvremenije planirana prometna mreža, ekonomičnija mreža središnjih funkcija, rast središnjih naselja) utječu na koncipiranje sustava središnjih naselja koji će najviše odgovarati potrebama stanovništva i drugim korisnicima u Dubrovačko-neretvanskoj županiji i pojedinim njezinim dijelovima te će se tako na najbolji mogući način uklopiti u cjelokupnu koncepciju prostornog razvitka i uređenja novih općina, gradova i cjelokupne Dubrovačko-neretvanske županije.

U skladu s tako planiranim razmještajem stanovništva, njihovim potrebama, gospodarskim mogućnostima i prethodno postavljenim kriterijima, predviđa se na sljedeći način razvijanje **novog planiranog optimalnog sustava središnjih naselja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji:**

Tablica 111. Sustav naselja

sustav naselja	sustav Republike Hrvatske
veće regionalno središte* veće urbano područje**	DUBROVNIK, sjedište Županije, važnije regionalno središte u sustavu RH, veći grad, veće razvojno središte
regionalno središte* manje urbano područje**	METKOVIĆ, važnije regionalno središte u sustavu RH (kao konurbacijsko područje - sociogospodarska gradska regija), srednji grad, manje razvojno središte PLOČE - podjela središnjih funkcija s Metkovićem, manje razvojno središte, srednji grad
manje regionalno središte*	KORČULA - manje razvojno središte slabije razvijenosti, mali grad
Subregionalno*	OPUZEN VELA LUKA BLATO subregionalna središta u sustavu Republike Hrvatske, općinska središta i ostala žarišta, mala razvojna žarišta, mali gradovi
područno središte*	CAVTAT - Čilipi i Zvekovica STON - dijeli funkcije s Malim Stonom područna i lokalna središta u sustavu Republike Hrvatske, općinska središta i ostala žarišta, mala razvojna žarišta, mali gradovi
lokalno središte*	LASTOVO

	BABINO POLJE SMOKVICA LUMBARDA OREBIĆ TRPANJ JANJINA OTRIĆ-SEOCI KULA NORINSKA MLINIŠTE SLANO ZATON SREBRENO - Kupari, Mlini, Petrača i Čibača mala lokalna središta u sustavu Republike Hrvatske, inicijalna razvojna žarišta
--	--

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Dubrovačko-neretvanske županije

* Strategija prostornog uređenja RH

** Zakon o regionalnom razvoju – veće urbano područje: gradovi koji prema posljednjem popisu stanovništva imaju više od 35.000 stanovnika i manje urbano područje - gradovi koji prema posljednjem popisu stanovništva imaju manje od 35.000 stanovnika, a čija središnja naselja imaju više od 10.000 stanovnika. Obuhvat urbanog područja se definira sukladno Metodologiji za definiranje obuhvata urbanih područja u RH (Dodatak II. Smjernica za izradu Strategije urbanih područja)

Tako ustrojen sustav središnjih naselja na teritoriju Dubrovačko-neretvanske županije zahtijevat će bolju prometnu povezanost između pojedinih samostalnih naselja i manjih lokalnih središta, bitno poboljšanje veza prema važnijim lokalnim i gradskim/općinskim središtima.

Razmještaj i razvitak središnjih funkcija u pojedinim središtima mora biti primjeren njihovoj izvršenoj klasifikaciji za pojedine kategorije središnjih naselja. Sve funkcije u gradovima Dubrovniku, Cavtatu, Stonu, Korčuli, Blatu-Vela Luci, Metkoviću, Opuzenu i Pločama, ali i u drugim središnjim naseljima, potrebno je razvijati i dimenzionirati u skladu s razvitkom ovog kraja povezano s njegovim brojem stanovnika, koji gravitira i koristi te usluge. Ovakav sustav središnjih naselja na ovom prostoru na racionalan način približava središnje i druge funkcije stanovništvu i drugim korisnicima, osobito one koje su im potrebne češće ili u svakodnevnom životu, pružajući im približno jednake uvjete života, pa tako doprinosi porastu kvalitete i standarda njihova življenja.

5.4. PLANIRANE SKUPINE NASELJA

PPŽ-om planiran je optimalni sustav središnjih naselja u DNŽ, međutim od 2000. kada su rađene studije o mreži naselja koje su u njega ugrađene, do danas, doneseni su novi zakoni, strategije i programi koji su uvjetovani pristupanjem EU i izradom strateških dokumenata na razini RH.

Sukladno tome, sudjelujući u izradi svih tih dokumenata formirani su i stavovi o regionalnom razvoju na području DNŽ koji se u potpunosti ne podudaraju s određenjima iz Strategije regionalnog razvoja RH i Nacrta konačnog prijedloga Strategije prostornog razvoja RH 2016. posebice u odnosu na status Dubrovnika kao regionalnog središta koji je izjednačen sa statusom Metkovića, Knina, Gospića, Ogulina, Delnica itd.

Iako Nacrt prijedloga SPRRH je samo postavio okvir i smjernice za razvoj koji je prilagodljiv na promjene i sagledljiv je sa više razina, Županijska skupština kao najviše predstavničko tijelo Županije se kroz Deklaraciju o položaju i regionalnom statusu DNŽ od 25. studenog 2013. zalaže za svoj status kao regionalne jedinice i status Dubrovnika kao većeg regionalnog središta.

Na području DNŽ vrste planiranih skupina naselja raspoređene su u šest skupina sukladno PPDNŽ i važećoj SPURH, te u 2 skupine urbanih područja sukladno Zakonu o regionalnom razvoju:

1. Veće regionalno središte* i Veći grad** (30.000 – 80.000 stanovnika) i veće urbano područje** (gradovi koji prema posljednjem popisu stanovništva imaju više od 35.000 stanovnika)
2. Regionalna središta* i srednji grad** (7.000 - 30.000 stanovnika) i manje urbano područje*** (gradovi koji prema posljednjem popisu stanovništva imaju manje od 35.000 stanovnika, a čija središnja naselja imaju više od 10.000 stanovnika).
3. Manje regionalno središte i subregionalno središte* i manji grad** (2.500 – 7.000)
4. Područna i lokalna središta (1.000 – 2.500 stanovnika ili središta općina)
5. Ostala manja lokalna središta

6. Potencijalna manja lokalna središta

* PPDNŽ i Strategija

** Klasifikacija iz Strategije i Programa prostornog uređenja RH

*** klasifikacija iz Zakona o regionalnom razvoju

Veće regionalno središte i veći grad (30.000 – 80.000 stanovnika) i veće urbano područje

Grad Dubrovnik, kao veće regionalno središte, u razmjerima Hrvatske nije makroregionalno središte poput Rijeke ili Splita, ali s obzirom na broj stanovnika 39.028 on je veće regionalno središte.

U cilju učinkovitijeg i ravnomjernijeg razvoja prostora Države držimo da Dubrovnik treba planirati kao makroregionalni centar i u tom smjeru se treba razvijati njegove funkcije, a ne ukidati ih. Dubrovnik bi i u novom ustroju regionalne i lokalne samouprave trebao zadržati funkciju centra ustrojbene jedinice koja ne može biti niža od prve ustrojbene razine ispod državne, bilo da se radi o županiji, regiji ili planskom području. Zbog povijesnih okolnosti, geografskog položaja, gospodarskih i drugih razloga Dubrovnik se i do sada razvijao samostalno, neovisno o najbližem makroregionalnom centru.

Također po kriterijima za izdvajanje centralnih naselja Hrvatske i sada ispunjava sve uvjete makroregionalnog centra (sve obvezne funkcije centralnog naselja 2. reda, sveučilište, županijska bolnica regionalnog značenja II.a). Potrebno je zaustaviti sadašnji trend ukidanja središnjih funkcija i vratiti mu do sada ukinute funkcije (Sjedište Trgovačkog suda za DNŽ, Područni carinarski ured DNŽ itd.).

Može se pretpostaviti da će Dubrovnik u razdoblju do 2020. zajedno s naseljima općina Konavle, Župa dubrovačka, Dubrovačko primorje, Ston, Janjina, Trpanj, Orebić, Mljet i Lastovo težiti stvaranju većeg urbanog područja.

Regionalna središta i srednji grad (7.000 - 30.000 stanovnika) i manje urbano područje

Regionalna središta u DNŽ su grad Metković s 15.329 stanovnika i grad Ploče s 7.250 – Grad Metković je prema Zakonu o regionalnom razvoju manje urbano područje.

Specifičnost područja Neretve je razvijanje procesa urbanizacije na okosnici Metković – Ploče gdje su Metković i Ploče ravnopravna regionalna središta sukladno važećoj Strategiji prostornog uređenja RH. Može se pretpostaviti da će Metković – Ploče u razdoblju do 2020. zajedno s gradom Opuzenom i i općinama u okruženju težiti stvaranju manjeg urbanog područja.

Potencijalno regionalno središte

Može se pretpostaviti da će Korčula s Orebićem, te Blato s Vela Lukom u razdoblju do 2020. zajedno s naseljima općina u okruženju dijeliti centralne funkcije. Naime, s obzirom na prethodno iznesene nalaze za budući razvoj ponajprije otočnog dijela DNŽ, jednog od tri dijela DNŽ, prema prostornim, prometnim, socijalnim, gospodarskim, demografskim obilježjima, ali i čitave Županije ključan je razvoj Korčule s funkcijama regionalnog središta.

Potrebno je da DNŽ u svojoj politici prema teritorijalnom razvoju i skladu s time i u drugim politikama razvoja promiče i jača položaj i ulogu Korčule kao regionalnog središta. I da se istodobno zalaže da se takav status Korčule ugradi u politiku prostornog razvoja na nacionalnoj razini, u strateškim dokumentima i zakonskoj regulativi.

Manja regionalna središta i subregionalna središta i manji grad (2.500 – 7.000 stanovnika)

Manje regionalno središte je grad Korčula s 2856 stanovnika.

Subregionalna središta su Opuzen, Blato, i Vela Luka.

Područna i lokalna središta (1.000 – 2.500 stanovnika i središta općina)

Područna središta, ujedno i naselja iznad 1.000 stanovnika su Cavtat, Lumbarda i Orebić, a ostala lokalna središta su općinska sjedišta: Trpanj, Smokvica, Lastovo, Babino Polje, Slano, Srebreno, Ston, Janjina, Mlinište, Kula Norinska, Otrić-Seoci, Podgradina bez obzira na to što neka od navedenih naselja ne dostižu minimalni broj stanovnika za pripadajuću skupinu.

Ostala manja lokalna središta

Ostala manja lokalna središta čine dio razvojno slabijih naselja a to su: Gruda, Čilipi, Kupari, Zaton, Orašac, Žrnovo, Ubli.

Potencijalna manja lokalna središta

Koločep, Lopud, Šipanska Luka, Kuna Pelješka, Putnikovići, Staševica, Komin, Čara, Račišće, Doli, Sobra, Nova Sela.

DNŽ kroz PPŽ ne određuje građevinska područja naselja, ali daje uvjete određivanja građevinskih područja naselja koja se moraju poštivati kroz izradu PPU JLS, te poglavito posvećuje pozornost odabiru razvojnog modela na načelima racionalnog korištenja prostora. Tako su u PPŽ određeni prostori visokog intenziteta korištenja, srednjeg intenziteta korištenja i niskog intenziteta korištenja.

5.5. POLITIKA PREMA GRADOVIMA – ULOGA GRADOVA U POTICANJU RAZVOJA DNŽ TE POVEZNICA ŽRS-A I STRATEGIJE RAZVOJA URBANIH PODRUČJA U DNŽ

Razvoj gradova te suradnja gradova ima vrlo istaknuto mjesto u razvojnoj politici DNŽ. Dubrovačko-neretvanska županija, u suradnji sa svim gradonačelnicima i načelnicima, kontinuirano razmatra mogućnosti osnaživanja i povezivanja gradova i općina u realizaciji projekata iz segmenta gospodarskog, društvenog razvoja kao i drugih razvojnih područja. Mnogi projekti, posebno financirani iz EU fondova su ostvareni u suradnji više gradova i općina zajedno ili u suradnji sa Županijom. Proučavaju se inozemna uspješna iskustva s integriranim teritorijalnim pristupom razvoju gradova, kao i novim, participativnim oblicima upravljanja gradovima. Grad Dubrovnik je član URBACT mreže gradova.

Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU je u rujnu 2015. godine objavilo Smjernice za izradu strategija razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje kao temeljni strateški dokument kojim se određuju ciljevi i prioriteti razvoja urbanih područja. Smjernice slijede odredbe Zakona o regionalnom razvoju kojim je propisana obveza izrade strategije za tri kategorije urbanih područja (NN 147/14, čl.14., st.2.): urbane aglomeracije (Zagreb, Split, Rijeka i Osijek), veća urbana područja (gradovi s više od 35.000 stanovnika) i manja urbana područja (gradovi s brojem stanovnika između 10.000 i 35.000). Prema ovoj klasifikaciji, u Dubrovačko-neretvanskoj županiji jedino grad Dubrovnik (područje obuhvata GUP-a Dubrovnika je stvarno područje grada i broji preko 35.000 stanovnika) pripada većim urbanim područjima, a grad Metković se ubraja u manja urbana područja.

Strategijama razvoja urbanih područja (SRUP) pridaje se važnost i razvijena je svijest i iskazano opredjeljenje da je integrirani pristup razvoju gradova Dubrovačko-neretvanske županije iznimno značajan i poželjan s aspekta pospješivanja pametnog, uključivog i održivog razvoja dubrovačko-neretvanskih gradova, neovisno o mogućnosti hoće li Dubrovnik, primjerice, moći koristiti instrument ITU (integrirana teritorijalna ulaganja).

Značajno je i to da gradovi Dubrovačko-neretvanske županije, osobito oni s manje stanovnika, razmatraju mogućnosti širenja suradnje s okolnim općinama, tj. razmatraju razvoj izvan svojih upravnih granica. Razmatraju se i europska i hrvatska iskustva kako bi se i na taj način pridonijelo djelotvornom i održivom razvoju funkcionalnih urbanih područja te dodatno osnažio razvojni položaj gradova u svim područjima razvoja.

Takva nastojanja i nužne promjene podrazumijevaju promjene u pristupu upravljanja gradovima na području DNŽ, uz nužan odmak od tradicionalnog, sektorski usmjerenog donošenja odluka u gradovima. Vanjska iskustva s programom URBACT, te implementacija Urbanog programa (URBAN AGENDA) za EU stoga su od prioritetne važnosti za razvoj gradova na ovom području s obzirom na to da je policentrična struktura i raznolikost (društveni, ekonomski, teritorijalni, kulturni i povijesni) urbanih područja DNŽ te promoviranje održivog razvoja gradova osnovno opredjeljenje DNŽ. (Sve veći broj urbanih izazova su lokalne prirode, ali zahtijevaju šire teritorijalno rješenje (uključujući i urbano-ruralne veze), te suradnju unutar funkcionalnih urbanih područja. U isto vrijeme, urbana rješenja imaju potencijal dovesti do širih teritorijalnih prednosti. Stoga je potrebno da DNŽ surađuje u okviru svojih funkcionalnih područja, sa svojim okolnim regijama, povezivanju se i jačaju teritorijalne i urbane politike.) U DNŽ konkretni primjeri su: URBACT III. projekt 2ND CHANCE (Grad Dubrovnik); URBACT III. PROJEKT TECHTOWN (Grad Dubrovnik); EU projekt Meshartility,

Akcijski plan učinkovitog gospodarenja energijom (SEAP) (općine Vela Luka, Smokvica, Mljet, Lastovo i grad Korčula); ALTERENERGY, Akcijski plan učinkovitog gospodarenja energijom (SEAP) (općine Konavle, Ston i Župa dubrovačka) i dr.

Na razini DNŽ, vidi se da se kroz izražen strateški pristup u razvojnom planiranju potiče holistički pristup razvoju gradova u svrhu rješavanja ne samo gospodarskih, već i socijalnih, okolišnih, prometnih i drugih izazova urbanih područja na području DNŽ.

Slijedom činjenice da su uz gradove od specifičnog razvojnog značaja i naselja (sela) dubrovačkog priobalja, otočnog i poluotočnog područja te donjonegetivanskog kraja, jasno je do koje je mjere u integriranom pristupu, koji obuhvaća mjere i projekte koji se dotiču gospodarskih i socijalnih problema, nužno u jednakoj mjeri paralelno provoditi i one iz područja energetike, zaštite okoliša, turizma i kulture. Ta opredijeljenost Županije prisutna je u programsko-planskom djelovanju DNŽ, u planovima i strategijama, ali još uvijek nedostaje dovoljna vertikalna i horizontalna povezanost kako u metodologiji izrade, tako i načinu pripreme i provedbe.